

అం

శుభమస్తు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

శ్రుతిగణగర్భిత ధర్మాధర్మాణాంబోధనేన సాధుజనాః ।
అనుగృహ్ణాన్భ్యసుభ్యస్త్వైతికర్తృభోగ్యనమోస్తువిద్వద్భ్యః ॥

శ్రీమద్వాఘాలవంశముక్తాఫల వైద్యనాథదీక్షిత
విరచిత

స్త్రుతి ముక్తాఫలాఖ్య ధర్మశాస్త్రాంతర్గతః
ప్రాయశ్చిత్తకాండాఖ్యస్తవ్యఃపరిచ్ఛేదః

శ్రీమత్సమస్త భూమండల మండనాయమాన
మహీశూరపురీమధ్య విద్యోతమాన దివ్యరత్న సింహాసనారూఢ
రా జా ధి రా జ

శ్రీమచ్ఛామరాజేంద్రాశ్రితేన
ధర్మాధికారి చక్రివర్త్యయ్యంగార్ఘ్యేణ
విద్వత్పుస్తక సహాయ్యాద్యథామతినమ్యకృం
శోధ్యక్వచిత్రావిద్యగ్రంథకృదవ్యాఖ్యానికాని చిత్పదానియథామతి
వ్యాఖ్యాయచ మహీశూరపురీ మధ్యవర్తినాయం
విద్యాతరంగిణ్యాఖ్యస్వీయ ముద్రాక్షరశాలాయాం
ముద్రాక్షరైస్సుష్టుప్రకాశితః
తారణవల్లర శుక్రమాస శుక్లపక్షీ శుక్రవాసరే
సంప్రారితోవిజయలేతరాం.

సజ్జికా ౨

స ౧౮౮౮ నె జూన్

ప్రథమతర్గభిన్య } పూర్వం ౧-౪-౦
దేయంమూల్యం } పశ్చాత్ ౧-౪-౦

శ్రీమత్సమస్తాస్త్రిక మహాజనసన్నిదౌసవినయంవిజ్ఞాప్యతే॥

శ్రీమద్వైద్యనాథీయప్రాయశ్చిత్తకాండపు హేమాద్రిపాయశ్చిత్తకాండ పునహ సర్వరిగూ అత్యంతావశ్యకవాద్దరింద ముద్రిసలుద్యోగిసి స్వభాను సంవత్సర కార్తికశుద్ధ ప్రకటనపత్రికైగళం ప్రకాశమాడిసి త వనుగుణమాద చందాదారరభిప్రాయవం పత్రికాముఖుడిందరితు మాత్య కాపుస్తకక గ్రంథముంతాద సాధకంగళం సిద్ధపడిసి ఫాల్గుణ బహుళదశమీయ ల్లు ప్రథమసంచికెయొడనె ప్రకటనపత్రికాభిప్రాయగభామాద ముందెనడె యువక్రమవం ప్రకటిసి సంచికైగళంకళుహిసరువదు సరియష్టె.

ఆ నిబంధనెమేరె చందాదారరుకెలవరు ఇమవరవిగూ ద్రవ్యసహాయవం మాడదె విలంబిసిద్ధరిందలూ ఈమధ్యైకలపుశుంత్రభాగళిగె యథోచిత వి వరణవంమాడబేకాద్దరిందలూ వైద్యనాథీయవం పూర్తిమాడి శుద్ధాశుద్ధప త్రికా విషయానుక్రమణియన్నసహసేరిసి కళుహిసబేకెందిద్దరిందలూ విలంబమాడబేకాయితు.

ఇతఃపూర్వంద్రవ్యసహాయవంమాడిదవరిగె ఈగ అనే సంచికెయంతలపి నెచ్చిత్తలిమదె. ఈగలాదరూదయవిట్టుద్రవ్యసహాయవంమాడిదరేపూర్వని బంధనెమేరేస్థలవాసిగళిగె ౩ రూపాయి, పరస్థలవాసిగళిగె ౩౪ రూపాయి యీమేరేకొడలాదీతు. ఈగలూకొడదేవిలంబిసిద్దలి ౬ తింగళాళిగె ౪రూ పాయిపుస్తకపూర్వనంతర ౪౪రూపాయి ఈమేరేకొడబేకాదీతాద్దరింద ఈ వివరవంనోడికార్యవిలంబవాగదంతె నిబంధనెమేరెద్రవ్యసహాయవంమాడి సంచికెయం తరిసికొగళువంతె అలోచిసువ ఆస్తికాభిజ్ఞశిఖామణిగళిగె శ్రికాముఖుడించిశేషవిజ్ఞాపనీయమేనిదె. ఇమవరివిగూ ద్రవ్యసహాయవం మాడిదవర నామధేయంగళన్న యీ అనే సంచికెయల్లి ప్రకటిసరువంతె ముందె ద్రవ్యసహాయసంమాడువర నామధేయంగళూముందేప్రకటిసల్పడు వపు. ఈకార్యవం శీఘ్రుడిందెరవేరిసబేకెందు నమగె కుతూహలవిరువద్ద రిందలూ పుస్తకపూర్వనంతర అధికద్రవ్యకొడబేకాగిరువద్దరిందలూ ఈ గలే ఆస్తికమహాజనరు తావాగియూ తమృతమృ మిత్రాదిమూలకమాగియూ ఈకార్యపుశీఘ్రుడిందెరవేరువంతె తక్కుప్రోత్సాహనవంమాడువరెందు నం చిరుత్రేనె ॥

తారణసంవత్సర }
జ్యేష్ఠశుద్ధదశమీ॥ }

మైసూరు కేంపనంజమాంబాగ్రహారథః
ధర్మధికారిచక్రవర్త్యయ్యంగార్యః

శ్వామరాజేంద్రాశ్రీతేన భద్రాధికారి చక్రివర్ణనాయకార్యేణ స్వకాను
 వత్సరోర్ధ్వసితప్రోచదితస్పృకటనపత్రికాః ఏర్వాన్య దృశరమ వత్రిదిపా
 కశాని తదనుగుణద్రవ్యవ్యయేన దేశాంభూతాకారాయానేక పుస్తకానిక
 విద్వత్పుస్తకసాహాయ్యాద్యథామతి సవ్యక్స్థంశ గృహ్య క్షిప్రావిద్యోభక్తి
 దవ్యాఖ్యాతాని లానివిత్సందిగ్ధపదాని గ్రంథాంగర వ్యాఖ్యాతృవశనైస్తతశి
 భజనసంవాదైశ్చ విజ్ఞాయ యథామతి వ్యాఖ్యాయ మహీశూరపురీమభ్య
 తర్తివ్యాం విద్యారంభిశ్చాఖ్యాయాం స్వీయముద్రాక్షరకాలాయాం ము
 ద్రాక్షరైస్సమృప్తికాశిత శ్రీవైద్యనాథ దీక్షితియః ప్రియశ్చిరకాంతాభ్య
 ష్ట్యః పరిచ్ఛేదః తారణవత్సర శుక్రమాస శుక్లపంచమి గురువానరే స
 శ్రూరితోవిజయతేతరాం అత్రముద్రాక్షరవివర్యాసదోషాశ్చుద్ధాశుద్ధవత్రి
 కాయాం పరిహరిష్యంతే యథావస్థిత పుస్తకాలాభేనక్వచిలేశల సంవిధ
 గ్రింధ ఆద్యంతయోః పుష్పకారిరేఖాఖ్యామంతితోవర్తతే । యద్యత్సర
 క్షచిదన్యేపిప్రామాదికాదోషాస్సంభవేయః । తథాపిదోషైర్జైర్నహాత్మశి
 స్తత్తద్దోషపరిహారాది జోధనద్వారాసాధ్యహమనుగృహ్యైర్విత్తకంపిత్యే
 మి ఇదానీమేతద్గ్రింధమూల్యంసపాదహావ్యం ।—

శ్రీవైద్యనాథీయ ప్రాయశ్చిత్త కాండ విషయానుక్రమికా.

సంఖ్య	విషయాః	సంఖ్య	విషయాః
౧	ప్రాయశ్చిత్త శబ్దార్థనిరూపణం	౨౨	కృతప్రాయశ్చిత్తస్యపరీక్షా
౨	ప్రాయశ్చిత్తాధికారినిరూపణం	౨౩	వధోద్యమేషప్రాయశ్చిత్తం
౩	ఏకవింశతినరకసంఖ్యా	౨౪	స్నాతకాదిలక్షణం
౪	రహస్యకృతపాపఫలనిరూపణం	౨౫	క్షుత్రియాది కృతజ్ఞాహత్యా
౫	కర్తృవిపాకప్రకరణం		ప్రాయశ్చిత్తం
౬	నవవిధపాపాని	౨౬	శస్త్రగ్రహణవిచారః
౭	బ్రహ్మహత్యాదిపాతకాని		గోవధప్రాయశ్చిత్తం
౮	ప్రయోజకాదీనాం ఫలతారత	౨౭	కేశానాంవపనవిచారః
	మ్యం	౨౮	ప్రాణ్యంతరహననప్రా
౯	ఉపకారార్థప్రవృత్త్యాదోషాభా	౩౦	వృక్షచ్ఛేదప్రాయశ్చిత్తం
	సః	౩౧	సురాపానప్రాయశ్చిత్తం
	అతిపాతకాని	౩౨	అమేధ్యాదిమలభక్షణప్రా
౧౦	బ్రహ్మహత్యానమపాతకాని		చండాలఘటస్థ జలపానప్రా
౧౧	సురాపాననమపాతకాని		చండాలవాహ్యాదిజలపానప్రా
	స్వర్ణస్తేయనమపాతకాని	౩౩	ఉచ్చిష్టవిషయతదపవాదా
	గురుతల్పనమపాతకాని		నిషిద్ధక్షీరపానప్రాయశ్చిత్తం
౧౨	ఉపపాతకాని	౩౪	సువర్ణాదిస్తేయప్రాయశ్చిత్త
౧౩	సంకరీకరణాని		సువర్ణాదిపరిమాణం
౧౪	కామాకామకృతపాపవిచారః	౪౦	క్షుత్రియాదీనాంస్తేయప్రా
౧౫	రహస్యప్రకాశభేదేనపాపద్వై	౪౧	రజతస్తేయప్రాయశ్చిత్తం
	విధ్యం		తామ్రకాంస్థాదిస్తేయప్రా
౧౬	పరివల్లక్షణం		ధవళాన్యాదిస్తేయప్రా
౧౭	పరివదయోగ్యా	౪౨	ఘాత్యుపహారప్రాయశ్చిత్తం
	ప్రాయశ్చిత్తవిధానస్థలం		నస్తాదిస్తేయప్రాయశ్చిత్తం
౨౦	బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం		అజాదిహరణప్రాయశ్చిత్తం

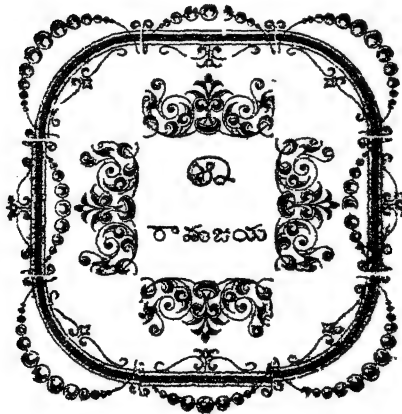
శ్లో సం	విషయాః	శ్లో సం	విషయాః
౪౩	పుష్పాదిహరణే ప్రాయశ్చిత్తం సాధి గ్రామాదిహరణేపా ॥ పూజోపకరణహరణేపా ॥	౪౬	శవభొల్లంఘనై ప్రాయశ్చిత్తం క్షుత్రియాదీనాం బ్రాహ్మణేగమ నే ప్రాయశ్చిత్తం
౪౪	గురుతల్పగమనై ప్రాయశ్చిత్తం	౪౭	స్త్రియాః పరపురుషగమనై ప్రా విప్రాదిగభేతత్పాలేద బ్రా హ్మణ్యాః ప్రాయశ్చిత్తం
౪౫	సవర్ణగమనై ప్రాయశ్చిత్తం బ్రాహ్మణ్యాదిగమనైపా ॥ సంబంధిస్త్రీవ్రతస్థాదిగమనై	౪౮	వ్యభిచారిస్త్రీత్యాగవిచారః అనిమిత్రై నభర్తృభార్యావ్యతః పరిత్యాగై ప్రాయశ్చిత్తం అపన్నయాబలా చ్ఛూద్రాది సంపర్కై ప్రాయశ్చిత్తం
౪౬	స్వేరిణీగమనై ప్రాయశ్చిత్తం జాతిభేదేనగభోత్యాదనైపా ॥ చండాల్యాదిగమనై ప్రా ॥	౪౯	విధవాయాః పురుషసంపర్కేణ గభేత్యాగః శంకితవ్యభిచారైస్త్రీణాంకత్త వ్యం
౪౭	తురషీ—పుల్ల—సీ—నట్యాది గమనై ప్రాయశ్చిత్తం	౫౦	బంధురాహిత్యేనగమనైపిత్యా గాపవాదః పునరాగమనై ప్రతిక్షణీయకాలః తాడనాదినాగతాయాస్త్యాగవి చారః
౫౦	షోడశవిధగ్రామచండాలీగమనై ప్రాయశ్చిత్తం భిల్లస్త్రీగమనై ప్రాయశ్చిత్తం	౫౧	వ్యభిచారిణ్యాగృహప్రవేశే శుద్ధి ప్రకారః
౫౧	బ్రహ్మచండాలీగమనై ప్రా ॥ రజస్వలాగమనై ప్రాయశ్చిత్తం	౫౨	బ్రాహ్మణ్యాశ్చండాలాదిగమనై
౫౨	విధవాగమనై ప్రాయశ్చిత్తం	౫౩	సంసర్గస్య పాతకత్వవిచారః కర్మణవివ పాతిత్యహేతుత్వం
౫౩	దాసీగమనై ప్రాయశ్చిత్తం షోడశవిధపతితశ్చూద్రాది స్త్రీగ మనై ప్రాయశ్చిత్తం ముఖమైధునై ప్రాయశ్చిత్తం	౫౪	కలంసంసర్గస్య పాపమాత్ర హే తుత్వం
౫౪	పశ్వాదిగమనై ప్రాయశ్చిత్తం రేతస్థలనై ప్రాయశ్చిత్తం అనశీలై ప్రాయశ్చిత్తం	౫౫	గోచర్మకై ప్రతిక్షణం
౫౫	ముఖకాలాత్మికమై ప్రా ॥ స్త్రీబాలవృద్ధానురాతా మధా ప్రాయశ్చిత్తం		

శ్లో సం	విషయాః	శ్లో సం	విషయాః
౬౫	మిథ్యాభిశంసనప్రాయశ్చిత్తం	౭౭	శరీరైకమృత్యుత్తా ప్రా॥
౬౬	బ్రాహ్మణాపగురణానాం ప్రా॥		దుబ్రాహ్మణ్యహాభోజనప్రా॥
	బ్రాహ్మణతీరస్కారైప్రా॥		పరపాకనివృత్తాదిలక్షణాని
౬౭	బ్రాహ్మణతాడనాదాం ప్రా॥	౭౮	రాజాద్యన్నభోజనఫలాని
	గురుపితృద్యభిక్షేపే ప్రా॥	౭౯	శూద్రచికిత్సకాద్యన్నభోజనై
	పతనీయేషుసముద్రయానై ప్రా॥		ప్రా॥
౬౮	దుర్జనసేవా ప్రా॥	౮౦	శుక్తాదిభక్షణై ప్రా॥
	శూద్రసేవాప్రా॥		వృతీపాతాదిభోజనై ప్రా॥
౬౯	అశుచికరాణాం ప్రా॥		అయుతసహస్రభోజనై ప్రా॥
	అభిచారశాపయోః ప్రా॥	౮౧	దీర్ఘసత్ర శూద్రసత్ర భోజనై
	శూద్రయాజక ప్రా॥		ప్రా॥
౭౦	భృతకాథ్యాపనాధ్యయనై ప్రా॥		శూద్రవేశ్యాది గృహేస్వయం
	బ్రహ్మర్షి ప్రా॥		పాకాదినాభోజనై ప్రా॥
౭౧	అనాశ్రమవాసే ప్రా॥		సంహతాన్నభోజనై ప్రా॥
	పంచాశద్వత్సరాదుపరివివాహే	౮౨	క్రయక్రీతాన్నభోజనై ప్రా॥
	ఉపాధాయాఃపునరుద్వాహే ప్రా॥		యాగాన్నభోజనై
౭౨	సగోత్రాదివివాహే ప్రా॥		అస్మాత్వాన్నభోజనై ప్రా॥
	పరివేదనే ప్రా॥	౮౩	అశుచికాలేభోజనై ప్రా॥
౭౩	ఉష్ణాదియక్తయానారోహణై		పర్యుషితాన్నభోజనై ప్రా॥
	భిరోష్ణాద్యారోహణై ప్రా॥		ఓదనవటకమాషవటకాదిభక్షణై
	కారాగృహవాస పా॥	౮౪	పరమాన్నకృతసరభక్షణై కాలని
౭౪	కూగ్రామవాస ప్రా॥		యమః
	దుర్దేశగమనై ప్రా॥		వ్రాత్యకుష్టాద్యన్నభోజనై
	శ్వస్పృగాలాదివంశనై ప్రా॥		యత్యన్నదంపతిశిష్టాద్యన్నభో
			జన్మప్రాయశ్చిత్తం

శ్రీ	విషయాః	శ్రీ	విషయాః
౮౫	అంతశ్శనగ్రామేభాజనెపా॥ చంద్రసూర్యోపరాగభాజనె భిన్నపాత్రాదిభాజనె ప్రా॥ రజస్వలాపత్వాన్నభాజనెప్రా॥	౯౦	శ్రాద్ధభాజనెబ్రహ్మచారిణఃప్రా॥ ౯౧ క్షత్రియాదిశ్రాద్ధభాజనెప్రా॥ సంసారాంగనాందీశ్రాద్ధభా జనెప్రా॥
౮౬	నిషిద్ధదినేద్విభాజనెప్రా॥ స్వస్వకాలే గర్భాధానాద్యక రణేపా॥ సీమంతపుంస వసాది కాలాతి క్రమేపా॥	౯౩	శ్రాద్ధశిష్టేన్నభాజనె ప్రా॥ చాళాద్యన్ననిషేధః ౯౪ అవిక్రేయవిక్రేయ ప్రా॥ ౯౫ చక్రవృద్ధ్యాదిజీవనెప్రా॥ ఋణాదికృత్వావృతాద్యా చర ణనిషేధః
౮౭	అక్షరాభ్యాసోపనయనకాలాతి క్రమేపా॥ అజినమెఖలాదండత్యాగే ప్రా॥ ఉష్ణోదకశిరస్నానేప్రా॥ యజ్ఞోపవీతశిఖాబంధనం వినా భాజనెపా॥	౯౬	బ్రాహ్మణాదివిక్రయే ప్రా॥ పత్నీ పుత్రకన్యాదాసీ విక్రయే ప్రా॥ నిత్యకర్తృదివిక్రయే పా॥ ౯౮ శ్రుతిస్మృత్యాదివిక్రయే పా॥ సాధిగామశివలింగాదివిక్రయే జలాగ్న్యదిమమర్తమద్యహస్త నివృత్తేపా॥
౮౮	శిఖోపవీతభంజనె ప్రా॥ భాజనకాలేక్షుతపృంథుణాపాన వాయూత్సర్గే పా॥ శివనిర్త్యాల్యభక్షణే ప్రా॥	౧౦౦	పారివాజ్యాత్మచ్యుతిప్రా॥ ౧౦౧ ఆత్మహననెతచ్ఛవహనాదౌ ౧౦౨ అన్యతభాషణే ప్రా॥ మిథ్యాభూతచతుర్వర్ణవధశశకే ౧౦౩ శౌర్యాగ్నిత్యాగే ప్రా॥ ౧౦౪ నాస్తిక్యప్రా॥ ౧౦౫ ఏకపక్షోన్రైషమ్యేణానెప్రా॥ అపాక్షేయకర్తృభాజనెపా
౮౯	సాధిగ్రామాదిసాహిత్యే శివని ర్త్యాల్యనిషేధాభావః పశ్చాత్తపహభాజనవిచారః క్వచిదుచ్చిష్టదోషాభావః నీలీవస్త్రధారణనిషేధః		
౯౦	పరాన్నభాజనె ప్రా॥ నసశ్రాద్ధాదిభాజనె ప్రా॥		

శ్రీ	విషయాః	సీ	విషయాః
౧౦౫	బ్రహ్మసూత్రం వినా మాత్రపురీషా దికరణే ప్రా॥	౧౧౭	సప్త సాగర—వర్ణ భేను ప్రతి గ్రహే ప్రా॥
౧౦౬	పలాశ దారుణాశయ నాదికరణే విప్రద్వయాదిమధ్యగమనై ప్రా॥	౧౧౮	మహాభూతఘటప్రతిగ్రహే ౧౧౯ అనుపాతకీనాం ప్రా॥
౧౦౭	క్షత్రియస్యరణే పృష్ఠదానై ప్రా॥ శాస్త్రే నిమంతితస్య కాలాతిక్ర మే ప్రా॥	౧౨౦	ఉపపాతక సంకరీకరణాదౌ అనుక్త సర్వపాపసాధారణ ౧౨౧ రహస్యపాపసాధారణ ప్రా॥
౧౦౮	క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర శయ్యా రూఢాద్యభివాదనై ప్రా॥	౧౨౨	రహస్యబ్రహ్మహత్యా ప్రా॥ ౧౨౩ రహస్యసురాపానాది ప్రా॥
౧౦౯	ప్రతిగ్రహ విచారః స్వల్పద్రవ్యప్రతిగ్రహ ప్రా॥	౧౨౪	ప్రాజాపత్యకృచ్ఛలక్షణం ౧౨౫ వర్ణభేదేన పాదకృచ్ఛస్య వస్త్రా పర్థకృచ్ఛపాదోనకృచ్ఛల క్షణం
౧౧౦	మణివాసె గవాది ప్రతిగ్రహ తులాపురుషాది ప్రతిగ్రహే పా॥	౧౨౬	అతికృచ్ఛలక్షణం ౧౨౭ కృచ్ఛాగ్రీతికృచ్ఛలక్షణం
౧౧౧	హిరణ్యగర్భా ప్రతిగ్రహ ప్రా॥	౧౨౮	తప్తకృచ్ఛలక్షణం ౧౨౯ సాంతపనకృచ్ఛలక్షణం
౧౧౨	బ్రహ్మాండఘటప్రతిగ్రహ ప్రా॥	౧౩౦	అతివిధమహాసాంతపనలక్షణం ౧౩౧ పరాకకృచ్ఛలక్షణం
౧౧౩	కల్పతరుప్రతిగ్రహ ప్రా॥	౧౩౨	పర్ణకృచ్ఛఫలకృచ్ఛలక్షణం ౧౩౩ శ్రీకృచ్ఛ వారుణకృచ్ఛలక్ష ణం
౧౧౪	గోసహస్రప్రతిగ్రహ పా॥	౧౩౪	స్త్రీకృచ్ఛ సామ్యకృచ్ఛల క్షణం
౧౧౫	హిరణ్య కామ భేను ప్రతిగ్రహ ప్రా॥	౧౩౫	తులాపురుషకృచ్ఛలక్షణం ౧౩౬ అనుమర్షణకృచ్ఛలక్షణం
౧౧౬	హిరణ్యోర్వరథప్రతిగ్రహ ప్రా॥		
౧౧౭	హిరణ్యహస్తి ప్రతిగ్రహ ప్రా॥		
౧౧౮	పంచలాంగబస్తి ప్రతిగ్రహే పా॥		
౧౧౯	ధరా ప్రతిగ్రహ ప్రా॥		
౧౨౦	విశ్వ చక్ర ప్రతిగ్రహ ప్రా॥		
౧౨౧	కల్ప లతాభితిగ్రహే ప్రా॥		

శ్రీ	విషయాః	శ్రీ	విషయాః
౧౩౫	దైవతకృచ్ఛ్మలక్షణం	౧౩౬	పాపకృచ్ఛ్మలక్షణం
౧౩౬	యావత్కృచ్ఛ్మలక్షణం	౧౩౭	ప్రసృతీయావత్కృచ్ఛ్మలక్షణం
౧౩౮	చాంద్రాయణకృచ్ఛ్మలక్షణం	౧౩౯	యవమధ్యచాంద్రాయణం
౧౩౯	పిపీలికామధ్యచాంద్రాయణం	౧౪౦	వషణాదీతికర్తవ్యతాక్రమః
౧౪౦	చాంద్రాయణత్రైవిధ్యం	౧౪౧	చాంద్రాయణాదిప్రత్యామ్నః
౧౪౧	పంచవిధచాంద్రాయణం	౧౪౨	మహానదీపరిగణనం
౧౪౨	చాంద్రాయణైగ్రాసపరిమాణం	౧౪౩	పురుష విశేషేషేత్యధ్యయన జప
			హోమాదివ్యవస్థా

అమె

శ్రీరస్తు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమద్వైష్ణవాభదీక్షితవిగచితే స్తుతి ముక్తాఫలా
భ్యుత్థానైః పాత్రయశ్చిత్తకాణ్డ అరభ్యతే. —

శ్రీరామచరణాంభోజ లీనమానసపట్టదః | వైష్ణవాథాధ్వరీప్రాయశ్చి
త్తం సంగృహ్యభాషతే || ౧ || అథ పాత్రయశ్చిత్తకాణ్డమారభ్యతే.

పాత్రయోనామతపఃచింతనిశ్చయః || అనుష్ఠితన ద్వాదశవాషికాది
నా అవశ్యం పాపనివర్తత ఇతి విశ్వాసయుక్తం వ్రతానుష్ఠానలక్షణంతపః
పాత్రయశ్చిత్తం || తదాహంగిరాః. — ప్రాయోనామతపఃప్రీతిం చింతం
నిశ్చయఉన్యతే || తపోనిశ్చయసంయుక్తం పాత్రయశ్చిత్తమిహిహి వ్యత
తి || తచ్చ విహితాకరణాది విస్తవంతంపతి చోదనానైమిత్తికం || న
థాచబృహస్పతిః || — విహితస్యాననుష్ఠానాన్నిందితస్యచ సేవనాత్ || పా
త్రయశ్చిత్తంయత్ప్రీయతే తన్నైమిత్తికముచ్యత ఇతి || అత్రవిజ్ఞానేశ్వరః || —
పాత్రయశ్చిత్తశబ్దః పాపక్షయాధేనైమిత్తికైర్నవిశేషేరూఢ ఇతి || తదే
వగపాత్రయశ్చిత్తశబ్దాయోగేనరూఢ్యాచ పాపనివర్తనక్షమం ధర్మవిశే
షమాచక్షే ||

—*పాత్రయశ్చిత్తాధికారినిరూపణం*

అత్రాధికారిణం దశ్యంతి మనుః || — అకుర్వత్ విహితం కర్త
నిందితంచ సమాచరత్ || ప్రసక్తశ్చేంద్రియాధేషు ప్రాయశ్చిత్తీయతేనరః
ఇతి | యాజ్ఞీవల్యూపి || — విహితస్యాననుష్ఠానాన్నింది తస్యచ సేవనా
త్ అనిగ్రహోచ్చేంద్రియాణాం నరః పతనమృచ్ఛతి | ప్రత్యవాయాభవతి ||
తస్మాత్తేనేహకతావ్యం పాత్రయశ్చిత్తం విశుద్ధయే | ఏవమస్యాంతరాత్మాచ
లోక వైష్ణవప్రసీదతే | ఏవం పాత్రయశ్చిత్తే కృతే అస్యాంతరాత్మా శుద్ధత

(౨) వైద్యనాథీయే పాత్రయశ్చైతాన్తే పాపఫలనరకానుభవః

యా ప్రసీదతి । లోకశ్చ సంవ్యవహతుం ప్రసీదతీత్యర్థః॥

—*ఏకవింశతినరకాః*

అథ పాత్రయశ్చైతాకరణే దోషమాహసపవ॥— పాత్రయశ్చైత

మకుర్వాణాః పాపేషునిరతానరాః ॥ అపశ్చాత్తాపినః కష్టాన్నరకాన్యాం
తి దారుణాః॥ తామిద్రం లోహశంకుంచ మహానిరయశాల్తలీ ॥ రౌరవం
కుంభలం పూతిమృత్తికంకాలసూత్రకం । సంఘాతంలోహితోదంచ సపిషం
సంప్రతాపనం । మహానరకకాకోల సంజీవనమహాపథం । అవీచిమంధతా
మిద్రం కుంభీపాకం తక్షైవచ ॥ అసిపత్రవనంచైవ తవనంచైకవింశకం ॥ మ
హాపాతకజైఘోరైరుపపాతకజైస్తథా ॥ అన్వితాయాంత్యచరితప్రాయ
శ్చైతానరాధమాగతి ॥ ఏకవింశకమిత్యేతిప్రధాననరకాపేక్షయోక్తం ।
మహాపాతకజైరితిచ పాపమాత్రోపలక్షణం ॥ తదాచ పాపతారతమ్యాత్మ
లతారతమ్యం దశితం విష్ణుధర్మోత్తరై ॥ అష్టావింశతికోట్యస్య
ఘోరాణినరకాణివై । మహాపాతకినశ్చాత్ర సర్వేషునరకాభిషు ॥ ఆచం
గ్రతారకంయావత్పీడ్యంతే వివిధైర్వదైః ॥ అతిపాతకినశ్చాన్యై నిరయా
ణానకోటిషు । ఏకవింశతిసంఖ్యేషు పాదోనబ్రహ్మకల్పకం ॥ చతుర్దశసు
పచ్యంతే కల్పాధికం సమపాపినః । ఉపపాతకినశ్చాపి తదధికం యాంతి
మానవాః । శేషేః పాపైస్తదధికంచ కాలక్లప్తిరియంస్తృతేతి॥

—*రహస్యకృతపాపఫలనిరూపణం*

రహస్యకృతపాపఫలమాహ పరాశరః ॥ పాతకేషుసహస్రంస్యాన్మహతి ద్వి
గుణంతథా । ఉపపాతకేతురీయంస్యాన్నరకం వత్సకంక్షయాదితి । ఏవం
నరకదుఃఖమనుభూయ కర్మశేషాత్పునరిహసంసారై దుఃఖబహుళతిర్యగా
దియోనిషు జాయతే ॥

—*కర్మవిపాకప్రకథణం*

తదాహయాజ్ఞవల్క్యః ॥— మహాపాతకజ్ఞాఘోరా నరకాః ప్రా
ప్యదారుణాః ॥ కర్మక్షయాప్యజాయంతే మహాపాతకినస్త్విహ । మృ
గశ్వసూకరోష్ట్రాణాం బ్రహ్మహాయోనిమృచ్ఛతి ॥ ఖరపుల్కసవేనానాం

సురాపోనాత్రసంశయః । కృమి కీటపతంగత్వం స్వర్ణహరీసమాఘ్నయా
త్ । తృణగుల్మలతాత్వంచ క్రమశోగురుతల్పగః ఇతి ॥ ఏతచ్ఛాకారమాకార
విషయం ॥ కామకారేత్వన్యాస్వపి మఃఖిబహుళయోనిషు సంసరతి॥
యథాహ మనుః ।— బసవాన్ వషణ్ గణాన్ ఘోరాన్ నరకాన్ పా
ప్య తస్మిన్ తాత్ । సంసారాన్ ప్రతిపన్యంతే మహాపాతకేనస్త్విహ । శ్వసూ
కర ఖరోష్ట్రాణాం గోమాయుష్కుగపక్షిణాం । చండాలపుల్కసానాంచ బ్ర
హ్మహోయోనిషుచ్ఛతి । కృమి కీట పతంగానాం విష్ణుజాంచైవపక్షిణాం ॥
హింసాగ్రాంతానాం సత్త్వానాం సురాపోబ్రహ్మణోసకృత్ । లూతాహిసర
టానాంచ తిరశ్చాంచాంబుచారిణాం । హింసాగ్రాంతాంచపిశాచానాం స్త్రే
నోవిప్రస్సహస్రశః । తృణగుల్మలతాదీనాం క్రవ్యాదాందంష్ట్రాణామపి ॥ స్రూ
రకమృతకృతాంచైవ శతశోగురుతల్పగః ఇతి । లూతాఢోణానాభః । సర
టః కృకలాసః । ఏవం రౌరవాదినరకేషు శ్వసూకరాదియోనిషుచ దారు
ణాం మఃఖినుసుభూయానంతరగ మరితశేషేణ జననసమయపవ క్షయరో
గాదిలక్షణయక్తోమఃఖిప్రచురేషు మానుషశరీరేషు సంసరతి । తథాచ
యాజ్ఞావల్క్యః ॥— బ్రహ్మహోక్షయరోగీస్యా త్పురావశ్యావదంతకః । హే
మహరీతు కునఖి మశ్చమాగురుతల్పగః ॥ యోయేనసంవస త్యేహం సత
న్లింగి భిజాయతే ఇతి ॥ శ్యావదంతః స్వభావతః కృష్ణదశనః । దుశ్చమా
కుష్మీ । ఏతేహం బ్రహ్మహోదీనాం మధ్యే యేన పతితేన సహయః పురుషః
సంవసతి సతన్లింగోభిజాయతఇత్యర్థః ॥ ఏవం మహాపాతకవ్యతిరే
ష్య న్యేష్వపి పాపేష్వకృతప్రాచ్యశ్చైతానాం నరకానుభవానంతరం తిర్య
గాదిషు జననం సపవాహ ॥ యథాకర్మఫలం పాప్యతి ర్యక్త్వం కాల
పర్యయాత్ । జాయంతేలక్షణభ్రష్టాదరిద్రాః పురుషాధమాః ఇతి । తథా
న్యత్ర ॥ చరితవ్యమతోనిత్యం ప్రాయశ్చిత్తం విశుద్ధయే । నింద్యోహిలక్ష
ణైర్ముక్తాజాయంతేవిష్కృతేనసః ఇతి । మనురపి । ఇహ మశ్చరితైః శే
చితేచిత్తుర్వకృతైస్తథా । ప్రాప్నుసంతి మరాత్మానో నరాయణవిపర్య
యమితి । ఇహ మశ్చరితైః అస్త్రిజన్మన్యాజైరత్యుతైః పాపైరి

(౪)

వైశ్యనాథీయే పాశ్చిమత్యకాణ్డే పాపఫలజన్మాని

హతత్ఫలం పూర్వమనుభూయ పశ్చాన్నరకాదికమనుభవంతి । అశ్శుత్రై-
తైః పుణ్యపాపైరిహేవఫలమశ్నుతే ॥ శ్రీభిర్వైష్ణవైస్త్రిభిర్మానైస్త్రిభిః ప-
క్షైస్త్రిభిర్దివైరితిస్తుతేః । పూర్వకృతైస్తుపాపైర్నరకాద్యనుభవానంత-
రం యావదపర్యయం ప్రాప్నువంతీత్యధః ॥ సపవ । సంయోగంపతిశ్చైర్-
త్వావరస్తేవచయోపితం । బ్రహ్మస్వమవహృత్యాపిభవంతి బ్రహ్మరాక్షసాః ।
పిశునః పూతినాసత్వం సూచకః పూతవక్త్రీశాం ॥ ధాన్యచోరోంగహీన-
త్వమాతరిక్త్యంతుమిశ్రకః । అన్నహతామయావిత్యంమాక్యంవాగపహ-
రకః । వస్త్రాపహారకశ్చైవ్యంపంగుతామశ్వహారకః । ఏవంకర్మావశేషే-
ణ జాయంతేనద్విగహితాః । జడమూకాంధబధిరావికృతాకృతయస్తథా ।
మణిముక్తావ్రవాణానిహృత్వా లోభేనమానవాః । వివిధానిచ రక్షానిజా-
యంతేలోహకర్తృషు । ధాన్యంహృత్వా భవత్యాఖుః కాన్యంహంసోజ-
లంశ్లవః । మధుదంశః పయఃకాకోరసంశ్వానకులోఘృతం । మాంసం గృ-
ధ్రావపాంమద్గుస్తైలంత్తైలపకఃఖగః । చిరీవాకిస్తులవణం బలాకాశకునిద-
ధి । కాశేయం త్రిహృత్వాత్వామంహృత్వాతుదమరః । కాపాసం-
తాంతవంక్రాంచోగోధాగాం వాగ్దోగుడం । చమ్బుండరీశుభాంగం
ధాన్ పత్రశాకంతుబహిణః । శ్వావిత్కృతాన్నం వివిధమకృతాన్నంతుశ-
ల్యకః । బకోభవతిహృత్వాగ్నింగృహకారీహ్యుపసగరం । రక్తానిహృత్వా
వాసాంసి జాయతేజీవజీవకః । వృకోమృగేభం వ్యాఘ్రైశ్చ ఫలపుష్పం-
తుమకటః । స్త్రీస్పృక్షస్త్రీకకోవారిధాన్యాన్యస్త్రిః పశూనజః । యద్వా-
తద్వాపరద్రవ్యమవహృత్యబలాన్నరః । అవశ్యంయాతితీర్థక్త్యంజద్వావై-
వాసుతంహవిః । యాదృశేనహిభావేన యద్యత్కర్మమనిషేవతే । తాదృ-
శేన శరీరేణ తత్తత్ఫలమపాశ్నుత్యతి । యజ్ఞోవలోక్యపి ।—అన్నహ-
తామయావీస్యాచ్ఛాకోవాగపహారకః । ధాన్యమిశ్రీతిరిక్తాంగః పిశునః
పూతినాసికః । తైలహృత్తైలపాయీస్యాత్పూతివక్త్రీస్తుసూచకఃఇతి । అమ-
యావీలజీణాన్నః వాగపహారకః పుస్తకాపహరీలిననుజ్ఞాతాధ్యాయీచ
త్తైలపాయీకీటవిశేషః ॥ సూచకస్సద్ధోషసంకీర్తకః । సపవ । హీనజా-

తౌప్రజాయేతరత్నానామపహరకః । పత్రశాకం శిఖిహృత్వాగంధాః చ
 చుంధదరీశుభాః । చుంధుందరీరాజమరితాఖ్యామూషికా । కించ ॥మూ
 వకౌ ధాన్యహరీస్యాద్యానముచ్చ్రేఃఫలంకపిః । జలంస్లవఃపయఃకాకోగృహకా
 రీహ్యుపసూరం । మధుదంశఃఫలంగృహ్నిగాంగోధాస్మిం బకస్తథా । శ్వే
 త్రేవస్త్రంశ్వారసంకుచీరీలవణహరకః । గృహకారీకీటవిశేషఃగృహలూప
 సూరంముసలాది । చీరీచీర్యాఖ్యుడ్మచ్ఛస్వరః కీటః । అత్రశంఖావిశేష
 మాహ । —బ్రహ్మహంతుష్టీ । త్రేజసహరీనుండలీ । దేవబ్రాహ్మణాకోశకః
 ఖలతిఃగరదాగ్నిదాచుత్తతా । గురుప్రతిహంతాపస్వరీ । గోఘ్నుశ్చాంధః ।
 ధర్మపక్షీంముత్వాన్యత్రప్రవృత్తశ్శబ్దవేదీప్రాణివిశేషః । కుండాశీదంశభక్షః
 దేవబ్రాహ్మణస్వాపహరీపాండురోశి । న్యాసాపహరీకాణః । స్త్రీపహ్లోప
 జీవీషండః । కౌమారదారత్వాగీదుభయగః । మృష్టైకాశీవాతకుశ్మీ । అభత్య
 భక్షకోగండహలీ । బ్రాహ్మణీగామినిబీజః । సూరకమావామనః । వస్త్రా
 పహరీపతగః । శయ్యాపహరీక్షపణకః । శలఖశుక్త్యపహరీకపాలీ । దీపాప
 హరీకాశికః । మిత్రధుక్క్షయూ । మాతాపిత్రోరాక్రొశకఃకారండవల్గతి
 వృక్షగౌతమోపిక్వచిద్విశేషమాహ । — అన్యతవాప్తలః । ముహుర్ముహు
 సుంచలనవాగ్జలోదరః । దారత్యాగీష్టపదీ । కూటసాక్షీఉచ్ఛాసజంఝువర
 ణః । వివాహవిఘ్నకతాః చ్ఛిన్నోన్మయః । గౌరవసూరణెచ్ఛిన్నహస్తః । మా
 తృఘ్నాంధః । స్నుషాగామివాతవృషణః । చతుష్పథేవిష్ణూత్రవిసజకో
 మూత్రకృచ్ఛ్చి । కన్యాదూషకష్టండః । ఈర్ష్యాభుమేశకః । పిత్రావివద
 మానోపస్తారీ । న్యాసాపహరీఅనపత్యః । రత్నాపహరీఅత్యంతదరిద్రః । వి
 ద్యావిక్రయీపురుషమృగః । వేదవిక్రయీ ద్వీపీ । బహుయాజకోజలస్లవః ।
 అయాజ్యయాజకోవరాహః । అనిమంత్రితభౌజీ వాయసః । మృష్టైకభౌ
 జీవానరః । యతస్తతోశ్చన్యాజోరః । కక్షపనదాహకః ఖద్యోతః । దారి
 కాచార్యోనుఖవిఘ్నంధః । పర్యుషితభౌజీక్రిమిః । అదత్తాదాయీబలీతదోః ।
 మత్సరీ భ్రమరః । అగ్న్యైతాదీమండలకుష్ఠీ । శూద్రాచార్యశ్వపాకః ।
 గోహత్యాసర్పః । స్నేహాపహరీక్షయూ । అన్నాపహరీఅజీణీ । జ్ఞానా

పహరిమూకః । చంద్రాలీపుల్కసీగామీగజకః । ప్రవజితాగమనైమరుపితా
 చః । శూద్రాగమనై దీఘుఃకీటః । సవణాగమనై దరిద్రః । జలహరి మ
 శ్మయః । ధూరహరిబలూకః । వాధుఃషికోంగహీనః । అపిక్రేయవిక్రయా
 గృహః ॥ రాజమహిషీగామీ నపుంసకః । చురాకోరోగదభః । గోగా
 మీ మండుకః । అనధ్యాయాధ్యాపూర్వగాలః । పరద్రవ్యాపహరిపరప్రే
 మ్యః । మత్స్యవేదోగభాదాసీత్యేతేమాద్వైగమనాత్మతః । స్త్రియోప్యే
 తేషు నిమిత్తేషుపూర్వోక్తాస్వేవజాతిషుస్త్రిత్యమనుభవంతి । యథాహమ
 నుః ।—స్త్రియోప్యేతేనకల్పేన హృత్వాదోషమవాప్నుయః॥ ఏతేషామేవ
 జంతూనాంభార్యాత్వముపయాంతితాత్మతః । సపవ ॥ అసకృద్గర్భహాసే
 షు వాసంజన్మచదారుణం । బంధనానిచకష్టానిపరప్రేమ్యత్వమేవచ । బంధు
 ప్రియవియోగంచ సంసర్గంచైవచుర్జనైః । ద్రవ్యాన్మంచనాశంచమిత్రామిత్ర
 స్వచార్జనం । జరాంచైవావ్రతీకారాం వ్యాధిభిశ్చోపపీడనం । క్లేశాంశ్చవి
 విధాంస్తాంస్తాన్మృత్యుమేవచచుర్జయం । యాదృశేనతుభావేన యద్య
 త్కర్మనిషేవతే । తాదృశేనశరీరేణ తత్తత్సలమపాశ్శుతేత్మతః । చు
 ర్జక్షణమనుష్యజన్మానంతరం పార్శ్వవీయసుకృతవిశేషేణ మహాకులభోగవి
 ద్యాధనధాన్యసంపన్నోజాయతే ॥ తదాహయాజ్ఞవల్క్యః ।—తతోనిమ
 ల్మషీభూతాః కులమహాభిభోగినః । జాయంతే విద్యయోపేతాధనధాన్యస
 మన్వితాః ఇతి । నిమల్మషీభూతాః నరకాద్యపభాగద్వారేణ క్షీణపాపా
 భ్యశ్శుభః ॥

—*నవవిధపాపాని*

పార్శ్వశ్చైన్ద్రనిమిత్తభూతాని తానిచమోపాని నవవిధాని ।
 మహాపాతకాన్యతిపాతకాని సమాపాతకాన్యపపాతకాని సంకరీకరణాని
 మలినీకరణాని అపాత్రీకరణాని జాతిభ్రంశకరాణిప్రకీర్ణకానితే । య
 థాహవిష్ణుః ।—పురుషస్య కామకోగ్రహలోభాశ్చింతిపుత్రయంసుఖైరంభ
 వతి ॥ తేనాయనాక్రాంతో మహాపాతకాతి పాతక సమాపాతకోపపాత
 కేషు ప్రవతతే । సంకీర్ణకరణైషు మలినీకరణైషు అపాత్రీకరణైషు జా

తిభ్రంశకరణేషు ప్రక్షీణకేషుచైతి ।

—*బ్రహ్మ హత్యాది మహాపాతకాని*—

తత్ర మహాపాతకాన్యాహనునుః॥— ॥ బ్రహ్మహత్యాసురాపానం మైయం
గుర్వంగనాగమః । మహాంతిపాతకాన్యాహు సుసంగశ్చాపితేస్సహేతి ।
యాన్ష్ఠవలోక్యపి— బ్రహ్మహామద్యపస్తేనస్తదైవగురుతల్పగః । ఎతేమహా
పాతకినోయ శ్చతైస్సహసంవసేదితి । యద్వ్యాపారసమనంతరంవా కా
లాంతరేవా కారణాంతర నిరపేక్షఃప్రాణవియోగోభవతి సబ్రాహ్మణంహ
తవానితి బ్రహ్మహా । మద్యపోనిషిద్ధసురాయాఃపాతా । సైనోబ్రాహ్మణ
స్వగ్ధాపహతా । గురుతల్పగోగురుభార్యాగామీ । యశ్చతైఃబ్రహ్మహాది
భిః స్రత్యేకం సంవత్సరంసహవసతి సోపి మహాపాతకీ త్యర్థః

—*ప్రయోజకాదీనాంఫలతారతమ్యం*—

అనుగ్రాహకస్యాపి హింసాఫలసంబంధమాహమనుః । బహూనామేకకా
ర్యాణాం సర్వేషాంశస్త్రధారిణాం । యద్యేకోఘాతయేత్తత్రసర్వేతేఘాతు
కాస్త్రుతాఇతి । విష్ణుః । — ఆక్రుష్టస్తాడితోవాపిధనై ర్వావిప్రయోజితః ।
యముద్దిశ్యత్యజేత్ప్రాణాంస్తమాహు బ్రహ్మఘాతుకం । జ్ఞాతిమిత్రకళత్రా
ర్థం సుహృత్తైత్రార్థమేవచ । యముద్దిశ్య త్యజేత్ప్రాణాం స్తమాహుః
బ్రహ్మఘాతుకం ॥ రాగాద్వేషాత్ప్రమాదాద్వా స్వణఃపరతపవవా । ఘాత
యేద్బ్రాహ్మణం కంచిత్సభవేద్భ్రహ్మఘాతుకః । భృతకోయస్యతం హన్యా
తోసేచ బ్రహ్మఘాతుకఇతి హమాదౌ । — ధనార్థంక్షేత్రీదారార్థం
పశ్వర్థంవా నరేశ్వర । యముద్దిశ్య త్యజేత్ప్రాణాం స్తమాహుబ్రహ్మ
ఘాతుకం । నారీవాపురుషౌవాపివిధవావామనస్వినీ । యముద్దిశ్యత్యజేత్ప్రా
ణాంస్తమాహుబ్రహ్మఘాతుకమితి । స్మృత్యంతరేపి । — హంతామంతో
పదేష్టాచతథాసంప్రతి పాదకః । ప్రోతాసహకస్సహాయశ్చ తథామాగా
నుదేశకః । ఆశ్రయశ్చస్త్రీదాతాచ భక్తదాతాచకర్మిణాం । ఉపేక్షకశ్చ
క్తిమాంస్తుదోషవక్తానుమోదకః । అకార్యకారిణాంతేషాం ప్రియశ్చిత్తం
ప్రకల్పయేదితి । ఆపస్తంబః । — ప్రయోజయితామం తాకతేతిస్వ

(౮) వైశ్యనాథీయో ప్రాయశ్చిత్తకాండే బ్రహ్మహత్యాపాతకాని

ర్గనరకఫలేషు సమభాగినోయోభూయ అరభ తే తస్మిన్ ఫలవిశేషఇతి । ప్ర
యోజకాదీనాం ప్రత్యాసన్నివ్యవధానాపేక్షయా వ్యాపారగతగురులాఘు
వాపేక్షయాచ ఫలగురులాఘువాత్ప్రియశ్చిత్తగురులాఘవం బౌద్ధవ్యం ।
తథాసుమంతుః । ఊరస్కృతోయదాఽహి హత్వాత్తానం మృతోయది । ని
గుణస్సహసాకోధాద్ధృహత్తైత్రాదికారణాత్ ॥ త్రైవాపికం వ్రతంకు
ర్యాన్నీతిలోమాం సరస్వతీం ॥ గచ్ఛేద్వాపి విశుద్ధ్యర్థం తత్పాపసేయితి ని
శ్చితం । క్రోధాద్వైమిరియతేయస్తు నిర్మమిత్తంచభస్మితః । వత్సరత్రిత
యం కుర్యాన్నరః కృచ్ఛ్రిం షిశుద్ధయే । భర్తుకోయస్సవిద్వాం శ్వేద్వద్వే
శైకేన శుద్ధితి । కేశశ్శుశ్రునఖాదీనామకృత్యావపనం వనె ఇతి॥

—ఉపకారార్థం ప్రవృత్తాదోషాభావః—

పరోపకారార్థప్రవృత్తాదోషాభావమాహ సంవతతః॥ — ఔషధం స్నేహ
మాహారం దదద్దోబ్రహ్మణాదిషు । దీయమానేవిపత్తిస్సాన్యన్నసపాపేనలిప్య
తే । దాహచ్ఛేదసిగాభేదప్రయత్నైరుపకుర్వతాం ॥ పాణసంక్రాంతిస్థ్య
ర్థం ప్రాయశ్చిత్తం నదిద్యత ఇతి ॥ ఏతచ్చ నిపుణభిషగ్విషయం । ఇతరస్య భి
షజస్తు భిషక్తి ధ్యాచరణ దాప్యఇతి దోషస్తరణాత్ ॥ యత్రతు మన్యుని
మిత్రాకోశ నాదికమకుర్వతోపి నామగృహీతోష్వాదాదినా త్తానం వ్యాపా
దయతి । తత్రాపినదోషః । అకారణాత్తుయః కశ్చిద్విజః ప్రాణాన్ పరిత్య
జేత్ ॥ తస్యైవతత్రదోషస్సాన్యన్నతుయం పరికీర్తయేదితి స్తరణాత్ ॥ —
తథాయత్రాప్ర్యాక్రౌశాది జనితమన్యురాత్తానం ఖడ్గాదినా ప్రహృత్య మర
ణాదర్పగాక్రౌశాదిక్రౌధనదానాదినా సంతోషితోయదిజనసమక్షము
వైర్పౌవయతి నాత్రాక్రౌశకస్యాపరాధఇతి తత్రాపి వచనాన్నదోషః ।
యథాహ విష్ణుః ॥— ఉద్దిశ్యకుపితోభూత్వా తోషితశ్శావయేత్పునః । త
స్మిన్పుతేనదోషోస్తి తస్యచోచ్ఛావణేకృతే ఇతి ॥

—అతిపాతకాని—

అతిపాతకాన్యాహమనుః ॥ — హత్వాగభామివజ్ఞాతమేతదేవవ్రతం చరే
త్ । రాజన్యవైశ్యవీజానావాత్రేయీమేవచస్త్రియం ॥ ఉక్త్వాపైవాన్యతం

సాక్ష్యే ప్రతిరుద్యగురుం తథా । అపహృత్యచనిత్యైవం కృత్వావస్త్రీసుహృ
 ద్పథమతి ॥ ఈజానాయాగదీత్యై వధ్యవతీకనా । అత్రేయీఅత్రీగోత్రజా ।
 విత్యేపోబాప్తాణసంబంధీ । స్త్రీఅహితాగ్నిపత్నీపాతివ్రత్యాదిగుణయుక్తా
 వా ।—అజ్ఞాతగర్భాహననాదీనామతిసాతకత్వం ॥ స్తో ॥ అతిదిష్టంతు య
 త్సాపమతిపాతకముచ్యతే ॥ అతిదిష్టైషు సర్వత్రపాదోనంతద్వితం చరేది
 తి వచనాదవగమ్యతే ॥ యమః — ॥ స్తో ॥ మాతృష్వసామాతృసఖీమహితా
 చపితృష్వసా । మాతులానీస్వసాశ్చశూరగత్యాసద్యః పతేద్విజృతి ॥
 గౌతమః — ॥ మాతృపితృయోనిసంబంధాగచ్ఛేన నాస్తికనిందితకమా
 భ్యాసేపతితాత్యాగ్యసతితత్యాగినః పతీతాః పాతకసంయోజకాశ్చేతి । బో
 ధాయనోపి — ॥ అథ పతనీయాని । సముద్రయానం బ్రహ్మస్వన్యాసాపహ
 రణం భూమ్యన్యతవచనంసర్వావద్యైర్వ్యవహరణం శూద్రసేవనం శూద్రా
 భిగమనం యశ్చ శూద్రాయామభిప్రజాయతే తదపహ్యంచ భవతీతి ॥ ఆప
 స్తంబోపి — ॥ ధర్మార్థసన్నిపాతేధర్మాగ్రాసేణపితదేవేతి ॥ యాజ్ఞాన
 లగ్నః— ॥ చరేద్వీశమహత్నాపి ఘోరం ధర్మచేత్యనాహితృతి । సపవ
 ॥ స్తో ॥ పితృష్వసారంమాతుశ్చమాతులానీం స్నుమామపి । మాతుస్సపత్నీంభగి
 నీమాచార్యతనయాం తథా ॥ ఆచార్యపత్నీం స్వసుతాం గచ్ఛంస్తు గురుత
 ల్పగృతి ॥ పిష్టుః — ॥ మాతృగమనం మహితృగమనం స్నుమామనమిన్య
 తిపాతకానీతి ॥ నారదః — ॥ స్తో ॥ మాతామాతృష్వసాశ్చశూరమాతులానీపి
 తృష్వసా । పితృష్వసఖిపృష్ట్రీ భగినీ తస్సఖీస్నుమా ॥ మహితాచార్యభా
 ర్యాచ సగోత్రాశ్రయాగతా । రాజ్ఞీప్రవజితాసాధ్వీ ధాన్యవనోత్తమాచ
 యా । ఆసామన్యతమాం గచ్ఛత్ గురుతల్పగడచ్యతే ॥ ఆశ్రితాం విచమః
 పత్నీమాహితాగ్నేశ్చ యోగినః । ఏషాంపత్నీం స్వపాత్రీంచ గత్వా తల్ప
 వ్రతం చరేత్ ॥ చండాల్యాం గర్భమాధాయ గురుతల్పవ్రతం చరేదితి ॥
 అత్రమాతామాతృసపత్నీ । భవిష్యత్పురాణేపి— ॥ స్తో ॥ అగ్నిశ్చైవారాధ్వా
 కపిలాం హత్వాబ్రహ్మహణోవ్రతం । మస్థితం సుస్థితంవాపి శీవలింగం న
 చాలయేత్ । అన్యథాతుకృతేలింగే అతిపాతకమాప్నుయాత్ ॥ ఉత్తమా
 నాం ఛామరాణామన్యథాకరణేనతి । విప్రస్థైవవ్రతం కుర్వాద్విప్రదేవౌస

(౧౦) వైభవనాథీయో పాఠ్యశ్చైతత్కాణ్డే బ్రహ్మహత్యాసమపాతకాని

మాన్యుతౌ 1 గభిణ్యుదక్యావిజ్ఞాతాం కన్యామాతామనిచ్ఛతీం । గు
రుతల్పం చరేత్తత్వా గామయోనింసఖిస్త్రియమితి । యాజ్ఞవల్క్యః ॥ —
॥ శ్లో ॥ నీచాభిగమనంగభఃఘాతనంభశ్శనాశనంవిశేషపతనీయానిస్త్రీణా
మేతాన్యపిభువమితి॥వ్యాఘ్రః — ॥ శ్లో ॥ అతిదేశస్యోపదేశాన్నూనత్వా
న్మద్యతం నహి । అతిద్వైషామసర్వత్ర పాదోనంతద్యతం చరేత్ ఇతి॥
ఏవం మహాపాతకాత్తదేశేన్యాన్యప్యకపాతకాని ద్రష్టవ్యాని ॥

—*బ్రహ్మహత్యాసమపాతకాని*—

బ్రహ్మహత్యాసమపాతకాన్యాహమనుః॥—॥ శ్లో ॥ అన్యతంచసముత్కర్షే
రాజగామిచపైశునం । గురోశ్చల్లీకనిర్బంధస్సమాని బ్రహ్మహత్యయేతి ।
యాజ్ఞవల్క్యః — ॥ శ్లో ॥ గురూణామధ్యధిత్వేపోవేదనిందాసుహృద్వధః । బ్ర
హ్మహత్యాసమంజ్ఞేయమధితస్యచనాశనమితి ॥ గురూణామాధిక్యేనాధిత్వ
పోన్మతాభిశంసనం । కౌటసౌత్వం రాజగామి పైశునం గురోరన్యతాభిశం
సనం పాతకసమానీతి గౌతమస్తరణాత్ । ఏతచ్ఛ్రు లోకావదితదోషాభిశం
సనవిషయం । దోషంబుధ్వానపూర్వః పరేషాం సమాఖ్యాతాన్యాదిత్యాప
స్తంబస్తరణాత్ ॥ నాస్తిక్యాభినివేశేనవేదమత్యనం । సుహృన్నిత్రం । త
స్యాబ్రాహ్మణస్యాపి వధః । అధితస్య వేదస్యాసచ్ఛాస్త్రవిదోదేనాలస్యాది
నావానాశనంవిస్తరణంపరాశరః॥— ॥ శ్లో ॥ భుంజానేషుతుపిప్రీషుయో
గేపాత్రం పరిత్యజేత్ ॥ సమూఢస్సచపాపిష్ఠౌ బ్రహ్మఘ్నస్సఖిలూచ్యతేఇ
తివిష్ణుధర్మోత్తరే॥— ॥ శ్లో ॥ యస్తు విద్యాభిమానేన నీచో జయసి సద్వి
జం । ఉదాసీనం సభామధ్యే బ్రహ్మహాసప్రకీర్తితః । పరదోషమవిజ్ఞాయ
న్మపకర్ణేజపేత్తుయః । పాపీయాన్ పిశునః శుబ్రద్రస్పదైవం బ్రహ్మహాష్టు
తః । దేవద్విజగతాం భూమిం పూర్వభుక్తాంహరేతయః । ప్రణస్తామపికా
లేన తమాపాబ్రహ్మఘాతకమితి ॥ విష్ణుః — । యాగస్థస్థక్షత్రియస్య వై
శ్యస్యగజస్వలాయాశ్చౌతర్వత్సౌత్త్రగోత్రజాయా అవిజ్ఞాతగభః
స్యచ శరణాగతస్యచ ఘాతనం బ్రహ్మహత్యాసమమితి । యాగస్థక్షత్రియవ
ధాదీనామతిపాతకత్వేన పరిగణితానాం సమపాతకత్వాభిధానమకామ
కృతాభిస్త్రియం । కామకారేతుతేమామతిపాతకత్వం । — సురాపానసమా ।

—*సురాపానసమపాతకాని*

న్యాహమనుః—॥బ్రహ్మేర్హు తావేదనిందా కాటపాత్వం మహృద్భగః॥
హితానద్యయోజగ్ధిస్సురాపానసమానిషడితి ॥ గహితం లభునాది ।
అనద్యమమేధ్యాది । యాజ్ఞవల్క్యః—॥శ్లో॥నిషిద్ధభక్షణం జైష్ఠ్యముత్సర్వే
చ వచోన్యతః । రజస్వలాముఖాస్పాదస్సురాపానసమానిత్వేతి ॥ నిషిద్ధం ల
భునాది । తస్యమాతిపూర్వం భక్షణం । పలాండుం గృంజనంచైవ మత్యాజ
ఘ్నాపతేద్విజిత్తి స్మరణాత్ ॥ జైష్ఠ్యం కాటిల్యం । అన్యాభిసంధానేనా
న్యవాదిత్వమన్యకత్వకత్వంచ । తచ్చ గురువిషయమితి విజ్ఞానేశ్వరః—
తథాసముత్సర్పానిమిత్తం రాజకులాదావచతుర్వేదపవ చతుర్వేదోహమి
త్యన్తతభాషణం । — స్మృత్యంతరే॥శ్లో॥నాభికేరోదకంకాంస్యేగోక్షీగంల
వణాన్వితం । స్నానంరజకతిథేషు తామేగవ్యం సురాసమమితి ॥ అప్రిః॥
—॥శ్లో॥త్రోయంపాణినఖాగ్రేషు బ్రాహ్మణానపిబేత్స్వచిత్ । సురాపానే
నతత్తుల్యమిత్వేవం మనురబ్రవీదితి॥శాతాతపః — ॥శ్లో॥ఉద్భృత్యవామహస్తే
న యశ్చోయంపిబతిద్విజః । సురాపానేనతత్తుల్యం మనురాపాప్రజాపతిరితి ॥

—*స్వర్ణాస్త్రేయసమపాతకాని*

॥శ్లో॥నిక్షేపస్యాపహరణంనరాశ్వరజతస్మచభూమివిజ్రమణీనాంచరుక్మ
స్త్రేయసమంస్మృతమితి॥యాజ్ఞవల్క్యః — ॥శ్లో॥ అశ్వరత్నమనుష్యస్త్రీభూత
ధేనుహరణంతథా । నిక్షేపస్యచనర్పంసీ సువర్ణాస్త్రేయసమ్మితమితి ॥విష్ణుః
—బ్రాహ్మణభూమ్యపహరణం స్వర్ణాస్త్రేయసమమితి ॥ ఘోషాద్రా ।
హృత్పాశతపలంతామ్రం స్వర్ణాస్త్రేయసమంవిదురితి ॥ —

—*గురుతల్పసమపాతకాని*

గురుతల్పసమాన్యాహమనుః—॥శ్లో॥ రేతస్సేకఃకుమారీషు స్వయోనిష్పంశ్య
జాసుచ । సఖ్యః పుత్రస్యచస్త్రీషు గురుతల్పసమం విదురితి । స్వయోనిష్టు
భగినీషు । యాజ్ఞవల్క్యః—॥శ్లో॥సఖభార్యాకుమారీషు స్వయోనిష్టుంశ్య
జాసుచ । సగోత్రాసు సుతస్త్రీషు గురుతల్పసమం స్మృతమితి । పుతాణసా
రే—॥శ్లో॥అపివామాతరంగచ్ఛేన్నగచ్ఛేదేవదారికాంయదిగచ్ఛేత్సూరిమాదే
న గురుదారసమంస్మృతమితి ॥ విష్ణుః ॥— పితృవృత్తమాతామహుషా తుల్య

శురన్మపవత్సభిగమనం గురుదారగమనసచ్చశం పితృష్వస్మమాతృష్వస్మ
గమనం చ శ్రోత్రాయశ్చగమనం చ కుపాధ్యాయమిత్రపత్నీగమనం చ స్వసుస్వఖ్యా
స్వగోత్రాయాడతనువణాయాః కుమార్యా రజస్వలాయాశ్శరణాగతా
యాః ప్రవ్రజితాయానిక్షిప్తాయాశ్చగమనమిత్యనుపాతకేషు పరిగణితా
నాం కేషాంచిదిహగ్రహణమకామకారవిషయం ||

—*ఉపపాతకాని*

ఉపపాతకాన్యాహయాన్యవల్క్యః—||శ్లో|| గి వధోవాగ్వితాస్తేయమృణా
నాంశానపక్రియా|అనాహితాగ్నితాపణ్యపిక్రయఃపరివేదనం|భృతాదధ్యయ
నాదానం భృతకాధ్యపనంతథా | పారదార్యం పారివిత్త్వం వాధూప్యం
లవణక్రియా | స్త్రీరూద్రవిట్రుత్రవధో నిందితాఘోషజీవనం | నాస్తి
శ్యం వ్రతలోపశ్చ సుతానాంచవిక్రయః | ధాన్యకుప్యవశుస్తేయమయా
జ్ఞానాంచయాజనం | పితృమాతృగురుత్యాగస్తటాకారామచక్రయః | క
న్యాహూదూషణంచైవ పరిపిందకయాజనం | కన్యాప్రదానం తస్యైవ కాటి
ల్యం వ్రతలోపనం|ఆచ్ఛనోధేక్రియారంభో మధ్యపస్త్రీనిషేవనం | స్వా
ధ్యాయాగ్నిసుతత్యాగోపాంధవ్యగవచ || ఇంధనాథం మ్రమశ్చేద
స్త్రీహింశాషడజీవనం | హింసయంత్రవిధానంచ వ్యసనాన్యాన్యవిక్రయః |
శూద్రప్రైప్యంహీనసఖ్యం హీనయోనినిషేవణం | తతైవానాశ్రమేవాసః
వరాన్నపరిపుష్టతా | అసచ్ఛాస్త్రాగమన మాకరేష్వధకారితా || భార్యా
యావిక్రయస్త్రైపామేకముపపాతకమితి || కాలేకనుపనీతత్వం వాగ్వి
తా | జ్యేష్ఠేతత్వతినీయసోదారాగ్నిశూ—త్రసంయోగః పరివేదనం ||కిరీ
యసిక్మతవివాహేజ్యేష్ఠస్యవివాహరాహిత్యం పారివిత్త్వం | లవణక్రియాల
ఘోషాస్తాదనం | నిందితాఘోషజీవనం అగాజస్థాపితాఘోషజీవనం|
వ్రతలోపః |బ్రహ్మచారిణస్త్రాగ్నిప్రసంగః |హింసయంత్రస్యశిం లేతుపీడాక
తస్య వ్రతలోపనం | వ్యసనానిమృగయాదీన్యస్తాదత | ఆకరేషు స్వణాచ్య
త్పత్తిస్థానేషు||హనురపి—||శ్లో||గోవధోయాజ్ఞసంయాజ్ఞం పారదార్యా
న్యవిక్రయా | గురుమాతృపితృత్యాగస్వాధ్యాయాగ్నిస్సృతస్యచ | పరివి
త్త్వతానుజేన పరివేదనమేవచ | తయోదానంచకన్యాయాస్తయోర్భాజ

వమేవచ । కన్యాయామాషణంనైవ వాధుభవ్యం ప్రతలోపనం । తటాకా
 కామదారాణామపశ్యస్యచవిక్రయః । వాత్సల్యా బాంధవత్యాగోభృత్యా
 ధ్యాపనమేవచ ॥ భృతాచ్ఛాగ్యయినాదానమపశ్యానాంచవిక్రయః । సర్వా
 కరేష్వధీకారోమహాయంత్రప్రవర్తనం । హింసాషణీనాంస్త్వాగ్రీవోభిచా
 రోమూలకమణచ । ఇందనార్థమశుష్కాణాం చక్రమాణామవపాతనం ।
 అశ్లాథాంచక్రియారంభౌ నిందితాన్నాదనంతథా । అనాహితాగ్నితా
 స్తేయమృణానాశునపక్రియా । ఆసచ్ఛాస్త్రాగ్రగమనం కాశీలవ్యస్యచక్రియా ।
 ధాన్యకుష్మపశుస్తేయం మద్యపస్త్రీరిషేవనం । స్త్రీసూద్రఃటత్తప్రవధోనా
 స్తిక్యంచోపపాతకమితి । బోధాయనః — ॥ అధోపపాతకాని । అగ్రాగ్ని
 గమనంగుర్పి సఖిం గురుసఖిమపపాత్రాం పతితాంచగత్వా భైషజ్యకరణం
 గ్రామయాజనం రంగోపజీవనం నాట్యాచార్యతాగోమహిషరక్షణం యో
 చ్ఛాన్యద్రవ్యేవం యుక్తం కన్యాకూషణమితి । పృథ్వ్యంతరే — । విద్య
 ద్బ్రాహ్మణపక్షి భేదాచరణవిధవాదేవదాసీ వేశ్యానాథాకీదాసీగమనామృత
 పాతకానీతి । శంఖలిఖితౌ — కృతఘ్నః హుటవ్యవహారీ బ్రాహ్మణవృత్తి
 ఘోషమిథ్యాభిశంసీపతితా త్యాగీ అభోజ్యభూజీ అసంస్కృతగ్రహీతి । బృహ
 ద్విష్ణుః । — అభోజ్యానాంచభక్షణం । పరస్పాపహరణం పరదారాభి
 గమనం అయాజ్యానాంచయాజనం చక్రమగుల్మలతౌషధీనాం హింసయా
 జీవనమభిచారమూలకమణసు ప్రవృత్తిదేవషిషసత్త్వాణామృణస్యావశక్రి
 యామశీలవతేతి

—*సంకరీకరణాని*

సంకరీకరణాన్యాహమనుః । — ॥ శ్లో ॥ ఖరాశ్వోష్ట్రోచ్చగేభానాశుజావిక
 వధస్తథా । సంకరీకరణంజ్ఞేయంమీనాహిమహిషస్యచ । క్రిమికీటవయోఘా
 త్యామద్యానుగతభౌజనం ॥ ఘైరేధః కుసుమస్తేయమదైర్యంచమలైవహం ।
 నిందితేభ్యోధనాదానం వాణిజ్యం శూద్రసేవనం । అపాత్రీకరణంజ్ఞేయమ
 పశ్యస్యచభాషణం । బ్రాహ్మణస్యరుజఃకృత్యాహ్రీశ్రమయమద్యయోః ।
 జైహ్వంపుంసీచమైథున్యం జాతిభంశకరంస్తృతమితి । విష్ణుః — । బ్రా
 హ్మణస్యరుజఃకరణం అఘ్రియమద్యయోఘాతః జైహ్వం పశుమద్యయోని

(౧౮). వైష్ణవాభీయో ప్రాయశ్చిత్తకాండే కామాకామకృతపాపవిచారః

ఘృపుంసిమైఘున్యమిత్యేతాని జాతిభంశకరాణి । గ్రామారణ్యపశూనా ,
 హింసనం సంకిరీకరణం । నిందితేభ్యాధనాదానం వాణిజ్యం కుసీదజీవన
 మసత్యభాషణం శూద్రసేవనమిత్యపాత్రకరణాని । పక్షిణాం జలచరాణాం
 జలజానాంచఘాతనం క్రిమికీటఘాతనం మద్యానుగతభౌజనమితిమలావహా
 ని ॥ యదనుక్తం తస్మాక్కిరణకమితి । — తదేవం నవవిధాని పాపాని * ।
 యత్తుకాత్యాయనేనోక్తం ॥ స్లో ॥ మహాపాపంచాతిపాపం తథాపాతకమేవచ,
 ప్రాసంగికంచోపపాపమిత్యేవం పంచకోగణఇతి ॥ అత్ర పాతకమితి సమ
 సాపాన్యక్తాని । ఉపపాతకేషుకానివిదగమ్యాగమనాదీశ్వవాంతరభేదావివ
 క్షయాప్రాసంగికమిత్యుక్తాని । * అతిపాతకాద్యవాంతరభేదావివక్షయాత్త్రై
 విధ్యముక్తం విజ్ఞానేశ్వరీయే ॥ స్లో ॥ మహాపాతకతుల్యానిపాపాన్యక్తానియాని
 తు, తానిపాతకసంజ్ఞానితస్మాదనముపపాతకమితి — అకామకృతానాంపా

— * కామాకామకృతపాపవిచారః * —

పానాముక్తప్రాయశ్చిత్తైర్నాశయ్యహవ్యవహారశ్చభవతి । కామకృతానాంస్త్వి
 హవ్యవహార్యత్వమాత్రంసిద్ధ్యతి । తథాచయాజ్ఞవల్క్యః — ॥ స్లో ॥ ప్రాయశ్చిత్తై
 ర్నైవేత్యేనోయదజ్ఞానకృతంభవేత్ । కామతోవ్యవహార్యస్తు వచనాదిహజాయ
 తేఇతి । ఛాగలేయః — । ప్రాయశ్చిత్తమకామానాంకామావాపానవిద్య
 తఇతి । వసిష్ఠాపి — । నాభిసంధికృతేప్రాయశ్చిత్తమితి । మనుః ॥ — ॥ స్లో ॥
 అకామతః కృతేషాపేప్రాయశ్చిత్తంవిమబుధాః । కామకారకృతేష్యా
 పమదేకేశుత్రివిదశనాదితిజాబాలిః — ॥ స్లో ॥ అకామకృతపాపానాం బ్రు
 వంతిబాహ్మణావ్రతం । కామకారకృతేష్యేకేద్విజానాంపుషలస్యచేతి । దేవ
 లోపి — ॥ స్లో ॥ అభిసంధికృతేషాపేనకృద్వానేహనిష్కృణిః । అపరేనిష్కృతిం
 బ్రూయిరభిసంధికృతేపిచేతి । — అగిరాస్త్రకామకృతస్య ద్విగుణంప్రా
 యశ్చిత్తమాహ — ॥ స్లో ॥ అకామతః కృతేషాపేప్రాయశ్చిత్తం నకామతః ।
 సౌదాకామకృతేయత్తద్విగుణంబుద్ధిపూర్వకఇతి । పుత్యంతరేపి । — ॥ స్లో ॥ వి
 హితో యదకామానాం కామాత్తుద్విగుణంభవేత్ । — తథా । స్తోత్రే

వైద్యనాథీయే బ్రాహ్మశిష్యకాణ్డే కామాకామకృతపాపవిచారః (౧౫)

నాధిగతాశూద్రాహ్మజ్ఞానాత్తుకథంచన । కృచ్ఛ్రత్రయంప్రకర్షిత జ్ఞానేతు
ద్విగుణంభవేదితి । — అత్ర మాధవీయే వ్యవస్థాపితం । అకామకృతేన వి
ప్రతిపత్తిః । కామకృతస్యతు మునివిప్రీపతాకేచిన్నిర్ణయమాహుః ॥ ద్వివి
ధాహి పాపస్య శక్తిః । నరకోత్పదికావ్యవహారనిరోధికానేతి । తన్నివ
తకస్రామ్యుశ్చిత్తస్యాపి శక్తిద్వీవిధా ॥ నరకనివారికావ్యవహారజననీచే
తి । తత్ర పాప్రియశ్చిత్తాభావవాదినాం మునీనాం నరకనివారణాభావోభి
ప్రేతః । సద్భావవాదినాంశు వ్యవహారజననిశక్తిరభిప్రేతా । ద్విగుణపా
ప్రియశ్చిత్తేనేహలోకే వ్యవహారస్పిధ్యతి । — అపరేపునః । కామతోవ్యవహా
ర్యస్తు వచనాదిహజాయతే ఇతి యాజ్ఞవల్క్యవచనేఅవ్యవహార్యితృపదం
చ్ఛిత్వాకృతపాప్రియశ్చిత్తోవ్యవహార్యః నరకస్య నివృత్తిరస్తితి వదంతి ॥
— అత్రచోపోద్బలకం మనుషవచనం॥గ్లో॥బాలఘ్నంశ్చకృతఘ్నంశ్చఃశుద్ధా
నపిధర్మతః ॥ శరణాగతహంతృహంశ్చ (స్త్రీ)హంతృహంశ్చనసంవసేదితి ॥
— అన్యేతు పూర్వోక్తాంగిరస్తృప్యంతరవచనే కామకృతే విశేషేణద్విగు
ణపాప్రియశ్చిత్తావగమాత్ మనునాకామకారకృతేప్యాహురేకేశుకేనీదర్శ
నాదితితత్రాపిశేషేణపాప్రియశ్చిత్తాంగీకారాత్ । అపస్తంబేనచ దోషవచ్చ
కర్మాభిసంధిపూర్వకంకృత్వాసంధిపూర్వంవాల్లింగాభిరపకృతస్య శే
ద్వారుణీభిర్వేతి వ్యవహారాదివిశేషానభిధానేన కామాకామకృతయోశ్చ
ద్వ్యభిధానాత్ । గౌతమేనచశిష్టస్యాక్రియావ్రతేషిద్ధసేవనమితతత్ర పాప్రి
శ్చిత్తంకుర్యాన్నకుర్యాదితి మీమాంసంతే । నకుర్యాదిత్యాహుః । సహిక
ర్మక్షీయతఇతి కుర్యాదిత్యపరే పునస్తోమేనేష్టాపునపువనమాయాతేజః
జ్ఞాయతేవాత్మస్తోమేనేష్టాతరతీసర్వంపాస్తానం తరతిబ్రహ్మహత్యాంమో
శ్వమేధేన యజతఇతిపూర్వోక్తరపక్షభంగాపాపక్షయస్య దర్శితత్వాద
కామకృతానాం సర్వేషాం పాపానాంతత్తదుక్తప్రాప్రియశ్చిత్తేరిహామిత్రా
శుద్ధిభవతీకామకృతానాంచపతనీయప్యతిరిక్తానాంద్విగుణప్రాప్రియశ్చిత్తేన
రకనివృత్తిరిహవ్యవహారశ్చసిద్ధ్యతి । నాభిసంధికృతేప్రాప్రియశ్చిత్తమితివసేషాది
స్మరణంపతనీయపాపవనియంతథావమనుః॥గ్లో॥అకామతఃకృతంపాపం

(౧౬) వైద్యకాశీయే ప్రాయశ్చిత్తకాండే ద్వివిధపాపప్రకాశనం

వేదాభ్యాసేనశుద్ధ్యతి । కామతస్తుకృతం మోహత్ప్రాయశ్చిత్తైః పృథగ్నితైః ।
 ఇయం విశుద్ధిరుదితా ప్రమాద్యా కామతోద్విజం । కామతో బ్రాహ్మణవధేన
 మృతినా విధీయత ఇతి । బ్రాహ్మణవధృశః సురాపానాదేరప్యవలక్షణం ॥
 — బ్రహ్మహత్యాసురాపాన స్వర్ణస్త్రీయేషు కామతః ॥ కృతేషు నిమృతా
 రాష్ట్రస్థిపిణాన్మరణాద్యతే । యః కామతో హహాపాపం నరః కుర్యాత్కథం
 చన । నతస్య నిమృతృత్వా భృగ్వగ్నిపతనాద్యత ఇతి । స్మృతేః । — ఏవం
 చ పతనీయకర్మణి కామకృతే మరణాంతిక ప్రాయశ్చిత్తేషు కల్మషక్షయో
 భవత్యేవ । ఫలాంటరాభావాన్నాస్యాప్తిగ్లకే ప్రత్యాస్తేర్విధ్యతే కల్మషం
 కు నిహాణ్యత ఇత్యాపస్తంబస్మరణాత్ । ఏతద్భిన్నరణాంతిక ప్రాయశ్చిత్తం
 బ్రాహ్మణానాం కలౌనిషిధం ॥ శ్లో ॥ ప్రాయశ్చిత్తవిధానంచ విప్రాగ్రాం మత
 కాంతికం । భృగ్వగ్నిపతనాదైచ్చవృద్ధాదిమరణంతథేతి కలియుగనిషిద్ధధర్మమ
 ధ్యేపరిగణనాత్ । మిత్యైతదిహారీ శోయో హ్యస్తానం పరం వా భిన్నస్యతేభి
 శస్త్రపవనభవతీత్యాపస్తంబస్మరణాత్ అయశః కః । ఏతద్భిన్నరణాంతికం ప్రాయ
 శ్చిత్తం మిథ్యానకతః వ్యం యుతస్తానం పరం వా భిన్నస్యతేచూరయతి సోభిశ
 స్త్రపవబ్రహ్మహైవభవతీతి అతః కామకృతమహాపాతకానాం మరణాంతిక
 ప్రాయశ్చిత్తస్య కలౌనిషిధాత్ ద్వాదశవాషికాది ప్రాయశ్చిత్తైః పాపక్ష
 యాభావాదిహవ్యవహార్యస్వనూత్రం సిద్ధ్యతి । కామతో వ్యవహార్యస్త్వితి
 యాజ్ఞవల్క్యవచనంచ మహాపాపకషయం । ఉపపాతకాదావపతనీయే పు
 నః కామకృతేపి ప్రాయశ్చిత్తే కృతే పాపక్షయోభవత్యేవనుశుచవనాత్ ।
 అకామతఃకృతంపాపం వేదాభ్యాసేనశుద్ధ్యతి । కామతస్తుకృతంపాపం ప్రాయ
 శ్చిత్తైః పృథగ్నితైరత్యాహుః ॥

— * ద్వివిధపాపప్రకాశనం * —

ద్వివిధాని పాపాని ప్రకాశకృతాః రహస్యకృతానిచేతి । తత్ర ప్రకాశకృతా
 నాం పరిషదోనుమతా ప్రాయశ్చిత్తం కార్యం తథాచ యాజ్ఞవల్క్యైః । వి
 భ్యాతదోషః కుర్వీత పరిషదోనుమతేన తమితి । పరాశరః । — ॥ శ్లో ॥ వేదవేదాంగ
 విచక్షాం ధర్మకశేత్రం విజానతాం । స్వకర్మరతవిప్రాగ్రాం స్వకంపాపం

నివేదయేదితి । యత్పాపం కర్మవ్యతిరిక్తైః కేనచిదపి నజ్ఞాతంతద్రహస్యం
తస్య ప్రాయశ్చిత్తమపి రహస్యేవ కర్తవ్యం । తథాహహారీతః । —రహ-
స్యే రహస్యం ప్రకాశే ప్రకాశమితిరహస్యత్వాదేవ నాస్తితత్రపరిషదనుమ-
త్యపేక్షా ॥ మనుః ॥ శ్లో ॥ ఏతైర్ద్విజాతయశ్శౌభ్యా వృత్తైరావిష్కృతై-
నసః । అనావిష్కృతపాపాంస్తుమంత్రైః పూర్వామైశ్చశోధయేత్ ॥ భావ-
నేనానుతాపేన తపసాధ్యయనేనచ । పాపకృన్ముచ్యతేపాపాత్తథాదానేన
చాపది ॥ యథాయథా సరోధమణం స్వయం కృత్వానుభావతే । తథాత-
థాత్వచేవాహిస్తేనాధమేణముచ్యతే । యథాయథా మనస్తస్య దుష్కృ-
తం కమణిందతి । తథాతథాశరీరంహి లేనాధమేణముచ్యతఇతి ॥

—*పరిషల్లక్షణం*

పరిషల్లక్షణమాహమనుః ॥ — ॥ శ్లో ॥ దశావరావాపరిషత్తత్రధమణంప్ర-
కల్పయేత్ । త్ర్యవరావాపివృత్తస్థాతంధమణం నవిచాలయేత్ । త్రైవిద్యో-
హైతుకస్తకీః నైరుక్తోధమణపాతకః । త్రయశ్శౌభ్రమిణః పూర్వే పక్ష-
దేమాదశావరా । ఋగ్వేదవిద్యజుర్విచ్ఛ సామవేదవిదేవచ । త్ర్యవరాపరిష-
త్క్షేప్తేయాధమణసంశయనిణయే ॥ ఏకోపి వేదవిధమణం యం వ్యవశ్యే-
ద్విచక్షణః । సవిజ్ఞేయః పరోధమోనాజ్ఞానాంగదితోఽయత్రైరితి । యా-
జ్ఞవల్క్యః । — ॥ శ్లో ॥ చత్వారోవేదధర్మజ్ఞాః పక్షత్రైవిద్యమేవ-
వా । సాబ్రాతేయం సధర్మస్సాన్యదేకోవాధ్యాత్మవిత్తమితి॥పరాశరః ॥
— ॥ శ్లో ॥ చత్వారోవాత్రయోవాపి యం బ్రాయుర్వేదపారగాః స-
ధర్మజ్ఞితివిజ్ఞేయోనేతరైస్తుసహస్రశః । చత్వారోవాత్రయోవాపి వేదవం-
తోగ్నిపూత్రుః । బ్రాహ్మణానాం సమర్థాయే పరిషత్సావిధీయతే ॥
అనాహితాగ్నియాయే న్యే వేదవేదాంగపారగాః । పంచత్రయోవాధర్మ-
జ్ఞాః పరిషత్సాప్రకీర్తితా । మునీనామాత్మవిద్యానాం ద్విజానాం యజ్ఞ-
యాజివాం । వేదప్రతేషుస్సూతానామేకోపి పరిషద్భవేత్ । ప్రమాణమా-
గణం మాగణంతో యేధర్మం ప్రవదంతివై ॥ తేషాముద్విజతేపాపం స-
ద్భూతగుణవాదినాం । యథాత్మనిష్ఠితం తోయం మారుతాకేణ శుష్యతి॥
ఏవం పరిషదాదేశాన్నాశయేత్తత్రధుమ్భుతం ॥ నైవగచ్ఛతి కర్తారం నై-

పగచ్చణిపర్వదం । మారుతార్కాదిసంయోగాత్ పాపం నశ్యతి తోయన
 త్ । అమేధ్యానిశుసర్వాణి ప్రక్షిప్యం తే యథాదకే । తతైవ కిల్బిషం ప
 ర్వం ప్రక్షిపేచ్ఛద్విజానతే । యేవతంతి ద్విజావేదం పంచయజ్ఞరతాశ్చ
 యే । త్రైలోక్యం తారయంత్యేతే పంచేంద్రియరతాలపి । ధర్మశాస్త్ర
 రథాకూఢావేదఖడ్గధరాద్విజాః । క్రీడాథామపయద్భూరియుస్సధర్మః ప
 రమత్స్యతః । చాతుర్వైద్యో వికల్పీచ అంగవిధర్మపాతకః ॥ వృథాశ్చ
 శ్రమిణోముఖ్యాపషః దేహదశావరేతి ॥ చతుశాణాం వేదానాం పారగశ్చ
 కుర్వైద్యః । వికల్పాదిస్వరూపముక్తమంగిరసా ॥ శ్లో ॥ ధర్మస్యపషాద
 త్వైవ పామయశ్చిత్తక్రమస్యచ । త్రయాణాం యః ప్రమాణజ్ఞః సవికల్పభవే
 ద్విజః । శబ్దేచందసికల్పేచ శిత్తాయాంచ సునిశ్చితః । జ్యోతిషాం గణితేచై
 వ స్తైరుక్తోంగవిద్యవేత్ ॥ వేదవిద్యావ్రతస్సాతః కులశీలసమన్వితః ॥ అవే
 కధర్మశాస్త్రజ్ఞః పర్యతేధర్మపాతకశ్చితి ॥ బ్రహ్మచర్యాశ్రమాదాధ్వం వి
 ప్రాయం వృద్ధఉచ్ఛతశ్చితి చాతుర్వైద్యత్వాద్యుక్తవిశేషణవిశిష్టాగాహ్యో
 ఘోత్రమవతీనో దశసంఖ్యాకాః పరిపచ్చబ్రహ్మచార్యాః యేచత్వారోవాత్ర
 యోవాపీత్యాది పత్యాః పూర్వముక్తాస్తేనర్వేమహాపాపేభ్యాన్వాచీనవి
 శుయాః యుగాంతరవిషయావా । యదాహదేవలః ॥ — ॥ శ్లో ॥ పాపా
 నాం తారతమ్యేన విప్రాయాం గురులాఘవం । ఏకోనాహాతరతేతేతే
 మనూచానోఽప్యనుగ్రహం । సుశాంతానాం చ విదుషాం కతాపంఘః ప్రశస్య
 తే । ధర్మజ్ఞాబహవోవిప్రైః కర్తుమహాంత్యనుగ్రహమితి ॥ యత్తా
 క్తమంగిరసా ॥ — ॥ పాతకేతుశతంపర్వత్సహస్రం మహదాదిషు ॥ ఉప
 పాతకేషుపంచాశత్స్వత్వేస్పల్పం తథాభవేదతి తదభ్యాసవిషయ ॥ అగ్ని
 తాః ॥ — ॥ శ్లో ॥ ఆతానాం మార్గమాణానాం పామయశ్చిత్తానియో
 ద్విజాః । జానంతోనప్రయచ్ఛంతి తే తేషాం సమభాగినః । తస్మాదాతాం
 సమాసాద్యబ్రాహ్మణంతు విశేషతః । జానద్విధ్ధర్మపంథానం పభావ్యం
 తు పరాశ్చుభ్దైః । అనర్థితైరనాహూతైరప్యప్తైశ్చైవసంనది ॥ పామయశ్చి
 త్తం నదాతవ్యం జానద్ధిరపిసర్వథా ॥ యత్పణ్యముద్భృతేవిపేరి మ్రియ
 మాశేజలాదిషు ॥ తత్పణ్యం తారితేపాపాత్పామయశ్చిత్తైస్తుమానవైః । ప్ర

యశ్చిత్తవిధానేన చుట్టుతాన్తోచయేన్నరం । భూమిముత్రసుఖంవిందేద్వి
ద్వానాయుర్యశోపలమితి ।

—*పరిషదయోగ్యా*

నామధారకవిపాఠాం పరిషత్త్వం నాస్తి త్యాహ పరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥
అతఃపర్థ్వంతుయేవిపాః కేవలం నామధారకాః । పరిషత్త్వంనతేష్వస్తిన
హస్రగుణితేష్వపీతి । అతఃపర్థ్వం వణిః లేభ్యోగుణవద్భ్యోబ్రాహ్మణభ్యో
ర్థ్వం తద్భ్యతిరిక్తాగుణరహితా ఇతి యావత్ । సపవ ॥ శ్లో ॥ పావిత్యా
శ్చాపిగాయత్యాగ్రస్యంభ్యోపాస్త్యగ్నికార్యయోః । అజ్ఞానాత్మోషకర్తా
రోబ్రాహ్మణానామధారకాః । యథాకాష్టమయోహస్తీయథాచమ్యమ
యోమృగః ॥ బ్రాహ్మణోహ్యనధీయానస్త్రయస్తేనామధారకాః ॥ పా
యశ్చిత్తంప్రయచ్ఛంతి యేద్విజానామధారకాః । తేద్విజాఃపాపకమాణ
స్సమేతానరకంయయః ॥ యయుర్యాంతీత్యధాః ॥ సపవ ॥ శ్లో ॥ అప్ర
తానామమంత్రాణాం జాతమాత్రోపజీవినాం । సహస్రశస్సమేతానాంప
రిషత్త్వం నవిద్యతే । యద్వదంతి తమోమూఢామూఢాభాధమకమతద్వో
దా । తత్త్వపం శతధాభూత్వా తద్వక్త్వానధిగచ్ఛతి । అజ్ఞాత్వాధర్మశా
స్త్రోశిపాఠీయశ్చిత్తం దదాతియః । పాఠ్యశిక్షితభవేత్పుత్రః కిల్బిషంఘరి
షద్వృజేత్ । రాజ్ఞశ్చానుమతేస్థిత్వా పాఠ్యశ్చిత్తంవినిదేశకేత్ । స్వ
యమేవ నకర్తన్యంకర్తన్వాస్పల్వనిష్కృతిః ॥

—*ప్రాచీనశిక్షవిధానస్థలం*

॥ శ్లో ॥ పాఠ్యశ్చిత్తం సదాదద్యా దేవతాయతనాగ్రితః । అక్షకృతఃత
తః కృత్వా జపేద్వైవేదమాతరమితి । దేవతాయతనాగ్రితఇతి వైవస్వతై
ష్టవస్యవాపురతఃస్థితానిదేక్షవ్యం । పతత్పుణ్యతీర్థాదేరువలక్షణం ॥ శ్లో ॥
దేవాలయనదీతీరేశుచాదేశేనభాస్థతే । ఉపవిశ్యయథాశాస్త్రం పాఠ్య
శ్చిత్తం వినిదిశేదితన్మృతేః ॥ పవం పాఠ్యశ్చిత్తం వినిర్దిశ్యానంతరం వి
దేశస్థారస్సర్వే స్వాత్మశుభ్యర్థం తత్త్వగ్రియశ్చిత్తానుసారేణ కించిత్పు
ష్కాగ్నిః జగిత్యైవనంతరం వేదమాతరంగాయత్రం యథాశక్తిజపేయః । అర
గితాః ॥ — ॥ శ్లో ॥ ఉపస్థానం ప్రతాదేశశ్చర్మమద్భిప్రకాశవత్ । పా

(౧౦) వైష్ణవాధీయః శ్రీయశ్చైతాన్త బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం

యశ్చిత్తంచతుష్పదం విహితం ధర్మకర్తృభిరిహి । పరాశరః ॥ శ్లో ॥ పాపప్రఖ్యాపయెత్పాపీదత్వాధేనుం తథావృషం । తస్మిన్ధర్మమహాపాపేదత్వాప్రఖ్యాపయెన్నరః ॥ ద్విగుణైవ్రతఅదిప్తైదక్షిణాద్విగుణాభవేత్ । యావద్ద్వితీయంతుకర్తవ్యం దక్షిణాతావతీభవేత్ । విత్తశాత్యంసకుర్వీత సతిద్రవ్యేభలప్రదం । విజ్ఞాప్యపాపంసభ్యానాం కిందిద్దత్వావ్రతంచరేదితి ॥ అథ ప్రాణిహననస్య ప్రాయశ్చిత్తముత్పత్తే ॥

—*బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం*—

తత్ర బ్రహ్మవధస్య మహాపాతకస్య ప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ చతుర్విద్యోపపన్నస్తు విధివత్ బ్రహ్మహతకే ॥ సముద్రసేతుగమనం ప్రాయశ్చిత్తం వినిధిశేదితి ॥ చతుర్విద్యోపపన్నః వేదాధ్యయనానుష్ఠానమార్గా అనేన సర్వాపరిషయపలక్ష్యతే । సముద్రదాశరథినా బద్ధస్సేతుః సముద్రసేతుః । తద్వ్యాత్రాం బ్రాహ్మణఘాతకే పురుషేయథావిధ్యన్తృషేయత్వేన నిర్దిశేత్ । విధివదిత్యుక్తం । కోసావిధిరిత్యాకాంత్రాయాం తదితికర్తవ్యతామాహసపవ ॥ శ్లో ॥ సేతుబంధపథేభిత్వాం చాతుర్వగ్యాత్సమాచరేత్ । వజ్రాయిత్యావికమఘ్నాఘ్నాఘ్నోపానద్వివర్జితః । అహం చుష్కృతకర్తావైమహాపాతకకారకః ॥ గృహద్వారేషుతిష్ఠామి భిత్తార్థే బ్రహ్మఘాతకః । గోకులేషువాసేచ్ఛేన గ్రామేషునగరేషుచ । తపోవనేషు తీర్థేషునదీప్రసవణేషుచ । ఏతేషుఖ్యాపయన్నేనః పుణ్యంగత్వాతుసాగరం । దశయోజనవిస్తీర్ణం శతయోజనమాయతం । రామచంద్రసమాదిప్తం నశశంచయపంచితం ॥ సేతుందృష్ట్వాసముద్రస్య బ్రహ్మహత్యాంవ్యపోహతి । సేతుందృష్ట్వావిశుద్ధాత్మాత్వవగాహేతసాగరమితి ॥ ఘతోపానద్వివర్జితశ్చితి । సకేవలం భిత్తావేళాయాం కింతు మార్గాగమనేపీతి ద్రక్ష్యవ్యం । అహం చుష్కృతకమేవతి భిత్తమాణేనవక్తవ్యంక్తిప్రకారోభిహితః అధ్వశ్రాంతస్తపోవనాదిషు నివసేత్తత్రవ్యాఘ్రాదిభయెసతి గ్రామే నగరేవాప్రవిశ్య గోశాలాదేవతాయతనాదౌపుణ్యప్రదేశే నివసేత్ ॥ ఏతేషు ఖ్యాపయన్నితి । నకేవలం భిత్తాగృహేషువసాపప్రఖ్యాపనం కింతు నివాసస్థానేవ్యపీత్యగ్ధః ॥ సేతుయాత్రాం సమాప్త్యపునః వ్రత్యాగతస్య కర్తవ్యమాహసపవ ॥ శ్లో ॥ పు

నఃప్రత్యాగతోవేత్తవాసాథముపసర్పతి || సపుత్రస్సహజ్యుల్యైశ్చ కుర్యా
 ద్బ్రాహ్మణభూజనం | గాల్పైవైకశతందద్యాశ్చతుర్వైద్యేథదక్షిణాం ||
 బ్రాహ్మణానాంప్రసాదేన బ్రహ్మహతువిముచ్యతేతి సేతుం ద్రష్టుమశక్తువ
 తోభూపతేః ప్రాయశ్చిత్తంతరమాహనవ || శ్లో || యజేతవాశ్వమేధనరా
 జాతుపృథివీపతిరితి || కలౌపరాశరోక్తప్రాయశ్చిత్తమేవ ముఖ్యం || శ్లో || కృ
 తేతుమానవాధమాన్స్త్రీతాయాం శౌతమాస్త్పతాః || ద్వాపరేశాంఖలి
 ఖతాఃకలౌపాగాశరాస్త్పతాశ్చిత్త స్మరణాత్ | వ్యాసోపి || —|| శ్లో || గ
 త్వాసేతుం సముద్రస్య స్నాత్వా తత్ర మహూదధౌ || దృష్ట్వా రామైశ్వ
 రం లింగం బ్రహ్మహతువిశుద్ధ్యతీతి శ్రీరామాయణేపి || —|| శ్లో || సేతుబం
 ధశ్చిత్తాభ్యాతం త్రైలోక్యేనాభిపూజితం | ఏతత్పవిత్రంపరమంసుహౌపాతకనా
 శనమితి | ప్రాయశ్చిత్తంతరం||ప్రాయశ్చిత్తంతరమాహయాజ్ఞవల్క్యః
 — || శ్లో || శిరఃకపాలీధ్వజవాభిక్షాశీకర్మవేదయః | బ్రహ్మహద్వా
 దశాబ్దాని మితభుక్కుడ్ధిమూర్ఖయాదితి || మనుః || — || శ్లో || బ్రహ్మహద్వా
 దశనమాః కుటీంకృత్వావసేవసేత్ | భేత్వా శ్యామ్నవిశుద్ధ్యథాంకృత్వాశవ
 శిరోధ్వజమితి | హేమాద్రి || —|| శ్లో || అక్షానాత్పాన్త్రుణంహత్వా
 చీరవాసాజటీభవేత్ || స్వేదైవహతవిప్రస్య కపాలం ధారయెన్ముదా || తద
 భావేన్యదీయంవా పానాథాం బిభృయాత్ముదా || తద్వస్త్రంధ్వజదండేతు
 ధృత్వావనచరోభవేత్ || వన్యాహారోభవేన్నిత్యమేకాహారోమితాశనః ||
 సమ్యక్సంధ్యాముపాసీతత్రికాలం స్నాననూచరేత్ || అధ్యాపనంచాధ్యయనం
 వజ్రాయా సంస్తరేష్ఠరిం || బ్రహ్మచర్యవ్రతంనిత్యం చరేష్ఠంథాదివజ్రాయా
 తిథాన్యవసేచ్యైవపుణ్యక్షేత్రాశ్రమాణిచ || యదివన్తైర్మజీవేతగ్రామే
 భిక్షాంసనూచరేత్ || అఖండేన శరావేణరక్తవర్ణానవణాః || వదేచ్ఛబ్ర
 హ్మహస్తీతినస్తాగారాణిపర్యటేత్ || చతుర్వర్ణేషువాబైక్షంత్రివర్ణా
 వ్యథవాచరేత్ || మృష్టామృష్టావివేకేన తదన్నంచాపికుత్సుయా || ద్వాద
 శాబ్దవ్రతం కుర్యాదేవం హరిపరాయణః || వ్రతమధ్యేమృగైర్వాపి రోగై
 ర్వాపిహతోయది || గోనిమిత్రంద్విజాథాంవా నార్యథాంయదివామియే
 త్ | బ్రహ్మహతుక్కుడ్ధిమూర్ఖాతీ ద్వాదశాబ్దవ్రతేనవై శ్చతి || అవస్తంబః|| —

(11) వైద్యవాగ్దేహప్రాయశ్చిత్తకాండే వధోద్యమేపాయశ్చిత్తం

గ్వాదశవహాణి చరిత్యాసిద్ధసృష్టిస్సంప్రయోగశ్చితి || అత్రహరదన్తః || వ
ద్ధిస్సంప్రయజ్యతే | యెనవిధినాపకర్తవ్యస్సఉచ్యతే ||

—*కృతపాయశ్చిత్తస్యపరీక్షా*—

కృత పాయశ్చిత్తస్వహస్తై యవసంగృహీత్వా గామాహ్వయేత్సాయద్వా
గత్య శ్రద్ధానాభక్షయతి తదాసమ్యగ్ నేనవ్రతం చరితమితిజానీయాత్ |
అన్యథా నేతీతి || — || పాయశ్చిత్తాంతర మాహమనుః | సర్వస్వం వావే
దవిదిబ్రాహ్మణాయోపపాదయేత్ | ధనం వాజీవనాయాలంగృహం వాసహ
రిచ్ఛదం | బ్రాహ్మణా క్షేణవాతే వాసమ్యక్ప్రాణాపరిత్యజేత్ | ముచ్య
తే బ్రహ్మ హత్యాయా గోప్తాగోబ్రాహ్మణస్యచేతి | స్వమరణమభ్యుపగ
మ్యుగోబ్రాహ్మణ రక్షణైప్రవృత్తీయదికథంచిజ్జీవేత్తదా గోబ్రాహ్మణయేథా
శ్చుగోప్తాజీవన్నపి బ్రహ్మహత్యాయాముక్తోభవతి | సపిప | క్లో | యజేతవా
క్స్వమేధేన స్వర్జితాగోసవేనవా | అభిజిద్విశ్వజిద్భ్యం వాత్రివృతాగ్నిష్టు
తాపివా | జపన్వాన్యతమం వేదం యోజనానాం శతం వ్రజేత్ | బ్రహ్మహ
త్యాపనోదాయమితభుజ్జీయతేంద్రియః | హవిష్యభుగ్వానుసరేత్ ప్రతిప్రీ
తస్సరత్వతీతి || జపేద్వానియతాహర స్త్రివైవేదస్యసంహితామితి | యా
జ్ఞవల్క్యః || — || బ్రాహ్మణస్య పరిత్రాణాన్యవాం ద్వాదశకన్యవా |
తథాశ్వమేధావభృథాన్నాద్యాశుద్ధిమామృయాత్ | క్లో | దీర్ఘురీహా
మయగ్రస్తం బ్రాహ్మణం గామథాపివా | దృష్వాపథినిరాతంకం కృ
త్వాత్మబ్రహ్మహంశుదిరితి | ఆవృత్త్యాబ్రహ్మవధే ఆచతుర్థాద్వితమావర్తన
నీయం | తదాహతుష్టానుగాలవౌ | విధేప్రాథమికాదప్తాద్వితీయాద్విగు
ణంచరేత్ | తృతీయేత్రిగుణంచైవ చతుర్థేనాస్త్రినికృత్తురితి || — ||

—*వధోద్యమేపాయశ్చిత్తం*—

వధోద్యమేపివధప్రాయశ్చిత్తమాహయాజ్ఞవల్క్యః | చరేద్వ్రతమహత్వాపి
పూతార్థంచెత్తమాహితశ్చితి | స్మృత్యంతరేపి || — || అహత్వాపియథా
వణం బ్రహ్మహత్యావ్రతంచరేదితి | యత్తువసిష్టవచనంద్వాదశరాత్రమభ్యు
క్తోద్వాదశరాత్ర ముపవసేదితి | తన్నవోద్యవసితబ్రహ్మహత్యస్యతదైవోపక
రణహంసన్యవేదితవ్యమితిమాధవీయే | ఉక్తప్రాయశ్చిత్తకరణరాశికత

లిన్సుకారుకం శూద్రం ప్రియం వాయస్తు ఘోరయేత్ । పూజాపర్యవృత్తి
ముక్తం హేమాద్రా ॥ — ॥ శ్లో ॥ పట్టణవాస్పరాప్తైవా యోవిహోగ్ర
ప్రహాళవేత్ । బ్రహ్మహత్యాం వినిశ్చిన్య శ్రుతిత్వా తద్విభాంతతః । బ్రహ్మ
మాత్రం తిథాద్విత్వా పీఠితాశనవాహనం । ఆరోహయిత్వా తత్సం
తప్తమయం లిఖేత్ । గురుతల్పే భగః కార్యః సురాపానై సురాధ్వజః । ఆ
యేతుశ్చ పదం కార్యం బ్రహ్మహత్యగిరాః పునాః । ఎవం కృత్వా తు శాస్త్రై
శ్చ నిర్వాసో వివరయాద్భుహిః । తత్పుత్రా బ్రహ్మహననై సహాయాస్తేయదాభ
వః ॥ తానప్యేవం పునః కృత్వా నిర్వాసాః పూర్వవద్భుహిః । తత్ క్షేత్రం
బహుబంధాన్యం వశ్యారామాదికంచయత్ । తత్సర్వం దేవతాప్రీత్యైరా
జాతుర్యాశ్చ నూహితః । విచార్య బహుభా రాజాతత్పత్నీపుత్రకాంత
మూర్ఖా దోషవంతస్తతాతేపి కర్తవ్యారాజవల్లభైః । నోచేత్తద్వృత్తిభా
గ్యాదీన్ తేభ్యో దత్వా భగిక్షయేదితి ॥ పుత్రాదీనాం దోషభావే తద్భగిక్షయం తే
భ్యోపవదత్వా బ్రహ్మహంత్రా సహసంభాషణాదికం న కార్యమితి పుత్రాదీన్ భగి
క్షయేదిత్యర్థః ॥ స్మృత్యంతరే ॥ — ॥ శ్లో ॥ అయోరూపం ద్విజం కృత్వా
మూర్ఖహీనం వ్రతాపయేత్ ॥ అంకయిత్వా లలాటేతు దేశాన్నిర్వాసయే
ద్భుహిః ॥ ద్వాదశాబ్దవిధానేన శుద్ధోభవతు మర్షతి ॥ అశక్తో వ్రతమాన
ర్తుమేవం కృత్వా విశుద్ధతీతి । జనకాచహత్యాప్రాయశ్చిత్తముక్తం ॥ సాహం
దే ॥ అజ్ఞానాజ్ఞానకంహన్యాన్నిమితైర్బహుభిర్ద్విజః ॥ చతుర్వింశతివర్షాణి
తం కృత్వా విశుద్ధతీతి ॥ ద్విగుణంచ గవాం దానం కృత్వా శుద్ధిమవాప్నుయాత్ ।
దీక్షితం బ్రాహ్మణం హత్యాద్విగుణం వ్రతమాచరేత్ ॥ స్నాతకం
త్సృజ్యజంహత్యాద్విగుణం వ్రతమాచరేత్ ॥ మాతామహం మాతులం
స్వాల్లం జామాతరంతథా । ఆచార్యస్య వధేదైవ వ్రతముక్తంచతుర్థాణమితి ॥

—*స్నాతకాదిలక్షణం*

చత్వారింశత్సంసారపూతస్నాతకః । ఉత్పాద్యపుత్రం సంసృజ్య త్యక్తం
క్షుణ్ణ ఆచార్యః । దక్షః ॥ — ॥ శ్లో ॥ సమమబ్రాహ్మణేదేయం ద్విగుణం బ్రా
హ్మణబ్రువే । ఆచార్యే శతసాహస్రం సోదర్యే దత్తమక్షయమితి ప్రతిపాదో
క్తవా ॥ శ్లో ॥ సమద్విగుణసాహస్రమానంతర్యం చతుర్థాణమితి ॥ తాతే

(౨౪) మైత్రీనాథోదాప్రాయశ్చిత్త క్షత్రియాదికృతబ్రహ్మహత్యాపాప్రాయశ్చిత్తం

ఫలవిశేషస్యాద్ధింసాయాంతద్వదేవహీతి । ఆపస్తంబః ॥ గురుంహత్యాశో
త్రియంవా కర్మణసమాప్తమేతేనైవవిధినాత్తమాదుచ్ఛాసాచ్ఛరేత్ నా
స్యాన్మిత్రాలోకేప్రశ్యాపత్తిర్విద్యతేకల్మషంతు నిహణ్యత ఇతి ॥ గురుఃపిత్రా
చార్యాదిః శ్రోత్రియోధీతవేదః । సోమాంతానికర్మాణిసమాప్తానియస్య
సకర్మణసమాప్తః తౌహత్వా ఏతేనకుటింకృతేవ్యవంతిరోక్తేనఙ్గేనమా
దుచ్ఛాసాదాపాణినియోగాదిత్యర్థః । — । భూణహత్యాంఅపియా
వజ్జీవంతతథారణముక్తమాపస్తంబేన ॥ ఏతేనైవవిధినాత్తమాదుచ్ఛాసా
చ్ఛరేదితి । భూణహాద్వాదశసమాః కపాలీతి బోధాయనవచనం భూణ
హత్యాసమపాపవిషయం॥భూణస్సౌగంధేదవిదితివిశ్వయః ।

—*క్షత్రియాదికృతబ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం*

క్షత్రియాదీనాంబ్రాహ్మణసంధేప్రాయశ్చిత్తమాహ వ్యాసః ॥ — ॥ శ్లో ॥
అజ్ఞానాద్బహుజోవిప్రం హత్వాపివిశసాధనైఃపశ్చాత్తాపసమాయుక్తోద్వి
గుణంవ్రతమాచరేత్ । అజ్ఞానాదురుజోహత్వా బ్రాహ్మణంత్రిగుణంచరే
త్ । పాదజోబ్రాహ్మణంహత్వా ముసలైర్వధమర్హతి ॥ కేచిదిచ్ఛంతికారీ
షం వధంతస్యైహపావనం ॥ బ్రాహ్మణీంస్థైరాంహత్వావిధవాంచసువాసి
నీం । బాలంకన్యాంయదాహన్యాత్ కారీషేజ్జేవదాహయేదితి ॥ స్మృత్యంత
రేపి ॥ — ॥ శ్లో ॥ ద్విగుణంక్షత్రియస్యోక్తం త్రిగుణంతద్విశస్త్వతం । బ్రా
హ్మణంహంతియశ్శూద్రస్తస్యదండోవధస్త్వతః । కన్యాబాలవధేగర్భబాధనే
విప్రయోషితాం । పూర్వవద్దండయేద్రాజాలస్యధానరకంవ్రజేదితి ॥ గౌత
మః ॥ — ॥ శూద్రోద్విజాతీనతిసంధాయాభిహత్యచ వాగ్దండపారుష్యా
భ్యామగంమోహ్యయేనోపహన్యాదితి ॥ క్షత్రియాదివధే ప్రాయశ్చిత్తమా
హమనుః॥— ॥ శ్లో ॥ తురీయోబ్రాహ్మహత్యాంః క్షత్రియస్యవశేస్త్వతః ।
వైశ్యేష్టమోశోవృత్తఫేశూద్రేజ్ఞేయస్తుషోడశః ॥ అకామతస్తురాజన్యంవి
నిపాత్యద్విజోత్తమః ॥ ప్రమాప్యవైశ్యంవృత్తస్థం దద్యాద్వైకశతంగవాం ॥
ఏతదేవవ్రతంకృత్సంషణ్ణాసాచ్ఛుద్రహంచరేత్ ॥ ఋషభైకావశావాపిదద్యా
ద్విప్రాయగాస్తథేతి॥పరాశరః॥— ॥ శ్లో ॥ వైశ్యంవాక్షత్రియంవాపినిర్దోషం
యోభిమాతయే ॥ సోపిక్మచ్ఛిద్వయంకుర్యాద్ధావింశద్దక్షిణాందదత్ ॥ శి

ద్విరం కారుకం శూద్రం స్త్రియం వాయస్త్రాభూతయేత్ । ప్రాజాపత్యద్వ
 యంకృత్యావృషైకాదశదక్షిణేతి ॥ — ॥ వైఖ్యానవశే ప్రకారాంతరేణాప
 ప్రాయశ్చిత్తమాహసపవ ॥ శ్లో ॥ వైఖ్యం శూద్రం క్రియాసక్తం వికర్మస్థంద్వి
 జోస్తమమ్ । హత్వా చాంద్రాయణం తస్య త్రింశద్గ్రావైచవదక్షిణామితి ॥
 ఈషతువృశం వైఖ్యం విహితసకలక్రియాసక్తం శూద్రం । ద్విజోస్తమశ
 బ్దో విప్రే ప్రసిద్ధః ॥ క్షత్రియేతు కథంచద్వర్తయితుంశక్యః । ద్విజశబ్దాభిధే
 యం వైఖ్యమపేక్ష్యతస్యైర్తమత్వాత్తత్ర క్షత్రియపక్షైవికర్మణికస్త్రిచ్ఛిత
 బ్రహ్మఘాతాదాత్మిత్వతీతివికర్మస్థః । విప్రపక్షైతు బ్రహ్మఘాతాదిషుబహుష్వా
 నృణామేషు తిష్ఠతీతి వికర్మస్థః । ఏవంచసతిచతుర్వర్ణావిషయమేకం ప్రాయశ్చి
 త్తం న్యాయదర్శినామేతస్సంపద్యతే । హత్వా యోవర్తతేతస్యేతియోజనీ
 యం । దక్షిణాన్దిశేదితిశేషః । — । షష్టి శ్రింశన్తలే ॥ శ్లో ॥ పంచంతు
 బ్రాహ్మణంహత్వా శూద్రహత్వావ్రతం చరేత్ । చాంద్రాయణం ప్రకర్షి
 తపరాకద్వయమేవవేతి ॥ — ॥ స్పృశ్యంతరే ॥ శ్లో ॥ శూద్రంహంతిద్విజో
 యస్తు నిమిత్తహాననోచితైః । వద్యాన్తశగవాం విప్రః పునస్సంసారమ
 ర్హతి ॥ పంచగవ్యంపిబేష్పశ్చాత్ శుద్ధోభవతి నిశ్చితం ॥ తద్గారహననేష్యర్థం
 తత్పుత్రహననేపిచాహుతేశశౌచతద్ధర్మేతత్తదర్థంయథాక్రమమితి ॥ మనుః ॥ —
 దృతికార్ముకబస్తావీకృత్యద్వాద్విశుద్ధయే । చతుర్ణామపిపణానాం నా
 రీర్హత్వానవస్థతామితి ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ — ॥ శ్లో ॥ చుర్వృత్తాబ్రహ్మక్షత్ర
 విత్ శూద్రయోషాః ప్రమాప్సుతు । దృతింధనుర్బస్తమః క్రమాద్దద్వాద్విశు
 ధయే । అప్రమేష్టాన్స్త్రియంహత్వాశూద్రహత్వావ్రతంచరేదితి ॥ — ॥
 తుర్వర్ణాకర్తృకే చండాలవధేక్రమేణప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః ॥ శ్లో ॥
 చండాలం హతవాకశ్చిత్ బ్రాహ్మణాయదికంచన । ప్రాజాపత్యం చరే
 త్కౌచ్చగ్రిం గోద్వయం దక్షిణాందదత్ । చోరాశ్వపాకచండాలావిప్రే
 కాభిహతాయది । అహోరాత్రోషితస్నాత్వాపంచగవ్యేన శుద్ధతీతి ॥ క్ష
 త్రియేణాపి వైశ్యేనచూద్రేకేవేతరేణవాచండాలస్యవధేప్రాక్షేకృచ్ఛాన్
 ధేనవిశుద్ధతీతి । ఇతరో మూర్ధావసిక్తమూతాదిః ॥

ఆపస్తంబః || — || పరిత్రాథేపి బ్రాహ్మణాయథం నాదదీతేతి తస్య
 ప్రతిప్రసవమాహుసపవ । యోహింసాథామభికామంతంహంతి మన్యురేవ
 మన్యుంస్త్పృశతి నతస్త్విదోషఇతి పురాణఇతి || వసిష్ఠబోధాయనా || — ||
 క్లో || స్వాధ్యాయినం కులేజాతం యోహన్యాదాతతాయినం । నలేనభూ
 ణహాసస్యాత్మన్యుస్తం మన్యుప్యచ్ఛతీతి || మనురపి || — క్లో || శత్రుంద్వి
 జాతిభిర్గాహ్యం ధర్మోయతోపరుధ్యతే । ద్విజాతీనాంచ వర్ణానాం
 విప్లవేకాలక్రోధితే || ఆత్మనశ్చపరిత్రాణే దక్షిణానాంచసంకరే । స్త్రీవిప్ర
 భ్యవపత్తౌచఘ్నాథక్షేణనమప్యతీతి || గౌతమః || — || ప్రాణసంశయేబ్ర
 హ్మణోపి శత్రుమాదదీతేతి || వసిష్ఠః || — || క్లో || అగ్నిగోగరదశ్చైవ శ
 త్రుపాణిధానాపహాః । క్షేత్రదారహరశ్చైవ షడేతేత్వాతతాయినః || ఆ
 తతాయినమాయాంతమపి వేదాంతపారగమ్ । జిఘాంసంతంజిఘాంసీయా
 న్మలేనభూగ్రిహాభవేదితి ||

—*గోవధప్రాయశ్చిత్తం*—

గోవధస్యసేతి కర్తవ్యతాకం ప్రాయశ్చిత్తం దర్శయతి పరాశరతిః || — ||
 క్లో || సశిఖం వపనంకృత్వా త్రిసంధ్యమవగాహనం । గవాం మధ్యేవసేన్ద్రా
 త్రాదివాగాలప్యనువ్రజేత్ || ఉష్ణైవర్ష తీగీలేవామారులేవాతివాభ్యశం । న
 కుర్వీతాత్మనస్త్రిణం గోరకృత్వాతుశక్తితః || ఆత్మనోయదివాన్యేషాం గృహే
 క్షేత్రేభిరేథవా || భక్షయంతీంనకథయేత్ పిబంతం వైవవత్సకం || పిబంతీ
 షు పిబేత్తోయం సంవిశంతీషుసంవిశేత్ । పతితాం పంకలగ్నాంవాసర్వప్రా
 జేన్సముద్ధరేత్ || గోవధస్యానురూపేణ ప్రాజాపత్యం వినిర్దిశేత్ । పాజా
 వత్సం తతఃకృచ్ఛం విభజేత్ చతుర్విధం || ఏకాహమేకభక్తాశీత్వేకాహంన
 క్తభోజనః || అయాదితాశ్యేకమహారేకాహం మారుతాశనః । దినద్వయం
 చైకభక్తోద్విదినం నక్తభోజనః || దినద్వయమయాచీస్యాద్విదినం మారు
 తాశనః । త్రిదినంచైకభక్తాశీత్రిదినం నక్తభోజనః || దినత్రయమయాచీస్యా
 త్త్రిదినం మారుతాశనః || చతురహంత్యేకభక్తాశీ చతురహం నక్తభోజనః ।
 చతుర్దినమయాచీస్యాచ్ఛతురహం మారుతాశనఇతి తపతే చత్వారికలం
 ఎభ్యభేదేనయోజనీయాః || తద్యథాపకహాయనస్యనధేప్రథమః । ద్విహాయనస్య

పథేద్వితియః॥త్రహాయనస్యనశ్చత్యతియః । ఉపరితనవయసు-స్యవధేచతుర్థః ।
యథోక్తవ్రతచరణానన్తరకర్తవ్యమాహసపవ ॥ శ్లో॥ పాఠ్యశ్చైతత్తేచ్యైశ్చైశ్చ
ర్యాద్భాగ్రాహణభోజనం । విపాఠానాం దక్షిణాం దద్యాద్భవితాగ్రీణిజపేద్విజః ।
బ్రాహ్మణాభోజయిత్వాతు గోఘృశ్మధ్యేన్నసంశయఇతి॥యాజ్ఞవల్క్యః ॥
— ॥ శ్లో॥ పంచగవ్యంపిబేద్గోఘృ మాసమాసీతసంయతః । గోష్ఠేశ
యో గోసుగామీ గోవ్రదానేనశుభ్యతి ॥ కృచ్ఛగ్రించైవాతికృచ్ఛగ్రించచరే
ద్వాపినమాహితః । దద్యాత్ప్రీరాత్రం వోపోవ్య వృషభైకాదశాస్తుగాభితి ॥
గోవధనిమిత్తాన్యాహపరాశరః ॥ — ॥ రోధబంధనయోక్తాగ్రీణి పాతశ్చేతి
చతుర్విధమితి ॥ వధనిమిత్తమితి శేషః । తేషు వధేషు పాఠ్యశ్చైత్రాన్యాహస
పవ ॥ శ్లో॥ ఏకపాదం చరేదోధేద్వాపాదౌ బంధనేచరేత్ । యోక్తే
షుపాదహీనంస్యాచ్ఛరేత్సర్వం నిపాతనఇతి॥పూర్వోక్తపాఠ్యావత్యవ్రతస్య
పాదాదిభేదేన రోధాదివధేషు పాఠ్యశ్చైత్రాన్యవగన్తవ్యాని । రోధబంధనే
హితేఅహితేచ తతాగ్రీహితస్య వధనిమిత్తస్య రోధాదేస్వరూపమాహపరా
శరః ॥ — ॥ శ్లో॥ గోవాతేవాగృహేవాపి దుగేఽప్యప్యసమస్థలే । నదీ
ప్వభసముద్రేషు త్వస్యేషుచనదీముఖే ॥ దగ్ధదేశేమృతాగావస్తంభనాదో
ధఉచ్యతే । యోక్తగ్రాదామకదోరైశ్చకంఠాభరణభూషణైః । గృహేవాపివ
నేవాపి బద్ధాస్యాక్షౌర్మృతాయది । తదేవబంధనంవిద్యాతాగ్రాహకామకృ
తీరయది । హలేవాశకటేపక్షౌప్యమైవాపీడితోనరైః । గోపతిర్మృత్యుమాప్నో
తి యోక్తోభవతితద్వధే ॥ మత్తఃప్రమత్తఉన్నతశ్చేతనోవాప్యచేతనః ॥ కా
మాకామకృతకోరో దండైర్హన్యాదధోపలైః । ప్రహృతావామృతావాపి
తద్ధిహేతుర్నిపాతనఇతి । అన్యేషువాపీహాపాదిషు ॥ నదీముఖం సముద్రన
దీప గప్రదేశః । దగ్ధదేశోదావవవ్యాదిభిర్దగ్ధస్సన్నుష్టభష్టాక్రాన్తప్రదేశః ॥
ఏషుస్థానేషు స్తంభనాద్దావోఽమృతాభివంతిఅతస్తాద్భృశం స్తంభనమత్రరో
ధఉచ్యతే ॥ యోక్తగ్రింపాశః శకటయుగచ్ఛిద్రపంబద్ధః । దామకరథేషుబం
ధనసేతుః పాశః దోరమ్ రజ్జుమాత్రం పక్షిః ॥ ఖలెమేధీబంధనం ॥ గోపతి
ర్బలీనదః । మత్తోధనాదినాద్భృత్ । ప్రమత్తోమధ్యపావాదితావధవత్తేన్ద్ర
త్తోవాగృహ్యాదిగావిభాగ్రితః । చేతనోలోకవ్యవహారక్షమః । అచేతనోముగః

మారయిష్యామీతి బుద్ధిః కామః ॥ వృథాచేష్టామాత్రమకామః ॥ తాభ్యా
 ముత్పాదితః కోధోయస్యాసౌ దండాదిభిర్వదిహన్వాన్తదామరణమంతరే
 ణ కేవలప్రహృతాస్యాత్ ॥ సకామకృత్సంప్రహరోఘాతః ॥ అకామకృ
 తంతుమారణంఘాతశ్చ క్షణం ॥ — ॥ దండలక్షణముక్తం తేనైవ స్తో ॥ అంగుష్ఠ
 మాగ్రస్థూలస్తబాహుమాత్రప్రమాణకః ॥ ఆద్రక్షస్తుసపలాశశ్చదండశ్చభి
 ధీయత ఇతి ॥ — ॥ అధికప్రమాణదండాదిభిరమాకరణేషు పాఠ్యశ్చిత్తదైవ
 గుణ్యమాహసపవ ॥ స్తో ॥ దండా దూర్భవం యదన్యేనప్రహారాద్యదిపా
 తయేత్ ॥ పాఠ్యశ్చిత్తం తదాప్రకృతం ద్విగుణం గోవధపరేషి దండా
 దూర్భవమధికప్రమాణేనాన్యేనలగుడాదినా పాతయేత్ మారయేత్ అకా
 మకృతేషి వధేద్విగుణమాచరేదిత్యర్థః ॥ — ॥ ద్విగుణపాఠ్యశ్చిత్తస్య
 నిమిత్తాంతరమాహసపవ ॥ స్తో ॥ వ్యావన్నానాం బహునాంచ బంధనే
 ర్కోధనేషివా ॥ ద్విగుణం గోవతస్యాస్యపాఠ్యశ్చిత్తం విశుద్ధయితి ॥ —
 కామకృతగోవధనిమిత్తవిశేషానుపజీవ్యపాఠ్యశ్చిత్తవిశేషా దక్షిణాసహ
 తానాహసపవ ॥ స్తో ॥ కాష్ఠలోప్తకపాషాణైశ్చస్త్రైః ప్రవోద్ధతోబలాత్ ॥
 వ్యాపాదయతి యోగాంతు తస్య శుద్ధిం విన్దిశేత్ ॥ చరేత్సాంతవనంకా
 ష్టమైశాచాపశ్యంతులోప్తకైః తప్తకృచ్ఛ్చింతుపాషాణైశ్చస్త్రపాలేతికృచ్ఛ్చి
 కం ॥ పంచసాంతపనెగావః పాఠ్యశ్చిత్తేతథాత్రయః ॥ తప్తకృచ్ఛ్చిభవం
 త్కృష్టావతికృచ్ఛ్చి త్రయోదశేతి ॥ సాంతపనాదీనాం స్వరూపమగ్రేవత్వతే
 గృహే బద్ధస్య గోబంధనిమిత్తమరణే పాఠ్యశ్చిత్తమాహసపవ ॥ స్తో ॥
 బంధపాశసుగుప్తాంగోమియతేయదిగోపశుః ॥ భవనేతత్రసావీన్యాత్పా
 ఠ్యశ్చిత్తార్థమర్హతితి ॥ — ॥ శృంగభంగాదా పాఠ్యశ్చిత్తమాహసపవ ॥
 స్తో ॥ పాషాణేనాపి దండేన గావోయేనాభిఘాతితాః ॥ శృంగభంగేచరే
 త్వాపదం ద్వా పాదానేత్రఘాతనే ॥ లాంగూలేపాదకృచ్ఛ్చింతుద్వాపాదావ
 స్త్రీభంజనే ॥ త్రిపాదంచైవకణేషు చరేత్తుర్వం నిపాతినే ॥ అతిదాహేచ
 రేత్వాపదం ద్వా పాదావతివాహనే ॥ నాసిక్యే పాదహీనంతు చరేత్తుర్వం
 వివాహతనై ॥ ఏకాదేద్వహుభిః కాచిదైవాద్వాపాదితాయదిపాదంపాదం
 చూహత్యాయాశ్చరేయస్తేవృత్తకృత్ ॥ దహనాత్తువివాహేత అనన్యా

వ్యక్తియంత్రయః । ఉక్తంపరాశరణైవవ్యాకంపాదం యథాపి ॥ ౧౧ ॥
 ర మ్మా కూపనాపీమ సృక్షణేదేమపాతయ ॥ గవాశనేమవిక్రీణం స
 థాస్త్రస్తోతిగోవధమితి ॥ — ॥ అంగుష్ఠమాద్రస్థులభ్యుక్తప్రమాణదం
 దేన సంచారణార్థంప్రసారేక్వచిత్ప్రాయశ్చిత్తా భావనాహసపవ ॥ ౧౨ ॥
 మూర్ఖతఃపటితోవాపి దండేనాభిహతస్సతు । ఉక్తితస్తయదాగచ్ఛేన్నంచ
 సప్తదశైవవా । గ్రాసంవాయద్విస్త్రీయాస్తోయంవాపి పిబేద్యది ॥ పూ
 ర్వంవ్యాధ్యుపసృప్తశ్చేత్ప్రాయశ్చిత్తం నపిద్యతే ॥ అన్యత్రాపి క్వచి
 త్ప్రాయశ్చిత్తా భావనాహ అంగిరాః ॥ సాయం సంగోపనార్థంతు న
 దుష్కేంద్రబంధయోరితి । పరాశరోపి । — ॥ ౧౩ ॥ గవాం సంరక్ష
 ణార్థాయ నమష్కేంద్రోదబంధయోః । తద్వధంతునతఃపిద్యాతామకార
 కృతంతథా ॥ కూపనాపీమ సృక్షణేదేమపాతయ ॥ అన్యేషాదర్శనాతేమస్త్రా
 యశ్చిత్తం నపిద్యతే । వేత్సద్వాదేనివాసేమయోనరఃఖాతుమిచ్ఛతిస్వకార్య
 గృహభాతేమప్రాయశ్చిత్తంనపిద్యతే ॥ నిశిబంధనిరోధేమసర్వవ్యాధుహతే
 మచ । అగ్నివిద్యస్తిపన్నెమప్రాయశ్చిత్తంనపిద్యతే ॥ సంగ్రామేప్రహతాయే
 చ యేదగ్ధావేత్సకేమచ । దవాగ్నిగ్రామభాతేమస్త్రాయశ్చిత్తంనపిద్యతే ॥ గ్రా
 మభాతే శరాశ్శుణవేత్సభంగాన్నిపాతనే । అటవృషాహతానాంచ ప్రా
 యశ్చిత్తంనపిద్యతే । యంత్రితాగోష్టికీతార్థం గూఢగర్భమోచనైయ
 త్సేక్వతేవిపద్యతే ప్రాయశ్చిత్తంనపిద్యతే ॥

—*వపనవిచారః*

॥ ౧౪ ॥ కేశానాంరక్షణార్థాయ ద్విగుణంవ్రతమాచరేత్ । ద్విగుణే
 వ్రతపిద్యతే దక్షిణాద్విగుణభవేత్ ॥ రాజావారాజమాత్రోవా బ్రాహ్మ
 ణో వాబహుశ్రుతః । అకృత్వావపనంతస్య ప్రాయశ్చిత్తంపినిర్దిశేత్ ॥ స
 ర్వా కేశానముచ్చిత్య చేదయేదంగులిద్వయం । ఏవంనారీకుమాతీణాం
 శిరసోముండనంప్రృథం । నస్త్రియాః కేశవపననమా రేశయనాసరం ॥ గృహే
 మనియతంనిత్యేనుచిర్నియమమాచరేత్ । ఇహయోగోపధంకృత్వాప్ర
 చ్ఛాదయితుమిచ్ఛతి । సయాతినరకం ఘోరంకాలసూత్రమసంశయం । వి
 ఘ్నక్తృనతకాత్తస్మాన్మృత్యుకాలోకేమజాయతే । క్లిబోదూఢవగుష్ఠీచసప్తజన్మా

నివైసరః || తస్మాత్ప్రకాశయేత్పాపం స్వధర్మసంతతంచరేత్ || స్త్రీబా
లశ్చపగోవిప్రీష్టఃకోపంఽవజయేత్ ఇతి || హేమాద్రా || — || శ్లో ||
యోవిభోప్రపభంహన్యాచ్ఛివలింగాంకితంతనో | త్రిహారంత్రాంపరిక్రమ్య
బ్రహ్మచర్యవ్రతేస్థితః || ధనుషోగతిం తతోగత్వా గంధమాదనపర్వతే | తత్ర
సన్నత్వాశ్రివారంచరామలింగాం నిరీక్ష్యచ | కృత్వాచాంద్రాయణందశ్వా
గాంచశుభ్యన్నసంశయఇతి || హేమాద్రా || — || శ్లో || అనర్హాహన్య
లేవిప్రైరశ్శదండశిలాదిభిః || తప్తకృచ్ఛత్రయంకృత్వాపిబేయఃపంచగవ్యకం ||
శుద్ధిమాప్నుయ్య రేతేననాన్యథాశుద్ధిరిష్యతఇతి ||

— *పాశ్చింతరహననె ప్రియశ్చిత్తం*—

ప్రసంగాత్పాశ్చింతరహననస్యాపిప్రియశ్చిత్తముచ్యతే || తత్రమనుః ||
— || శ్లో || మార్జారనకులౌహత్వా చాపగమండూకమేవచ | శ్వగోభా
లూకకాకాంశ్చశూద్రహత్యావ్రతంచరేత్ || పయఃపిబేత్త్రిరాత్రంవాయో
జనంవాఘ్ననోవ్రజేత్ || ఉపస్థృశేత్ప్రవంత్యాంవాసూక్తంవాబైవతంజ
పేత్ | అస్థిమతాంతుసత్వానాం సహస్రస్యప్రమాపణే | పూణేచానన్య
నస్థాంతుశూద్రహత్యావ్రతంచరేదితి || పక్షిమక్రీడ్యాదిమచాస్థిమత్సహ
స్రవధే శకలపరిమితానస్థిమద్వధేచ శూద్రహత్యావ్రతంచరేదిత్యర్థః || ఆ
వస్తంబః || — || వాయుప్రచలాకకాకబహిణచక్రవాకహంసభాసమం
డూకాదిహింసాయాం శూద్రవత్ప్రియశ్చిత్తమితి || ప్రత్యేకవధేతుసఏవ ||
శ్లో || కించిదేవతువిప్రాయదద్యాదస్థిమతాంవధే | అనస్థాం వైవహింసా
యాం ప్రాణాయామేనశుద్ధితి || పరాశరః || — || శ్లో || హత్వామూ
షకమార్జారసర్పాజగరడుండుభాన్ | కృసరంభోజయేద్విప్రా లోహ
దండశ్చ దక్షిణేతి || కృసరం తిలముద్గమిశ్రమన్నం | లోహశబ్దేనకాస్థ్యానస
ముచ్యతే | యాజ్ఞవల్క్యః | — || శ్లో || మార్జారగోధానకులమండూ
కశ్వపతత్రిణః | హత్వాత్రహంపిబేత్క్షీరంకృచ్ఛ్రింవాపాదకంచరేత్ || X
జైనీలవృషాంపంచశుకేవతోద్విహాయనః | ఖరాజమేషేషువృషాదేయఃక్రాంత
చేత్త్రిహాయనః || హంసశ్యేనకపిక్రవ్యాత్ జలస్థలశిఖండినః | భాసంభహ
త్వాదద్యాన్తామక్రవ్యాదస్తునవద్వికాం || ఉరగేష్వానసోదండఃపండుకేత్రపు

సీసకమ్ క్కోలేఘృతఘటోదేయఉత్పైగుంజాహయేంశుకమ్ || క్కీర్తిరౌతుతల
ద్రోణం గజాదీనామశక్తునన్ . దాతుం దానం చరేత్త్రాచ్చమేకైకస్యవి
శుద్ధయే || ఫలపుష్పాన్నరసజసత్వాఘాతేఘృతాశనంకించితాన్నిష్ఠివధేదేయం
ప్రాణాయామస్తవస్థితే || వృక్షగుల్మలతాపీరుచ్ఛేదనేజప్యవృక్ చ్చతం .
స్యాదోషధివృధాచ్ఛేదక్షీరాశీగోనుగోదినమితి || పరాశరః || — || స్తో ||
గజస్యచతురంగస్య వాహిషోష్ఠగ్రినిపాతనై . ప్రాయశ్చిత్తమహోరాత్రం త్రి
సంధ్యమవగాహనమ్ . కురంగం వానరంసింహం చిత్రం వ్యాఘ్రంతు ఘాత
యన్ || శుద్ధ్యతేసత్తిరాత్రేణ విప్రాణాం తర్పణేనచ || వృకజంబుకఋక్షా
ణాంతరక్షుశ్వానఘాతకః . తిలవ్రస్థంద్విజేదద్వాద్వాయుభక్తోదినత్రయమ్
వృగరోహిద్వరాహాణామవేబన్తస్య ఘాతకః || అఫాలకృష్టమశ్మీయా
దహోరాత్రమపోష్యసః || శింశుమారంతగాగోధాంహత్వాకూర్మంచశల్వ
కమ్ || వృంతాకఫలభక్షీచాప్యహోరాత్రేణశుద్ధ్యతి . ఏవం చతుష్పదానాం
చనవేహం వనచారిణామ్ . అహోరాత్రోపి తస్మిన్మెజ్జపన్వైజాతవేదనమ్ ||
క్రాంచసారసహంసాంశ్చక్షక్రవాకాంశ్చమక్కుటాన్ . జాలపాదంచశరభమ
హోరాత్రేణశుద్ధ్యతి . బలాకాటిష్ఠిభావాపి శుకపాగావతావపి . అహినక్రవి
ఘాతీచ శుద్ధ్యతేనక్తభోజనాత్ . వృకకాకకపోతానాం శారితిత్తిరిఘాతకః .
అంతజ్వలేడుభేసం ధ్యేప్రాణాయామేనశుద్ధ్యతి || గృధ్రశ్యేనశశాదానాము
లూకస్యచఘాతకః || అపక్వాశీదినంతిపెత్త్రికాలం మారుతాశనః || వల్లభీ
టిష్ఠిభానాంచ కోకిలాఖంజరీటకై . లావికారక్తపక్షుముశుద్ధ్యతేనక్తభోజ
నాత్ || కారండువచకోరాణాం పింగళాకురరస్యచ . భారద్వాజాదికంహ
త్వాశివంపూజ్యవిశుద్ధ్యతి . భైరుండచావభాసాంశ్చపారావతకపింజలౌ || ప
క్షిణాంచైవసవేహామహోరాత్రమభోజనమితి || హేమాద్రౌ || — || స్తో ||
మహిషీహననెవిప్రోమహాసాంతవనంచరేత్ . సాచేద్దోష్ఠ్థిబాలపత్నా మ
హాసాంతపనద్వయమ్ ||

—*వృక్షచేదప్రాయశ్చిత్తం*

|| స్తో || ఇంధనాథాంమ్రమచ్ఛేదీతద్దోషసోమశాంతయే . ప్రాజాపత్యంస
కృత్కృత్వా శుద్ధిఘాపోత్త్యనుత్తమామ్ . కృష్యథామింధనాథాంవా య

జ్ఞప్తుఁడైదనె ॥ పరాకంఠగ్రహర్విత శుద్ధోభవతివృక్షహా । విల్వాశ్వత్థా
యదాచ్ఛింగ్యాస్తదా చాంగ్రాయణంచరేత్ ॥ పుష్పరామస్యఃశ్చేదీవన
ద్రోహినిఁదృతే ॥ తద్దోషపరిహారార్థం గాయత్ర్యుత్తమమచ్యతే ॥ అం
త్రణీమాతయోశ్చేదే బహుజంతూపకారణాత్ ॥ కపిష్ఠామలకశ్చేదీసమ్య
కఁచంద్రాయణంచరేత్ ॥ కోటిదారతరొనించే ప్రాజాపత్యంపికోధనం ॥ ఖ
జూరెనాళికేరేచతాలహింశాలయోస్తదా । తప్తకృచ్ఛగ్రించరెద్విదాన్
శ్చేదదోషాపశాంతయే । జంబీరచూతుశ్చంగాదీం చ్చిత్వాపాపవిశుద్ధయే । స
మ్యక్సాక్షిత్వాశుచిర్భూత్వాగీతాశాస్త్రం పఠేత్త్రమాత్ ॥ — అటాక
కూపకాసారశ్చేదనేప్రసత్తమః । పూర్వవత్తం దృఢంకృత్వాప్రాజావత్యం
సమాచరేత్ ॥ — ॥ విష్ణ్వలయాదివిశ్చేదేతద్భద్రేందవమాచరేత్ ।
శూన్యాలయస్యఃశ్చేదేపరాకం ద్విజసత్తమః । యాజ్ఞవల్క్యః ॥ — ॥
॥ శ్లో ॥ వృక్షగుల్మలతానాంతుశ్చేదనేజవ్యవృచ్ఛతం । సృదోషధివృథాశ్చే
దీక్షీరాశీగోసుగోదినమితి ॥ అత్రేవృథాశ్చేదీతం శిషణాదృజ్ఞాంకశ్చేదనేన
ధోషః । యత్తశంఖవచనం శ్లో । సంవత్సరం వ్రతంసూర్యాదిత్వాపృక్షంఫలవ్ర
దమితి ॥ తశ్చేదనావృత్తివిషయం । దృష్టార్థత్వేపికషణాంగభూతహలా
ద్యర్థత్వేనదోషః । ఫలపుష్పపగాన్నహింస్యాత్పాదపాక కషణాంక
ముపహన్యాదితీత్యుక్తేః । — । మహాతటాకాదిశ్చేదవిశేషమాహదేవలః॥
— ॥ శ్లో ॥ బహుధానోన్మృతస్యాకతటాకస్యవిశేదనె ॥ బ్రహ్మహత్యావ్రతం
కృత్వాకిసాలధ్వజవజ్జితమ్ ॥ పునస్సంసారకర్మవశాత్ శుద్ధిమాప్నోత్య
సంశయమితి ।

— *సురాపానప్రాయశ్చిత్తం* —

అథ సురాపానవాదేః ప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే । పిష్టాదిజన్యోద్రవ్యవిశేష
స్సురాంతథాచమనః ॥ శ్లో ॥ గౌడీపైష్ఠీచమాన్వీచవిజ్ఞేయాత్రివిధాసురా
యధాసర్వానపాతవ్యాతదైవైకాద్విజోత్తమైః ॥ సురావైమలమన్నానాం
పాష్టాచమలముచ్యతే ॥ తష్టాద్రాష్టాణరాజన్యవైశ్యశ్చ నసురాంపిబేత్ ॥
యక్షరక్షః పిశాచాన్నం మద్యం మాంసంసురాసవమ్ । తద్రాష్టాణేననా
త్తవ్యందేవానామశ్చ తాహవిరితి । రాజ్యవైశ్యయోస్సురాపానోన్మిధఃపై

ట్టిపిషయః । గౌడీ మాధ్యో రే శాదశసుమద్యేష్వసుక్రమణాత్తత్పానేతయో
 షోషాభావాదతపవ సురాసపం సురాహం మద్యం బ్రాహ్మణేననాత్మవ్యమి
 తి బ్రాహ్మణస్యైవతన్నిషేధః । మైష్ట్య అకామకృతే సకృత్పానే గౌడీమా
 ధ్యోరసకృత్పానేకామకృతేచబ్రాహ్మణస్య ప్రాయశ్చిక్షం తుల్యం । శుక్రి
 రపి । — । నసురాంబేపిత-నకళంజంభక్షయేత్ । నతస్యవైప్రాయశ్చిక్షం
 మరణాంతమేవేతిమరణాంతమేనప్రాయశ్చిక్షం అన్యస్తు నాస్తీత్యధః ॥ త
 థాచాపస్తంబః ॥ — ॥ సూరాహోగ్నిస్పృశాం సురాంపితే మృతశ్శు
 ధ్ధోభవతితివరాశరోపి ॥ క్లో ॥ సురాపానంసకృత్యైత్వాఅగ్నివర్ణాం సు
 రాంపితే । సపాతయేదథాత్తానమిహలోకేవరత్రచేతి ॥ మనుః ॥ — ॥
 క్లో ॥ సురాంపిత్యాద్విజోమోహోదగ్నివర్ణాం సురాంపితే । తయాసకా
 యేనిర్దగ్ధేముచ్యతేకిల్బిషాస్తతిః ॥ గోమూత్రమగ్నివర్ణం వాపిబేదుదకమేవ
 చా । వయోఘృతంవామరణాద్దోశకృద్రసమేవవేతి ॥ కలౌమరణాంతప్రా
 యశ్చిక్షస్యసిద్ధత్వాస్తదభిప్రాయేణప్రాయశ్చిక్షాంతరమాహసపవ । క్లో ॥
 కణాన్వాభక్షయేదబ్లంపిత్యాకంవాసకృన్నిశి । సురాపానాపనుశ్చ్యధాంశ్చా
 లవాసాధ్వజీజటీశతి ॥ ఏతజ్జీహ్వస్పృష్టమాత్రవిషయమిత్యన్యే । యాజ్ఞాన
 లభ్యః ॥ — ॥ క్లో । సురాంబుఘృతగోమూత్రపయసామగ్నిసన్నిభమ్ ।
 సురాహోస్యతమంపీత్వా మరణాచ్ఛుద్ధిమృచ్ఛతి ॥ వాలవాసాజటీవాపి బ్ర
 హ్మహత్యావ్రతంచరేత్ ॥ పిత్యాకంవాకణాన్వాపి భక్షయేత్త్రిసమానిశి ॥
 అజ్ఞానాత్సురాంపీత్వా రేతోవిణ్ణాత్రమేవవా । పునస్సంసారమహాం
 తిత్రయోవణాద్విజాతయః ॥ పతిలోకంనసాయాతిబ్రహ్మణీయాసురాం
 పితేత్ ॥ ఇహేవసాశునీగృధ్రీసూకరీవోపజాయత్యతి ॥ గౌతమః ॥ — ॥
 సురాపస్య బ్రాహ్మణస్సోష్ణామాసిం చేయః సురామాస్యేమృతశ్శుద్ధ్యై కమ
 త్యాపానేవయోఘృతముదకంచేతి ॥ తతోస్య సంసారోమూత్రపురీష
 రేతసాంశప్రాశనశ్చతచ ॥ యత్వంగిరోవచనం ॥ — ॥ క్లో ॥ భూ
 మిప్రదానంకుర్యాత్సురాంపీత్వాద్విజోత్తమకే । పునర్నైవపిబేజ్జాతుసం
 స్కృతస్సుతుశుద్ధ్యతీతి తథాగౌడీమాధ్యోస్సకృత్పానవిషయమితి మాధవీయే ॥
 యత్తుపున బిష్కాహాన్వతితోక్తం ॥ — ॥ క్లో ॥ గౌడీం మాధ్యో సురాంపే

స్త్రీం పీత్యావిప్రస్సమాచరేత్ । తప్తకృచ్ఛం పరాకంఠాం దాం ద్రామణిమా
 సుక్రమాదితి తత్సంకల్పమాత్రపిషయం ॥ పాపియశ్చిత్తాకరణే దండనముక్తం
 హేమాద్రా ॥ — ॥ శ్లో ॥ సురాపందండయద్రాజా మగణం యది నేచ్ఛ
 తి ॥ బ్రహ్మసూత్రం శిఖాంసమ్యక్ప్రతిత్వా వాపయేచ్ఛిరః । సురాభాండం ల
 లాటేతు తాపయిత్వాంకయేత్సుధీః ॥ ఆనీయన్మృచ్చయంభాండం సురాపూరి
 తమాదగాత్ ॥ బద్ధాకంఠేఖరం యానమారోప్యనగరం తతః । నిసేణం
 ధ్వజయభృత్యైరతిత్వానగరాద్భుహిః । ప్రణార్యసంత్యజేద్రాజా నతుష్ట
 స్తేనకర్మణా । సపాపీద్వాదశాబ్దంతు కపాలధ్వజవర్జితం ॥ బ్రహ్మహత్యా
 వ్రతంకృత్వా శుద్ధిమాపోతి నాన్యథేతి తత్రైవ ॥ శ్లో ॥ యదిరోగనివృత్త్య
 ధామాషధాథాం సురాంపిపేత్ । తస్యైవనయసంభూయస్తకాచాంద్రద్వ
 యం విచః । ఉపోవ్యరజనీమేకాం పంచగవ్యేనశుద్ధతీతి । పరాశరః ॥ —
 శ్లో ॥ పతత్యధాంశరీరస్య యశ్యభార్యా సురాంపిపేత్ ॥ పతితాథాశరీర
 స్య నిఘ్రోహీర్మవిధీయతేతి ॥ ఉక్తవ్రతవ్యతిరక్తేన శుద్ధిరాస్తిన్యథాః ॥
 శ్రామిశ్చిత్తమాహసపవ ॥ శ్లో ॥ గాయత్రీంజపమానస్తు కృచ్ఛంసాంతప
 నంచరేత్ । గోమూత్రం గోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం । ఏకరాత్రో
 పవాసశ్చ కృచ్ఛంసాంతపనంస్తృతమితి ॥ పతచ్ఛ త్రివిధసురాపానపిష
 యమ్ ॥ మద్యపానేతు పాపియశ్చిత్తమాహబృహస్పతిః ॥ — ॥ శ్లో ॥ పీ
 త్యాప్రమాదతోమద్యమతికృచ్ఛం చరేద్ద్విజః । కారయేత్తస్యసంసారం
 శక్త్యావిప్రాంస్తు భాజయేదితి । కామకారేతు పరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ మ
 ద్యపస్తుద్విజఃకురోవన్నదీగత్వాసముద్రగాం । చాంద్రామణితేతశ్చేతే కు
 ర్యాద్భాగ్విష్ణుభోజనం । అనమత్సహితాంగా చ దద్యాద్విప్రేషు దక్షి
 ణామిత ॥ పనపాదిజన్యం మనకారణంద్రవ్యంమద్యం । తదాహపులస్త్యః
 — ॥ శ్లో ॥ సానసదాక్షిమాధూకఖాజాంరంతాలమైక్షవం । మధూత్థం
 నైపమారిష్టంమైరేయం నాళికేరజమ్ ॥ సమానాని విజానీయాన్మద్యా
 న్యేకాదవైవత్పితి ॥ ద్విజోబ్రాహ్మణః ॥ శ్లో ॥ కామాదపిచరాజన్యోవై
 శ్యోవాపికిథంచన । మద్యమేవసురాంపీత్వా నదోషం ప్రతిపద్యతేతి బృహ
 ద్యాజ్ఞవల్క్యస్తగణాత్ ॥ మద్యం సురాగౌడీ మాగ్నీష ప్రక్షీనిషిక్షైవ

ఏకాదశానామనృతమస్య పానే మహానదీతీరే చాంద్రాయణం చరిత్వా
 బ్రాహ్మణభోజనంకృత్వా దక్షిణాందద్యాత్ || హేమాద్రా || — శ్లో ||
 మాఘాకంఠైపమారిష్టం మైరేయంనాభికేరజం । తాలహింతాలజంఘైవద్రా
 త్తాఘజూరసంభవం । వృక్షోద్భవమిదంమద్యం నవధాపరికీర్తితం || ఏషా
 మనృతమంవాపి పిబేద్వైనకదాచన || ఏతేష్వనృతమంయస్తు పిబత్తిజ్ఞానతో
 ద్విజః । తస్యోపనయనంభూయస్తప్తకృద్భృత్రయంచరేత్ || సురోపస్సృ
 త్తమన్నంచ సురాభాండోదకంతథా । సురాపానసమంప్రాహుస్తత్ర చాం
 ద్రస్యభక్షణం || తస్యోపనయనం భూయః పంచగవ్యస్యసేవనమితి || మనుః ||
 — || శ్లో || యస్యకాయగతంబ్రహ్మమద్యేనాష్లావ్యతేనకృత్ || తస్యవ్యపై
 తితద్బ్రాహ్మణాద్రత్వంచనిగచ్ఛతి || అజ్ఞానాద్వారుణీంపీత్వా సంసారేజ్ఞే
 వశుభ్యతి । మతిప్రార్థననిదేశ్యం ప్రాణాంతికమితి స్థితిః || అపస్సరాభా
 జనస్థామలభాండస్థితాస్తథా । పంచరాత్రం పిబేత్పిత్వాశంఖపుష్పీశృతంప
 యః । స్పృష్టాదత్వాచమదిరాం విధివత్ప్రతిగృహ్యచ || శూద్రోద్భిష్టా
 శ్చపీత్వాపః కుశవారిపిబేత్స్యహం । బ్రాహ్మణస్య సురాపస్యగంధమాద్రూ
 యసామపః || ప్రాణానప్పుత్తిరాయమ్యమృతంప్రాశ్యవిశుద్ధ్యః । అజ్ఞానా
 త్ప్రాశ్యవిచ్ఛాత్రం సురాసంస్పృష్టమేవచ । పునస్సంసారమహాంతి త్ర
 యోవర్ణాద్విజాతయశ్శతి । దేవలః || — || శ్లో || హింతాళతాలఖర్జూ
 రనాభికేరమధూద్యవం । గంధం వాయువశాత్ప్రాప్తం ఘ్రిత్వా విప్రస్యద
 క్షిణం || హస్తనాఘ్రియసహసా శుద్ధిమాప్నోతితత్క్షణాత్ । అథావేథా
 స్కరం దృష్ట్వా స్పృష్టాకణం స్తరేధరిమితి । పరాశరః || — || శ్లో ||
 అజ్ఞానాత్ప్రాశ్యవిచ్ఛాత్రం సురాసంస్పృష్టమేవచ । పునస్సంసారమహాంతి
 త్రయోవర్ణాద్విజాతయః । అజినం మేఖలాదండః భేత్తాచర్యవ్రతానిచ ।
 నివతంలేద్విజాతీనాం పునస్సంసారకమణి । విచ్ఛాత్రస్యవిశుద్ధ్యక్షణం
 ప్రాజాపత్యంసమాచరేత్ || పంచగవ్యంప్రకుర్వీత స్నాత్వా పీత్వాశుచిర్భజే
 త్ । ఇతి || స్నాత్వా పంచగవ్యేన-పతచ్ఛ పునస్సంసారాత్ప్రాశ్యకేవకర్తా
 వ్యం । కామకారేతుసపవ || —

శ్లో || అమేఘ్యరతోగోమాంసంచందాలాన్నమథాపినా । యదిభుక్తంతు
విప్రేణ కృచ్ఛంచాంగ్రాయణంచరేదితి || అమేఘ్యం విష్ణాశ్రాది || తథాచ
మనుః || — || శ్లో || ప్రాశ్యమూత్రపురీషాణి ద్విజశ్చాంగ్రాయణంచరేదితి
యత్తుచతుర్ద్వింశతిమతేభిహితం । శ్లో || విష్ణాత్రభక్షణేవిప్రశ్చరేచ్ఛాంగ్రా
యణద్వయం || శ్వాదీనాంచైవవిష్ణాత్రేచరేచ్ఛాంగ్రాయణత్రయమితి తదే
తదభ్యాసవిషయమితి మాధవీయే || యమః || — || శ్లో || ద్విజోష్ణానాన్న
లం మూత్రం ఖరమానుషయోఃకపేః । మయూరహంసగృధ్రాశ్చాప
కృచ్ఛత్త్వాతుపాతకీ || పునఃకర్మప్రకుర్వీత తప్తకృచ్ఛగ్రివిశోధనం || రో
గిణోనపునఃకర్మ కృచ్ఛగ్రిమాత్రముదీరితం । సుఖభూతాప్తిపిజేద్యవ్యం నా
రిణామర్థమీరితమితి

|| పరాశరః || —

—*చందాలఘటస్థజలపాన*—

|| శ్లో || చందాలఘటసంస్థంతుయన్తోయంపిబతిద్విజః । తస్మై శాశ్వి పతేయన్తు
ప్రాజాపత్యంసమాచరేత్ || యదినక్షిప్యతేతోయంశరీరేయస్య జీర్మయే || ప్రాజా
పత్యంనదాతవ్యంకృచ్ఛగ్రింసాంతపనంచరేదితి || ప్రథమమజ్ఞానాన్వితాప్తాపశ్చ
స్తదానీమేవయదివమేత్ । తదా ప్రాజాపత్యం । తజ్జరణేసాంతపనంకృచ్ఛగ్రి
చరిషదాదాతవ్యం । నతుప్రాజాపత్యం । బుద్ధిపూర్వం తత్ప్రానేవణభేదేన
సూక్రియశ్చిత్తభేదమాహసపవ || శ్లో || చరేత్సాంతపనంవిప్రః ప్రాజాపత్యమ
సంతరః । తదర్థంతుచరేద్వైశ్యఃపాదం శూద్రస్యదాపయేదితి । రజతాద్యం
శ్లో || భాండప్రసాదకాదిపానేప్రాయశ్చిత్తమాహసపవ || — || శ్లో || భాండస్థమంత్య
చాశ్శాంతుజలందధిపయఃపితేత్ । బ్రాహ్మణఃక్షత్రియోవైశ్యస్సూద్రశ్చైవప్ర
యాసంతః || బ్రహ్మకూచోపచాసేన ద్విజాతీనాంతునీపక్వాతి || శూద్రస్యచోప
చాసేనతథాదానేనశక్తితథితి || బ్రహ్మకూచస్వరూపమగ్రేవత్వతే || తత్సహి
తంవైశ్యాన్దైగ్రివణికస్య । చతుర్థస్య । బ్రహ్మకూచస్థానేదానం ద్రష్టవ్యం ||

—*చందాలవాప్యదిస్థజలపాన*—

పరాశరః || — చందాలఖాతవాపీమపీత్వాసలిలమగ్రజః । అజ్ఞానాత్వైక
భుక్తైనత్వహారాత్రేణశుద్ధితి । చందాలభాండసంస్పృష్టంపీత్వాహూపగతం
జలం । గోమూత్రగోమాదకామరస్త్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధిమాపుషయాదితి ।

చందాలస్వామిక వాఘ్మకకపా నెపకభుక్తంకామకారేతూపవాసః । చం
డాలభాండసంస్పృష్ట కూపస్థజలపానె గోమూత్రసహితయనపిష్టాదికందివ
త్రయిమాహారత్వేనస్వీకుర్యాదిశ్శుభః ।

—*ఉచ్ఛిష్టవిషయతదపవాదా*—

దెవలః—శ్లో॥విప్రస్యపీతశేషంయత్తో యమన్యఃపిబెద్యది । మద్యపాన
సమంపోక్తంతత్తోయంమునిపుంగవైః । పీత్వాజ్ఞానాద్విజమికుర్యాత్ ప్రాజాప
త్యంవిశుద్ధయతిపృథక్పిత్రాభావేతు నాకం డెయః । పాత్రాభావేత్పూర్వ
స్తుపీతశేషంపిబెద్విజః । భూమాకించిన్నిపాత్యాభిపీత్వావిప్రసదోషభా
తి ॥ వృద్ధశాతాతపః ॥ — । శ్లో ॥ పీతశేషంతుయత్కించిద్భాజనముఖని
స్సృతం । అభోజ్యంతద్విజానీయాద్భక్త్యాచాంగ్రాయణంచరేత్ । పీతోచ్ఛి
ష్టంచపానీయంపీత్వాతుబ్రాహ్మణఃకవిత్ । త్రిరాత్రంఋన్వీతంకుర్యాద్వా
మహాపైనవాపునరితి । ఎతతోస్త్విచ్ఛిష్టవిషయం । హరితః— । శ్లో॥ ప్ర్యుగ్విచ్ఛి
ష్టస్థితాపాయాదికశ్చిత్పిబెద్విజః । శంఖపుష్పవ్యువిపత్వేనశ్శ్రీహంక్షీరేణశు
భ్యతి ॥ శూద్రోచ్ఛిష్టజలంపీత్వాత్రిరాత్రంయావకంపిబేత్ ।

—*నిషిద్ధక్షీరపానపాఠ్యశ్చింతం*—

శ్లో॥మృతవతాసయఃపీత్వాముఖేనాపిజలంద్విజః । ఉపోష్యరజనీమేకాంశం
చగవ్యేనశుభ్యతితి । చతుర్వింశతిమతే— ॥ శ్లో॥ స్త్రీక్షీరంతుద్విజఃపీత్వా
కథంచితామమోహితః । ఎనస్సంస్కార్యచాక్షానంప్రాజాపత్యంసమీ
చతేత్ । అజోష్ఠీసంధినిక్షీరంవృగాణాంవనచారిణాం । అశర్దృశాహగో
త్యైవపీత్వాదినమభోజనమితి । అత్రిః— ॥ శ్లో ॥ అవిరోక్త్యైశ్చయత్క్షీరం
వృగాణాంవనచారిణాం । చాగ్రజంగార్దభంక్షీరంభుక్త్యాదినమభోజనమి
తి ॥ విష్ణుః ॥ — ॥ గోజామహిషీవజ్రం సర్వపయాంసిప్రాశ్యోపవాస
దితి అయంచైకదినోపవాసోజ్ఞానకృతే సకృత్పానె వెదితవ్యః । అసకృత్పా
నేతుపరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ పీయూషంశ్వేతలశునంపుంతాకఫలగృంజ
నం ॥ పలాండుః వృక్షనిర్యాసం దేవస్వకవకానిచ ॥ ఉష్ణీక్షీరమవిక్షీర
మృగ్నానాచ్ఛంజలేద్విజః । త్రిరాత్రముపవాసేన పంచగవ్యేనశుభ్యతితి । పి
యాపాభినవంసయః పయసోభివత్సంసశాహంతఃపాతీత్వం । కామకృతే

తుశంఖం—॥ శ్లో ॥ క్షీరాణియాస్యపేయానితద్వికారాశనేబుధః | సప్తతాత్రం
వ్రతంకుర్యాత్ప్రియతేనఃసమాహితఇతి ॥ కామతోభ్యాసేతుశాతాతపః | — |
సంధిన్యాటంతర్దశాహేయాటవత్సాయాశ్చగోక్షీరప్రాశనేచృథా మాం
సేప్రాజాపత్యం ఉష్ణీభిరీమానుషీ క్షీరప్రాశనేచాంద్రాయణంపురుష
స్య పునరుపవయనంచేతి | స్మృతిసారే ॥ — ॥ శ్లో ॥ క్షీరంలవణసంమిశ్ర
ముద్భిచ్చైపిచయన్ముఖం | సానంరజకతీర్థేషు తామేగవ్యం సురాసమ
మిత ॥ యమః ॥ — ॥ శ్లో ॥ తామ్రపాత్రస్థితంగవ్యం నాభికేరోదకంత
థా | లవణాత్తంపయశ్చైవమద్యగంధం తతైవచ | పీత్వాద్విజశ్చరేచ్ఛాం
ద్రం ప్రాజాపత్యమకామతఇతి ॥ పరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ సకాంస్యం నా
భికేరాంబుకాంస్యేచరసమైక్షవమ్ | నాభికేరసంపక్వమభూమిష్ఠంజలంత
థా | నాభికేరోదకంతామ్రపాత్రస్థంగవ్యమేవచ ॥ లవణాత్తంపయశ్చైవ
మద్యామాయితతైవచ | ద్విజఃకామాచ్ఛరేచ్ఛాంద్రం పీత్వాజ్ఞానాత్ప్ర
జాపతిమితి ॥ దేవలః ॥ — ॥ శ్లో ॥ తామ్రపాత్రస్థితంమగ్నం గోమూత్రగ
త్తక్రమేవచ | నాభికేరోదకంతత్ స్థం పీత్వాచాంద్రాయణంచరేదితి ॥ ని
మిత్తాంతరేవాభోజనప్రకరణే ప్రాయశ్చిత్తముక్తం ॥

—*సువర్ణాదిస్తేయపాత్రీయశ్చిత్తం*—

అథస్తేయస్య పాత్రీయశ్చిత్తముచ్యతే ॥ తత్ర స్పర్శస్తేయపాత్రీయశ్చిత్తమా
హమనుః ॥ — ॥ శ్లో ॥ సువర్ణాస్తేయకృద్విప్రోరాజానమభిగమ్యతు |
స్వకమభ్యాపయన్ బుగ్రియాన్తాం భవాననుశాస్త్వతి | గృహీత్వాము
పటంరాజాసకృద్ధన్యాత్తుతంస్వయమ్ ॥ వధేనశుభ్యతీస్తేనోబ్రాహ్మణస్తపసై
వవా | తపసాపనునుత్సుస్తుసువర్ణాస్తేయజం మాలమ్ | దీరవాసాద్విజోరణ్య
చరేన్బ్రహ్మహణోవ్రతం | ఏతైర్వైతైరపాహేతపాపంస్తేయకృతంద్విజఇ
తి ॥ వధవక్షోనానుధారకమాత్రవిప్రవిషయః ॥ తపఃపక్షస్తుసవనస్థత్వాదిగు
ణోపేతబ్రాహ్మణఃపయఇతి మాధవీయే ॥ — ॥

—*సువర్ణాదిపరిమాణం*—

అత్ర సువర్ణశబ్దః పరిమాణవిశేషపేతహేతువచనః ॥ తథాచ యాజ్ఞ
వల్క్యః ॥ — ॥ శ్లో ॥ బాలసూర్యసురీచిన్ధంత్రపరేణురబస్మృతం | తేహ

వీక్షాతుత్పాస్థానాజనపరపదేచ్యతే । గౌగస్తుతేత్రయష్టశ్చేయవోమశ్యస్య
 తేత్రయః ॥ కృష్ణలంపంచలేనాపః తేసువణస్సుసూడశేతి ॥ స్త్రీయస్వరూప
 మాహవ్యాసః ॥ — ॥ శ్లో ॥ సమక్షంవాపరోక్షంవా బలాచ్చర్యేణసా
 భునః ॥ పరస్వానాముపాదానం స్త్రీయభివ్యచ్యతేబుద్ధేరితి ॥ అపహృతం
 నం స్వామినెదత్వైవస్త్రీయప్రియశ్చిత్తం కార్యం ॥ శ్లో ॥ స్త్రీయేబ్రహ్మస్య
 భూతస్యసువర్ణాదేకకృతేభునః ॥ స్వామినేపహృతందత్వాహత్యాసమగ్ర
 తిమాచరేదితి స్మరణాత్ ॥ యదా సువర్ణమసహృత్యతదభుక్త్వాతదానీయ
 వానుతాపేనవ్రత్యపయేత్ ॥ తదాపస్తంబోక్తంద్రవ్యవ్యం । చతుర్థకాల
 మితాశనేనక్రివర్షమవస్థానమితి ॥ మానసాపహారేతుసుమంతరాహ ॥
 — ॥ సువర్ణస్త్రీయాద్వాదశరాత్రం వాయుభక్షంపూతోభవతీతి ॥ యా
 జ్ఞవల్క్యః ॥ — ॥ శ్లో ॥ బ్రాహ్మణస్వర్ణహరీతురాజైముసలమర్పయేత్ ।
 స్వకర్మఖ్యాపయంస్త్రీనహతోముక్తపివాశుచిః । అనివేద్యస్యపేశుశ్చేల్ల
 రాపవ్రతమాచరత్ ॥ అక్షతుల్యంసువర్ణంవా దద్యాద్విపాఠియతుష్టికృచ
 తి ॥ పరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ అపహృత్యసువర్ణంతు బ్రాహ్మణస్యతతస్య
 యం । గచ్ఛేన్నుసలమాదాయ రాజానంస్వవధాయతు ॥ తతశ్శుద్ధిమవాప్నో
 తి రాజ్ఞాసాముక్తపవచ ॥ కామతస్తుకృతంయశ్విన్నాన్యథాశుద్ధిమహా
 తి ॥ అపస్తంబః ॥ — ॥ స్త్రీనఃప్రకీర్ణకేసోసేముసలమాదాయ రాజానం
 గత్వాకర్మాచక్షితేనైనంహన్యాద్వధేమోక్షభితి । హేమాద్రా ॥ శ్లో ॥ హృ
 త్వాబ్రహ్మస్వమజ్ఞాత్వా ద్వాదశాబ్దంతుపూర్వవత్ ॥ కపాలద్వజహీనం
 తు బ్రహ్మహత్యసతంచరేత్ ॥ యద్వా సేముసలంధృత్వా విస్రస్యాత్తశే
 రోరుహా ॥ గత్వారాజానమాచప్యే ప్రహృతస్త్రీనమస్తకే । మృత్వాశుద్ధి
 మవాప్నోతి నాన్యథాశుద్ధిరివ్యతే ॥ గురూణాంయజ్ఞకర్తృణాం ధర్మిణా
 నాం తతైవచ । శ్రోత్రీయాణాం ద్విజానాంతు మృత్వా హేమకథంభవే
 తనుచ్ఛిద్యథాం స్వదేహేతుసంపూర్ణం లేపయేద్భృతం । కరీషచ్ఛాదితో
 దగ్ధస్త్రీయపాపాత్ప్రముచ్యతేతి ॥ అల్పస్వర్ణాపహారే ప్రియశ్చిత్తమా
 హ గౌతమః ॥ — ॥ శ్లో ॥ త్రసరేణుసమంహవి మృత్వామృత్యుమా
 హితః । ప్రాణాయామన్యయంసమ్యక్ త్రీనశుశ్చేన్నసంశయః । ప్రాణా

యానుత్రయంకృత్వాహృత్వాల్లితప్రమాణకం || ప్రాణాయామాశ్చచత్వా
 రో రాజసర్వపమాత్రతః । కౌరసర్వపమాత్రంశు హృత్వాహేమవిచక్ష
 శ్నేః || స్నాత్వాచవిధివతాగ్ర్యం గాయత్ర్యస్థసహస్రకం । యపమాత్రసుప
 ణాస్యస్త్రైయేశుద్ధోజపేద్విజః । ఆసాయం ప్రాతరారభ్యగాయత్రీం వేద
 మాతరం । హేమః కృష్ణలమాత్రస్య హృత్వాసాంతపనంచరేత్ । మాష
 మాత్రసుపణాస్య ప్రాయశ్చిత్తంతు కథ్యతే || గోమూత్రపక్వయనభుగ్దేవా
 చనవరాయణః । మాసత్రయేణశుద్ధసాన్యన్నారాయణపరాయణః || యా
 పమాత్రసుపణాస్యస్త్రైయంకృత్వాప్రమాదతః । జపేద్వైలక్షగాయత్రీమ
 న్యథా దోషమాప్నూయాత్ । నిష్కమాత్రసుపణాస్య హరణేవివ్రసత్తమః
 బ్రహ్మహత్యావ్రతంకృత్వాషడబ్దంశుద్ధిమాప్నూయాత్ || కించిన్నూనసువర్ణ
 స్యస్త్రైయేతుద్విజసత్తమః । గోమూత్రపక్వయనభుగ్దేవైకేనశుద్ధతి । సం
 పూణాస్యసువర్ణస్యస్త్రైయంకృత్వామునీశ్వరాః || బ్రహ్మహత్యావ్రతంకుర్యా
 ద్వాదశాబ్దాత్పుమాహితధి । అజ్ఞానాదపహృతస్యసువర్ణస్య పునర్దానే
 తు ప్రాయశ్చిత్త మాహసపవ । శ్లో || బ్రహ్మస్త్వం యస్తుహృత్వావపశ్చా
 త్తాపమవాప్యచ । పునర్దాత్వాతువిపేభ్యః ప్రాయశ్చిత్తమిదంచరేత్ । కృ
 త్చంసాంతపవంకృత్వాద్వాదశాహోపవాసతః । శుద్ధిమాప్నోతి విప్రేం
 ద్రాఅన్యథాపతితోభవేదితి || —

—*క్షుత్రియాదీనాంస్త్రీయప్రాయశ్చిత్తం*

రాజ్ఞాంస్త్రీయప్రకారోభిసీతఃశివరహస్యే—|| శ్లో || అన్యాయాద్విప్ర
 గ్రామేషు అనాథేభ్యాధనంచయత్ । అదంజ్యేభ్యాపియద్విత్తంస్త్రీయంత
 ద్భృగుజామిహ || స్త్రైయంకృత్వాసురాంపీత్వాహృత్వారాజావిశుద్ధతి
 తి || నాగరఖండే || — || శ్లో || ఊరుజస్తుసురాంపీత్వాహృత్వాస్వర్ణం
 ద్విజన్తనామ్ । రాజసచ్చుద్ధిమాప్నోతి యచ్ఛేద్వాద్వ్యయుతం గవాం ।
 పాదజస్తుసురాంపీత్వాహృత్వాహేమద్విజన్తనామ్ || రాజ్ఞాదంజ్యస్వధ
 మేణ ముసలేనహతశ్శుచిరితి || కాత్యాయనః || — || శ్లో || విప్రాదీనా
 మ్నూనారీణాంస్త్రీయంవాపానమేవవా । సంభవేద్యదిదేవేన నేచ్ఛంతి మర
 ణాబుధాః । త్యాజ్యావస్త్రీయస్తాశ్చనపాహ్యధమాలిప్సుభిరితి ||

—*రజతస్తేయ ప్రాయశ్చిత్తం*—

రజతస్తేయే ప్రాయశ్చిత్తమాహ నారదః || — || క్లో || సువర్ణమాసం
యస్మిన్వైరజతంస్తేయకర్మణి కుర్యాత్సంతపనంసమ్యగన్యభావతితోభవే
త్ || దశనిష్కంతపర్యంతమూర్ధ్వంనిష్కంచతుష్టయాత్ | హృత్వాతు
రజతంవిద్వాత్ కుర్యాచ్ఛాంద్రాయణంద్విజః || దశవింశతనిష్కంతరజత
స్తేయకర్మణి | శాంద్రాయణద్వయంప్రాక్తం తత్పాపపరిశోధకం || శతా
మూర్ధ్వంసహస్రాంతం ప్రాక్తం శాంద్రాయణత్రయం | సహస్రాదధిక
స్తేయే బ్రహ్మహత్యావ్రతంచరేదితి ||

—*తామ్రస్తేయప్రాయశ్చిత్తం*—

తామ్రస్తేయే ప్రాయశ్చిత్తముక్తం || హేమాద్రౌ || — || క్లో || పల
ద్వయేపంచగవ్యం పీత్యాశుద్ధిమవాప్నుయాత్ | ప్రాజాపత్యంపంచపలేత
ప్తందశపలేస్త్వతం || వింశత్పలేతుశాంద్రంసాత్వంశతత్రయంస్త్వతం |
తామ్రేషష్టిపలేప్రాక్తంమాసంకృత్వాశుమర్షణం || కంఠదఘ్నజలేస్థిత్యా
శుద్ధిమాప్నోతి పూర్వజః | తామ్రేశీతపలేత్రస్తేయంకృత్వాతు పూర్వజః |
తిగ్రీపరిక్రమణంకృత్వాభువశ్చాంద్రంతతఃపరం | హృత్వాశతపలం తామ్రం
స్వర్ణస్తేయసమంవిచురితి || స్వర్ణచతుష్టయపరిమితంపలం | క్లో | పలంసువ
ర్ణాశ్చత్వారిస్తచ్చత్వారిఘ్నవోభవేత్ | చత్వారింశద్ధ్రువాణాంచ భార
భిశ్చుచ్యతేబుధైరితి స్మృతేః || చతుర్ద్వింశతిమలే || —

—*కాంస్యాదిస్తేయప్రాయశ్చిత్తం*—

క్లో || కాంస్యపిస్తశముఖ్యేషు అయస్కాంతేషుపంచసం | సహస్రనిష్క
మానంతు పారక్యంపరికిణ్ణతం || ప్రాయశ్చిత్తంతులోహానాం స్తేయరజ
తవత్ స్మృతమితి ||

—*ధనధాన్యాది స్తేయప్రాయశ్చిత్తం*—

మనుః || — || క్లో || ధాన్యాన్నధనచార్యాణి కృత్వాకామాద్విజోన్త
మః | స్వజాతీయగృహదేవకృచ్ఛాగ్రిజ్ఞేనవిశుద్ధతి || మనుష్యాణాంతుహర
ణేస్త్రీణాంక్షేత్రగృహస్యచ | కూపవాపీజలానాంచ శుద్ధిశ్చాంద్రాయణం
స్త్వతం || ద్రవ్యాణామల్పసారాణాం స్తేయంకృత్వాన్యవేశ్మనః | చరే

తస్మింతపనంకృచ్ఛం నిర్వాత్యాన్మవిశుద్ధయే । భక్తుభౌజ్యపహరణేయా
 నశయాన్యసనస్యచ ॥ పుష్పమూలఫలానాంచ పరచగవ్యంవిశోధనం ॥ తృణ
 కాష్ఠప్రమాణాంచ శుష్కాన్నస్య గుడస్యచ । చేలచమామిషాణాంచత్ర
 రాత్రంస్యానభోజనం ॥ మణిముక్తాప్రవాళానాంతామ్రస్య రజతస్యచ । ఆ
 యఃకాంసోపలానాంచద్వాదశాహంకణాన్నతా ॥ కార్పాసకీటజోకాణా
 నాం ద్విఖురైకఖురస్యచ । పక్షిగంధౌషధీనాంచరజ్వాశ్చపిత్తగ్రహంపయః॥
 ఏతైర్వైతైరపోహతపోపంస్తేయకృతంద్విజగతి ॥ —

—*భూమ్యపహరణీయశ్చిత్తం*—

భూమ్యపహరే దోషాధిక్యమాహ పరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ వాపీకూప
 తటాకాద్యైర్వాజపేయశ్చైతైరపి । గవాం కోటిప్రదానేన భూమిహతా
 విశుద్ధతీతి ॥ నారదః ॥ — ॥ శ్లో ॥ కేదారేతప్తకృచ్ఛంస్యాన్యహాదే
 శ్చాన్ద్రమీరితమితి ॥ రాజదండమాహాపస్తంబః ॥ — ॥ అయమన్యదండః
 పురుషవధే సైయేభూమ్యాదానగతి చతుర్నిరోధస్తేవేషు బ్రాహ్మణసేవ్యః
 భూమ్యాదానం భూమ్యపహరః పురుషవధాదిషు నిమిత్తేషు శూద్రోనగ్న్యః
 బ్రాహ్మణస్యతు పట్టబంధాదినా చతుర్షీనిరోధవ్యేనతూత్పలయితవ్యేనశా
 కీరో బ్రాహ్మణదండః అకృతోబ్రాహ్మణోవజేదిత్యాది స్మరణాత్ ॥

—*వస్త్రాదిస్తేయపాశ్చిత్తం*—

దేవస్వామీ ॥ — ॥ శ్లో ॥ స్థూలతంతుకృతేవస్త్రైస్తేయంకృత్వాతు
 పూర్వజః । పశ్చాత్తాపసమాయుక్తః పాశ్రిజాపత్యంసమాచరేత్ ॥ సూక్ష్మ
 తంతుకృతేవస్త్రైఃపరాకంఠునిచోదితం । పీతవస్త్రంఋషిత్వాతు తప్తకృ
 ఛ్యేద్వయంచరేత్ ॥ నీలీమయేసూక్ష్మవస్త్రైఃచరేచ్ఛాన్ద్రాన్ద్రాయణత్రయమ్ ।
 మూల్యాధికపట్టవస్త్రైఃకాశేయేచమనీశ్వరాః ॥ సద్యఃపతతిపాపాన్తా ఘృ
 తాక్తోగ్నింవిశేత్తదేతి ॥ — ॥

—*అజాదిహరణే పాశ్చిత్తం*—

జాబాలిశ్లో ॥ అజంబంతం గృహేరణ్యేపారక్యంగర్వితోద్విజః । ముషితాన్తాని
 మృత్యుతిథితత్ర పాశ్రిజాపత్యంసమాచరేదితి ॥ మారగండేయః ॥ — ॥ శ్లో ॥
 మాజారం నకులం సర్పం భారద్వాజం కపింతథా । కృచ్ఛ్యాధిభాషాచ

రేధ్యత్వా జ్ఞాత్వా తద్విగుణంచరేదితి । ద్విజానాం తల్పహరణే పాఠ్యశ్చిత్తం ప్రజాపతిః ॥ పాఠ్యహాచాంద్రంపరాకంచ తవ్తంవైవయథాక్రమమితి ॥
— ॥మరీచిః ॥ క్లో ॥ యోవిప్రః పాపమజ్ఞాత్వా ఉపానత్పామకేహరేత్ । సతుదేహవిశుద్ధ్యర్థం పాఠ్యజాపత్యం సమాచరేత్ । ఛత్రంహరేద్ద్విజోయస్తు మహాతపనివారణం ॥ వస్త్రాన్వృతేపరాకంస్యాత్మే-తకీపణసంవృతే ॥ యావకం తాలపత్రైశ్చ నిమిత్తై రాజవల్లభే । పంచగవ్యంపిబేష్మశ్చాత్ సర్వపాపవినాశనం ॥

—*పుష్పాదిహరణపాఠ్యశ్చిత్తం*—

క్లో ॥ పుష్పజాలంహిపారక్యం దేవపూజాథమాదరాత్ । సుగంధికరవీరాది హృత్వావిప్రస్సపాపభాక్ ॥ దేవాథకపుష్పహరణే ఛాంద్రంవత్సరసేవనాత్ । పరాకం బ్రహ్మనిరూపణే కాయంక్షత్రియవైశ్యయోరితి ॥
— ॥ దేవభిః ॥ క్లో ॥ కదళీమాతుశంగంచ నాళికేరంచపాననం । ద్వాత్సాక్షిజారజంబీరచూతజంబూఫలానిచ ॥ ఫలాదివిధానీహదేవప్రియక్తాణివై । హృత్వావిప్రస్తు పారక్యం పాఠ్యశ్చిత్తమిదంచరేత్ ॥ ఋతుత్రయేపరాకంస్యాద్వత్సరేఛాంద్రముచ్యతే ॥ — ॥ గృహోపకరణహరణే పాఠ్యశ్చిత్తమాహ గౌతమః ॥ క్లో ॥ ముసలం దృవదంవైవహవ్యాలూఖిలమశ్మతరం । వేణుపాత్రం తథాశూఫం మృచ్ఛాయంభాంశుమేపచ । గృహోపకరణంహృత్వాపునస్సంసారహర్షహాతితి ॥

—*సాల్మిగ్రామాదేవిపూజోపకరణస్యచహరణే పాఠ్యశ్చిత్తం*—

దేవభిః ॥ — ॥ క్లో ॥ సాల్మిగ్రామం వైవలింగం ప్రతిహా చక్రపాణినిః । ఘంటాముపసకరంవిరోయోహరేత్పాపబుద్ధిమూఢ ॥ సాల్మిగ్రామేతుఛాంద్రంస్యాద్భివలింగైతత్సైవచ ॥ పాఠ్యజాపత్యం చక్రపాణిరితరేషుతత్సైవచ । శతాదూర్ధ్వంతురుద్రాక్షంహృత్వాఛాంద్రత్రయంశ్చుతరం । శతేపగౌరవమల్పేషు గాయత్రీజపమాచరేదితి ॥ నారదః ॥ — ॥ క్లో ॥ లేఖనీంబంధసూత్రంచ పుస్తకంఫలకంతథా । హృత్వాద్దత్వాతుతద్ద్రవ్యంవశ్చిత్తాపనమన్వితః ॥ పాఠ్యజాపత్యం చరేత్కృచ్చింతమా దేహవిశుద్ధయత్నైః ॥

—*మాధ్యస్థినధనగ్రహణే పాఠ్యశ్చిత్తం*—

దేవలః ॥ — శ్లో ॥ వ్యవహారాదికలహే ప్రాయశ్చిత్తాదికమను ॥ ధ
 నంగృహీత్వా యోవిషః కాటసాత్వం యదాచరేత్ ॥ తస్యపుత్రాశ్చపా
 త్రాశ్చ తదానాశమవాప్నుయః ॥ తస్య దేహవిశుద్ధ్యర్థం మహాచాంద్ర
 ముదీరితమితి ॥ మనుః ॥ — ॥ శ్లో ॥ ద్విజవాదేమహాచాంద్రంధర్మశాస్త్రే
 తదర్థతః । ఇతరేషువివాదేషు కాయకృచ్ఛ్రంసమాచరేదితి ॥ దేవలః ।
 — ॥ శ్లో ॥ గ్రామణీఃప్రాడ్విపాకశ్చ రాజద్వారేపురోహితః । ప్రజా
 భ్యః కార్యసిద్ధ్యర్థం యోహారేస్తస్యనిష్కృతిః ॥ ఏకవారేతుచాంద్రంస్యా
 న్మహాచాంద్రం ద్వివారకఇతి ॥ మనుః ॥ — శ్లో ॥ వానస్పత్యం ఫలంమూ
 లం దార్వగ్న్యుర్థం తక్షవచ । తృణంచగోభోగ్రాసార్థమస్తైయం మను
 రబ్రవీత్ । చణకప్రీహిగోధూమ యవానాం ముద్గమాషయోః ॥ అనిషిద్ధో
 గ్రహీతవ్యో ముష్టిరెకోద్వనిజైరితి ఆపస్తంబః । — ॥ యథాకథంచనప
 రపరిగ్రహమభిమన్యతే తైనోహభవతీతి ॥ — ॥ కాత్వసారీతౌ ॥ తథాకణ్వు
 పామరసాదీ ॥ సంశ్లోపవాదాఃపరపరిగ్రహేష్వితివాస్థ్యాయణిః ॥ శమ్యో
 షాయుగ్యహాసోన స్వామినఃప్రతిషేధయంత్యతివ్యవహారోవిరుద్ధోభవతి సర్వ
 త్రానుమతి పూర్వమితిహారీతఇతి శమ్యోషాః కోశధాన్యానిమాషముద్గాద
 యః ॥ — । గౌతమః ॥ గోగ్న్యుర్థేతృణమేథాస్వీరుద్వనస్పతీనాంచపు
 ష్పణిస్సవదాదితఫలానిచాపరివృతానామితి ॥ — ॥ మనుః ॥ శ్లో ॥ ద్విజో
 ధ్వగఃక్షీణపృత్తిః ద్వావిక్షూద్వేచమూలకై । ఆదదానఃపరతైత్రాన్నహ
 స్తచ్ఛేదమహాతీతి ॥ అత్ర ద్విజఇతి విశేషణాచ్ఛాద్రస్తు దండ్యపవ ॥ తథా
 చ స్త్రుత్యంతరే ॥ — శ్లో ॥ తృణంచాయదివాకాఢం మూలంచాయదివా
 ఫలమ్ । అనాపృష్టంతుగృణ్ఠానోహస్తచ్ఛేదనమహాతీతి ।

—*గురుతల్పగమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*

అథ అగమ్యాగమనే ప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే ॥ తత్ర గురుతల్పగమనప్రా
 యశ్చిత్తమాహమనుః ॥ — ॥ శ్లో ॥ గురుతల్ప్యభిభాష్యైనస్తప్తేస్వప్యా
 దయోమయే ॥ సూమింజ్వలంతిమాశ్లిష్యమృత్యునాసవిశుద్ధ్యతి ॥ స్వయం
 వాశిశ్చవృషణావుత్కృత్యాథాయచాంజలౌ ॥ నైఋతీందిశమాత్మిషే దానిపా
 తాదజిహ్వాగః । ఖట్యాంగీచీరవాసావా శ్శత్రులోనిర్జనేవనే । పాంజాప

త్యం దరేత్కృచ్చ్రముబ్బమేకం సమాహితః ॥ చాంద్రాయణం వాత్రీష్టాసా
 నభ్యస్తేన్నియతేంద్రియః ॥ హవిష్మేణయవాగ్వావా గురుతల్పపనుష్ఠ
 యే । పత్రైర్వృతైరపోహేయముహూపాతకినోమలమితి । — ॥ యాగ్భవ
 ల్గ్రో ॥ శ్లో ॥ తప్తేయశ్శయనే సార్థమాయస్యాయోషితాస్వపేత్ ॥ కృషీ
 తోవృత్తృత్యవృషణౌ వైబుత్యాంవోత్సజేత్తనూం । ప్రిజాపణ్యం చరే
 త్కృచ్చ్రం సమావాగురుతల్పగః । చాంద్రాయణం వాత్రీష్టాసానభ్యస్త్యస్వే
 దసంహితామితి ॥ పరాశరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ మాతరం యదిగచ్ఛేత్తుభగినీం
 స్వసుతాంతథా । ఏతాస్తుమోహితోగత్వా త్రిణికృచ్చ్రాణి సంచరేత్ ॥
 చాంద్రాయణత్రయంకుర్యాద్భిశ్చచ్ఛేదేన శుభ్యతీతి । ఏతద్వాప్యభ్యాతం
 మాధవీయే ॥ — ॥ మాతరం జననీం ॥ భగినీకోదరా ॥ అత్ర త్రిణిప్రాయ
 శ్చిత్తాని ప్రాజాపత్యత్రయమేకం ॥ చాంద్రాయణత్రయం ద్వితీయం । శిశ్న
 ఛేదస్త్రీతీయం ॥ తచ్ఛత్రయం మైథునప్రకారభేదవిషయతయో యోజనీ
 యం ॥ మైథునంచాష్టవిధం ॥ శ్లో ॥ స్మరణంకీర్తనంకేళిః ప్రేక్షణం గు
 హ్యభాషణమ్ । సంకల్పేధ్యవసాయశ్చ క్రియానిర్వృత్తిరేవచ ॥ ఏతన్మైథు
 నమస్త్రాంగం ప్రవదంతి మనీషిణః । విపరీతంబ్రహ్మచర్యమేతదేవాప్తలక్షణమి
 తి స్మరణాత్ ॥ తత్ప్రాధ్యంవతమల్పత్వాదప్రవర్తకస్మరణాదిపంచవిధాప
 రాధవిషయం ॥ ద్వితీయంతు పూర్వష్టాంగురుత్వాత్ప్రవర్తకసంకల్పాద్య
 వసాయవిషయం ॥ తృతీయంత్వతిమహత్వాత్ప్రియానిర్వృత్తివిషయమితి ॥
 రేతస్సేకాత్ పూర్వంతు నివృత్తౌబ్రహ్మహత్యావ్రతంకార్యం ॥ శ్లో ॥ రేత
 స్సేకాత్పూర్వమేవ నివృత్తీయది మాతరం ॥ బ్రహ్మహత్యావ్రతంకుర్యాజ్జు
 హలధ్వజపర్జితం ॥ రేతస్సేకాంతనిర్వృత్తౌముమగచ్ఛేదనమహాతీతిస్మృ
 తేః ॥ వసిష్ఠః ॥ — ॥ నవృషణంశిశ్నముత్యత్యాం జలావాధాయదక్షిణా
 ముఖోగచ్ఛేత యత్రైవ ప్రతిహతస్తత్రైవ తిష్ఠేదాప్రళయాదితి ॥ — ॥
 ఆపస్తంబః ॥ గురుతల్పగామీసప్తేషణం శిశ్నం పరివాస్యాంజలావాధాయ
 దక్షిణాందిశమవావృత్తివ్రజేత్ ॥ జ్వలితాంవా సూర్మింపరిచ్ఛజ్యసమాప్ను
 యాదితి ॥ అత్ర హరదత్తః ॥ — ॥ గురురత్రపితానాచార్యాదిః ॥ తల్పశబ్దే
 నశయనవాచినా భార్యాలక్ష్మణే సాచసాక్షాజ్జననీనతత్సవత్స ॥ తాంగ

త్వా సాండం శిశ్నంతురాదినాచ్ఛిత్వా అంజలావాధాయఽక్షిణాందిశమా
నావతమానోగచ్ఛేత్ ॥ ఆయసీతానుమయీ వాఅంతస్సుషిరాస్త్రీత్ర
తికృతిస్సుమిః ॥ తామగౌతప్తాంపరిష్వజ్య సమాపుయాన్తి గ్రీయేతవా
॥ — ॥ సంవతః ॥ క్లోపితృదారానామసూరూహూత్యవర్జంనరాధమః ।
భగినీంమాతురాప్తాంవాస్వసారంవాన్యమాతృజాం । పతాగత్వాస్త్రియో
మోహోత్తప్తకృచ్ఛ్రంసమాచరేదితి । పరాశరస్తు ॥ — । పితృదారానామ
సూరూహూమాతురాప్తాంచభాగ్మాతృజాం । గురువత్త్విం సుహృదైవభాగ్మా
భార్యాం తతైవచ ॥ మాతులానీంసగోత్రాంచ పాగ్జాపశ్యత్రయంచరేత్ ।
గోద్వయందక్షిణాండత్వా శుభ్యతేనాత్రసంశయఇతి ॥ — ॥ మాధవీతా
వ్యాఖ్యాతమేతత్ । మాతురాప్తామాతుఃప్రియసఖభాగ్మాతృజాజేష్ఠస్యకన్యస్య
వాసుతా । — ॥ గురవః ॥ ఆచార్యవిద్యాదాతృజ్యేష్ఠభాగ్మాతృజుత్విజః
అభయదాతాన్నదాతాచ । అకామతస్సకృన్యమనఇదం ప్రాయశ్చిత్తమితి ॥
అకామకృతగమనే రేతస్సేకాత్పాగ్జిన్యత్తైతుయమః ॥ — ॥

క్లో ॥ చందాలింపుల్కసీంక్లేచ్ఛీంసుహృదంచభగినీంసఖీంమాతాపిత్రో
స్వసారంచనిక్షిప్తాం శరణాగతామ్ ॥ మాతులానీంప్రవ్రజితాం సగో
త్రాం సప్తయోషితం । శిష్యభార్యాం గురోర్భార్యాం గత్వాచాంద్రాయ
ణం చరేదితి ॥ కామకృతగమనే రేతస్సేకాంతనిష్కత్తౌ నారవః ॥ — ॥
క్లో ॥ మాతామాతృష్వసాశ్వశూరూమాతులానీపితృష్వసా । పితృష్వసఖశి
ష్యస్త్రీ భగినీతల్లఖీంసుహృ ॥ చుహితాచార్యభార్యాచ సగోత్రాశరణాగ
తా । రాజ్ఞీప్రవ్రజితాధాత్రి సాక్షీవణోత్తమాచయా ॥ ఆసామన్యతమాం
గత్వా గురుతల్పగడచ్యతే । శిశ్నస్యోత్కర్తానంతత్ర నాన్యోదండోవిధీయ
తఇతి ॥ పరాశరోపి ॥ క్లో ॥ మాతృష్వస్యగమేషేవమాన్యమేధ్రనికర్తానంత
అజ్ఞానేనతుయోగచ్ఛేచ్ఛరెచ్ఛాంద్రాయణద్వయం ॥ దశగోమిథునంధద్వా
చ్ఛుద్ధిం పారాశరోబ్రవీత్ ॥ ఇతి ॥ అత్ర మాతృష్వస్యగ్రహణం శ్వశ్వాదే
రపువలక్షణం ॥ కలౌ మరణాంతపాయశ్చిత్తస్య నిషేధాత్ ఖట్వాంగీశీ
రవాసావేతి మన్వాచ్యుక్తం పాయశ్చిత్తాంతరం కర్తవ్యం ॥

—*పనణాగమనేపాయశ్చిత్తమ్*

సవనాగమనే ప్రాయశ్చిత్తమాహాపస్తంబః ॥ — ॥ సవనాయా
మన్యపూర్వాయాం సకృత్సన్నిపాతేపాదః పతతీత్యుపదిశంతి । ఏవమభ్యా
సే పాదః పాదశ్చతుర్థాసర్వమితి ॥ ఉజ్వలాయాం వ్యాభ్యాతమిదం ॥ అ
న్యంపూర్వః సతిర్యస్యాస్సానన్యపూర్వాపరభార్యాతస్యాంసవనాయాం
సకృద్భిగమనేపాదః పతతి పతితస్య ద్వాదశవాషికం ప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥
తస్య తురీయోశస్త్రీణివమాణి ॥ ఏతచ్ఛ్రోత్రియభార్యాయాముతుకాభే
కామణః ప్రథమమామకస్య బ్రాహ్మణస్య ॥ ఏవమభ్యాసేప్రత్యభ్యాసంపాదః
పాదః పతతి అతశ్చతుర్థాసన్నిపాతేసర్వమేవ పతతి తతశ్చ పూర్ణంద్వా
దశవాషికం కర్తవ్యం ॥ తృతీయే నవవమాణి ద్వితీయేషుడితి ॥

—*బ్రాహ్మణ్యాదిగమనేబ్రాహ్మణస్య ప్రాయశ్చిత్తమ్*

సంవతరః ॥ — ॥ శ్లో ॥ బ్రాహ్మణీం బ్రాహ్మణాగత్వా ప్రాజపత్యం
సమాచరేత్ ॥ ఏవం శుద్ధిస్సమాఖ్యాతాసంవతరవచనంయథేతి ॥ వ్యాఘ్రః ॥
— ॥ శ్లో ॥ బ్రాహ్మణోబ్రాహ్మణీంగచ్ఛేదకామాంయదికామతః ॥ కృచ్ఛ్రం
ఘాంధ్రాయణంకుర్యాదధర్మమేవప్రమాదతః ॥ అధర్మమేవసకామాయాంతప్త
కృచ్ఛ్రంసకృగతౌ ॥ అధర్మమధంనృపాదీనాం దారేషుబ్రాహ్మణశ్చరే
త్ ॥ ఏతద్వ్రతం చరెత్సాధర్మం శ్రోత్రియస్యపరిగ్రహ ॥ అశ్రోత్రియశ్చేద్వి
గుణమగుప్తామధర్మమేవచేతి ॥ ఔత్రిణః ప్రాయశ్చిత్తవిశేషానాదేశాత్సా
మాన్యప్రాయశ్చిత్తంద్రష్టవ్యం ॥ తచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యేనదర్శితమ్ ॥ — ।
ప్రాణాయామశతంకార్యం సర్వపాపాపనుత్తయే । ఉపపాతకజాతానామ
నాశిష్టస్యచైవహేతి ।

—*సంబంధ్యాదిస్త్రీగమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*

చతుర్ద్విగతమితే ॥ — ॥ శ్లో ॥ సంబంధినస్త్రియంగత్వా సపాదం కృ
త్తమాచరేత్ । విధవాగమనేకృచ్ఛ్రమహారాత్రసమన్వితమ్ ॥ ప్రతస్థాగ
మనేకృచ్ఛ్రంసపాదంతుసమాచరేత్ । సఖభార్యాంసమారుహ్య జ్ఞాతస్వ
జనయోషితః । సకృత్సాప్రాకృతంకృచ్ఛ్రం పాదంకుర్యాత్తతఃపునః ॥ కు
మారిగమనేఘోషశ్చరేచ్ఛాంధ్రాయణవ్రతం । పతితాంతుద్విజోగత్వా తదేవ
ప్రతమాచరేతి ॥

వైద్యరిణీగమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్

వైద్యరిణీగమనే శంఖలిఖితౌ ॥ వైద్యరిణ్యాం వృషభ్యామవకీణస్పచేల
స్నాతడదకుంభం దద్యాత్ బ్రాహ్మణాయ । వైశ్యాయాం చతుర్థకాలా
హోరబ్రాహ్మణాభౌజయేత్ । క్షత్రియాయాం త్రిరాత్రోపోషితోవా
ఢకందద్యాత్ । బ్రాహ్మణ్యాం త్ర్యహముపోష్యఘృతసాత్రందద్యాదితి ॥ —॥
వధాకీగమనేషద్వింశైప్రాయశ్చిత్తముక్తమ్ ॥ స్తో ॥ బ్రాహ్మణీం వధాకీగత్వా
కింబిద్దద్యాద్విజాతయే । రాజన్యాంతుధనుర్దద్యాద్వైశ్యాం గత్వాతు చేల
కమ్ ॥ శూద్రాంగత్వాతువైవిప్రఃక్షీరకుంభంద్విజాతయే । దివసోపోషితోవా
స్యాద్దద్యాద్విప్రాయభోజనమితి । తల్లక్షణం స్మృత్యంతరేభిహితమ్ । స్తో ॥
చతుర్థవైద్యరిణీప్రొక్తా పంచమేవధికిభవేదితి । ఇదంచ గర్భానుష్ఠితివిష
యమ్ । తమన్వత్తాతూశనా । గమనేతువ్రతంయత్ స్యాద్గర్భేతద్విగుణంచ
రేదితి॥

—*జాతిభేదేనగర్భాద్దనేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

జాతిభేదేనగర్భాధానే చతుర్వింశతిచాలేభిహితమ్ ॥ — ॥ స్తో ॥
బ్రాహ్మణీగమనైకృచ్ఛం గర్భేసాంశపనంచరేత్ । రాక్షోగర్భేపరాకంస్యా
ద్విధగర్భేతుత్ర్యహాధికమ్ ॥ శూద్రాగర్భేద్విజకుర్యాత్తద్వచ్చాన్త్రాయణప్ర
తమ్ । చండాల్యాంగర్భమారోప్యగురుతల్పవ్రతంచ రేదితి ॥

—*చండాల్యాదిగమనై ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

చండాలీగమనైప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః ॥ స్తో । చండాలీంవాశ్వ
పాకీంవా వ్యనుగచ్ఛతి యోద్విజః । త్రిరాత్రముపవాసి త్వీ విప్రాణామను
శాసనాత్ ॥ సశిఖింవపనంకృత్వా ప్రాజాపత్యత్వయంచరేత్ । గోద్వయం
దక్షిణాందద్యాచ్ఛుద్ధింపారాశరోబ్రవీదితి । బ్రాహ్మణ్యాం శూద్రాజ్ఞాతాచం
డాల్ ॥ చరూధపతితాజ్ఞాతాసగోష్ట్రాజ్ఞాతాచ ఏతత్త్రివిధచండాలగుంతతేజా
తాస్త్రీచండాలీ । క్షత్తురుగ్రాయాం జాతాశ్వపాకీ । ద్విజోబ్రాహ్మణః । య
నుః ॥ — ॥ స్తో ॥ చండాలపులకసానాంతుగత్వాభుక్త్వాచయోషితమ్ ।
కృచ్ఛాచ్ఛమాచరేద్దానాదజ్ఞానాదైందనద్వయమితి । ఏతదభ్యాపనిషయమ్ ।
— ॥ నారదః ॥ స్తో ॥ చండాలీంతుద్విజఃపూర్వమజ్ఞాత్వాకోమపీడితః ।

పశ్చాత్ జ్ఞాత్వాతు చండాలీంశుద్ధిమిచ్చన్మనస్యథ॥ రామ సేతుముపాగత్య
చాపాగ్రేప్రత్యహంశుచిః । పాతస్నాత్వామాసమాత్రం పూర్వవచ్ఛుద్ధి
మాఘ్నయాదితి ॥ — ॥ శతమః ॥ శ్లో ॥ ద్విజః కామాతురోగచ్ఛన్నవి
చార్యచనంగమమ్ । పశ్చాచ్ఛుద్ధాలజాతీయాం జ్ఞాత్వాశుద్ధిపరాయణః ॥
రామేశ్వరధనుర్మోట్యాం పాతస్నానాద్విశుద్ధతీతి ॥ — ॥ యమః ॥
శ్లో ॥ రేతస్సిక్తాకుమారిషు స్వయోనిష్పంత్యజానుచ । సపిష్టాపత్యదారే
షు పాణిత్వాగ్లోవిధీయతతతి ఏతత్సంవత్సరాభ్యాసవిషయమ్ ॥ — ॥ జా
బాలిః ॥ శ్లో ॥ చన్దాలీం యావసంపన్నాం దృష్ట్వావిప్రోసకృద్వ్రజః । స
చన్దాలసమోజ్ఞేయః కారీషవధమర్హతి ॥ చాపాగ్రేవామాసమాత్రం పాత
స్నానాద్విశుద్ధతీతి ॥ తగ్గర్భధారణేఽప్రోముష్కచ్ఛేదనమర్హతీతి ॥ — ॥

—*తురుషీ-పుల్క-సీగమ నే ప్రియశ్చిత్తమ్*

తురుషీ-గమ నే ప్రియశ్చిత్తమాహ దేవలః ॥ శ్లో ॥ చన్దాలశ్చతురు
ష్కశ్చ ద్వావేతాతుల్యపాపినా । తదన్తనాతథాజ్ఞేయా విప్రైః పాపభ
యాతురైః ॥ జ్ఞాత్వాఽజ్ఞాత్వాతురుషీం యోద్విజః కామాతురస్సకృ
త్ ॥ సగత్వా శుద్ధిమాప్నోతి చన్దాలీగమనేయథేతి ॥ — ॥ సంవర్తః ॥
శ్లో ॥ పుల్క-సీగమనంకృత్వా కామతోఽకామతోపివా । కృచ్ఛ్రించాద్దా
యణంకుర్యాత్తతోముచ్యేతకిల్బిషాత్ ।

—*నట్యాదిగమ నే ప్రియశ్చిత్తమ్*

శ్లో ॥ నటిశ్చైలావకీనైవ రజకీబురుడితథా ॥ ఏతాసు గమనంకృత్వా చ
రేచ్ఛాద్ద్రావిణద్వయమితి ॥ చాంద్రావిణద్వయమభ్యాసవిషయమ్ ॥ బ
లాత్కారవిషయంచ ॥ — ॥ తథాచ జాబాలిః ॥ శ్లో ॥ ద్విజః కామాతు
రోగ్రామచండాలీంరజకాహ్వాయామ్ । అజ్ఞానాద్రమయేత్వాపీ ప్రియశ్చి
త్తం సమాచరేత్ ॥ ఉభయోరైకమత్యంతేత్రత్ర చాన్ద్రం విచర్చుథాః । బ
లాత్కారేణ ద్వైగుణ్యమభ్యాసేచతథాస్త్రుతమ్ । రేతస్సేకాత్పూర్వమే
వ పాజాపత్యం విశోధనమ్ ॥ నటిసీంచద్విజోగచ్ఛ్చచరేచ్ఛాంద్రావిణ
స్మృతమ్ ॥ తాంగత్వాఽనేకవారంతు చరేచ్ఛాంద్రావిణద్వయమ్ ॥ కేశ
సంవపనంకృత్వా పునస్సంసారమర్హతి । నర్హాచూర్ధ్వంతుపశితస్యాదే

(౧౦) వైద్యనాథీయేగ్రామచండాలీగమనే ప్రాయశ్చిత్తం

వాత్రనసంశయఇతి || — || నటినీస్వరూపముక్తం హేమాద్రా || శ్లో ||
 దేవాలయేరాజగృహే గృహీత్వా భృతిమాదరాత్ | మాసిమాసిచవద్దేవా
 ప్రత్యహంవాధనృత్యతి | సోయం నటఇతిఖ్యాతస్సర్వధర్మబహిష్కృతః || త
 స్య సంబంధినీనారీ నటినీతిస్త్పృతాజనైరితి | — || స్మృశ్యంతరే || శ్లో || అ
 పివామాతరంగచ్ఛేన్నగచ్ఛేద్దేవదారికామ్ | తాంగత్వాతు సకృన్తోహోద్వి
 జశ్చాంద్రాయణంచరేదితి || — || నాగరఖండే || శ్లో || యేవైకటకుటీర
 స్థాభాషావర్ణపభేదినః || మద్యమాంసం నిషేవంతే బురుడాస్తేసమీరితాః ||
 తదజ్ఞనేయంబురుడీ సర్వపాపాలయాసదా | ఏకవారంద్వివారంవా దినత్ర
 యమధాపివా | తాంగత్వా మానమాత్రంవా వత్సరంవా విశేషతః |
 యానకంతప్తకృచ్ఛగ్రించ పౌజాపత్యం తతైందవమ్ || వత్సరే పతితోభూ
 యాన్తర్యైతద్వర్ణవాః భవేదితి ||—|

—*షోడశవిధగ్రామచండాలీగమనే ప్రాయశ్చిత్తం*—

పరాశరః || శ్లో || రజకశ్చర్మకారశ్చ నటోబురుడపవచ | కైవ
 ర్తమేదభిల్లాశ్చ స్వర్ణకారశ్చసౌచికః | తక్షకస్తిలయంత్రీచ సూనుశ్చక్రీత
 థాధ్వజీ | నాపితః కారుకశ్చైవ షోడశైలేజఘన్యజాః || తత్స్త్రియో
 గ్రామచండాలోభ్యవిప్రైర్వర్ణైఃప్రయత్నతఇతి || — || తత్రచర్మకారస్త్రీ
 గమనే ప్రియశ్చిత్తమాహ దేవస్వామీ || శ్లో || చర్మకారస్త్రీయంగత్వా
 పరాకం దినమాత్రతః | దినత్రయేతు చాన్ద్రసిన్యాత్ షణ్మాసేత్రింశదాచరే
 త్ | వత్సరేషతితంవిద్యాత్ కుర్యాన్ప్రతితవత్తదా || గర్భేతునిష్కృతిర్నా
 స్తికారీషదహనాదృతే ఇతి||—|| కైవర్తమేదభిల్లాస్త్రీగమనే ప్యేవం ప్రియ
 శ్చిత్తమాహమారూంండేయః || శ్లో || కైవర్తస్యోస్త్రీయంగత్వా బురుడీగ
 మనోదితమ్ || ప్రియశ్చిత్తం ద్విజంకృత్వా పునస్సంసారమర్హతి || మే
 దస్త్రీగమనే ప్యేవం ప్రియశ్చిత్తంసమాచరేదితి || మేదోవేణుకారః||—

—*భిల్లలక్షణమ్*—

|| నాగరఖండే || శ్లో || చండాలవత్పశూన్నిఘ్నా ప్రత్యహం భావభేద
 తః || సభిల్లఇతివిఖ్యాతస్సర్వవర్ణబహిష్కృతః | భిల్లస్త్రీయం ద్విజోగత్వా
 చఠాంలీగంతృవచ్ఛరేత్ ||—|| స్వర్ణకారస్త్రీయంగచ్ఛేద్యోవిప్రః కామమో

హితః । ఏకవారం ద్వివారంచా త్రివారం మాసమేవవా । యావకంచ ప
రాకంచ ప్రాజాపత్యం తక్షైందవమ్ । యథాక్రమంయోజనీయం దేహశు
ద్ధ్యర్థమాదరాత్ ॥ తస్యోపనయనంభూయోవక్ష్యాంతేపతితోభవేదితి । — ॥
వారదః ॥ క్లో ॥ సౌచికోవస్త్రసంధానీ యదితస్యస్త్రియంరమేత్ ॥ దినం
దినత్రయంమాసం వర్షంవాగర్భధారణాత్ । యావకంచ పరాకంచ తప్త
మైందవమేవచ ॥ యథాక్రమం ప్రకుర్వీత పతితోగర్భధారణశ్చితి ॥ — ।
జాబాలిః ॥ క్లో ॥ తక్షూచ తిలయంత్రీచ గ్రామచందాలసంజ్ఞకా । తయో
ర్యదిరమేన్నారీం బ్రాహ్మణః కామపీడితః ॥ రామచంద్రధనుషాట్యాం స్నా
నాన్తాసేనశుద్ధ్యతీతి ॥ — ॥ మార్కండేయః ॥ క్లో ॥ సౌనికస్యస్త్రియంగ
త్వాప్రాజాపత్యంసమాచరేత్ ॥ ఋతుత్రయేతు చాంద్రస్యాత్తదూర్ధ్వంవ
తితోభవేత్ । — ॥ కులాలస్య స్త్రియంగచ్ఛేద్ద్విజోయః కామమోహి
తః । తస్యైహనిఘృతిదృక్ష్టా పూర్వవస్తునిసత్తమైః ॥ — ॥ మధ్యవిక్ర
యిణానారీం యోద్విజః కామపీడితః । తస్యోపనయనం భూయః ప్రాజా
పత్యందినత్రయే ॥ మాసేచాంద్రస్యతౌతత్తుద్విగుణంమనిభిస్తృతమ్ ॥ అతః
పరం నశుద్ధిస్యాత్కారీషదహనాదృతే । అయస్కారస్త్రియంగత్వా త్కారక
స్యతక్షైవచేతి ॥

—*బ్రహ్మచందాలీగమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

బ్రహ్మచందాలస్త్రీగమనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ మనుః ॥ క్లో ॥ అస్థినిప
రకీయాని భృత్యర్థంయోహరేద్ద్విజః ॥ పదప్రస్థానమాత్రేణ సచందాలసమో
భవేత్ । మూఘ్యంగృహీత్వాదాహాదిపేతకృత్యం కరోతియః । కాశీంగ
చ్ఛేష్టరార్థంయః తౌచందాలసమాస్తృతౌ ॥ ఏలేహంయస్త్రియోగచ్ఛే
చ్ఛుడాల్గమనోదితమ్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంప్రకుర్వీత కారీషవధవజ్జితమ్ ॥ పు
నస్సంస్కారవిధినా కర్తవ్యం పిథిచోదితమితి ॥

—*రజస్వలాగమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

రజస్వలాగమనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ పరాశరః ॥ క్లో ॥ ప్రథమేహని
చందాలీద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ ॥ తృతీయేరజకీప్రోక్తా చతుర్థేహనిశుద్ధ్యతీతి ॥
చందాల్యాదిగమనే యత్ప్రాయశ్చిత్తం తమదక్యాగమనేపీత్యర్థః ॥ —

తథాచ మార్గం డేయః ॥ స్తో ॥ యోవిప్రఃపంచబాణాన్రోయభేష్మత్సీం
 రజస్వలామ్ । ప్రథమేహనిచేక్ష్ణచ్చేచ్ఛండాల్గమనేచయత్ । తత్కృత్వా
 శుద్ధిమాప్నోతి హ్యన్యథాదోషభాగ్భవేత్ ॥ ద్వితీయేహనిబహ్మఘ్నీ గమనే
 యదుదాహృతమ్ ॥ తదత్రాపినియోక్తస్యం నాన్యథాశుద్ధిమాపుయాత్ ॥
 తృతీయే రజకీసంకే ప్రాయశ్చిత్తం తదత్రహి । కృత్వాశుద్ధిమవాప్నోతి ఇహ
 లోకేపరత్రచేతి॥—॥అష్టానకృతేరజస్వలాగమనేమనుః॥స్తో ॥అమానుషీషు
 పురుషే ఉదక్యాయామయోనిషు । రేతస్సిత్యాజలేహైవ కృచ్ఛంసంతప
 నంచరెదితి ॥ — ॥ సంవర్తః ॥ స్తో ॥ రజస్వలాంచయోగచ్ఛేద్యభిశేమస్త
 మాసికీమ్ । తస్యపాపవిశుద్ధ్యథామితికృచ్ఛం విశోధనమితి ॥ * ॥ గౌత
 మః ॥ స్తో ॥ యదారహః పుష్పవతీ గ్వజస్తాముద్వహేద్యది । కాలాంతరే
 యదాగచ్ఛేత్తదాతాంపరివజాయేత్ । యదీహేతమనశ్శుద్ధింతదాఞాన్ద్రా
 యణంచరేత్ । కామాతురస్తదావరేత్యచండాంసమోభవేత్ ॥ పుత్రోష్ప
 త్తిర్యదాఘాయాత్తదాపతితపవసః ॥ మాతాపితాచ పుత్రాశ్చ త్రయస్తేష్వ
 షణ్మాన్మృతాః ఇతి॥ *

—*విధవాగమనె ప్రాయశ్చిత్తమ్*

విధవాగమనె ప్రాయశ్చిత్తమాహ దేవలః ॥ స్తో ॥ బ్రాహ్మణామదలోభే
 న విధవాం విప్రనందినీం ॥ యభేతామాతురఃపశ్చాత్ జ్ఞాత్వాసుప్తివివ
 ర్జితః ॥ ఇతితత్రవ్రజేద్గంధమాదనం పర్వతోత్తమమ్ ॥ తత్రచాపాగ్రమాసా
 ద్యప్రాతస్సాయాద్దినేదినె ॥ మాసమాత్రేణశుద్ధిస్సాన్యదశుద్ధోహ్యన్యథాభవే
 దితి ॥ — ॥ జ్ఞానపూర్వకేతుగమనె పరాశరః ॥ స్తో ॥ జ్ఞాత్వావిప్రశక్యధ
 త్వా విధవాంకామపీడితః ॥ నతస్యనిష్కృతిర్ధృష్టాకారిపదహనాద్యతే ॥
 ఉభయోర్బదిసంమత్యాగచ్ఛేత్తువిధవాంద్విజః । త్రివారం త్థ్వాం పరిక్రమ్య
 పునస్సంసారపూర్వకమ్ ॥ పంచగవ్యం పితృష్వాచ్ఛుద్ధిమాప్నోతిపార్వి
 కీమితి । పతన్తర్భానుత్పదవిషయమ్ । గర్భోత్పాదేతుపతితప్రాయశ్చిత్తంకు
 ర్యాత్ । — ॥ తథా హేమాద్రా ॥ స్తో ॥ యోవిప్రోవిధవాంసాధ్వీం గ
 ఛేదాగర్భధారణాత్ । సచండాంసమోజ్ఞేయః పతితస్సాన్యన్నసంశయఇతి
 — ॥ యత్తు చతుర్వింశతిమతేభిహితమ్ । స్తో ॥ విధవాగమనైకృచ్ఛం

నైదియనాధీయః సాపండ్యసూత్రాదినీగమనే ప్రాయశ్చిత్తం (౨౩)

హోరాత్రసమన్వితమితి । తదేతస్మి కాత్వా శ్రిశ్చిన్త్యశ్చభిప్రాయమ్ ॥ — ॥
 । మార్కండేయః ॥ శ్లో ॥ దాసీమానధనంహంతివేశ్యాహంతినయోయశః ।
 విధవాయుశ్చియంహంతిననంహంతిపరాంగనా ।

—*దాసీగమనప్రాయశ్చిత్తం*—

ఎకస్మిన్నన్వియోదాసీయభేతాగమాతురస్యకృత్ । యాపకంశత్రక
 ర్తవ్యంపరాకంతుదినత్రయే । ప్రాజాపత్యంతధామాసెవపాచాంద్రంప్రక
 ల్పితం । అతఃపరమవాప్నోతిచందాలత్వంఽగహితం । ద్విజఃకామాతురో
 భీష్టంవేశ్యాయదియభేచ్ఛవి । యదీచ్ఛెచ్ఛుద్ధిమతులాంపడద్బంకృచ్ఛ
 మాచ ౮౩ ॥—॥

—*పాపండపతితాదినీగమనప్రాయశ్చిత్తం*—

పాపండబౌద్ధపతితసూద్రాదినీభిర్యథేద్ధవి । దినత్రయేయావకంస్యా
 త్తప్తంమాసెప్రకీర్తితం । గర్భేవాపుత్రజననెబహిషాగోవిధీయతే ॥—॥

—*సూద్రాదినీగమనప్రాయశ్చిత్తం ॥ *—

॥ శ్లో ॥ మధ్యపానరతాంనారీంద్విజఃకామాతుర్యభేత్ । మాసమాత్రేతు
 చాంద్రంస్యాత్ పక్షాసెచపడబ్దకం । నత్యేవతితాభూయాత్తత్ప్రాయశ్చిత్త
 మాచరేత్ । తస్యోపనయనంభూయఃపంచగవ్యంతతఃపరమితి । ప్రాయశ్చిత్త
 కరణైఃపస్తంబః ॥—॥ నాశ్యతియఃసూద్రాయామితితియగ్నైవణికిః
 సూద్రాయాంపరభార్యాయాంప్రసక్తోనాశ్యకిరాష్ట్రాద్రాజ్ఞానివాస్యశ్చత్య
 థః । సంవర్తః ॥ శ్లో ॥ సూద్రీంతుబ్రాహ్మణోగత్వామాసంమాసార్థమేనవా
 గోమూత్రయావకాహరోమాసార్థేనవిశుద్ధ్యతీతి ॥ ఆశస్తంబశ్చ ॥ శ్లో ॥ ఆ
 నార్యాంశయనెవిభ్రత్ దదద్వృద్ధింకషాయపః । ఆబ్రాహ్మణభవవందిత్వాత్మ
 నైష్వసీతపృథ్విత్యతి ॥ అనార్యాంభూద్రాముపాగచ్ఛదదద్వృద్ధింవృద్ధ్యాజీ
 వణసురాన్యతిరక్తంమధ్యంకషాయఃతస్యపాతాకషాయపఃయశ్చాబ్రాహ్మణ
 భవసర్వావందిత్వాస్తాతీనసవోపిత్తజేమాదయమారభ్యతీనీతయాసదా
 దిత్యఃపృథ్వంతపతివశ్చాద్భాగంతపతీత్యథః । అభ్యాసేవమభ్యాసః । యావ
 తాశుద్ధిమన్యతే ॥—॥

—*ముఖమైకునప్రాయశ్చిత్తం*—

(౫౪) వైద్యనాథీయో పశ్చాదిగమనైరతస్థలనాదాచప్రాయశ్చిత్తమ్

ముఖమైఘనైశనా|యస్తుబ్రాహ్మణోధర్మపత్నీముఖమైఘనంసేవేతసమ
వ్యతిప్రాజాపత్యైనశుభ్యతీతి||—పశ్చాదిగమనైప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః

—*పశ్చాదిగమనైప్రాయశ్చిత్తం*—

పశువేశ్చాదిగమనమహిష్యుక్తీకిపీస్తథా । ఖరీంచసూకరీంగత్వాప్రా
జాపత్యంసమాదిరెడితి||—||సకృదమనైత్వాహసఎవ||—|| మహిష్యుక్తీఖరీ
గామీత్వఃశూరారాతేణశుభ్యతీతి । సఎవ । గోగామీచత్రిరాతేణగామెకాం
బ్రాహ్మణోదదదితి । ఇదంతరేతస్సుకాత్వాద్వివృత్తౌవేదితవ్యం । రేతస్సుకప
ర్యంతేగోగమనైసాంతపనంకుర్యాత్ ॥ కుర్యాత్సంతపనంగత్వాగాది
జోమదనాతురః । ఇతిస్తరణాత్ ॥—|| మనుః । స్తో|| మైఘనంతుసమాసే
వ్యపుంపియోపితివాద్విజః । గోయానైపుదివాచైవసవాసాన్ననమాచరే
దితి । గోయానైశకటాదా ॥—||

—*రేతస్థలనైప్రాయశ్చిత్తం*—

రేతస్థలనైప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః|| స్తో|| గృహస్థఃకామతఃకుర్యాదై
తస్థలనంభువి । సహస్రతుజపేద్దైవ్యాఃప్రాణాయామైస్త్రిభిస్సహేతి । భు
వీత్యేతద్వస్త్రాదెరుపలక్షణం । స్తో|| వస్త్రైజలేతథామాగైకటాదా రేతస్థస్థ
జైత్ । పరమ్యవారతదానీంవాసచేలంస్నానమాచరేత్ । జపేత్సహస్రం
గాయత్రీంతతశ్శుద్ధిమవాపుయాదితిస్తరణాత్ ॥—|| అకామకృతేయా
జ్ఞవలగ్న్యః|| స్తో || యన్యైద్యరేతశ్చత్యాభ్యాంసంస్నంరేతోభిమంతయేత్ ।
స్తనాంతరంభువోర్మధ్యంతేనానామికయాస్పృశేదితి ॥ యన్యైద్యరేతఃపు
నమామైత్విం ద్రియమితిద్వాభ్యామనామికయా రేతతదాయస్తనయో
భువోర్మధ్యముపస్పృశేత్ ॥—కణ్వః| యతోహిత్సగ్గృహీకృత్వావా
రుణీభిరుపస్పృశేత్ । వానప్రస్థోయతిశ్చేవచరేచ్ఛాందాయణప్రతిమితి||—
శాండిల్యః । స్తో || వానప్రస్థోయతిశ్చేవస్థలనైసతికామతః । పరాకత్రయసం
యుక్తమవకీణేవ్రతంచరేత్ ॥—|| కాశ్యపః । స్తో || సూర్యస్యత్రినమసాగ
రంస్వపేసిత్వాగృహీచరేత్ । వానప్రస్థోయతిశ్చేవత్రికుర్యాదఘమమ
ణమితి ॥—||

—*అవకీణేప్రాయశ్చిత్తం*—

బ్రహ్మచారిణో రేతస్థలనైప్రాయశ్చిత్త మాహవనుః । కానుతో రేతసస్స
కంప్రతస్థస్యద్విజన్తరః । అతిక్రమంప్రతస్యాపలుధమః జ్ఞాబ్రహ్మవాచినః । ఎ
తస్మిన్నెనసినైప్రప్తైవసిత్యాగర్దభాజినం సప్తాగారంచరేద్భైతంస్వకర్మప
కీర్తయత్ । తేభ్యోలభ్యైనభైతైరిణపన్త యన్వైకకాలికం । ఉపస్పృశత్
త్రిషణమద్వైకైకేనశుభ్యతి । అవకీర్ణవిశుద్ధ్యథాంచాంద్రాయణమథాపివా
అవకీర్ణతుకాణైరగర్దభేనచతుష్పథే । స్థాలీసాకచిథానేనయజేతనిఋణు
ఓంనిశీతి । —॥ సంవర్తః । స్తో ॥ బ్రహ్మచారీతుయస్కందెతామతశ్శుక్ల
మాఙ్మనః । అవకీర్ణప్రతంకుర్యాత్ సన్నత్యాశుద్ధ్యేదకామతత్తతి ॥—॥ బౌ
ధాయనః । యోబ్రహ్మచారీస్త్రియముపేయా తస్యవకీర్ణసగర్దభంపశుమా
లభేత్తనైరఋణుతఃపశుఃపురోడాశశ్చరక్షాదైవతోయమదైవతోవేతి ॥—॥
జాతుకణిః॥ ఖండితంప్రతి నారేతాయేనస్యాద్బ్రహ్మచారిణాకామతోకా
మతఃప్రాహురవకీర్ణతతంబుధాః । ఆలభే తవిశుద్ధ్యథాంచైఋతంగర్దభంప
శుమితి ॥—॥ కాశికస్తువైష్ణికాదీనాంకృతప్రాయశ్చిత్తానామపీహవ్యవహారో
వాస్తీత్యాహ । స్తో ॥ వైష్ణికానాంప్రతస్థానాంయతీనాంచావకీర్ణనాం । శు
ద్ధానామపిలొకేస్తీప్రత్యాపత్తిసావిద్యతత్తతి ॥ ॥

—*ఋతుకాలాతిక్రమేపాయశ్చిత్తం*—

ఋతుకాలాతిక్రమేపాయశ్చిత్తమాహవరాంరః । ఋతౌనగచ్ఛేద్యో
భాయాం సాపీకృచ్ఛార్ధమాచరేదితి । కాత్యాయనః । స్తో ॥ ఋతు
స్నాతాంద్విజౌభాయాంవ్రతశ్రాద్ధవివజ్జితః । స్వయంచరొగర్హితో
యభేత్సంతానకామ్యయా । అనిమిత్తతయావిప్రః పత్నిషృతువతి త్య
జత్ ॥ భూణహత్యామవాప్నోతిసాజాపత్యాధమాచరేదితి ।—॥ బౌ
ధాయనః ॥ స్తో ॥ ఋతౌనగచ్ఛేద్యోభాయాంనియతాంధర్మచారి
ణం । నియమాతిక్రమేతస్యప్రాణాయామశతంస్తృతమితి । కృచ్ఛార్ధక
పరిత్యామ్నాయత్వేనసాణాయామశతంకాయామితిభావః ।—॥

—*స్త్రీబాలవృద్ధాతురాణామర్ధపాయశ్చిత్తం*—

ఋతుస్నాతాయాస్త్రీయాఅనుపఠపణితదధంపాయశ్చిత్తమున్నై
యం ॥ తథాచభృగుః ॥ స్తో ॥ అశీతియస్యనమాణిబాలోవాచ్యునమా

(౧౨=) వైద్యవాధీయేక్షుత్రియాదీనాంబ్రాహ్మణీగమనెపాయశ్చిత్తం

దశః ॥ పాయశ్చిత్తా ధర్మమహాంతస్త్రియోవ్యాధితపిచేతః॥—॥

—*శపథాంఘనపాయశ్చిత్తం*—

కెనవిన్నిమిత్తైనశపథముల్లంఘనతః పాయశ్చిత్తమాహపరాశరః । క్లో॥
యస్తుక్రుద్ధఃపుమాబూయా జ్ఞాయాయాస్తుఅగమ్యతాం । పునరిచ్ఛతిచె
దేనాంవిప్రసుధ్యేతుశ్రావయేత్ ॥ శ్రాంతఃక్రుద్ధస్తమోంధోవాత్సుక్పిపాసా
భయాద్భీతః । దానంపుణ్యమకృత్వాపాయశ్చిత్తందినత్రయం । ఉప
స్మృశేత్త్రివపణంమహానద్యోస్తుసంగమే । చీణాంతేచైవగాందద్యాద్భ్రా
హ్మణాభోజయేద్దశేతివిప్రసుధ్యేపరిషత్తద్యేస్వకీయంపాపంనివేదయేత్ ॥
అహంశపథప్రతిజ్ఞావెల్ధాయాంశ్రాంతతపః । చతశ్శ్రీమాదిదోషప్రయుక్తమి
దమగమ్యతాప్రతిజ్ఞానం నతువివేకపూర్వకంత స్తాదస్యపాపస్యపాయశ్చి
త్తమనుసృజ్ఞంతుభవంతిభితి । యశ్చదానంకాశీయాతాదిపుణ్యంచప్రతిజ్ఞా
యపశ్చైద్రదశ్రద్ధాంపాయస్తస్తన్నకరోతితస్మైతేమత్రిమనిమితైమపిష్టేనిగ
ర్హిష్టమిదంపాయశ్చిత్తంకుర్యాదిత్యధః ।—॥

—*క్షుత్రియాదీనాంబ్రాహ్మణీగమనెపాయశ్చిత్తం*—

క్షుత్రియాదీనాంబ్రాహ్మణీగమనెపాయశ్చిత్తమాహసంవత్సరః । క్లోకథం
చిగ్భ్రాహ్మణీంగచ్ఛేత్ క్షుత్రియోవైశ్యఎవవా ॥ గోమూత్రయావకాహారో
మాసార్ధేనవిశుద్ధతి । శూద్రస్తుబ్రాహ్మణీంగత్వాకథంచిత్రామమోహి
తః ॥ గోమూత్రయావకాహారష్వత్వాసేనైవశుద్ధతీతి । ఎతదత్యంతవ్యభిచారి
బ్రాహ్మణీవిషయః । ఇతరవిషయేవధన్వరణాత్తథాచవసిస్థఃశూద్రశ్చైద్భ్రా
హ్మణీముపగచ్ఛేద్విరజైవేష్టయిత్వా శూద్రమగ్నోపాస్యేత్ ॥ బ్రాహ్మణ్యాశ్శి
రసివపనంకారయిత్వాసపిపాభ్యజ్యనగ్నాంకృష్టంఖరమారోప్యమహాపథమ
నుసంప్రాజయేత్ పూతాభవతీతివిజ్ఞాయతభితి ॥ ఆపస్తంబః । వధ్యశ్శూ
ద్రచిరాయా మితిచిరాయాంత్రైవణికాయాంస్రనక్తశ్శూద్రోవధ్యః ॥
ఎతచ్ఛయోంతఃపురాదిష్వ ధిక్యతోరక్షకస్సస్వయంగచ్ఛేత్తద్విషయం ॥
అన్యస్యశిశ్నచ్ఛేదనం । తథాచశూద్రాధికారేగౌతమః । తీర్థస్త్వభిగ
మనెలింగో ధారస్వహరణంచగౌప్తాచెద్వధోధికభితి । కాత్యాయనః
క్లో॥ వణత్రయస్యనిప్రాణాంభాయామాతేజీయతే । తద్దూరేమయ

దాగచ్ఛేద్వణాత్రయమకామతః శిశ్నచ్ఛేదస్వహరణం కార్యం క్షత్రియవై
శ్యయోః శూద్రస్యమాసలం ప్రాహురిశిశ్నాస్త్రీషునిశ్చితమితి॥—॥

—*స్త్రీయాః పరపురుషగమనెపాత్రియశ్చిత్తమ్*—

స్త్రీయాః పరపురుషగమనెపాత్రియశ్చిత్తముక్తంచతుర్వింశతిమతే॥ శ్లో॥
శబసాశుభ్యతేనారీపరపుంసాభిగామినీ । తథాపిమునినాప్రీక్తంప్రాయశ్చి
త్తంసమాచరేత్ । కృచ్ఛార్థంబ్రాహ్మణీకుర్యాద్విప్రీప్యగమనెసతిక్షత్రియ
స్యచరేత్తృచ్ఛ్రింవైశ్యేసాంతపనంచరేత్ ॥ శూద్రస్యగమనెవైవపరాకంతు
సమాచరేదితిఎతద్యగాంతరగమనవిషయంసకృద్గమనవిషయంవా । అభ్యా
సేరూశనా । వ్యభిచారిణీం భాగ్యాం కుచేలపిండపరిభూతానివృత్తాధికా
తాంచాన్ద్రాయణంప్రజాపత్యంవాప్రాయశ్చిత్తంచారయేదితి॥—॥మమః॥
శ్లో॥విప్రమష్టాంస్త్రీయంభర్తానిరుద్ధ్యాదేకవేత్తనియత్పుంసఃపరదారేషుత
ప్రైనాంచారయేద్వీతంసాచేత్పునస్సంప్రమ్యేత్సదృశేనోపపంక్తితా॥కృ
ద్ర్ఛంచాన్ద్రాయణంచైవతదస్యాః పావనంస్తుతమితి॥ — ॥సంవర్తః॥ శ్లో
॥బ్రాహ్మణ్యాశ్శూద్రసంపరేకధంచిత్రముపాగతే ॥ కృద్ర్ఛంచాన్ద్రాయ
ణంతస్యాఃపావనంపరమంస్తుతమితి॥—॥యాజ్ఞవల్క్యఃశ్లో॥ప్రాతిలామ్యై
వధఃపుంసాంస్త్రీణానాసాదికర్తనమితి ॥ — ॥ మమఃశ్లో॥బ్రాహ్మణక్షత్రి
యవిశాంస్త్రీయశ్శూద్రేణసంగతాః । అప్రజాతాపిశుభ్యంతిప్రాయశ్చిత్రైననై
తరాశ్రితి ॥ — ॥

—*గర్భే పాతే చ బ్రాహ్మణ్యాః ప్రియశ్చిత్తమ్*—

స్తృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ విప్రగర్భే పరాకంస్యాత్ బ్రాహ్మణ్యాః క్షత్రి
యస్యతు । గర్భేచాన్ద్రవైశ్యగర్భే పరాకేణసమన్వితమ్ ॥ చాన్ద్రాయ
ణంశూద్రగర్భే తస్యాస్త్యాగోవిధీయతే । ఇతి । గర్భోద్వివిధః । పతిజన్యో
జారజన్యశ్చ సవర్ణజోఽసవర్ణజశ్చ తత్ర సర్వత్రగర్భపాతేప్రియశ్చిత్తంచ
తుర్వింశతిమతేభిహితమ్ । శ్లో॥ గర్భపాతే సముద్దిష్టం యథావర్ణవిధిప్ర
తమ్ । రాజగర్భేవిశేషస్సాన్యగర్భాక్తమృషిభిఃపురా । బ్రహ్మగర్భేనాథేకృ
చ్ఛ్రిమబ్జంసాంతపనాధికమ్ ॥ క్షత్రగర్భవధేచైవ చరేచ్ఛాన్ద్రాయణద్వ
యమ్ । వైశ్యస్యచైవంప్రొక్తం పరాకశ్శూద్రభూతనే ॥ ప్రియశ్చిత్తమ్

మదం ప్రోక్తం గర్భపాతేవిశేషత ఇతి ||—

—*వ్యభిచారిస్త్రీణాం త్యాగవిచారః*

యాజ్ఞవల్క్యః || స్తో || వ్యభిచారముతాశుద్ధిగర్భే త్యాగోవిధీయతే ||
గర్భభర్తృవధాదౌచ తథామహతిపాతక ఇతి ఋతౌ శుద్ధిరితి మానసవ్యభి
చారాభిపూరియమ్ | రజసాస్త్రీమనోదుష్టైతిస్త్రుతే || శూద్రగర్భేతస్యా
స్త్ర్యగస్తధాగర్భవధే భర్తృవధే మహాపాతకేచ | ఆదిగ్రహణాచ్చిష్యాదిగ
మనేచ త్యాగః || — || తథాచ వసిష్ఠః || స్తో || చతస్రస్తుపరిత్యాజ్యాశ్చ
ప్యగాగరుగాచయా | పతిస్మీతువిశేషేణ జుఞ్జిత్పగతాచయేతి | జుం
గితశ్చపాకాదిః | — | చతుర్విశతిమతే | స్తో | చతస్రసంసం త్యాజ్యాః
పతనేసత్పపిస్త్రీయః | శ్వపాకోపహతాయాతుభర్తృస్మీపితృపుత్రగేతి |
త్యాగశ్చోచభోగథర్మకార్యయోః || నతు సర్వధాతస్యాః || — || తథా
చతుర్విశతిమతే || స్తో || స్త్రీణాం నాస్తిపరిత్యాగో బ్రహ్మహత్యాదిభిర్ని
నా | తతాపి గృహమధ్యేతు పూరియశ్చింతాని కారయేత్ || పరిత్యక్తాచ
రైత్వాపం బహ్వల్పవాపికించన | తత్త్వాపంశతథాభూత్వా పాంధనానను
గచ్ఛతీతి | — || మాధవీయేతు || పరిత్యాగనిషేధానుతాపాపేతప్రాయశ్చిత్తా
ధికారిస్త్రీవిషయః | ప్రాయశ్చిత్తానికారయేదిత్యభిధానాత్ | అనుతాపరహి
తాయాశ్శూద్రగర్భదౌసర్వధా త్యాగపవేత్యక్తమ్ || —

—*అనిమిత్తతయా భర్తృభార్యావృతరపరిత్యాగే*

అనిమిత్తతయా భార్యాపరిత్యాగే భర్తృత్యాగేచ పూరియశ్చింతమా
హాపస్తంబః || దారవృత్తిక్రమీఖరాజినం బహిర్లోమపరిధాయ దారవృత్తి
క్రమిణేభిత్తామితి సప్తాగారాణి చరేత్ | సాప్తఖిష్ణస్థాసాస్త్రీయాస్తు
భర్తృవృత్తిక్రమేకృచ్ఛ్చిద్వాదశరాత్రభ్యాసస్తావంతం కాలమితి | పక్షా
పాఞ్ ప్రాజాపత్యాభ్యాసశ్చత్యధః || —

—*అపన్నయాబలాచ్ఛూద్రాదినంపర్వే*

అపన్నయాబలాచ్ఛూద్రాదినంపర్వేసతి రేతస్సేకాసేకయోఃపూరియ
శ్చిత్తద్వయమాహవరాశరః || స్తో || బంధిగ్రాహేణయాభుక్తాహత్వాబద్ధా
బలాచ్ఛూద్రయాత్ | కృత్వాసాంకషసంకృచ్ఛ్చిం శుద్ధ్యత్పరాశరోబ్రవీత్ |

సకృచ్ఛక్తాతుయావారీ నేచ్ఛంతిపాపకర్మభిః । ప్రజాపత్యేనశుభ్యతము
తుప్రసవణేనచేతి ॥ భయాద్భయముత్పాద్యైర్థః ॥

—*విధవాయాఃపురుషసంపకేణ గర్భేత్యాగః*—

విధవాగమనేపురుషస్య యత్ప్రియశ్చిత్తముక్తంతదధంవిధవాయాః
తదప్యం । విధవాయాగర్భధారణత్యాగమాహపరాశరః ॥ స్లో ॥ జారేణ
జనయేగర్భం మృతేవ్యక్తైగలేపతా । తాంత్యజేదపరేరాప్తైఃపతితాం పాప
శారీణీమితి ॥ — ॥ నాగరఖండే ॥ స్లో ॥ వణత్రయాద్వావిధవాస్సవ
ణాద్వాదగర్భిణీ । విప్రైస్తస్యాఃపరిత్యాగః కార్యేధర్మపరాయణైః ॥త
ద్దశనాన్తహాపాప మవాప్నోతిహపూర్వజఇతి ॥ — ॥ విష్ణుధర్మ ॥
స్లో ॥ వర్ణత్రయాత్పవణాద్వా విధవాగర్భిణీయది । తస్యాఽర్థనమాత్రే
ణ బ్రహ్మహత్యామవాప్నుయాత్ ॥ అతస్యాగోమునిశ్రేష్ఠావిధవాయావిధి
యతఇతి । —

—*శంకీతవ్యభిచారే స్త్రీశాం కతకన్యమ్*—

శంకీతవ్యభిచారాంబ్రాహ్మణీం ప్రత్యాహపరాశరః ॥ స్లో ॥ బ్రాహ్మణీభ్య
యదాగచ్ఛేత్సరపుంసాసమన్వితా । సాతునస్తావినిర్దేశ్యానతస్యాగమనం
పునరితి । పిత్రాదిభ్యోవృత్తిరిక్తః పుర్మాపరఇత్యుచ్యతేతేన పుంసా సమ
న్వితాప్రీత్యుత్తిశయద్యోతకరహస్యాదిపురస్సరం సమ్యగన్వితా బ్రాహ్మణస్త్రీ
యదా కేనచిద్వాప్యజేన గ్రామాంతరం దేశాంతరంవా గత్వాచిరనివసేత్
సా బంధుమధ్యే నృపైతి ప్రఖ్యాపనీయానతుతస్యాః పునర్గృహగమనమస్మి
న్స్వగృహంప్రత్యాగతాపినిర్వాసనీయేత్యధః । — । పరపురుషేణయథా
క్తసమన్వయాభావేపి స్వాతంత్ర్యేణ చిరంనిగతాస్త్రీప్రత్యాజ్యేత్యాహ
సపిత । స్లో ॥ కామాన్తోహోత్తుయాగచ్ఛేత్త్యక్తాబంధూసుతాకపక్ష్మమ్ ।
సాతునస్తాపరేలోకే మానుషేషు విశేషతఇతి ॥ బంధ్వాదీనామన్యతమస్య
సమీపేస్థాతవ్యమితి స్త్రీధర్మః ॥ — ॥ తథాచ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ స్లో ॥పి
తృమాతృసుతభ్రాతృశ్వశూశ్రుశురమాతులైః ॥ హీనానస్యాద్వివాహక్రూ
గహాణీయాన్యథాభవేదితి ఏవంచ సతి యాస్త్రీకామాద్వాయథాక్తస్త్రీ
భర్మాపరిజ్ఞానాద్వాబంధ్వాదీ పరిత్యజ్య గ్రామాంతరాదా చిరం వ

(౬౦) వైద్యశాఖీయేబహినిగగచ్ఛంత్యాఃత్యాగవిచారః

స్తుంగచ్ఛేత్సాపరలోకే నన్తా నరకం ప్రాప్నోతి : బంధ్యాదిషుచ ప్రవేశనూ
సంభవతే ||

—*బంధురాహిత్యేనగమనేపిత్యాగాపవాదః*—

ఉక్తార్థస్యనిమిత్తవిశేషేణాపవాదమాహసపవన్లు || స్తో || మదమోహమా
తానారీ కోధాద్దండాదితాడితా । అద్వితీయాగతాచైవ పునరాగమనంభ
వేదితి || మదః పతిశ్వశురాదితరస్కారజనకో మానసాదోషః || పతిశిశూ
షా స్త్రీణాం పరోధర్మశ్చత్యేతాదృశవివేకాభావో మోహః || ఉక్తదోష
ద్వయోపేతానారీం శిక్షయితుం పత్యాయోయదాదండాదిభిస్తాడయే
యః తదావృధితాసా యథోక్తబంధ్యాదిసహాయంవినా స్వయమేకాకీన్య
వ యదృపి నిగచ్ఛేత్తథాపి స్వగృహే పునరాగమనం ప్రాప్నుయాదిశ్శ
భః || —

—*పునరాగమనేప్రతిక్షణీయకాలావధిః*—

ఆగమనే ప్రతిక్షణీయం కాలావధిమాహ పరాశరః || స్తో || దశమేతుది
నై ప్రాప్తేప్రాయశ్చింతం నవిద్యతే । దశాహం నత్యజేన్నాగ్రిం త్యజేన్నప్తశ్రు
తాంతథతి || పునరాగమనప్రతిక్షణం దశదినాని గుర్యాత్ । దశమగతే
యాగృహే ప్రాప్తేనతి గేయం ప్రాయశ్చిత్తభాగ్భవతి || ఉద్వేకంతు వ్యభి
చారోచితప్రాయశ్చిత్తభాగ్భవతి । దశాహమధ్యేతదియ్యవ్యభిచారాశ్రవణ
తాం నపరిత్యజేత్ । యదినష్టత్వేనసాశ్రూయంత తదా దశాహమధ్యేత్వకృ
తప్రాయశ్చిత్తాంతాం పరిత్యజేదిత్యర్థః || —

—*స్వేతంశ్రోత్రాగతాయాలత్యాగేభక్త్రాదీనాంప్రాయశ్చిత్తమే*—

నష్టం శ్రుత్వాపియదిభర్తృదయస్తాంనపరిత్యజేయస్తదా తేహం ప్రా
యశ్చిత్తమాహసపవన్లు || భర్తాచైవచరేత్యుచ్చింకృదాచ్చిరధంవైవఖండ
వాశ్చతి||అకృతప్రాయశ్చిత్తానాం భక్త్రాదీనాం గృహే భోజనాదికమాచ
రన్నుపవాసేన శుద్ధ్యతీత్యాహసపవన్లు || తేహం భుక్త్వాచపీత్వాచ అహు
రాత్రేణశుద్ధ్యతీతి || —

—*తాడనాదినా నిగచ్ఛంత్యాః త్యాగవిచారః*—

తాడనాదినానిగచ్ఛంత్యాః పురుషాంతరసమాన్వయాభావేపిదశాభా

తూర్వాంత్యాగోహేతురిత్యుపాహసః । బ్రాహ్మణీతుయదాగచ్ఛేత్పరపుం
సావివర్జితా । గత్వాపుంసశ్శతంయో తత్యజేయస్తాంశుగోత్రేణైతియద్య
పిక్రోధాచిన్తాని గచ్ఛంతినతగానీంపురుషాంతరేణసమన్వేతతథాపిగత్వా
కాలాంతరేణశతసంఖ్యాకేషుపురుషేషుసంచరతీతిమత్వాబాంధవాస్తాంపరి
త్యజేయః । బ్రాహ్మణ్యాఅపిబహుపురుషసంచారిణ్యాగణికాత్వంభవతి । త
దాహప్రజాపతిః ॥ శ్లో ॥ అభిగచ్ఛతీయానారిబహుభిఃపురుషైర్యుతా । వ్య
భిచారితిసాక్షయాప్రవృక్షగణికేతిచెతి ।—॥

—*వ్యభిచారిణ్యాగృహప్రవేశేశుద్ధిప్రకారః*—

యథోక్తాయాః బ్రాహ్మణ్యాగృహప్రవేశేతచ్ఛుద్ధిప్రకారిమాహపరాశరః ।
శ్లో ॥ పుంసాంయదిగృహంగచ్ఛేత్తదశుద్ధంగృహంభవేత్ । పతిమాతృగృ
హంయచ్చజార్యక్రైన్యతుయద్గృహంఉల్లిఖ్యతగృహంపశ్యేచ్ఛుంచగవ్యేనసేవ
యేత్ ॥ త్యజేచ్ఛశ్శుద్ధయంపాత్రంనస్త్రింకాష్టంచశోధయేత్ ॥ సంభ
రాంచౌభయేత్యర్వాగోకైశ్చైశ్చఫలాద్భువాత్ । తామ్రాణిపంచగవ్యేన
కాంస్యానిదశభిష్టభిః । పా్రియశ్చైత్తంచరే ద్విప్రోబ్రాహ్మణైరుపపాదితం ।
గోద్వయందక్షిణాందద్యాత్ప్రిజాపత్యద్వయంచరేత్ । ఇతరేషామశ్శు
రాత్రంపంచగవ్యేనశోధనం । ఉపవాసేవ్రాతైఃపుక్తైస్సానసంధ్యార్చ
నాదిభిః । జపహోమదయాదానైశ్శుద్ధ్యంతేబ్రాహ్మణాదయః । ఆకాశం
చాయురగ్నిశ్చమేద్ధ్యంభూమిగతంజలం । నమస్యంతిచిదర్భాశ్చయశ్చైషు
చ మసాయధేతి । సేయం కుబ్రాహ్మణీస్వనివాసార్థం పత్యుర్వామాతు
ర్వా జారస్యవాన్యస్యవాదాక్షిణ్యవిషయస్య యస్యకస్యచిద్గృహం ప్రవిశతి
తదృహం చండాలాఘ్నపితగృహవదత్యంతమపవిత్రంభవతి తత్రఉల్లిఖనం
భూమేః ॥ తేనకుడాద్విధిలేవనాదికముపలక్ష్యతే । వస్త్రకాష్టయోథావ్యా
దిసంభారాణాంచ ద్రవ్యశుద్ధ్యయథోక్తం శోధనం కుర్యాత్ ॥ నాభికేరా
దిఫలసంభూతానాం పాత్రాణాం గోవాలైర్మాంజనం ॥ తామ్రస్యాన్య
దినా శుద్ధిరుక్తాపూర్వం । అత్రతు పంచగవ్యేనేతి విశేషః ॥ కాంస్యపా
త్రాణాం దశకృత్వోభిష్టనామర్పణం । గృహస్వామీతు పరివర్తివిధిప్ర
సదక్షిణం పా్రిజాపత్యద్వయంచరేత్ అన్యేషాంతు తదృహవాసినాము

౬౨) బ్రహ్మశాస్త్రే బ్రాహ్మణ్యాశ్చందాలాదిగమనై ప్రాయశ్చిత్తం

పవాసః పంచగవ్యప్రాశనంచ । తన్మహావాసిభిస్సహవ్యవహత్యాణాం గృహంతరవాసినాం బ్రాహ్మణాదీనాం నిర్దిష్టోపవాసాదీనామన్యతమేనశుద్ధిః । తన్మహాసంబంధినామాకాశాదీనాం నిర్దేశత్వాన్నయత్నసంపాదనీయాశుద్ధిరస్తితత్రప్రహంతోయజ్ఞైష్యితి । చిరకాలవాసవిషయమిదం పరిశోధనం । సకృత్ప్రవేశేతు మాజ్ఞానాదిభిశ్శుద్ధిరితి మాధనీయే ॥ —

—*బ్రాహ్మణ్యాశ్చందాలాదిగమనై ప్రాయశ్చిత్తం*—

అకామకృతచండాలసంసర్గే బ్రాహ్మణ్యాః ప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః । శ్లో ॥ చండాలైస్సహసంపక్షంయానారీకురుతేతతః । విప్రాదశవర్ణాకృత్వాస్వకందోషంప్రకాశయేత్ ॥ అకంఠసంమితేకూపేగోమయోదకకర్దమే । తత్తస్థిత్యానిరాహారాత్పహారాత్రేణనిష్క్రమేత్ । సశిఖింపవనంకృత్వాభుంజీయాద్యావకాదనం । త్రిరాత్రముపవాసిత్యాత్వైకరాత్రంజలవిసేత్ । శంఖపుష్పైలతామూలంపత్రంచకుసుమంఫలం । సువర్ణంపంచగవ్యంచక్వాదయత్వాపిబెజ్జలం । ఎకభుక్తంచరేత్పశ్చాద్ద్యావతుష్పవతీభవేత్ । నతంచరతితద్యావత్తావత్సానివసేద్దహిః । ప్రాయశ్చిత్తైతతశ్చిత్తైశ్చకుర్యాద్భాగ్యక్షాణభోజనం । గోద్వయందక్షిణాందద్యాచ్ఛుద్ధిపారాశరోబ్రవీదితి ॥ — ॥ కామకృతసకృత్సమనెత్సబ్దకృచ్ఛ్చింలసకృత్సమనెలగ్నిప్రవేశః శ్లో ॥ సకృచ్ఛందాలగమనెకామతస్తుకృతేస్త్రియాః ॥ అబ్దకృచ్ఛ్చింస్తుతంతస్యాఅభ్యాసేగ్నిప్రవేశేనమితిస్తుతైః । రేతస్సైకాంతచండాలగమనస్యపీయశ్చిత్తమభిధాయరేతస్సైకాత్ప్రజ్జివ్యత్తై ప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః శ్లో ॥ చాతుర్వర్ణ్యస్యనారీణాంకృచ్ఛ్చించాంద్రాయణంస్తుతంయథాభూమిస్తథానారీతస్తాంతానతుదూషయేత్ । నపరిత్యజేదిత్యర్థః । చాతుర్వర్ణ్యస్యేతి । బ్రాహ్మణీవ్యశిక్తవిషయసరికోచనీయం ॥ — ॥ శ్లో రేతస్సైకాత్ప్రజ్జివ్యత్తైచండాలగమనేనతి । బ్రాహ్మణీనిష్క్రమింకుర్యాచ్ఛ్చాంద్రాయణచతుష్టయమితిస్తుతైః ॥ — ॥

—*బ్రాహ్మణ్యాశ్చందాలాదిగమనై ప్రాయశ్చిత్తం*—

సంవర్తస్తు శ్లో ॥ చండాలంపులగంసంస్లేబద్ధంశ్వపాకంపతితంతథా । బ్రాహ్మణీకామతోగత్వాచాంద్రాయణచతుష్టయం ॥ శ్లో ॥ రజకవ్యాధ్యై

లూషవేణుచమోపజీవినః । బ్రాహ్మణ్యేతాసమాగచ్ఛేదకామాదైందవ
ద్వయమితి ॥—॥ గర్భధారణైతుజాబాలిః । స్తో ॥ విహృగనాయాశ్చం
దాలగభేతాండందయచ్చుః । నికృత్యకణనాసంతునివాస్యాపట్టనా
ద్భహిః । రాజ్ఞాకార్యస్యాగవననవధస్త్రీమసంమతః । క్షుత్రవైశ్యస్త్రి
యోరాజాకారీషవధమాచరెదితి ॥—॥ తదేనంబ్రహ్మహత్యాసురాపానస్వ
ణస్తైయగురుతల్పగమనానాంమహాపాతకానాంపాప్రయశ్చిత్తానినిరూపితా
ని । ప్రసంగాదితరహననస్యాపేయాంతరపానస్యస్తైయాంతరస్యాగమ్యాగ
మనమాత్రస్యపాప్రయశ్చిత్తాన్యభిహితాని ॥—॥

—*సంసర్గస్యమహాపాతకత్వవిచారః*—

అథమహాపాతకిసంసర్గస్యపాప్రయశ్చిత్తంనిరూప్యతే । తస్యచమహా
పాతకిత్వముక్తంమనుయాజ్ఞలూక్యదిభిః । స్తో ॥ బ్రహ్మహత్యాసురాపా
నంస్తైయంగుర్వంగవాగమః । మహంతిపాతకాన్యాసుస్సంసర్గశ్చాపితై
స్సహ । సంవత్సరేణపతతిపతితేనసమాచరణ । బ్రహ్మహామద్యపస్తైచస్తైవ
గురుతల్పః । ఎతేమహాపాతకినోయశ్చతైస్సహసంవసేదితి । తత్రత్పా
ప్రయశ్చిత్తంచస్మిన్గణితం । స్తో ॥ యోయెవపతితేనైషాంసంసర్గంయా
తిమానవః । సతత్యైవనతంకుర్యాత్సంసర్గస్యవిభుద్ధయశ్చతి । ఎతవ్యగాంత
రవిషయం ॥ అతేమవలియుగధన్యాభిధానప్రవృత్తఃపరాశరోబ్రహ్మహత్యా
దిమహాపాతకచతుష్టయస్యపాప్రయశ్చిత్తముక్తవా । కలియుగేసంసర్గదో
షాభావమభిప్రేత్యసంసర్గపాప్రయశ్చిత్తంనాభ్యధాత్ ॥—॥

—*కర్మణ్యేవపాతిత్యహేతుత్వనిరూపణం*—

తథాకర్మణాపాతిత్యంకురరవేణాహపరాశరః । స్తో ॥ కృతేసంభాష
ణాదేవతేతాయాంస్పృశసేనచ । ద్వాపరేత్వన్నమాదాయకతాపతతిక
ర్మణా ॥ శ్రీదైవేశంకృతయుగేతేతాయాంగ్రామముత్సజేత్ । ద్వాప
రేఘటమేకంతుకర్తారంతుకలాయుగశ్చతి ॥ — ॥ సుమంతుః । స్తో ॥ బ్రహ్మ
హత్యాసురాపానంస్తైయంగుర్వంగనాగమః । మహాపాతకసంజ్ఞానిచత్వా
శ్చేనకలాయుగశ్చతి । అత్రచతుర్గ్రహణాదేవకారాచ్చసంసర్గిణోనఘహా
పాతకిత్వం । స్మృతికామధేనా । సంసర్గదోషానైవస్యాత్మహాపాతకిభిః

తా । సంసర్గదోషేస్తైనాన్యైవమహాపాపనిష్కృతిః । —॥ తథాస్మత్త్వం
తరే । కలౌవజ్జీవీయానామనుక్రమణేసంసర్గదోషఃపాపేష్వితిపఠితం॥—

—*కలౌసంసర్గస్యపాపమాత్రోహతుత్వం*—

సంసర్గదోషస్యపాతిత్యాపాదకత్వాభావేపి పాపమాత్రాసాదకత్వమ
స్తీత్యాపరాశరః । శ్లో ॥ ఆసనాచ్ఛయనాద్యానాత్పంభాపాత్యహాభోజ
నాత్ । సంక్రామంతిహిపాపానితైలబిందురివాంభసీతి । తత్రప్రాయశ్చి
త్తమాహసవప । శ్లో ॥ యోవైసమాచరెద్విప్రఃపతితాదిష్వకామతః । పం
చాహంవాదశాహంవాద్వాదశాహమధాపివా । మాసాధానమాసమేకం
వామాసద్వయమధాపివా । అద్వాదశమబ్దమేకంవాతదూర్ధ్వంచైవతత్పశుః
త్రాత్రంప్రథమేపక్షేద్వితియేకృచ్ఛమాచరెత్ ॥ తృతీయేచైవపక్షేతుకృ
చ్ఛ్మాసాంతపనంచరెత్ । చతుర్థేదశరాత్రంస్యాష్టరాకఃపంచమేమతః
కుర్యాచ్ఛాంద్రాయణంపక్షేసప్తమేత్వైందవద్వయం । శుద్ధ్యర్థమష్టమేచైవ
షడ్మాసాకృచ్ఛ్మాచరెత్ ॥ పక్షసంఖ్యాప్రమాణేనసువర్ణాన్యపిదక్షిణై
శ్చిసమాచరణంసహశయనాది శ్లో॥ఏకశయ్యాసనంపక్తిభాండపక్ష్యాన్నమి
శ్రేణం ॥ యాజనాధ్యాపనయోనిస్తథాచనహాభోజనం । వనధానంకరః
ప్రోక్తోనకర్తవ్యోధమైస్సహిత్యహస్పతిస్తరణాత్ ॥ పతితాదిష్విత్యాదిశ
బ్దైసతత్పుత్రాదయోగ్యహ్యంతే । పతితోత్పన్నఃపతితోభవతీతివసిష్ఠేనతన్నిం
దనాత్ । ప్రథమఃపక్షఃపంచాహసంసర్గః । తత్రత్రిరాత్రోపవాసమాచ
రెత్ । ద్వితీయఃపక్షేతుప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్మాం । అత్రసాంతపనంసప్తరాత్రంగృ
హ్యంతే । అర్ధమాససంసర్గఃచతుర్థఃపక్షః । తత్రదశరాత్రోపవాసమా
చరెత్ । ఐందవద్వయంచాంద్రాయణద్వయం । కేంచిహూనసంవత్సరసంసర్గో
ష్టమఃపక్షః । అత్రషడ్మాసాకృచ్ఛ్మాచరెత్ షట్సుమాసేషుప్రాజాపత్య
కృచ్ఛ్మాంపంచదశసంవద్ధంతే । తదూర్ధ్వంసంసర్గేతుసమపాపేతదధాం
పాద్యదితవనైసతత్త్వాయశ్చిత్తాధాంద్రస్తవ్యం । సర్వేషుపక్షేషుయథో
క్తంప్రాయశ్చిత్తమనుష్ఠాయతదంగత్వేనదక్షిణాదాతవ్యా । తత్రపంచరాత్ర
సంసర్గే ప్రథమపక్షేసువర్ణమేకందశరాత్రసంసర్గే సువర్ణద్వయం । ఏ
వ చరెష్వపిపక్షేష్వనగంతవ్యం ॥ — ॥ కూర్మపురాణేపి । శ్లో ॥ సంగం

కృత్వాథమాసేతు ఉపవాసాః దశాచరేత్ । పరాకం మాసేనసగే
 చాంద్రం మాసత్రయేవతమ్ ॥ కృత్వాషణ్మాసంసగంకుర్యాచ్చారధాన్య
 నిద్వయమ్ । కించిన్నూనాబ్జసంసగేషణ్మాసకృచ్ఛమాచరేదితి ॥—

—*గోచమత్మైత్రలక్షణమ్*

మహాపాతకానాం సాధారణం పాత్రీయశ్చిత్తమాహపరాశరః ॥ శ్లో ॥
 గవాంశతం సైకవృషం యత్రతీత్యయంత్రితమ్ । తత్తత్మైత్రం దశగుణితం
 గోచమపరికీర్తితమ్ ॥ బ్రహ్మహత్యానిభిర్యుక్తో మనోవాక్యాయకమ
 జైః ॥ ఏతద్గోచమదానేన ముచ్యతేనర్వకిల్బిమైరితీ ॥ ఏకవృషేణసహితం
 గోశతం నియంత్రితారహితంవిశ్రమాయయావంతంప్రదేశమాక్రమ్యవృషతి
 త్థలేతావాభూప్రదేశో దశగుణితస్సగోచమశబ్దేనాభిధీయతే ॥—

—*మిథ్యాభిశంసనపాత్రీయశ్చిత్తమ్*

అభిశంసనో దోషం పాత్రీయశ్చిత్తంచ దర్శయతి ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥
 శ్లో ॥ మిథ్యాభిశంసినోదోషా ద్విస్సమోభూతవాదినః । మిథ్యాభిశస్తదో
 షంచ సమాదత్తైవృషావదః ॥ మహాపాపాపపాపాభ్యాం యోభిశంశ్చ
 వృషాపరం । అబ్ధత్రామాసమాసీతసజాపీనియతేంద్రియః । అభిశస్తా
 వృషాకృచ్ఛ్రిచరేదాగ్నేయమేవవా । నిర్వపేత్తుపురోదాశంవాయవ్యంప
 శుమేవవేతి ॥—॥ మనుః । శ్లో ॥ పతితంపతిలేత్యుక్త్వాచోరంచోరేతివా
 పునః । వచనాత్తుల్యపాపస్యాన్మిథ్యాద్విద్రోషభాగ్భవేత్ ఇతి॥—॥ గౌ
 తమః । బ్రాహ్మణస్యాభిశంసనేదోషస్తావాక్ ద్వరసేనసిద్ధుర్బలహింసా
 యాంచావిమోచనశక్తశ్చైదితి ॥ — ॥ బోధాయనః । మిథ్యాభిశంసన
 కృచ్ఛ్రితదధోభిశంసేతుమితి ॥ — ॥ మరీచిః । శ్లో ॥ సైయంవావ్యభిచా
 రోవాహత్యావాప్యస్తీసర్వదా । ఇతియోవదతేసాధూకసమిథ్యావాద
 వాక్ ద్విజః । దేవకార్యేషుపిత్రేషుహ్యనహామిధ్యయావదః । అస్తిచేత్తు
 ల్యపాపీస్యాన్మిథ్యాచెద్విగుణంభవేత్ । తస్యపాపవిశుద్ధ్యర్థంప్రాయశ్చ
 త్తంమహత్తిరం । విపేషితప్రకృచ్ఛ్రిస్యాదంగనాన్విహాకాయకం । బాత
 పృథాతురేష్వేదం వచన్పారాకమాచరేత్ । క్షత్రియాదిమనవేషుపా
 జాఫల్యమదీరితమితి । — ॥ గాలవః । శ్లో ॥ మిథ్యాపాపేనబాబ్ధోహ్య

భిషస్త్యతీరితః । పాపమస్మిన్వాలోకేవాగ్తానవగ్రహణ్యతే । అయో
గ్యోహమ్యకవ్యేషునిందితస్సవదాజనైః । తస్మాదేహవిశుద్ధ్యర్థంప్రాజాప
త్యంచరెద్ద్విజః । తతశ్శుద్ధోభవేత్యైవమిధ్యాత్వేప్రివ్రపుంశః । దోషస్తువిద్య
తేయత్రతత్రాక్తానిమర్మతించరేదితి । దోషస్యసత్వేప్రివ్రతివదోక్తప్రాయశ్చి
త్తంకుర్యాదిత్యర్థః ॥—॥ అసక్పదభిశంసనేతుశంఖః । నాస్తికోనాస్తికస్ప
త్తిః । కృతఘ్నఃకూటస్యవహరీమిధ్యాభిశః । సీత్యేతేపంచసంవత్సరంబ్రాహ్మణ
గృహేభైశ్చంచరేయరితి యత్తునాస్తికవిషయేవసిన్యవచనంనాస్తికకృచ్ఛం
ద్వాదశరాత్రంచరిత్వాపిరమేన్నాస్తిక్యాత్ నాస్తికవృత్తిస్త్యతికృచ్ఛమితిత
త్సకృతరణవిషయమితిమాధవీయ ॥—॥

—*బ్రాహ్మణాపగురణాదిప్రాయశ్చిత్తమ్*—

బ్రాహ్మణాపగురణాదాప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః శ్లో ॥ అపగూర్యత్వ
హోరాత్రంత్రాత్రంక్షితిపాతనే । అతికృచ్ఛ్రించరుధిరక్యచ్ఛ్రిభ్యంతరశో
ణితఇతి । అపగూయన్పథార్థందండముద్యమ్యదినమేకముపవసేత్ । భూ
మానిపాత్యత్రిరాత్రముపవసేత్ । ప్రహరేణరుగిరెనిగ్రతేఅతికృచ్ఛ్రించ
రేత్ । అనిగ్రతంచరుధిరమంతరేవకుత్రవిధృనీభూతంచెత్కృచ్ఛ్రిభ్యర్థః ।
ఎతత్కాలియుగాభిప్రాయం ॥ కలౌపారాశరాశ్చృతాఇతిస్తరణాత్ ॥—॥
యుగాంతరేతుమనుః । శ్లో ॥ అపగూయన్త్వచ్చిత్తంసహస్రపాభిహత్యతు ।
జిఘాంసయాబ్రాహ్మణస్యనరకంప్రతిపద్యతే ॥ శోణితంయావతఃపాంసూన్
సంగృహ్ణాతిద్విజన్మనః । తావంశ్యజ్జనహస్రాణితతగ్తానరకేవసేత్ ॥ అ
పగూర్యచరేత్కృచ్ఛ్రిమతికృచ్ఛ్రినిపాతనే । కృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రి
విప్రస్థౌత్వాద్యకోణితమితి ॥ — ॥ యాజ్ఞవల్క్యేనాపి । శ్లో ॥ విప్రదం
డోద్యమేకృచ్ఛ్రిస్త్యతికృచ్ఛ్రినిపాతనే । కృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రికృచ్ఛ్రి
చోచ్ఛ్రిభ్యంతరశోణితఇతి । బోధాయనాపి । శ్లో ॥ అపగూర్యచరేత్కృచ్ఛ్రిమ
తికృచ్ఛ్రినిపాతనే । కృచ్ఛ్రిచాంద్రాయణంచైవలోహితస్యప్రవర్తనే । త
స్మాన్నైవాపగుర్వీతనచకుర్వీతకోణితమితి ॥—॥

—*బ్రాహ్మణాపగురణాదిప్రాయశ్చిత్తమ్*—

బ్రాహ్మణాపగురణాదిప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః శ్లో ॥ పుంశికారంబ్రా

ష్టానస్యోక్త్యంతం కారంచగరీయసః ॥ స్నాత్వా తిష్ఠన్నహశ్శేషమభివాద్య
ప్రసాదయేదితి । బ్రహ్మవిదంప్రతిపలుంకారంయఃప్రయుక్తైర్యశ్చవయసావి
ద్యయావాజ్యేష్ఠం ప్రతిత్వమిత్యేకవచనంప్రయుంక్తైః కాశుభౌస్నాత్వా యా
వఃస్తమయంనిరాహారోష్ఠిత్వా రాత్రావభివాదనేనతంక్షమాపయేతామిత్య
థః । తథాచనునుః । శ్లో ॥ హుంకారంబ్రాహ్మణస్యోక్త్యంతం కారంచగ
రీయసః । స్నాత్వానశ్చన్నహశ్శేషమభివాద్యప్రసాదయేదితి ॥—॥

—*బ్రాహ్మణతాడనాదాప్రాయశ్చిత్తమ్*—

తాడనాదాప్రాయశ్చిత్తచూహసఎవ । శ్లో ॥ తాడయిత్వా తృణేనాపి
కంరేబధ్వాపివాససా । వివాదేనాపినిజిత్యప్రణిపత్యప్రసాదయేదితి । ప
ణిపాతేనోపవాసాప్యపలత్యతే ॥—॥ తదాహబృహస్పతిః । శ్లో ॥ గురుం
త్వంకృత్యగర్వేణవిప్రంనిజిత్యవాదతః । తాడయిత్వా తృణేనాపిప్రసాద్యో
వపసేద్దినమితి ॥—॥ యాజ్ఞవల్క్యోపి । శ్లో ॥ గురుంత్వంకృత్యహుంకృత్యవి
ప్రంనిజిత్యవాదతః । బధ్వావావాససాక్షిప్రంప్రసాద్యోవపసేద్దినమితి ॥—

—*గురుపితృద్యుతి పేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అసకృత్పితృద్యుతి పేప్రాయశ్చిత్తముక్తంసాగంధే । శ్లో ॥ పుత్రాది
జానకంజ్యేష్ఠంగురుంవాపసేదయేత్ । ఎకశబ్దేననామోక్త్యంతంకారంహుం
కృతించవా । తద్దోషపరిహారార్థంనాచికేతనతంచరేత్ । నాచికేతఃపు
రారాజగురుముద్దాలకంప్రణి । పరిభాష్యతదాగత్వాదృష్ట్యామపురంమ
హత్ ॥ పునగత్వాభువంపృథంపితరంప్రతిపద్యచ । తద్వాక్యేనతతఃపశ్చ
ద్దేహశ్చ్యుర్ధ్వధమాదరాత్ । అపిబన్ధండలంతత్రవాంక్షీరందినేదినే । పీ
త్వాశుద్ధిమనుప్రాప్తాఘంఢేబాద్వప్రసత్తమః । అసకృర్గుర్వధిత్వేప్రతమేత
చ్చరేద్దీజః । అథవాదేహశ్చ్యుర్ధ్వంషడబ్దంకృచ్ఛ్రమాచరేదితి ॥—॥ వ
సిన్ధుః ॥ గురోరభీకనిబంధకృచ్ఛ్రందాదశరాత్రంచరిత్వాసచేలస్నాతో
గురుప్రసాదాత్పుతోభవతీతి । తదేతదమతిపూర్వైస్సృగనుష్ఠానైవేదితవ్య
మితిమాధవీర్యే ॥—॥ విష్ణుః ॥ సముత్రాపేగగురోరభీకనిబంధక్షేరేణచ
మాసంపయసావాపరేతేతి ॥—॥

—*పతనీయసముద్రయానాదాప్రాయశ్చిత్తమ్*—

వతసీయానాం ప్రాయశ్చిత్తమాహబోధాయనః । సముద్రయానరబ్రహ్మస్వ
 వ్యాసాపహరణం భూవ్యుత్పతవదనం సర్వాశక్తైర్వ్యవహరణం శూద్రాభిగ
 మనగయశ్చ శూద్రాయామభిషజాయతే తదవస్థం చ భవతి తేషాం తునిర్దేశః
 శ్లో । చతుర్థకాలం మితభోజనస్మరణోభ్యుపేయస్సవనానుకల్పం । స్థానాసనా
 భ్యాం విహరంతే తే త్రిభిర్వక్షేస్తదపహంతి పాపమితి । చతుర్థః కాలో యే
 మాం । యథాద్వదివాభుంజతే శ్వాశాత్త్రోతతథాక్రాంతధామితభోజనః అమృ
 త్ప్రాశనః అపోభ్యుపేయభూమిగతాస్వప్నస్నానం కుర్యుః ॥ సవనానుక
 ల్పం త్రిషవణం । స్నానాసనాభ్యాం తిష్ఠేయః అహిరాత్రాచాసీరక । ఎవం
 విహరంతః కాలం క్షిప్వంతే తే త్రిభిర్వక్షేస్త త్వా పమపనుదంతీత్యర్థః ।
 శూద్రాభిగమనశ్చదం మహత్ప్రాయశ్చిత్తం ఋతూపగమనై అపత్యోత్పత్తా
 ద్రష్టవ్యం । శ్లో ॥ వృషభీశేనపీతస్య నిశ్వాసోపహతస్యచ । తస్మాదేవప్రసూ
 తస్య నిమగ్నతినరవిధీయత ఇతి స్మృతేః ॥—॥

—*మజ్జనసేవాప్రాయశ్చిత్తమ్*

మజ్జనసేవాప్రాయశ్చిత్తమాహదేవలః । శ్లో ॥ పిశునశ్చైఖిలశ్చైవమ
 ద్యవః కిం తపస్తథా । స్తైరీయాచమజ్జనావతే సేవామేషాంకరోతియః । పరా
 కస్త్యైకదివసేపత్యైతత్తముదీరితం । పాజాపత్యంతథామాసేవషోచాం ద్రష్ట
 భక్షణం । కృత్వా శుద్ధిమవాపోతివర్షాదూర్ధ్వం పతత్యసానితి ॥—॥

—*శూద్రసేవాప్రాయశ్చిత్తమ్*

శూద్రసేవాయాం ప్రాయశ్చిత్తమాహతుః బోధాయనాశ్చ బౌ । శ్లో ॥
 యదేకరాత్రేణ కరోతి పాపం కృష్ణం వణం బ్రాహ్మణసేవమానః । చతుర్థకాల
 ముదకాభ్యుపాయా త్రిభిర్వక్షేస్తదపహంతి పాపమితి ॥ కృష్ణో వణః శూ
 ద్రస్తదాజ్ఞాకరోభూత్వా వృత్యర్థం సేవమానో బ్రాహ్మణః పక్ష్యత్రయం చ
 తుర్థకాలే మితభోజే త్రిషవణస్నాయా ఎకదివసేవాకృతం పాపం హంతీత్య
 థః । బోధాయనః । భేషజ్యకరణం గ్రామయాజనం రంగోపజీవనం నా
 బ్యుచార్యతాగోమహిషరక్షణం యచ్చాన్యదప్యేవం యుక్తం కన్యాదూపణ
 మితి తేషాం తునిర్దేశః వితితవృత్తికౌస్వసంవత్సరానితి ॥ అన్యత్ప్యేవం యు
 క్తమితి అన్యదప్యవపాతకమిత్యర్థః సేవ ॥—॥

(20) వైదికాధీయేభృతకాధ్యాపనాధ్యయనేప్రాయశ్చిత్తమ్

యాజ్ఞవల్క్యః । స్లో ॥ త్రిన్మూర్త్యానాచరేద్వాస్యయాజకోభిచర
న్నపి । వేదస్థానీయవాశ్యబ్ధంతృత్వాచశరణాగతమితి । పైరీససిః । సూద్ర
యాజకస్తస్త్వస్యపరిత్యాగాత్పుతోభవతి । పాత్రానామసహస్రేషుద
శశ్యశ్శోభయైష్వితి । యశ్చమనుగామా ॥ స్లో ॥ పురోధాశ్శూద్రవర్ణస్య
బ్రాహ్మణోయఃప్రవర్తతే । స్నేహదధాప్రసంగాద్వాతప్రశ్నచ్ఛ్రివిశో
ధనమితి । తదశక్తవిషయం॥—పరాశరః । స్లో ॥ గృహీత్వాదక్షిణాం
యస్తుసూద్రస్యజుహుయాధ్యః । బ్రాహ్మణస్తుభవేచ్ఛూద్రశ్శూద్రస్తుబ్రాహ్మ
ణోభవేదితి । జుహుయాత్ । వైదికైశ్చైత్రైః । సూద్రస్తుబ్రాహ్మణోభ
వేదితితత్కర్మఫలమాప్నోతీత్యర్థః ॥—॥

—*భృతకాధ్యాపనాధ్యయనేప్రాయశ్చిత్తమ్*

భృతకాధ్యాపనంనిందితశ్చేనకః । స్లో ॥ వేదాక్షరాణీయామఽనియుజైర
త్వక్షకారిణాత్ । తావతిఘాత్రహత్యావైలభతేనాశ్రసంశయశ్చితి॥—
చ్యాసోపి । స్లో ॥ యోవిప్రోభృతకంవృత్వావాసిమాసిప్రచోదితం । శిష్యా
నధ్యాపయద్వేదంసాక్షాన్నారాయణాశ్చకం ॥ సవైనారాయణద్రోహీసర్వా
దాసూతకీభవేత్ । అయోగ్యోహవ్యకవ్యేషుసర్వాధాతంపరిత్యజేదితి । త
స్యప్రాయశ్చిత్తమాహజాబాలిః । స్లో ॥ అబ్ధంయోభృతకంవృత్వావేదపా
తంద్విజాతయే । తస్యచాండ్రవ్యయంప్రోక్తమబ్ధమాత్రప్రపూరణే । అబ్ధవ్య
యంవదేద్యస్తుభృతావమూల్యంద్విజన్తనై । తస్యపాపవిశుద్ధ్యర్థంప్రోక్తం
చాండ్రచతుష్టయం ॥ అబ్ధత్రయేచాండ్రపటంకుర్యాద్దేహవిశుద్ధయే । ఆత
తోద్ధ్వంబ్రహ్మహంతాలలాటేతాపవర్జితః । బ్రహ్మహత్యాప్రంతంకుర్యాత్క
పాలధ్వజపర్జితశ్చితి ॥ భృతకాధ్యయనేప్రాయశ్చిత్తమాహవ్యాసః ॥ స్లో ।
భృతకాధ్యాపితోయశ్చభృతకాధ్యాపకశ్చసః । అనుయోగప్రదానేనత్రీప
త్రాంస్తుపయఃపిబేదితి ।—॥

—*బ్రహ్మహంతాప్రాయశ్చిత్తమ్*

బ్రహ్మహంతృప్రాయశ్చిత్తమాహవసిష్ఠః । బ్రహ్మహంతృచ్ఛ్రింద్వాద
శకాశ్రంచరిత్వాపునరుపయః జీతవేదమాచార్యాదితి । ఎతేత్పరీమాది

ధ్యయనత్యాగవిషయం । నాస్తికతయోత్యాగసురాపానసమమి తమనో
ర్వతం ॥—॥

—*అనాశ్రమవాసెప్రాయశ్చింతమ్*—

అనాశ్రమవాసెప్రాయశ్చింతమాహహరితః । అనాశ్రమీసంవత్సరంప్రా
జాపశ్లోకం చరిత్యాశ్రమముపెయాత్ । ద్వితీయైః తిక్తచ్యుతిక్తయైశ్చిచ్చా
తిక్తచ్యుతిక్తదూర్షణం చాంద్రాయణమిత ॥—॥ గౌతమః । శ్లో ॥ అగ్ని
పూతోగృహస్థస్సాన్యత్ సోమయాజీవిశేషతః । తయోయోదివృతాభార్యా
తద్వన్దవిఫలంభవేత్ । అనాశ్రమీద్విజోయస్తుయావిజ్ఞేవతిభూతలే । మాపి
మాసిసకుర్వీతప్రాజాపశ్లోకం శుద్ధయే । అశక్తశ్చైత్రధాకతుంకుర్యాద్వా
మృశ్యంతరం । మాసిచూసిమాతావంతిగణయిత్వాతద్వాజః । తతశ్శుద్ధి
మవాపోతపరలోకాంశ్చవిదంతి ॥—॥

—*పంచాశద్వత్పరారు పరివివాహనిషేధః*—

సవనపంచాశద్వత్పరారుదూర్షణం నకార్యంసాణిపీడనం । కలెర్దుగస్యచక్షు
త్వాజ్యైశ్చమాహుమన్ నీషణః । యువానంపెత్తతేనారీస్వయంజీణాపిను
ర్వదా । వృభిచారాతులం చ శ్చేతులనాశాతులం గనాః భ్రీశ్యంతి
సంకరోభూయాత్సంకిరోనరకాయచేతి ॥—॥ యస్తుసంశ్చజ్యగాహాక్ష్యం
వానప్రస్థోనజాయతే । పరివాడాప్వపిన్వైతేయసనగ్నః పరికీర్తితః ॥ ఇతిప
మ్మపురాణవచనమధికారివిషయం ॥—॥

—*ఉద్ధాహి తాయాంపునరుద్వాహేప్రాయశ్చింతమ్*—

ఉద్ధాహితాయాంపునరుద్వాహేప్రాయశ్చింతమాహజాబాహిః శ్లో ॥ పూ
వముద్వాహితాంకన్యాంవితాభ్రాతాధనెచ్ఛయా । అన్యస్తైశ్చేత్పనదక
ద్యాప్తితరోయాంశ్చోగతిం । సాకన్యాపాంసులాజ్ఞేయాతత్పుత్రాశ్చికుం
జసంజ్ఞాకాః । ఎతద్దోషవిశుద్ధ్యధర్మిప్రాయశ్చింతం సమాచరేత్ । దాతారా
మధనుషాట్యాంప్రత్యహంస్సానమాచరేత్ । వషట్రయేణ సంశుద్ధోనా
న్యధాశుద్ధిరివ్యతే । తద్భర్తాతాంపరిత్యజ్యకుర్యాచ్చాంద్రాయణత్రీయం ।
తస్యోపనయస్సంభూయశ్శుద్ధిమాపోతిపావికిం ॥ సాకన్యాప్రార్పకంచా
న్యంశ్చక్వాచాంద్రాయణం చరేత్ । పుత్రోత్పన్నపుత్రాణాంతస్యాశ్చ

త్యాగశ్చవ్యత ఇతి ||—||

—సగోత్రాదివివాహేపాయశ్చిత్తమ్—

సగోత్రాదివివాహేపాయశ్చిత్తమాహబోధాయనః । సగోత్రాంతే
 షమత్యోపయచ్చెత్తాత్మవదేనాంబిభృయాఃప్రిజాతాచేత్యుచ్చాగ్రిబ్దపాదం
 చరిత్వా యత్తత్యనోమిందాభూత్పునరగ్నిశ్చతురదాదిత్యతాభ్యాంజాహు
 యాదితి ||—|| కల్పసారే । శ్లో || అమత్యోధాసగోత్రాచెత్తాత్మనద్విభృ
 యాత్తుతాం । చాంద్రాయణంచరిత్వాన్యముపయచ్చెతకన్యకాం । కృ
 ష్ణాగ్రిబ్దపాదంకుర్వీతప్రజాతాయదిసాభవేత్ । మిందాహుతీద్వేజాహు
 యాత్తస్యాంతేచరితవతః । తస్యాంప్రసూతోనిద్దోఽపఃకాశ్యపోగోత్రేత
 ష్పుతః || ఊధాచెచ్చుద్ధిపూవంస్యాద్గురుతల్పనమంచరేత్ || తస్యాంప్రసూ
 తశ్చండాలస్సవకర్తృబహిష్కృత ఇతి । పృథ్వీధ్వజసారే । యదికశ్చిజ్జ్ఞానత
 స్తాంకన్యామూఢ్వాపగచ్ఛతి । గురుతల్పవ్రతాచ్ఛుద్ధోగభగన్తజ్జ్ఞో త్యతాం
 వ్రజేత్ || భాగతస్తాంపరిత్యజ్యపాలయేజ్జననీమివ । అజ్ఞానాచ్చెదైందవేన
 శుద్ధేర్గర్భస్తకాశ్యప ఇతి || శాతాతపః । శ్లో । సమానవ్రవరాంకన్యాంస
 గోత్రాముపగమ్యచ । ఉత్సృజ్యతాంతతో భార్యాంమాతృనత్పరిపాల
 యేత్ । కృత్వాతస్యాంసముత్సర్గమతికృచ్ఛవిరోధనమితి ||—|| దేవలః
 శ్లో || సమానగోత్రజామూఢ్వాసమానవ్రవరాంతథా । యదిపుష్పవతీంగచ్ఛె
 త్లోభాతామాతృరస్సకృత్ । మాతృగామీసవిజ్ఞేయస్సవకర్తృబహిష్కృ
 తః । గురుతల్పవ్రతంకుర్యాన్మచగచ్ఛేదవివర్జితం । పుత్రోత్పత్తౌతయోఃపు
 త్రతాలంభ్యజత్వమవాపుయిరితి ||—||

—పరివేదనేప్రాయశ్చిత్తమ్—

పరివిత్త్యాదైప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః । శ్లో || పరివిత్తిఃపరివేత్తాయ
 యచపరివిద్యతే । సవేతెనరకంయాంతిదాశ్చయాజకపంచమాః । ద్వా
 కృచ్ఛాగ్రిపరివిత్తైస్తుకన్యాయాఃకృచ్ఛగ్రివివచఃకృచ్ఛాగ్రితికృచ్ఛోద్ధాతుస్తుహో
 తాచాంద్రాయణంచరేదితి । యత్రజ్యేష్ఠానోద్వహతికనిష్ఠశ్చోద్వహతి । త
 త్రజ్యేష్ఠఃపరివిత్తిః || కనిష్ఠఃపరివేత్తా । కన్యాపరివేదినీ || తస్యాఃఫిత్రాదిదా
 తా । యాజకోవివాహహోమస్యకారయితా । అత్రపరివిత్తైఃపరివేతుశ్చ

(౧౦) వైద్యనాథీశ్చ ఖరాది యానకాగాగృహవాసప్రాయశ్చిత్తమ్ (౭౩)

ద్వా కృచ్ఛాగ్నిప్రాయశ్చిత్తమ్ । యత్ర కుజ్జాదౌ విషయవిశేషే పూర్వమప
వాదాఉక్తాః । నతత్ర ప్రాయశ్చిత్తాపేక్షా ॥ — ॥ బోధాయనస్తు ॥ స్తో
పరివిత్తిః పరివేత్తాచ దాతాయశ్చాపియాజకః । కృచ్ఛగ్నిద్వాదశరాత్రేణ
త్రిరాత్రేణ విశుద్ధ్యతీతి ॥ — ॥ శంఖలిఖితౌ ॥ పరివిత్తిః పరివేత్తాచ సంవ
త్సరం బ్రాహ్మణగృహే ఖైతం చరేయిరితి ॥ అత్ర జ్ఞాతాఽజ్ఞాతభేదేన ప్రా
యశ్చిత్తకారవలాఘవవ్యవస్థా ॥ — ॥ ప్రియశ్చిత్తానంతరం పరివేత్తుః క
ర్తవ్యమాహ వసిష్ఠః ॥ పరివివిదానః కృచ్ఛాగ్నికృచ్ఛాగ్నిచరిత్వా తప్తైద
త్వా పునస్తామేవోపయచ్ఛేతేతి ॥ తప్తై జ్యేష్ఠాయ నివేద్య పునస్తామేవో
ద్వహేదిత్యధః । అయమేవ న్యాయ ఆధానవ్యత్యగ్మేభగినోఽర్హివాహ
వ్యత్యగ్మేవ బోధవ్యృత్తి మాధవీయే ॥ — ॥

—*ఉష్ట్రాగ్నియుక్తయానారోహణే ప్రియశ్చిత్తమ్*

ఉష్ట్రాగ్నియుక్తశకటాద్వారోహణే ప్రియశ్చిత్తమాహమనుః ॥ స్తో ॥
ఉష్ట్రాయానం సమారుహ్య ఖరయానంచ కామతః । స్నాత్వాచవిప్రోద్ధి
గ్వాసాః పాణాయామేన శుద్ధ్యతీతి ॥ — ॥ యజ్ఞవల్క్యః ॥ స్తో ॥ ప్రాణా
యామీ జలె స్నాత్వా ఖరయానోష్ట్రాయానగః । నగ్నస్నాత్వాచ భుక్త్వా
చ గత్వాచైవదివాస్త్రియమితి ॥

—*ఖరాధ్యారోహణే సాగ్రియశ్చిత్తమ్*

ఖరాధ్యారోహణే సాగ్రియశ్చిత్తమాహ మార్గం డేయః ॥ స్తో ॥ ఖర
మారుహ్య విప్రోసౌ యోజనం యదిగచ్ఛతి । తప్తకృచ్ఛాగ్నిత్రయం కృత్వా
శుద్ధిమాప్నోతివైద్విజః ॥ ఉష్ట్రించ మహిషంచైవ హ్యనద్వాహం ద్విజస్సు
కృత్ । ఆరుహ్య యోజనం గచ్ఛేత్ప్రాజాపత్యముదీరితమ్ ॥ అజంబస్తంత
ధారుహ్య పూర్వవద్దది గచ్ఛతి । తత్ర సాంతపనం ప్రోక్తం శరీరస్య విశౌ
ధనమ్ ॥ పునః కర్మప్రకుర్వీత తేనశుద్ధ్యైన్నసంశయృత్తి । పునః కర్మ ।
పునరుపనయనమ్ ॥ — ॥

—*కారాగృహవాసే ప్రియశ్చిత్తమ్*

కారాగృహవాసే ప్రియశ్చిత్తమాహ గౌతమః ॥ స్తో ॥ బలాద్భృందీకృ
తోయస్తు క్లేచ్చ చండాలదన్యభిః । కారాగృహే మాసమాత్రముపిత్వా

(౬౪) వైద్యశాధీయేకుగ్రామసదువాదేశగమశాదిప్రాయశ్చిత్తమ్

కాయమాచరేత్ ॥ పాజాపత్యంచ చాంద్రంచ చరేత్సంవత్సరోషితఇతి ।
 — ॥ యమః ॥ క్లో ॥ కారాగృహాద్వినిగత్య ప్రియశ్చిత్తం యథోదితం ।
 కృత్వా విప్రః పునః కర్తు కృత్వా శుద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ బలాద్భృంధకృ
 తానారీ తత్రైవ నివసేద్యది । పక్షంమాసమృతుంచాబ్దముత్పృష్టాచేత్తదాప
 తిః ॥ షష్టిభిర్మృత్తికాభిశ్చ ఘృతశౌచమనంతరమ్ ! కారయిత్వా విధా
 నేన స్నాపయిత్వా నదీజలైః ॥ కారయేత్పూర్వపద్విప్రః ప్రియశ్చిత్తమను
 క్రమాత్ । అర్థముక్తంతుతత్త్రిశాం ప్రియశ్చిత్తం విశోధనమ్ ॥ తస్యా
 దోషనివృత్తిస్సౌజ్ఞనైర్నపరిహీయతే । అతస్తత్సోషణం కుర్యాత్సంసర్గా
 దీన్నకారయేత్ ॥ తత్రైవ గర్భ సంపత్తౌ పరిత్యాగోవిధీయతేఇతి । —

—*కుగ్రామవాసప్రియశ్చిత్తమ్*

కుగ్రామవాసే ప్రాయశ్చిత్తమాహ మరీచిః ॥ క్లో ॥ శ్రోత్రియశ్చ తటా
 కాది స్త్రుణం పర్ణం తథేంద్రధనమ్ । బాంధవాస్వకులీనాశ్చ విద్యాచైవోపకా
 రిణీ ॥ నసంతి యత్ర గ్రామేతు సకుగ్రామిఇతి స్మృతః । తత్రగ్రామే ద్వి
 ణోయస్తు హున్యకస్య పరాఙ్ముఖః ॥ ఎకత్ర దివసే తిష్ఠేన్నహాచాంద్రాయణం
 చరేదితి । — ॥

—*మదేశగమనేప్రియశ్చిత్తమ్*

మదేశగమనే ప్రియశ్చిత్తమాహ బోధాయనః ॥ క్లో ॥ సింధుసౌవీ
 రసౌరాష్ట్రాం ప్రధాప్రత్యంతవాసినః । అంగవంగకళింగాంశ్చ గత్వా సం
 సౌరమహాతీతి ॥ ప్రత్యంతవాసినః । చండాలాదివాసప్రదేశాన్ ॥ — ॥
 సవన । క్లో ॥ పద్భ్యం సకురుతేపాపం యః కళింగాన్ ప్రపద్యతే । ఋ
 షయోనిమృతంతస్య పాపమర్వైశ్వానరంహవిరితి ॥ — ॥

—*శ్వసృగాలాది దంశనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*

శ్వాదిదంశే ప్రియశ్చిత్తమాహ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ క్లో ॥ పుంశ్చలీవా
 నరఖరైర్దక్షశోష్ట్రాద్విదీయతైః । పాణిణాయామం జలేకృత్వా ఘృతం
 పాశ్వనిశుద్ధ్యతీతి ॥ — ॥ మనుః ॥ క్లో ॥ శ్వసృగాలఖరైర్దక్షాగ్రామ్యైః
 క్రవ్యాద్భిరేవచ । నరాశ్శోష్ట్రైర్వరాహైశ్చ పాణిణాయామేన శుద్ధ్యతీతి ॥
 ఎకన్నదీన్నాదేరపుపలక్షణమ్ ॥ — ॥ తథాచ బోధాయనః ॥ క్లో ॥

శునాదష్టస్తుయోవిప్రో నదీం గత్వా సముద్రగామ్ । పాణిణాయామశతం
 కృత్వా ఘృతం పాశ్యవిశుద్ధ్యతీతి ॥ సువర్ణరజతాభ్యాంవా గవాంశ్శం
 గోదకైశ్చవా । నవైర్వా కలశైస్సాత్వా సద్యఏవ శుచిర్భవేదితి ॥ — ॥
 హరీతః ॥ శ్లో ॥ శ్వానోవాక్రోష్టుకోవాపి నారీవాయదివానరః । ఆఖు
 ర్నకులమాజారవాయసగ్రాహ్యసూకరాః ॥ పత్రైర్దప్తైర్ద్విజస్యాంగేప్రా
 యశ్చిత్తం కథం భవేత్ । స్నానం కృత్వా సచేలంతు విప్రాణామసుశాస
 నాత్ ॥ ప్రాక్షణీస్తస్యభిర్మగ్నిః కారయేష్వాజనం ద్విజః । పాణిణాయా
 మత్రయంకుర్యాద్దద్యాన్తోభ్యస్త్రుణం నరః ॥ సహద్విజైశ్చభుక్తేన శుద్ధ్య
 తే నాత్రసంశయశ్చితి ॥ — ॥ అంగిరాః ॥ శ్లో ॥ బ్రహ్మచారిశునాదష్టస్త్రి
 హం సాయం పయిః పిబేత్ । గృహస్థస్తుద్విరాత్రంవా ఏకాహంవాగ్నిహో
 త్రవాత్ ॥ నాభేరూర్ధ్వంతు దష్టస్య తదేవ ద్విగుణం భవేత్ । స్యాదేత
 త్త్రిగుణం వక్త్రే మస్తకేతు చతుగుణమ్ ॥ అవ్రతస్సవ్రతోవాపి శునాదష్ట
 స్తథాద్విజః । దృష్ట్యాగ్నిహూయమానాంస్తు సద్యఏవ శుచిర్భవేదితి ॥
 — ॥ పరాశరః ॥ శ్లో ॥ వృకశ్వాన సృగాలాద్యైర్దప్తైర్ద్విజైశ్చ
 మః । స్నాత్వా జపేత్సగాయత్రీం పవిత్రాం వేదమాతరమ్ ॥ గవాంశ్శం
 గోదకేస్నానం మహానద్యోస్తుసంగమే । సముద్రదర్శనాద్వాపి శునాదష్ట
 శుచిర్భవేత్ ॥ వేదవిద్యాప్రతస్నాతశ్శునాదష్టాద్విజోయది । సహిరణ్యో
 దకేస్నాత్వా ఘృతం పాశ్యవిశుద్ధ్యతీతి ॥ సవ్రతస్తు శునాదష్టాయస్త్రీరాత్ర
 ముపావసేత్ । ఘృతం కుశోదకం పీత్వా వ్రతశేషం సమాపయేత్ ॥ అవ్ర
 తస్సవ్రతోవాపి శునాదష్టాభవేద్ద్విజః । ప్రణిపాతాద్భవేత్పూతో విప్రైశ్చ
 త్సురిరీక్షితః ॥ శునాఘ్రాతావలీఢస్య నప్తేర్విలిఖతస్యచ । అద్భిః ప్రత్యూశ
 నం ప్రోక్తమగ్నినాచోపతాపనమ్ ॥ శునాతు బ్రాహ్మణీదప్తా జంబుకేన వృకే
 నవా । ఉదితం గ్రహనక్షత్రం దృష్ట్యాసద్యశ్శుచిర్భవేత్ ॥ కృష్ణపక్షేయదా
 సోమో నద్యశ్చైత కదాచన । యాందిశం వ్రజతేసోమ స్తాందిశంవావలో
 కయేత్ ॥ అసద్బ్రాహ్మణకేగ్రామే శునాదష్టాద్విజోత్తమః । వృషం వ్రజ
 షీణీకృత్య సద్యస్నాత్వా విశుద్ధ్యతీతి ॥ వృకశునోరారణ్యకత్వగ్రామ్యత్వా
 భ్యాం భేదః । సృగాలోజంబుకః ॥ ఆదిశబ్దేనవానరాదయో గృహ్యం తే

తైదఃప్రసూత్వా గాయత్ర్యస్తవతం జపేత్ । జపే సంఖ్యావిశేషమాహోశ
 నా ॥ దంష్ట్ర్యా గ్రిదదష్టో గాయత్ర్యస్తవతం ప్రాణాయామశతం వేతి । ఎతచ్ఛా
 సమర్థః విషయమ్ సమర్థస్తు గోశ్మంగస్నానాదికర్తా చరేత్ । అత్ర గో
 శ్మంగస్నానం నామ శ్మంగపూరితోదకేన గాయత్ర్యాశతవారమభిమంత్రితే
 న సేచనమ్ ॥ గోశ్మంగేణ శతస్నానం గాయత్ర్యేతి హరితస్తరణాత్ శ్మం
 గోదకస్నానసంగమస్నాన సముద్రదర్శనానామధమమధ్యమోత్తమాంగభే
 దేనవా దంశతారతమ్యేనవా వ్యవస్థా । వేదాధ్యయనంవా సౌమ్యప్రాజా
 పత్యాది వ్రతానివా సమాప్య స్నాతో వేదవిద్యావ్రతస్నాతఃసయదిశునాద
 వ్రస్తదా హిరణ్యముదకే నిధాయ తేనోదకేన స్నాత్వా శ్మృతం ప్రాశ్య వి
 శుద్ధ్యతి ॥ తత్రాపి బ్రాహ్మణశ్చేద్యాయత్రీం శతకృత్వోజపేత్ । — ॥ త
 దాహ బోధాయనః ॥ శ్లో ॥ వేదవిద్యావ్రతస్నాతశ్శునాదవ్రస్తబ్రాహ్మ
 ణః । శతపర్యాయమావర్త్య గాయత్రీం శుద్ధిమాప్నుయాదితి ॥ చా
 ద్ద్రావిణాదివ్రతేనసహితఃసవ్రతస్సత్రిరాత్రముపోష్యచతుర్థేన్విశ్మృతంప్రా
 శ్య కుశోదకంచ పీత్వా పశ్చాద్వ్రతశేషం సమాపయేత్ ॥ సవ్రతావ్రతావు
 భావపి విప్రాస్రవణపత్యతైర్నిరీక్షితౌ యథోక్తప్రాయశ్చిత్తాచరణేన పూతౌ
 భవతః । యదా బ్రాహ్మణీశ్వాదిభిర్దష్టాతదాసారాత్రావుదితాః గ్రహాః
 సామాంగారకాదీన్ సక్షత్రాణి కృత్తికాదీన్యవలోక్య శుద్ధాభవతి ॥ సోమ
 దర్శనాసంభవే తదవస్థితియోగ్యాః దిశంవా చక్షుషావలోకయేత్ । తచ్ఛా
 వలోకనం పంచగవ్యప్రాశనస్యచోపలక్షణమ్ ॥ అతపవాంగిరాః । శ్లో ॥ బ్రా
 హ్మణీతుశునాదష్టా సోమేదృష్టిం నిపాతయేత్ । సముద్రదర్శనాద్వాపిశునా
 దష్టా శుచిర్భవేత్ ॥ సోమమార్గేణవాపూతామంచగవ్యేన శుద్ధ్యతీతి । సో
 మదర్శనాసంభవే సముద్రదర్శనాద్దిగవలోకనాద్వా శుద్ధ్యతీత్యాది ॥ య
 ప్నిగ్రామే బ్రాహ్మణానసంతి తత్ర బ్రాహ్మణప్రణిపాతనిరీక్షణయోగ్ధానో
 వృషభప్రదక్షిణం ద్రవ్యవ్యం । ఏతేషు వచశేషు యత్రయత్ర ప్రాయశ్చిత్త
 బాహుళ్యం తత్ర తత్రోత్తమాంగవిషయత్వందంశనావృత్తివిషయత్వంచోహ
 నీయం ॥ బ్రహ్మచారి గృహస్థాగ్నిహోత్రాత్రిమాత్తరోత్తరం తపోబాహుల్యా
 త్ప్రాయశ్చిత్తప్రసక్తిమాధవీయే ॥ — ॥

—*శరీరేకృమ్యుత్పత్తౌపాయశ్చిత్తమ్*—

శరీరేకృమ్యుత్పత్తౌపాయశ్చిత్తమాహశాతాతపః । స్తో || బ్రాహ్మణస్యవ
ణద్వారేయదినంపవ్యతేకృమిః । పాయశ్చిత్తంతదాకార్య మితిశాతాత
పోబ్రవీత్ । గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసపిఃకుశోదకం || స్నాత్వా
దత్వాచభుక్త్వాచకృమిరప్యశుచిభవవెదితి || — || బోధాయనః । స్తో ||
బ్రాహ్మణస్యవణద్వారే పూయశోణితసంభవే । క్రిమిరుత్పద్యతేతత్రపాయ
శ్చిత్తంకథంబవేత్ || గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసపిఃకుశోదకం ।
త్ర్యహంస్నాత్వాచపీత్వాచ కృమిదప్యశుచిభవవెదితి । ఎతచ్చనాభరథో
భాగెద్రీప్తవ్యం । ఉపరిభాగెతుమనురాహ || స్తో || నాభికంఠాంతరోద్భు
తే వ్రణైచోత్పద్యతేకృమిః । షడ్భాగత్రయం తదాప్రీక్తం పాజాపత్యంశి
రోవ్రణైశ్చ || — ||

—*దుబ్రాహ్మణగృహభాజనేపాయశ్చిక్షమ్*—

అథాభాజ్యభాజనేపాయశ్చిత్త ముచ్యతే । తత్రమబ్రాహ్మణగృహభా
జనే పాయశ్చిత్తమాహభరద్వాజః । నిరాచారస్యవిప్రస్యనిషిద్ధాచర
ణస్యచ । అన్నంభుక్త్వాన్విజఃకుర్యాద్దినమేకమభాజనమితి । తేదశక్తాపాయ
శ్చిత్తాంతరమాహపరాశరః || స్తో || సదాచారస్యవిప్రస్యతథావేదాంతవే
దినః । భుక్త్వాన్నంముచ్యతేపాదహారాత్ప్రీతరాన్నరత్తి । ఎతదనభ్యా
సాభిప్రాయం । అభ్యాసేత్వాహసఎవ । పరపాకనివృత్తస్యపరపాకరత
స్యచ । అపచస్యచభుక్త్వాన్నంద్విజశ్చంద్రాయణంచరెదితి || — ||

—*పరపాకనివృత్తాదిలక్షణాని*—

తేషాంలక్షణమాహసఎవ । స్తో || గృహీత్వాగ్నింసమారోప్యపంచయ
జ్ఞాన్ననివపేత్ । పరపాకనివృత్తోసామునిభిఃపరికీర్తితః || పంచయజ్ఞం
స్వయంకృత్వా పరాన్నేనోపజీవతి । సతతంపాతరుద్తాయపరపాకరత
స్తునః || గృహస్థగమోయోవిప్రోదదాతిపరివర్జితః । ఋషిభిర్ధర్మత
త్వజ్ఞైరవశఃపరికీర్తితఇతి । దదాతిపరివర్జితః అన్నదానవర్జితఃస్వయమే
వభుక్తైఃపోషచఇత్యుచ్యతేతస్యనిందాప్రత్యక్షంశ్రుతావామూయతే । నా
త్యమణంపుష్కతిసోసఖాయం । కేవలాఘోభవతికేవలాదీతి । శాతాతపబ్ధు

హస్పతిః ॥ శ్లో ॥ యోహిహిత్యావివాహగ్నిం గృహస్థఇతి మన్యతే । అన్నంత
 స్యనభోక్తవ్యం వృధాపాకోహి సంస్కృతః । వృధాపాకస్య భుంజానః ప్రియ
 శ్చిత్తంచ రెద్ద్విజః ॥ పాణిణాయామశతకృత్యాఘృతం పాశ్యవిశుద్ధ్యతితి
 వృధాపాకేయత్ప్రియశ్చిత్తంతదేవబ్రాహ్మణనిందకాదాపపిద్రష్టవ్యం । నిం
 దావచనేన సహపాఠాత్ ॥ తథాచవ్యాసః ॥ శ్లో ॥ పక్షిభేదీపుధకృషీ
 నిత్యం బ్రాహ్మణనిందకః । ఆదేశీవేదవికేతాపంచైతేబ్రహ్మఘాతకాఇతి ॥
 శౌనకః ॥ శ్లో ॥ కనిక్రదంజపెన్మంత్రందశవారంయదాతదా । వేదవిక్రయ
 ణోగేహాభుక్తేః పాపాత్ప్రిముచ్యతఇతి ॥ హరీతః ॥ శ్లో ॥ యదన్నంప్రతిలో
 మన్యశూద్రజస్యోత్తమస్త్రియాం । మహాపాతకినాంచైవయదన్నంప్రీక్ష్
 తఘ్నయోః ॥ ఆరూఢపతితప్యైవసగోత్పాభిర్దురేవచ । పాపండానాశ్చి
 తానాంచయతేత్యైవతదైవచ ॥ అతికృచ్ఛ్రించరేభ్యక్త్వాప్రమాదాద్బ్రాహ్మ
 ణస్సకృత్ । మత్యాచాంద్రాయణంకుర్యాదామంచెదధామేవచ ॥ తద్ధ
 న్మభౌజనెచాపితిగుణంసహభౌజనె । చతుర్గుణంతదుచ్ఛిష్టేపానీయైత్వ
 ధామేవచ ॥ కృచ్ఛాచ్ఛిబ్దపాదముద్దిష్టమభ్యాసాజ్ఞానభౌజనె । మత్యాభ్యా
 సేతథాకుర్యాత్త్రింశత్కృచ్ఛింద్విజోత్తమఇతి । ఉత్తమస్త్రిబ్రాహ్మణీత
 స్యాంపాతిలోమ్యైవశూద్రాదృతృన్నశ్చండాలః । సత్యపిసామ క్షేణాస్తి
 క్యేనకించదప్యాశ్రమమపాప్తః । అనాశ్రితః ॥ — ॥

—*రాజాద్యన్మభౌజనసఫలాని*

సుమంతుః ॥ శ్లో ॥ రాజాన్నంతేజఅదత్తై శూద్రాన్నంబ్రహ్మవచాసం ।
 ఆయుస్సువర్ణకారాన్నంయశశ్చత్తావకృంతినః । కారుకాన్నంప్రజాహం
 తి బలంనికౌణ్దజకస్యచ ॥ గణాన్నం గణికాన్నంచలోకేభ్యఃపరికృంతతి । యావం
 చికిత్సకస్యాన్నంపుంశ్చల్యాస్తవన్నమింద్రియం ॥ విష్ణోవాధుఃపికస్యాన్నం
 శస్త్రాచిక్రయిణామలం । ఎవమేతేత్వభౌజ్యాన్నికీక్రమశఃపరికీర్తితాః ॥ భు
 క్త్వాతోన్యతమస్యాన్నమమత్యాత్మవణంత్యోహం । మత్యాభుక్త్వాచరేత్కృ
 ఛ్చింరేతోవిష్ణూత్రమేవచేతి ॥ విష్ణుః । గణకగణికాస్తేనగాయకాన్నా
 నిభుక్త్వాసప్తరాత్రంపయసావరైతత్క్లౌన్నంచర్తకర్తుశ్చ శ్వపాకవాధుః
 పికకదర్శదిక్షిత బద్ధనిగళాభిశస్త్రపండానాంపుంశ్చలీదాంభికచికిత్సకలు

భక్తకూరోష్టభోజినాం అవీరస్త్రై సువర్ణకారసపత్నపతితానాంచ పి
శునాన్మతవాదిధర్మసోమవిక్రయిణాంచ శైలూషతున్నవాయకృతఘ్ననిహ
దరంగావతారి వేదశస్త్రవిక్రయిణాంచ శ్వజీవిశౌండికలైలిక చలనిణైజకా
నాంచరజస్వలాసహోపపతివెత్సనాంచభూగిణ్ఘ్నావెక్షితముదత్యా సంస్పృ
ష్టంపత్రేణావలీధంశునాస్పృష్టంగోఘ్రాతంచకామతః పదాస్పృష్టమపత్రు
తంచమత్తక్షుద్ధాతురాణాంచానర్పితంవృధామాంసంచత్రిరాత్రముపవసేదితి
త్రిగాతోగ్రీవాసంఘికామకృతసకృద్భోజనవిషయః ॥ — ॥ అత్రైవవిషయే
లిఖితోపి శ్లో ॥ భుక్త్వావాధుషికస్యాన్నంసవ్రతస్యావ్రతస్యవాశూద్రస్యచ
తథాభుక్త్వాత్రిరాత్రంస్యాదభౌజనమితి ॥ — ॥ అస్మిన్నేవిషయేఅశక్తస్య
బ్రహ్మకూర్పవిధానమాహపరాశరః ॥ శ్లో ॥ శూద్రాన్నంసూతకాన్నంచా
ప్యభౌజ్యస్యాన్నమేవచ ॥ శంకితంప్రతపిద్ధాన్నంపూర్వోచ్ఛిప్తంతక్షేవచ ॥
యదిభుక్తంతువిపేణచాజ్ఞానాదాపదాపివా ॥ జ్ఞాత్వాసమాచరేత్కూ
ర్చ్యంబ్రహ్మకూర్పంతుపావనమితి ॥ అజ్ఞానాద్వాతపతాగలెవాయోవి
పోభుక్షేసబ్రహ్మకూర్పమాచరేత్ ॥ యస్తజ్ఞాత్వా భుక్షేసపాజ్ఞాన
త్యమాచరేదిత్యధః ॥ — ॥ అకామకృతసకృద్భోజనవిషయేఅశక్తస్యహా
రీతస్తూపవాసమాహశ్లో ॥ మృతసూతకశూద్రాన్నంసదోషేణాపిసంస్కృతం
శంకితంప్రతపిద్ధాన్నంవిద్విషాన్నమథాపివా ॥ యదిభుంజీతవిప్రాయంప్రా
యశ్చిత్తంకథంభవేత్ ॥ ఎకరాత్రోపవాసశ్చగాయత్ర్యప్రశతంజపేత్ ॥
ప్రాశయేత్పంచభిమంత్రిఃపంచగవ్యంపృథక్పృథక్ ॥ ఎతేనశుద్ధ్యతేవిప్రో
హ్యవైశ్చాభౌజ్యభోజనైరితి ॥ అకామకృతాభ్యాసేతువిష్టునోక్తంసప్తరా
త్రపయోవ్రతంద్రష్టుం ॥ — ॥ మనుస్మయవయవాగూపానమాహ ॥ శ్లో ॥ అ
భోజ్యానాంతుభుక్త్వాన్నంస్త్రీశూద్రోచ్ఛిప్తమేవచ ॥ జద్ధామాంసమభ
క్ష్యంచ సప్తరాత్రంయవాపిశేదితి ॥ కామకృతాభ్యాసేహారితోక్తంచాం
ద్రాయణం ॥ — ॥

—*శూద్రచికిత్సకాద్యన్నభౌజనప్రాయశ్చిత్తిమ్*

తథాశంఖోపి ॥ శ్లో ॥ శూద్రాన్నంబ్రహ్మణోభుక్త్వాతథారంగావతా
రిణః ॥ చికిత్సకస్యకూరప్యతథాస్త్రీమృగజీవినః ॥ అభిశస్తస్యచోరస్యఅపి

(౧౦) వైద్యనాథీయో వ్యతీపాతాదిభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్

రాయాస్త్రీయాస్త్రధాచర్మకారస్య వైణస్యక్లిబస్యపతితస్యచ । రుక్మకార
స్యతక్ష్ణాచ్ఛరజకస్యచవాఘుఃషెః । కదర్యస్యన్యశంసస్యవైశ్యాయాఃకితవ
స్యచ । గణాన్నంభూమిపాలాన్నమ్మృగజీవిశ్వవృత్తినాం । సౌనికాన్నం
సూతకాన్నంభుక్త్వానూనవ్రతంచరేదితి । మానవ్రతంచాంద్రాయణం॥—॥

—*శుక్తాదిభక్షణైప్రాయశ్చిత్తమ్*—

శుక్తాదిభక్షణైప్రాయశ్చిత్తమాహమనుః॥ శ్లో॥ శుక్తానిచకషాయాంశ్చభు
క్త్వామేధాన్యపిద్విజః॥ తావద్భవత్యౌషయతోయావత్తన్నవజత్యౌధృతి॥—
అపస్తంబః॥ అభోజ్యంభుక్త్వానైష్పురీష్యంతృప్తరాత్రేణావాప్యత్యతి । ఆ
భోజ్యమాంసాదిభక్షణై నిష్పురీషభానః కర్తవ్యః॥ యావదుదరం నిష్పురీషం
భవతి తావదుపవస్తవ్యంతతృప్తరాత్రేణావాప్యతే । యేషాంత్రరాత్రేణైవనై
ష్పురీష్యమవాప్యతే తేషాంతావతైవశుద్ధిఃతథాచకాతమః । అభోజ్యభోజ
నేనిష్పురీషభావప్రరాత్రమభోజనంసప్తరాత్రంవేతి ॥ — ॥

—*వ్యతీపాతాదిభోజనేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

వ్యతీపాతాదిభోజనేప్రాయశ్చిత్తమాహదేవలః ॥ శ్లో॥ వ్యతీపాతేయద
న్నంచమహాపురుషభోజనం ॥ కర్తవ్యగ్రిజనే భుక్తిర్దశాహేబలిభోజనం॥ భూ
తప్రేతశిశౌచానాయదన్నంపరికల్పితం । కుటంబభోజనంచైవబ్రహ్మరాక్షస
భోజనం । ఎతేష్వదంస్తుయోవిప్రోధనలోభపరాయణః ॥ తదాసీంమృశ్యు
మాప్నోతి జీవేద్వాపాపకార్యసౌ ॥ తత్రదోషాపశాంత్యథంప్రాయశ్చి
త్తమిదం స్మృణం॥ ప్రాజాపత్యో ద్వయంకృత్యాపునస్సంసారపూర్వకం॥ పం
చగవ్యంపి బేష్పశ్చాచ్ఛుద్ధోభవతిభూతలృతి ॥ — ॥

—*అయుతసహస్రభోజనేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అయుతసహస్రభోజనేప్రాయశ్చిత్తమాహమారూఢేయః । శ్లో॥ అ
యుతేవాసహస్రేవాద్విజోగ్రాహ్యభోజనే ॥ జిహ్వచాపల్యతఃక్షిప్రంభంజి
తాపఃపిబేత్తువా॥ పక్షంవామాసమధవాభుక్త్వావిప్రోనిరంతరం॥ కృచ్ఛంపరా
కంచాంద్రం కృత్యాశుద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ వహ్నిపరీహశూద్రీత్వమ
వాప్నోతిహనిశ్చితమితి ॥ — ॥ దేవలః ॥ శ్లో॥ అయుతేవాసహస్రేవా
నానానానానమాగమే । పతితక్లిబజైడాలవ్రాత్యతసగ్రహారితే । కుండగో

(౧౧) వైద్యనాథీణో సంహతాన్నభోజనై ప్రియశ్చిత్తమ్ (౨౧)

శకసంకీర్ణేనటగాయకసంకులే । హిమండజననంసగ్గేసర్వపాతకసంకులే
ఖండోచ్ఛిష్టస్వయంపాకే(స్త్రి)జనైరుపశోభితే ॥ యోవిప్రోలోకమన్వితౌ
న్నభుంజీయాత్కదాచన । సత్రభోజనైష్యేవం ॥ — ॥

—*దీఘసత్రభోజనై ప్రియశ్చిత్తమ్*

దీఘసత్రభోజనై ప్రియశ్చిత్తమాహదేవలిః । శ్లో ॥ పక్షద్వయం
వా నష్టంవా యోవాకోవాజనాధిప ॥ సంకల్పభోజయేద్విప్రిః తద్దీ
ఘం సత్రముచ్యతే । విసస్తత్రనభుంజీయాత్పూర్వవద్దృష్టసంగమాత్ ॥ ప
క్షంవామాస మథవా భక్త్వానిష్క్రమించరేత్ । పక్షభుకౌపరాకంస్య
చ్చాంద్రంస్యాత్సానభోజనైశ్చ ॥ — ॥

—*శూద్రసత్రభోజనై ప్రియశ్చిత్తమ్*

శూద్రసత్రభోజనై ప్రియశ్చిత్తమాహసేవ । శ్లో ॥ శూద్రసత్రేనభుంజీత
ప్రిణైకంతగతైరపి । భుంజన్నరకమాసాద్యవాయసత్వ మవాప్నుయాత్ ॥
శ్లో ॥ పక్షేమాసేషుతావదై భోజనేతు యథాక్రమం । యావకంతప్తకృ
చ్ఛ్చింశ ప్రిజాపత్యమక్షేందంవం ॥ కృత్వాశుద్ధిమవాప్నోతి ద్విజఃపాఠ
క్షయాత్కరిమాదితి ॥ — ॥

—*శూద్రవేశ్యాదిగృహే స్వయంపాకాదినాభోజనై*

శూద్రాదిగృహే స్వయంపాకాన్నభోజనై ప్రియశ్చిత్తమాహపరాశ
రః । శ్లో ॥ శూద్రాలయేవావేశ్యాయా గృహేవామంతదపితం । ప
క్త్యాభుక్త్వాసపాపీయా న్నహంతంనరకంప్రజేత్ ॥ తద్దోషపరిహారార్థం
ప్రియశ్చిత్తమిదంస్తృతం । పరేద్యువాతదానీంవా వాపియత్వాశిరోరు
హా ॥ స్నానంకృత్వా తతఃపశ్చాత్తప్తకృచ్ఛ్చిం సమాచరేత్ । పంచగ
వ్యం పిబెత్పశ్చాచ్ఛుద్ధిభవతినాన్యథైతి ॥ — ॥

—*సంహతాన్నభోజనై ప్రియశ్చిత్తమ్*

సంహతాన్నభోజనై ప్రియశ్చిత్తమాహగౌతమః । శ్లో ॥ సంఘేభూ
యద్విజాయెతు మాగ్గేలీధాగమేపివా । స్వద్రవ్యమేళనంకృత్వా పక్త్యా
భుక్త్యైకదేశతః ॥ తేనర్వేనరకంయాంతి శూద్రతుల్యానసంశయః । తేషా
మిదం మునిప్రోక్తం ప్రియశ్చిత్తంవిశుద్ధిదం ॥ ఎకరాత్రేపంచగవ్యం ద్వి

౧౩) వైద్యనాథీయే అస్మాత్పాభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్

తాత్రేయావకం చరేత్ । పాజ్జాపత్యం త్రిరాత్రేవ పత్నైచాంద్రాయణం
స్మృతం । మాసేతుశూద్రతుల్యస్య స్త్రీణామథానసమీరితమితి ॥ — ॥

—*క్రీతాన్నభోజనేపాప్రాయశ్చిత్తమ్*

క్రీతాన్నభోజనే నిందామాహదేవళః । స్తో ॥ దేవాలయేషుమాగేషు
గ్రామేషు నగరేషుచ । విప్రఃక్రీతాన్నభోక్తాచై తదానరకమాపుయాత్ ।
భుహోభారతేపి ॥ స్తో ॥ క్రీతాన్నం దేవతాగారే గ్రామేవాపట్టణేపథియో
భుక్తేకపూర్వజోజ్ఞానాన్నరకంససమాపుయాదితి ॥ — ॥ హేమాద్రా ॥
విప్రఃకంతగతప్రాణః క్రీతాన్నంయదిభుంజతే ॥ గ్రామేవానగరేతీథేషు
హదేవాలయేపివా । నగత్వానరకంఘోరం నానాయోనిషుజాయతే । త
ష్టాత్తస్యవిశుద్ధ్యర్థం పాప్రాయశ్చిత్తముదీరితం । త్రిరాత్రంభోజనేకాయం
పత్నై తప్తంసమాచరేత్ ॥ మహాతప్తంతు మాసేవ పత్నైరేచాంద్రముచ్య
తే । అతఃపరంశూద్రతుల్యోవిద్వానపినసంశయః ॥ విప్రస్త్రీణామేతదథాం
యతీనాందిగుణంభవేదితి ॥ — ॥

—*యాగాన్నభోజనేపాప్రాయశ్చిత్తమ్*

యాగాన్నభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహవణ్యః । స్తో ॥ యజ్ఞేషువశు
బంధేషు అన్నమత్తియదాద్విజః । సవైచరకమాప్నోతి సవిడాలసమోభ
వేత్ ॥ భుక్తేయదివపాహోమాత్పాక్వాపంమహదన్నతే । పునస్తస్యో
వనయనం ప్రాజాపత్యేనశుద్ధ్యతి ॥ వపాయాగస్సంవిహోయోభుక్తేకా
క్షితాలయే । పాజ్జాపత్యంవిశుద్ధ్యర్థం మునిభిఃపరికీర్తితమితి ॥ — ॥ కా
త్యాయనః । స్తో ॥ ఋత్విజాంచపరస్త్రీణాం భోక్తృణాంయాగసన్కుని
హోవ్యరజసిమేకాంపంచగవ్యేవశుద్ధ్యతి ॥ సువాసినిచైస్తగ్భృతఃపితృత్వాదోద
కంతథా । విధవావపనంకృత్వా ప్రపితృప్రప్తకూర్చకం ॥ యతిశ్చబ్రహ్మచా
రీచ పూర్వంయాగాన్నభక్షణే । చాండ్యంకుర్యాద్వపాహోమా త్వరంకా
యం సమాచరేదితి ॥ — ॥

—*అస్మాత్పాభోజనేపాప్రాయశ్చిత్తమ్*

అస్మాత్పాభోజనే పాప్రాయశ్చిత్తమాహగౌతమః । స్తో ॥ అస్మాత్పా
భోజనంవిహోగీరోగఃకురుతేయది । సమలాశీసదాజ్ఞేయ స్సర్వకర్మబహి

మూలః ॥ శ్రాద్ధకాలేషుచాన్ద్రంస్యా నృహణతద్వయంస్త్రుతం । పంచవ
వేశుతప్తంస్యాదితరత్రతుయావకం । ద్విగుణంవిధవానాంతుయతీహాన్ద్ర
స్త్రుచారిణామితి ॥ — ॥

—*అశుచికాలభోజనే ప్రియశ్చిత్తమ్*—

శాతాతపః॥ క్లో॥ మూత్రోచ్ఛారంద్విజఃకృత్వాహ్యకృత్వాశౌచమాశ్ననః ।
మోహోచ్ఛత్వాత్రిరాన్ద్రంస్యా స్తత్యాసాంతపనం చరేత్ ॥ మూత్రయత్వా
వ్రజన్తాగ్ం స్త్రుతిభింశాజ్జలంపిబెత్ । అహారాత్రోపితస్నాత్వా జా
హుయాశ్సాపిషంహవిః ॥ వ్యాఘ్రిః ॥ క్లో॥ అస్పృశ్యస్పృశానంకృ
త్వా యదాభుక్షేగృహోశ్రమీ । అకామతస్త్రిరాన్ద్రంస్యాత్ పదాన్ద్రం
కామతశ్చరేత్ । — ॥ ప్రజాపతిః ॥ క్లో॥ అస్నాత్వాతు యదాభుక్షేగృహిం
డందత్వాపితువ్రాతీ । స్పృష్ట్యాశవముదక్యాంవాచం డాలంసూతికాంతథా ॥
అకామతస్త్రిరాన్ద్రంస్యాచ్ఛుద్ధ్యాసాంతపనంచరెదితి । పిండంప్రెతపిండం॥—॥

—*షర్యుషితాన్నభోజనె*—

షర్యుషితాన్నభోజనెప్యాహసవెవక్లో ॥ జలెనిధాయపూర్వేశ్చర్య
దన్నంపిరరెధృతం ॥ తత్షర్యుషితసంక్షం స్యాచ్ఛుక్త్యాచాన్ద్రాయణంచరేత్ ॥
త్రిగాన్ద్రం పంచరాన్ద్రంవా భుక్త్యాషర్యుషితంద్విజః । తస్యోపనయనం
భూయ శ్చాన్ద్రాయణమథాచరేత్ । హింసుజీరకసంమిశ్రం తింత్రీహీన
సనేచితు । దుగ్ంధరహితంయత్తుభోక్తవ్యంద్విజపుంగవైః ॥ దధ్నిశ్చు
లేనత్రైలేన యదన్నంసంసృతంభవేత్ । దుగ్ంధరహితంభోజ్యమశ్మ
ధాచాన్ద్రముచ్యతేతి ॥ — ॥

—*ఓదనపటకమాషవటకాదిభక్షణైః*—

గాలవః । క్లో॥ ఓదవాన్నిమిథంవస్తుశుషీభూతంయదాభవేత్
అభోజ్యంభక్షయి త్వాతగ్యాన్తంకృచ్ఛిమాచరేత్ ॥ దుగ్ంధరహితం
భక్ష్యం తథాషర్యుషితంచయత్ । పటకం మాషసంభూతం శమకల్యా
దిత్యైవచ । తైలాదిపాకహీనంచ భక్ష్యమాహుర్మనీషిణః ॥ మాష సం
భూతపటకాంచ్చమూలీంచతథావిధాం ॥ నిమగ్నరణతయావిప్రీకభుంజే
తకదాచన । పితృధన్దేవకార్యాథాం పక్త్యాభుక్త్యానదోషభాక్ । పృ

భాతానీహభక్షిత్వా యావకంకృచ్ఛమాచరేదితి || — ||

—*పరమాన్నకృసరభక్షణే కాలనియమః*

దేవలః || శ్లో || పరమాన్నంచకృసరం వృథాపక్త్వాద్విజోత్తమః । భుంజీతయదిచ్ఛద్దీప్త్యా ఉపోవ్య రజనీం తథా || పంచగవ్యంపిబేష్పశ్చాచ్ఛుద్ధోభవతి నాన్యథా । రవౌ ధనుస్సమాయాతే శృహే కన్యా రజస్వలా || పితృదేవనిమిత్తంచ పరమాన్నం ప్రశస్యత ఇతి || ధనుర్మాసే శృహే కన్యా యదిస్యాత్ప్రీధమార్తవా । తద్దైవ దైవయాత్రాయాం కృసరాన్నం నదోషకృత్ || పితృకార్యేషు సర్వేషు దైవే బంధుసమాగమే । పక్త్వా భాజ్యం తదన్నంస్యాత్ప్రీధూతక్షీరసంభవం నిమిత్తైనవినా భుక్త్వా దినమేకమభాజనమ్ । పంచగవ్యంపిబేష్పశ్చాచ్ఛుద్ధోభవతి నిచ్చితమితి || ధనుర్మాసేష చుహితరి భగిన్యాం స్నూషాయాంచ ప్రథమార్తవాయాం పితృకార్యే బంధుసమాగమేష పాయసకృసరాన్నభౌజనే నదోషః । అన్యత్ర ఎకరాత్రోపవాసః || పంచగవ్యపాశ్రనంచ ప్రాయశ్చిత్తచిత్త్యర్థః ।

—*వ్రాత్యకుప్త్యాద్యన్నభౌజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*

వ్రాత్యాద్యన్నభౌజనే దేవలః || శ్లో || వ్రాత్యాన్నం యదికుప్త్యాన్నం భుజైర్విప్రః క్షుధాతురః । ఏకాదశ్యన్నభుక్తైచ్చనశుద్ధ్యై చాంద్రాయణం చరేత్ || కుండగోళకయోరన్నం పరివిత్రైస్తద్దైవచ । పరివేత్తుర్యదన్నంచ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ || దేవాచారకన్య యోభుజైర్-తథాగణకవేత్తని । ఉభౌతౌ పాపినాప్రోకౌ ప్రాయశ్చిత్తమధాహరతః || ఏకరాత్రే పంచగవ్యం ద్వీరాత్రే యావకం స్మృతమ్ । మాసమాత్రే పరాకంస్యారజ్జే చాద్రిమమిదితమ్ || తతః పరం తత్సమస్యాత్ స్త్రీగౌమధముదితమ్ ।

—*యత్యాద్యన్నభౌజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*

శ్లో || యతేరారాధనే భుక్త్వా యత్యన్నం హాయనోపరి । దంపత్యోర్భుక్తశిష్టంయత్ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్ || ఉల్లంఘితం పాదమాతం భిడాలాఖాదిమదితమ్ । దేవపూజావిహీనంయద్వైశ్వదేవవివజితమ్ || దేవాభయేచ యచ్ఛక్తం యదన్నం మూల్యసంభవం । శీఘ్రీకృతంయదన్నంచ శూపేణ నదనేనవా || తుషాపాషాణసంయుక్తం ఫలీకరణమిశ్రే

తం । అసాక్షికం యదన్నంచ యదన్నం జీవతండులం ॥ ఎతచ్ఛక్తివైవిధ్యధ్య
ధాం పరాకం కృచ్ఛమాచరేదితి । భోక్తురాగమనాత్పుర్వం భోజనపా
త్రే యత్పరివేషితం తదసాక్షికం ॥ —

—*అంతశ్శవగ్రామభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అంతశ్శవగ్రామభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ సంవతః? ॥ శ్లో ॥ య
త్రగ్రామేతు కుణహ విప్రోపతేత తత్రవై । పాకయజ్ఞం తథాభుక్తిం జలా
హరణమెవవా ॥ నకుర్యాత్తావతావిప్రో యావన్నాస్యత్రనీయతే । కుణపే
నాశితేగ్రామే విప్రోభుక్త్వాతు పాపకృత్ ॥ ప్రాజాపత్యంతు కుర్వీత పంచ
గవ్యమతఃపరం । ద్విజానాం క్షీరపానేతు సదోషా గృహమెధినామితి ॥ —

—*చంద్రసూర్యోపరాగభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

ఉపరాగభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ మనుః ॥ శ్లో ॥ సూర్యోపరాగే
యోభుక్తైతస్యపాపం మహత్తరం । తస్యపాపవిశుద్ధ్యధాం తప్తకృచ్ఛ
మదీరితం ॥ చంద్రోపరాగకాలేతు భుక్త్వాకాయం సమాచరేత్ । ఉభ
యోర్భోజనే విప్రో పునస్సంసారమహాతీతి ॥ మరీచిరపి ॥ శ్లో ॥ సూర్య
గ్రహేతు నాశ్చీయాత్పుర్వం యామచతుష్టయం । చంద్రగ్రహేతుయామాం
స్త్రీ భుక్త్వాపాపంసమశ్నుతే । ఇమంధర్మం పరిత్యజ్య యోవిప్రస్త్వన్యథా
చరేత్ । తస్మాదపనయనం భూయస్తప్తం సాతపనం స్మృతమితి ॥ సూర్య
గ్రహభోజనే తప్తకృచ్ఛం చంద్రగ్రహభోజనే సాంతపనమిత్యధాః । —

—*భిన్నపాత్రాదిభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

భిన్నపాత్రాదిభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమాహ గాలవః ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణ
పాత్రం తథా కాంస్యం రాజతం భిన్నమేవయత్ । తత్రభుక్త్వా చరేతా
యమన్యథాదోషమాప్నుయాత్ ॥ యేషుపశ్చేషు యోభుక్తైరదాతత్ర
భుజీం చరేత్ । వణాంతరం నయంజీత తథాచేదైందవం చరేదితి ॥ —
శాతమోపి ॥ శ్లో ॥ ఏకజాతీయపశ్చేషు కాంస్యేచాభిన్నభోజనే । భోజ
నంకురుతే యత్తు సపూర్ణాయర్థవేదిహేతి ॥ —

—*రజస్వలా పక్వాన్నభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

రజస్వలాపక్వభోజనే మారూంజేయః ॥ శ్లో ॥ అజ్ఞాత్వా పుష్పిణీ

(౪౬) బైద్యనాథాయః సీమంతపుంసవనాదికాలాతిక్రమేప్రాయశ్చిత్తమ్

వారీ కృత్వాదైవచక్రియాం పశ్యాచ్చుష్కంరజో దృష్ట్వా యదాతస్మా
దపాక్రమేత్ || తాం దృష్ట్వాభావణంకృత్వా భుక్తవంతోయదిద్విజాః | చాం
ద్రావిణైః శుద్ధాస్త్వః పంచగవ్యేనతే తథా || పునఃకర్మప్రకుర్వీరన్ భవే
యుఃపాపినోన్యథేతి || — ||

—నిషిద్ధాది నెద్విభోజనెప్రాయశ్చిత్తమ్*—

నిషిద్ధాది నెద్విభోజనె ప్రాయశ్చిత్తనూహసఎవ | స్తో || అకన్
ద్విపర్వ రాత్రౌచ మృతాహతృప్స వాసరే | తథాచతుర్దశ్యస్త్రమ్యో
స్సంక్రాంతౌచమహోత్సవే || పితరౌవ్యాధినాక్రాంతౌ మహారాజనిపాత
నే | శ్రోత్రియేమరణం ప్రాప్తే గుయాణాంసంఖనంభవే | నద్వివారం స
మశ్నీయాం ద్విప్రాధర్మమనుష్ఠరన్ || తస్యపాపస్య శుద్ధ్యథాంసహసాని
మృతీంచరేత్ | పంచగవ్యేనశుద్ధస్యా ద్విప్రాద్వివారభోజనాదితి || ఏ
తదనభ్యాసవిషయం || అభ్యాసేతుభోజనప్రకరణోక్తమకన్ద్విపర్వరాత్రౌ
చెత్యాదిప్రాయశ్చిత్తం ద్రక్షన్యం || — || సఎవ || స్తో || వైశ్వదేవం దేవ
రాచాన్నిత్యహోమంతథావిధం | బ్రహ్మయజ్ఞంపితౄణాంచ తపణంద్విజ
వల్లభః || త్యక్త్వాభుక్త్వాతథాచిప్రః సురాపీత్యుచ్యతేబుధైః | తప్తకృచ్ఛం
చరెత్పాపీ తస్మాద్దోషాశ్శ్రీముస్యతే || పంచగవ్యేనపూతాన్తా నాన్యథా
శుద్ధిరిష్యతఇతి | ఎతదనకృత్కరణవిషయం | సకృత్కరణేతు | స్తో || వే
దోదితానాం నిత్యానాం కర్మణాంసమతిక్రమే | స్నాతకవ్రతలోపేచ
ప్రాయశ్చిత్తమభోజనమితి మనూక్త ఎకరాత్రోపవాసోద్రష్టన్యః || — ||

—స్వస్వకాలేగభాధానాద్యకరణేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

స్వస్వకాలేగభాధానాద్యకరణ ప్రాయశ్చిత్తమ్క్తం హేమాద్వైత
స్తో || స్నాతవ్రత్యానుతాపత్నయం చతుర్వపంచమేష్టివా | కృత్వాభిష్ఠా
దయికం ప్రాతస్తద్రాత్రామంత్రపూర్వకం | గభాధానంతదానుత్యా
ప్రీతిగభాం నతన్మృతం || అన్యథాగభాఘాతీస్యాద్యరాజారస్తతైవ
సః | ప్రాజాపత్యత్రయంకుర్యాద్వితియేపునరార్తవే || — ||

—సీమంత పుంసవనాదికాలాతిక్రమేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

|| స్తో || సీమంతపుంసవనయో స్వకాలాకరణేసతి | ప్రాజాపత్యద్వయం

కృత్వా శుద్ధోభవతినాన్యథా ॥ జాతకర్తనకుర్వీత నాస్తికృత్యద్య విపూర్వ
జః । ప్రాజాపత్యద్వయంకుర్యా నాస్తిచౌరైధవాకృతే ॥ ఏకాదశేద్వా
భశేనా నాహుర్భూషీయతే ॥ అక్షపత్తాపితాకుర్యా త్ప్రాజాపత్యద్వయం
తతః । అన్నప్రాశనచౌళాది కాలేకుర్యాద్భూతేపివా । ముఖ్యకాలపరిత్యా
గావన్నప్రాశన కర్తవ్యం । వ్రతబంధేతుగౌణంస్యా త్ప్రాజాపత్యముదీరి
తం ॥ దేశకాలానురోధేన యదిచాశంఘంబతే । ప్రాజాపత్యద్వయంకృ
త్వా తత్పాపంపరిహరయేత్ ॥ — ॥

—*అక్షరాభ్యాసోపనయనకాలాతిక్రమేప్రాయశ్చిత్తమ్*—

పంచమాబ్జంవిలంఘ్యశుశికోరక్షరసంగ్రహే । కాయకింతతకర్తవ్య
మన్యథాదోషమాపుయాత్ । యదికామాదప్తమాబ్జంలంఘయిత్వానిరే
ద్వ్రతం । నవమేతప్తకృచ్ఛింస్యాద్దశమేతచ్ఛకాయకిం । ఏకాదశేద్వాద
శేవాహ్యతిక్రమ్యేంద్రవంచరేత్ । తతఃపాదశాతుకర్యా దైందవత్రయ
మేవచ । — ॥

—*అజిన మేఖలాదండత్యాగే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అజినంమేఖలాందండంబ్రహ్మచారీయదిత్యజేత్ । ప్రాజాపత్యేం పక్షమా
త్రేమాసేతప్తంసమాచరేత్ । అద్దమాత్రపరిత్యాగే కుర్యాచ్చంద్రాయణ
వ్రతం । అగ్నికార్యంబ్రహ్మయజ్ఞం దేవర్షిపితృతర్పణం । అకృత్వావత్సరే
చాంద్రం తత్సరంపతితోహిసః ॥ — ॥

—ఉష్ణదశస్మానై ప్రాయశ్చిత్తమ్—

ఉష్ణదశస్మానాదౌప్రాయశ్చిత్తమాహదేవలః । స్తోత్రకూపోదకసప్తా
హంస్మానముష్ణేనచారిణా । పృత్తికాభివిదానశౌచం కృత్వాసప్తాహమే
వచ ॥ ప్రాజాపత్యంశుద్ధ్యర్థంచరేత్పుతోభవద్ద్విజః । పంచగవ్యంత
తఃపీత్వా పూతోభవతినాన్యథైతి ॥ — ॥

—యజ్ఞోపవీతశిఖాబంధనమంతరా—

యజ్ఞోపవీతాదినావినాభాజనైప్రాయశ్చిత్తమాహదేవలః ॥ స్తోత్రవిదా
యజ్ఞోపవీతేనశిఖయాచద్విజోత్తమః । ఉచ్ఛిష్టోయదిమోహాన్తాపావకృత్స
భవద్ద్విజః ॥ ఉపావ్యరజనీమేకాం పంచగవ్యేనశుద్ధీతి । శిఖియావినాశి

ఖాజుధనెనవి నెత్యధః ॥ — ॥

—శిఖోపవీతభ్రంశేప్రాయశ్చిత్తమ్—

శిఖానాశైతుగౌతమః । శ్లో ॥ శిఖాంవినాద్వజశ్రేష్ఠః కర్ణగోవాల
రోమభిః । ధృత్వాతద్దోషశాంత్యధః ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ యా
వద్భిఖాపునజాతా తావత్కణేనధారయేత్ । బ్రహ్మవిష్ణుమహేశౌఖ్యా
బ్రహ్మసూత్రస్యతంతవః । ఎకస్త్వక్రతుటితేవిప్రః పునర్మత్యానవంముదా॥
నిత్యకర్తుప్రకుర్వీతక్రతుటితనిక్షిపేజ్జలై । బ్రహ్మసూత్రంతు వామాంసాద్భృ
ష్టంస్యాచ్ఛతురంగలం ॥ పాణాయామత్రయంకృత్వాపునస్థానెనియోజ
యేత్ । వామబాహూయదాభ్రష్టం తదధోబ్రహ్మసూత్రకం । పాణాయా
మశతంకృత్వా స్వస్థానెపూర్వపత్క్షిపేత్ ॥ మణిబంధేయదాభ్రష్టం
ప్రాణాయామసహస్రకం । కృత్వాశుద్ధిమవాపోతి వామహస్తాదధోగ
తం । యత్సూత్రంసహసాత్యక్త్వా ధారయేదన్యసూత్రకం ॥ జలైభ్రష్టంపరి
త్యజ్య సహస్రంవేదమాతరం । జప్త్వాశుద్ధిమవాపోతి నాన్యధాశుద్ధ
రీరితేతి ॥ — ॥

—భాజనకాలేక్షుతజృంభణాపానవాయుత్సర్గప్రాయశ్చిత్తమ్—

భాజనకాలేక్షుతాదౌప్రాయశ్చిత్త మాహవిష్ణుః । శ్లో ॥ ద్విజోభాజన
కాలేతుజృంభణంక్షుతమేవవా । అపానవాయుమోక్షంవాకుమన్నిష్కృ
తిమాచరేత్ । అన్యోదోభ్యాంజలంధృత్వా తస్యమూర్ధానివిన్యసేత్ ॥
పృచ్ఛేత్తజ్జన్మనదనందివావాయదివానిశి । క్షుతేచజృంభణేచైవ కృత్వై
వంసవిశుద్ధ్యతి । అపానవాయోరుత్సర్గ జాతేన్నంపరివర్జయేత్ ॥ లో
భేనభుక్త్వాతద్భక్తంస్నాత్వాకాయంసమాచరేదితి ॥ — ॥

—శివనిర్మూల్యభాజనెప్రాయశ్చిత్తమ్—

శివనిర్మూల్యభాజనెప్రాయశ్చిత్త మాహదేవఃశ్లో ॥ శంభానివేదితంభ
క్తం తత్తీర్థంశౌకమేవవా । విప్రస్సకృన్నభుజీయామృత్వాతప్తంసమా
చరేత్ ! మాకంఠేయః ॥ — ॥ శివే నివేదితం భక్తం ప్రత్యేకందేవతాం
వినా । ద్విజోజ్ఞానాద్యదాభుక్తైతప్తకృచ్ఛంసమాచరేదితి ॥ — ॥

—సాలిగామిసాహిత్యేప్రాయశ్చిత్తాభావః—

సాధిగ్రామాదిసాహిత్యే విశేషమాహ జాబాలిః ॥ శ్లో ॥ శివే విష్ణోర్విదిభి
దేవైర్వైష్ణవై యత్సమర్పితం । తద్భుక్త్వా విప్రవర్యోసా నభవేద్దోషభా
జనమితి ॥ హరితోపి । శ్లో ॥ సాధిగ్రామాదిభిశ్శుభా వేష్టితస్య యదర్పి
తం । తద్భోక్తవ్యం ద్విజైర్నిత్యం తత్తోయంచ పివేద్దివ్యభితి ॥ ఫలాధిక్యమ
ప్ర్యాహ యోగయాజ్ఞవల్క్యః । శ్లో ॥ శివే నివేదితం భక్తం సాధిగ్రామా
దివేష్టితే । తద్భుక్తభోజనే । చాంద్రం కృతవాన్నాత్రసంశయః ॥ అన్యథా
మాంసతుల్యం స్యాత్తత్తోయమస్మజానమమితి । — ॥

—*పత్న్యసహ భోజనవిచారః*—

పత్న్యసహభోజనే ప్రియశ్చిత్తమాహ దేవలః ॥ శ్లో ॥ ద్విజః కామా
తుర్యోస్తు పత్న్యసహ యదాన్నభుక్ । పశ్చాచ్ఛాపంద్రాయణం కృ
త్వాశుద్ధిమాప్నోతిపార్వికీమితి ॥ గాలవః ॥ శ్లో ॥ ఏకయానై సమారో
హమేకపాత్రేతు భోజనం । వివాహే పథియాత్రాయాం కృత్వా విప్రోన
మష్యతి ॥ అన్యథా దోషమాప్నోతి పశ్చాచ్ఛాపంద్రాయణం చరేత్ ।
అభ్యాసే ద్విగుణంచైవ కృత్వా శుద్ధిమవాప్నుయాదితి ॥ —

—*కృచిచుచ్ఛిష్టదోషాభావః*—

గౌతమః ॥ శ్లో ॥ పితానుజస్య పుత్రస్య తయోః ప్రీతిం సముద్వహత్ ।
నిక్షిపేత్కబళం తత్ర నదోషస్తత్రభోజనే । తాభ్యాం సహ నభుంజీత భు
క్త్వాదోషమవాప్నుయాదితి ॥ —

—*నీలీవస్త్రధారణనిషేధః*—

నీలవస్త్రధారణేత్వాపస్తంబః ॥ శ్లో ॥ నీలీరక్తం యదోవస్త్రం బ్రాహ్మ
ణోంగేషు ధారయేత్ । అహోరాత్రోషితోభూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥
రోమకూపే యదాగచ్ఛేద్రసోనీల్యాస్తు కస్యచిత్ । త్రివర్ణేషుతు సామా
న్యం తప్తకృచ్ఛం విశోధనం ॥ పాలనై విక్రయేచైవ తద్వస్త్రాంతూషజీవ
నే । పతితస్తు భవేద్విప్రస్త్రిభిః కృచ్ఛేర్నిశుద్ధ్యతి ॥ సానం దానం జ
పోహోమస్సాన్వధ్యాయః పితృతర్పణం । వృధాతస్యమహాయజ్ఞానీలీసూత్ర
స్యధారణాత్ ॥ నీలీమధ్యతు గచ్ఛేద్యః ప్రమాదాద్బ్రాహ్మణః క్వచిత్ ।
అహోరాత్రోషితోభూత్వా పంచగవ్యేన శుద్ధ్యతి ॥ నీలీదారుయదాభిం

ద్యద్భిష్టానస్య శరీరకం । శోణితం దృశ్యతే యత్ర ద్విజశ్చాంద్రాయణం
 చరేత్ ॥ స్త్రీణాం క్రిడాథాసంభోగే శయనీయే నచవ్యతి నీలీరక్తేన
 స్త్రీణాం యదన్న ముపదీయతే ॥ దాతారం నోపతిష్ఠేత భూక్తాభుంజీతకిచ్చి
 పం । కంబులై పట్టవస్త్రీచ నీలీరాగో నచవ్యతి ॥ నీలీవస్త్రం ధృత్వాభా
 జనై ప్రియశ్చిత్తమాహ గాలవః ॥ క్లో ॥ నీలీవస్త్రంతు తచ్చిష్టం ధృత్వా
 కర్మాకరోతియః । సవిప్రస్తనకర్మాహస్తతగ్మర్మవికలం భవేత్ ॥ ఏక
 స్త్రి దివసే భుక్త్యా ధృత్వా నీలీమయం పటం । పుర్యాదైహవిశుద్ధ్యధాన
 యావకం మునిచోదితం ॥ అభ్యాసేతు పరాకంస్యా ద్వత్సరే చాంద్రముచ్య
 తేతి ॥ తచ్చిష్టమితి ॥ వస్త్రాంతేమధ్యేవా నీలీతంతుభిశ్చిష్టతమిత్యధాః ।
 గౌతమః ॥ క్లో । నీలీమయం పటం ధృత్వా విప్రస్తచ్చిష్టమేవవా । కృ
 త్వాకర్మాణి భుక్త్యావా నతతగ్మర్మఫలం లభేత్ ॥ భోజనై మాంసభు
 గ్విప్రస్సర్వధాపరివజాయేదితి । దేవలః ॥ క్లో ॥ నీలీవస్త్రంచ తచ్చిష్టంధృ
 త్వాజ్ఞానాత్మయశ్చరేత్ । సవిప్రస్త్వశుచిర్నిత్యం నకర్మాహాభవేద
 హేతి ॥ —

—*పరాన్నభోజనై ప్రియశ్చిత్తం*—

పరాన్నభోజనై ప్రియశ్చిత్తమాహ శౌనకః ॥ క్లో ॥ యస్మిన్వయం జ
 పేన్నంత్రం శతవారం దినేదినే । సదా పరాన్నభోక్తాచ విముచ్యేతహికిచ్చి
 పాదితి ॥ యమః ॥ క్లో ॥ నవంకౌవిషమం దద్యాన్నయాచేన్నచదాపయే
 త్ । పాజాపత్యేన కృచ్ఛేణ ముచ్యతే కర్మాణస్తత్యతి ॥ —

—*నవశాస్త్రాద్ధిభాజనై ప్రియశ్చిత్తం*—

శాస్త్రభాజనై ప్రియశ్చిత్తమాహ విష్ణుః ॥ క్లో ॥ పాజాపత్యం
 నవశాస్త్రే పాదోనంత్యాద్యమాసికే । త్రైవిక్షికే తదధాన్యాత్పంచగ
 వ్యం ద్విమాసికత్యతి ॥ పతచ్చాపద్విషయం । అనాపదితు ॥ క్లో ॥ చాంద్రా
 యణం నవశాస్త్రే పాజాపత్యంతు మిశ్రకే । ఏకాహస్తు పురాణేషు ప్రి
 యశ్చిత్తం విధీయత్యత హారీతోక్తం ద్రష్టవ్యం ॥ పాజాపత్యంతు మిశ్రకత్య
 త్యాద్యమాసికవిషయం । ఊనమాసికాదిషుపాదోనపాజాపత్యాదీనిక
 తావ్యాని ॥ తదుక్తం చతుర్వింశతిమతే ॥ క్లో ॥ పాజాపత్యం నవశాస్త్రే

పాదోనంత్యాద్యమాసికే । త్రైపక్షికే తదగ్రంస్యాద్వాపాదా మాసికేత
తః ॥ పాదోనకృచ్ఛ్రముద్దిష్టం షణ్ణాసేచాద్వికేతథా ॥ త్రిరాత్రంచాన్యమా
సేషు ప్రత్యుజ్జంచేదహస్తైతమితి । అత్ర ప్రాజాపత్యం నవశాద్ధైత్యయ
మంశఆపద్విషయః ॥ అనాపదితు చాంద్రాయణం తథేతి । మరీచిః ॥ క్లో ॥
నగ్నశాగ్ధం నవశాగ్ధమాశౌచాభ్యంతరేద్వయం । తతామంప్రతిగృ
హ్యేషుమహారోరవమశ్నుతే ॥ నగ్నశాగ్ధనవశాగ్ధే చాంద్రాయణముదీరి
తం । ఆద్యశాగ్ధతథాచాంద్రంసపిండిప్రేతభోజనే ॥ చాంద్రాయణంపరా
కంవా కుర్యాత్తద్వోషశాంతయితి ॥ ప్రాజాపత్యంతుమిశ్రకృత్యేతదావృ
త్తాద్యమాసికవిషయం । అత్ర చాంద్రాయణం మహేకోద్దిష్టవిషయం ॥ త
దావృత్తాతు చాంద్రాయణత్రయం కార్యం ॥ క్లో ॥ ఆద్యమాసికమేకశ్చే
చ్ఛక్తేభాగ్యాప్త్యేహీయతే । చాంద్రాయణత్రయంకృత్వా కూక్షాంజైర్లు
హుయాత్తతః ॥ పునః కర్మప్రమర్శిత తతః పూతోభవేద్విజృంభితే ॥
యత్తు శంఖవచనం ॥ క్లో ॥ చాంద్రాయణం నవశాగ్ధే పరాకో మాసికే
స్తృతః । పక్షత్రయేతుకృచ్ఛ్రంస్యాత్ షణ్ణాసే కృచ్ఛ్రపవతు ॥ అగ్నికే
పాకకృచ్ఛ్రంస్యాదేకాహః పునరాద్భిజృంభితే । అత్ర యత్పరాకాదివిధానం ॥
తత్సర్వాదిపాతవిషయం ॥ అపాక్షైరయవిషయంచ ॥ క్లో ॥ చండాలామ
దకాత్సర్వాద్భిక్షాణాద్వైద్యురూదపి ॥ దంష్ట్రీభ్యశ్చ పశుభ్యశ్చ మర
ణం పాపకర్మణాం । పతితాన్నాశకైశ్చైవ విహిష్యధనకైస్తథా ॥ భుక్తై
షాం షాడశశాగ్ధే కుగ్యాటించువ్రతం ద్వజః । అపాక్షైరయాన్యచద్దిశ్య
శాగ్ధమేకాదశేహని ॥ బాగ్ధాణస్తత్రభుక్త్యాన్నం శిశుచాంద్రాయణం చ
రేత్ । మాసగ్రాధైతథాభుక్త్యా తప్తకృచ్ఛ్రేణ శుద్ధ్యతి ॥ సంకల్పితేధభు
క్త్యాతుత్రిరాత్రం క్షుణ్ణం భవేదితి । భరద్వాజేన పాయశ్చిత్తవిశేషా
భిధానాత్ ॥ — ॥

—*శాగ్ధభోజనే బ్రహ్మచారిణః పాయశ్చిత్తం*

బ్రహ్మచారిణస్త్రు బృహద్యమోవిశేషమాహ ॥ క్లో ॥ మాసికాదిషుయోగ్నీ
యాదసమాప్తవ్రతోద్విజః । త్రిరాత్రముపవాసాత్ర పాయశ్చిత్తంవిధీయ
తే ॥ గ్రాణాయావతతంకృత్వా ఘృతంప్రాశ్యవిశుద్ధ్యతి । ఇదమజ్ఞానవిష

(౯౨) వైద్యనాథీయో సంసారాంగనాందీశ్రాద్ధభోజనప్రాయశ్చిత్తమ్

యః ॥ జ్ఞానసూర్యకేతు సపవాహ ॥ క్లో ॥ మధుమాంసంతు యోశ్చియా
చ్ఛ్రాద్ధసూతకవవా । పాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛం ప్రతశేషం సమా
పయేదితి ॥ —

—*క్షత్రియాదిశ్రాద్ధభోజన ప్రాయశ్చిత్తం*—

క్షత్రియాదిశ్రాద్ధభోజన చతుర్వింశతిమతేవిశేషఉక్తః ॥ క్లో ॥ చాం
ద్రాయణం నవశ్రాద్ధపరాకోమాసికేష్టృతః । త్రైపక్షికేసాంతవనం కృ
చ్ఛం మాసద్వయేష్టృతం ॥ క్షత్రియస్య నవశ్రాద్ధ ప్రతమేతమదాహృ
తం । వైశ్యస్యాథాధికం ప్రోక్తం క్షత్రియాత్తు మసీషిభిః ॥ శూద్రస్యతున
వశ్రాద్ధే చరేచ్ఛాంధ్రాయణద్వయం । సాధకం చాంధ్రాయణం మాసేత్రిప
క్షేత్వైండవం స్టృతం ॥ మాసద్వయే పరాకంస్యాదూర్ధ్వకంసాంతవనం
స్టృతమితి యతూశనసోక్తం ॥ క్లో ॥ దశకృత్వః పిబేదాపో గాయత్యై
శ్రాద్ధభుద్విజః । తతస్సంధ్యాముపాసీత శుద్ధ్యైత్తుతదనంతరమితి ॥ తదనుక్త
ప్రాయశ్చిత్తశ్రాద్ధవిషయం । —

—*సంసారాంగనాందీశ్రాద్ధభోజన ప్రాయశ్చిత్తం*—

సంసారాంగశ్రాద్ధభోజనేతు వ్యాసః ॥ ప్రవృత్తే చూడహోమేతు ప్రా
జ్ఞామకరణాస్తథా । చరేత్సాంతవనంభుక్త్వా జాతకమణిచైవహి ॥
అతో న్యేషుతుభుక్త్వాన్నం సంసారేక్షుద్విజోత్తమః । నియోగాచపవా
సేన శుద్ధ్యతేనంద్యభోజనఇతి ॥ — ॥ సీమంతోన్నయనాదిషు ధౌమ్యోవి
శేషమాహ ॥ క్లో ॥ బ్రహ్మదనేచ సోమేచ సీమంతోన్నయనేతథా । జా
తశ్రాద్ధనవశ్రాద్ధే భుక్త్వాచాంధ్రాయణంచరేదితి ॥ తత్రబ్రహ్మదినాఖ్యంక
ర్తాగ్నౌధానాంగభూతం । యత్తు భరద్వాజేనోక్తం ॥ క్లో ॥ భుక్తశ్చే
త్సూర్యణశ్రాద్ధే ప్రాణాయామాః షడావరేత్ । ఉపవాసస్త్రిమాసాని వ
త్సరాంతంప్రకీర్తితః ॥ ప్రాణాయామత్రయంపుద్ధాసహారాత్రం సపిండనా
ఆమరూపేష్టృతంసక్తంప్రతేవాపార్వణైతథాద్విగుణం క్షత్రియస్యైవం త్రి
గుణం వైశ్యభోజన ॥ సాక్షాచ్ఛతుగుణం చైవ స్టృతం శూద్రస్యభోజన
ఇతి । ఎతదప్యపద్విషయం ॥ అనాపద్యధికప్రాయశ్చిత్తస్యోక్తత్వాత్ । ఆమ
॥ శ్రాద్ధేసర్వత్రాధికం ॥ అమశ్రాద్ధేభవేదధామితి షట్త్రింశత్తేభిధానాత్

—*శ్రాద్ధశిష్టాన్నభోజనేనిషేధః*

శ్రాద్ధశిష్టాన్నభోజనంప్రతిషేధతిదేవలః । శ్లో ॥ అమాయాంపైతృకశ్రాద్ధే మాసిశ్రాద్ధేమహాశయే । శ్రాద్ధేచక్షణ్ణపత్యాభ్యాసపిండికరణైతథా ॥ మాసికేషు తథాపిప్రోనకుర్యాచ్చైషభోజనేమితి । — ॥ మహాభారతే ॥ శ్లో ॥ శ్రాద్ధకర్తృణిభాక్తారోభాక్తారోయిక్షకర్తృణి ॥ శ్రాద్ధశిష్టాన్నభాక్తారస్తైవైనిరయిగామినః । సగోత్రాణాంసకుల్యానాం నదోషశ్శిష్టభోజనే ॥ పుత్రీణామన్యగోత్రాణాం విధవానాంతుచువ్యతి ॥ — ॥ జాబాలిః । శ్వశురస్యగురోర్వాపి మాతులస్యమహాత్మనః । ఎతేషాంశ్రాద్ధశిష్టాన్నంభాక్త్యాదోషాచవిద్యతే ॥ పిత్రోశ్చబ్రహ్మనిగస్యజ్యేష్ఠభ్రాతుశ్చజ్ఞాతినః । ప్రైశ్యకేషునభోక్తవ్యంవిధవానాంతు సర్పదా ॥ విప్రస్త్వస్యకులేశ్రాద్ధేకుర్యాచ్చైచ్చిప్తభోజనం । ప్రాజాపత్యైనశుద్ధసాస్యజ్ఞాతీనాంతునదోషభాక్ ॥ సతినాంచస్వపిత్రాదా నదోషశ్శిష్టభోజనే । విధవాకేశవవనం కృత్వాతప్తంసమాచరేత్ ॥ యతశ్చబ్రహ్మచారీచ పరాకంక్యచ్ఛవాచరేత్ । సన్యాసీవపనంకృత్వా లక్షంచ ప్రణవంజపేత్ । చంద్రికాదావనేకస్మృతివదనాభిధానపూర్వకంశ్రాద్ధశిష్టాన్నభోజనంనదోషావహమిత్యుక్తంతచ్ఛప్రతిపాదితమథస్తాత్ హేమాక్రతునిషేధవచనముదాహర్యైశ్రాద్ధశిష్టాన్నభోజనేప్రామశ్చిత్తంచాభిహితం । అత్రనిషేధస్యప్రాబల్యైశ్చాద్ధశిష్టాన్నభోజనేప్రాయశ్చిత్తోపదేశాచ్చిష్టాచారవాహుభ్యాచ్చ తద్వజనమేనయక్తమిత్యాహః

—*చాళాద్యన్నభోజనేనిషేధః*

చాళాద్యన్నభోజనే విశేషమాహదేవలః । శ్లో ॥ చాళకర్తృణిసీమంతే ముహూర్తాదోభోజనేవరం । సురాపాన సమంపోక్తమతోనేచ్ఛంతి సూరయః ॥ — ॥ శాతమః । శ్లో ॥ సీమంతేపుంసవేచైవ చాళకర్తృణియోద్విజః । అసగోత్ర స్తదన్నాద స్సురాపీత్యుచ్యతేబుధైః ॥ — ॥ మాకండేయః । శ్లో ॥ చాళకర్తృణిసీమంతే పుంసవేయోన్యగోత్రజః । ముహూర్తాదూర్ధ్వభుక్తిపీ సురాపానమవాప్నుయాత్ ॥ ప్రియశ్చిత్తంద్విజైఃపోక్తమత్రచుష్టాన్నభోజనే । ముహూర్తాదృపరతస్తప్తంతత్పుర్వం భోజనంచరేత్ । జప్త్వాశుద్ధిమవాప్నోతి సహస్రం వేదమాత

(౯౪) వైద్యశాధీయే అవినైకయవిక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్

రం || స్త్రీణామధాన్యతీనాంచ వ్రతినాం చాంద్రముచ్యతే । చౌళకర్ష
ణీపూర్వత్రపరత్రచ సమంభవేదితి || — || స్మృత్యంతరేతు , స్తో || చౌ
ళాపనయనైచైవ సీమంతే పుంసవేతథా । ఋతూత్సవేవ్యహశ్శేషంభుక్త్వా
చాంద్రాయణంచరేదితి || అహశ్శేషమితి వచనాదాతౌత్రగ్యహభోజనై
వైతత్ప్రాయశ్చిత్తం || ఉచ్ఛిష్టభోజనాదీనాం ప్రాయశ్చిత్తమాన్విక పరి
చ్ఛేదే భోజనప్రకరణే నిరూపితం || తతఏవావధార్యం || — || అనుక్త
ప్రాయశ్చిత్తవిషయోఽఖిలిఖతౌ । అవినైకయవిక్రయచుష్ట భోజనప్రతిగ్ర
హేష్వనాదిస్త ప్రాయశ్చిత్తైషుసర్వేషు చాంద్రాయణంప్రాజాపత్యం
వేతి || — || మనుః । అభౌజ్యమన్నంనాత్తవ్యమాత్మనశ్శుద్ధిమిచ్ఛతౌ ||
అజ్ఞాతభుక్త ముద్ధార్యం శోధ్యంవాప్యశుశోధయేతి || — || స్మృత్యంత
రతే । స్తో || భక్ష్యాభక్ష్యాణ్యశేషాణిబ్రాహ్మణానాంవిశేషతః । తత్రశి
ష్టాయథాబ్రాయస్తతగర్తవ్య మితిస్మృతమితి || — ||

—*అవినైకయవిక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్*

అవినైకయవిక్రయస్యప్రాయశ్చిత్తమాహహరితః । గుడతిలపుష్పమూల
ఫలపక్వాన్నవిక్రయేసామ్యాయనం । లాఠూలవణమధుమాంస తైలక్షీరత
క్రదధి ఘృతగంధ చర్మ వాససామన్యతమవిక్రయే చాంద్రాయణం । త
థోణాకకకెసరిభూధే సువేత్తాత్తశస్త్రీవిక్రయేచ మత్స్యమాంస స్నాయ్య
స్థిశృంగనఖశుక్తివిక్రయేతప్తకృచ్ఛం । సింగుగుల్లలహరితాలమనశ్శీలాం
జనగైరిక ధూరలవణ మణిముక్తౌ ప్రవాళవైణవవృద్ధయేషుచ ఆరామతటా
కోదపా నపుష్కరణీ సుకృతవిక్రయేత్రిషవణస్నాయ్యధశ్శయీ వతుర్ధకా
లాహవోదశసహస్రంజనెద్గాయత్రీసంసృత్యరణేభ్రాజ్ఞోభవతి * హీనమానో
న్యానోన్యాపనసంకరసంకీర్ణవిక్రయేచేతి *॥ చతుర్వింశతిమతే || స్తో || సు
రాయావిక్రయంకృత్వా చరేత్సమ్యక్ చతుష్టయం । లాఠూలవణమాంసా
నాం చరెచ్ఛాంద్రాయణత్రయమ్॥మధ్వజ్యతైలసోమానాంచరెచ్ఛాంద్రా
యణద్వయం । పయఃపాయశఃపానాం చరెచ్ఛాంద్రాయణవ్రతం । ద
ధ్యాజ్యేయరసానాంచ గుడశింఢాదివిక్రయే || సర్వేషాంస్నేహపక్వానాం
పరాకతు సమాచరేత్ । సిద్ధాన్నవిక్రయేవిషః ప్రాజాపత్యంసమాచరేత్

ఉపవాసంతుతక్రస్య నక్తంకాంజికవిక్రయే ॥ పూగీఫ లానిమాంజిస్థాం రా
జభిజూరమేవచ । ఎతేహంవిక్రయేకృచ్ఛ్చిం పనసస్యదినద్వయం ॥ కదళీ
నాళికేరంబి నారంగంబీజపూరకం । ఎతేహంపాదకృచ్ఛ్చింస్యా జ్జంబీరా
దెస్తథేవచ ॥ కస్తూరికాదిగంధానాం విక్రయేకృచ్ఛ్చిమాచరేత్ । కపూర
రాదెస్తదథంస్యా ద్దినంహింగాదివిక్రమే ॥ తిలనాంవిక్రయంకృత్వా
పాజీజాపత్యం సమాచరేత్ । యజ్ఞాథంకృషిజాతానాం దానలభ్యస్యవి
క్రయే ॥ రక్తపీతానివస్త్రాణి కృష్ణాజినమధైవవా । ఎతేహంవిక్రయేకృ
చ్ఛ్చిం గృహస్యవచనంయథా ॥ గి విక్రయంద్విజఃకుర్యాట్లాభాథంధన
మోహితః । పాజీజాపత్యంప్రకుర్వీత గజానాంచైదవంస్తుతం ॥ ఖరాశ్వా
జావికానాంచకరభాణాంచవిక్రయే । పరాకంఠత్రకుర్వీతశునాంద్విగుణమా
చరేత్ ॥ నారీణాంవిక్రయంకృత్వాచరేచ్ఛాంద్రాయణవ్రతం । ద్విగుణంపు
రుషాణాంచవ్రతమాహుమూనీషిణః ॥ చాంద్రాయణంప్రకుర్వీత ఎకాహంవే
దవిక్రయే । అంగానాంతు పరాకంస్యాత్ స్తుతీనాంకృచ్ఛ్చిమాచరేత్ ॥
ఇతిహాసపురాణానాం చరేత్పాంతపనంద్విజః । రహస్యపాంచరాత్రాణాం
కృచ్ఛ్చింతత్రసమాచరేత్ ॥ గాధానాంనీతిశస్త్రాణాం ప్రాకృతానాంత
తైవచ । సర్వాసామేవవిద్యానాం పాదకృచ్ఛ్చింసమాచరేదితి ॥— ॥ నా
రదః । క్లో ॥ తండులాంశ్చతిలాన్తామాఫ లపుష్పగుడాన్యపి । నాగవల్లీద
ళంపూగం చూణంకపూరమేవచ ॥ కస్తూరీంకుంకుమంమూలం ముగ్ధంద
ధిఘృతంతథా । కృష్ణాజినంచరుద్రాక్షాబ్రహ్మసూత్రంక మృదలుం ॥ తా
మ్రుంకాంస్యంతథావస్త్రంకంబళంరోచనంతథా । తింత్రిణీంలవణం మూలం
పక్వమన్నంద్విజోయద ॥ విక్రయిత్వాతు యోజీవేత్సతుశూద్రోనసంశయః
ఎతానివిక్రయిత్వా తుహవ్యకవ్యానినాచరేత్ । ఎతానివిక్రయిత్వాతు ప్రా
జాపత్యంసమాచరేత్ ॥ ధనస్యసంగ్రహాథంతుద్విగుణంకృచ్ఛ్చిమాచరేత్
విప్రస్తుపక్షమాత్రంచ గోరసంవిక్రయేద్యది । తస్యదేహవిశుద్ధ్యథంతప్తకృ
చ్ఛ్చిముదీరితం ॥ మాసమాత్రంవిక్రయిత్వా చరేచ్ఛాంద్రాయణవ్రతం
ఋతుద్వయంవిక్రయిత్వా మండలంయావకంచరేత్ । ఋతుత్రయంవిక్రయి
త్వాబ్రహ్మహంతాభావేచ్ఛుచ ॥ షణ్మాసంగోరసంపక్వంపీత్వాశుద్ధిమవాప్ను

(౯౬) వైష్యనాథీయే ఋణాదికృత్వానతాద్యాచరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్

యాత్ || అనణం పక్వమన్నంచ యదిమాసంతు విక్రయేత్ | తస్యైవని
 మ్భూతిరియంవత్సరంయావకంచరేత్ | తస్యోపనయసంభూయఃకర్తవ్యంశు
 ద్ధిమిచ్ఛత ఇతి | కూర్మపురాణే || శ్లో || అశ్వధేనుమనుష్యాశ్చరాసభాఃకుం
 జరస్తథా | అన్యానారీచమెషశ్చ పుస్తకం బ్రహ్మసూత్రకం | అనణంపలలం
 చర్మ లశునంగుంజనంతథా || పిష్పలీచ మరీచాశ్చ హరిద్రాశ్చలవంగకాః ||
 ఔషధానీహయావంతి మత్స్యకుటటసూకరాః || హింగుజీరకవస్తూ
 ని తామ్రకాంస్యాదికంతథా | ఎతానీమూలైఃక్రీత్యా తుస్వలైర్వాపి
 తతోద్ధితైః || విక్రయిత్వాత్మభరణంకుర్యాద్బిదిసపాపభాక్ | మృత్వానర
 కమాసాద్య క్రిమికూపెపతత్యధః || తస్మాదేతద్విశుద్ధ్యథాంప్రాయశ్చిత్త
 మిహోచ్యతే | ఎకవారం ద్వివారంవా బహువారమనేకశః | తప్తంపరా
 కంచాంద్రంచ యావకంవషణమాచరేత్ || తస్యోపనయసంభూయఃపం
 చగవ్యేనశుద్ధ్యతి || — ||

—*చక్రవృద్ధ్యాదిజీవనప్రాయశ్చిత్తమ్*

వృద్ధిరపిచయావృద్ధిశ్చక్రవృద్ధిరుదాహృతా | మాసిమాసిచయావృద్ధి
 సానిభాప్యద్ధిరుచ్యతే | తాభ్యాంజీవేద్యదావిపస్సవాధుఃపికఉచ్యతే ||
 మాసంజీవేద్యదావృద్ధ్యాపరాకంకృచ్ఛమాచరేత్ | మాసేద్వయేచతప్తం
 స్యాచ్ఛాంద్రంమాసత్రయేస్తృతం | షడ్మాసేతుమహాచాంద్రంవత్సరేద్విగు
 ణంస్తృతం | పతితస్యాత్పరంవిప్రస్సర్వకమబహిష్కృత ఇతి || — ||

—*ఋణాదికృత్వానతాద్యాచరణ నిషేధః*

హేమాద్రా || శ్లో || స్వస్యాకించిన్యమజ్ఞాత్వాఋణంకృత్వానతంచ
 రణ | భాగాసక్తశ్చయస్వాత్మపిత్రయీతువ్యతేబుధైః | నిత్యకర్తాణికా
 మ్యానిగ్రస్తాపూతాదికానిచ || సర్వంతప్తైవ భవతిస్వయంవై నిష్ఫలా
 భవేత్ || అగ్న్యధనస్యద్వైగుణ్యాత్ప్రాధద్యాత్సవృద్ధికం | ఉద్ధృంతుకర్మ
 ణాంభ్రంశాత్ పతితస్యాన్నసంశయః || హిరణ్యగర్భం తస్మైక్తంప్రా
 యశ్చిత్తంమహర్షిభిః | ధనినచధనందత్వాప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేదితి |
 కల్పంతేభ్రూణహాముచ్యేద్యణీతునకదాచనేతివచనమృతప్రాయశ్చిత్తవి
 షయం || యత్తుసంవర్తతహ | అగ్నిహోత్రీతపస్విచఋణ వాన్త్రియతే

యది । అగ్నిశ్శోత్రం తపశ్చైవ సర్వతద్ధనినాంధనమితి । తద్వైద్విగుణ్యాదా
ధ్వం మరణేధనగ్రాహిపుత్రాద్య భావేచావగంతవ్యం ॥—॥

—*బ్రాహ్మణాది విక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

హేమాద్రా॥ శ్లో॥ పూర్వజః పూర్వజం వాపి బాహుజోరుజపాదజాః । వ
శీకృత్యాషధైర్మంత్రై ర్విక్రయే ద్యుదిపాపధిః ॥ బాలేచాండ్రం ద్విజేప్రోక్తం
పాగండతద్వయంచరేత్ । తరుణేతుమహాచాండ్రం ప్రాథేప్రోక్తంతుతత్త్వ
యం । భిన్నవర్ణేతు విక్రీయ సహస్రం కృచ్ఛమాచరేత్ ॥ విప్రం యఃక్ష
త్రియోహృత్వా విక్రయేద్యుదిపాపధిః । బ్రహ్మహత్యాప్రీతంకృత్వా శుద్ధిమా
ప్రోత్తిపార్వికీం ॥ తదధేవైవశుద్ధస్సాన్య దూరుజోవిప్రవిక్రయే । శూద్రస్త్ర
విక్రయేద్విప్రీం మాసల్యవధమహాతి ॥—॥

—*పుత్రాదివిక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

శ్లో॥ జూరజంవాత్సజంవాపి విక్రీణీయాత్సుతంయది । తద్దోషపరిహారా
ర్థం మహాసాంతపనంచరేత్ । బాలేసాంతపనంప్రోక్తం పాగండే తద్వ
యంస్మృతం । కామారే ప్రాథకాలేచ మహాసాంతపనత్రయం ॥—॥

—*పత్నివిక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

శ్లో॥ స్వపత్నింవిక్రయేద్యస్తు సతీందుష్టమథాపివా । సతీంవిక్రీయచాండ్రం
స్యాష్టరాకందుష్టచారీణీం ॥ బాలికాయాం షడబ్దంసౌద్యద్వద్ధాయాంనా
స్తినిష్కృతిః ॥ జ్ఞాత్వావిక్రయలేయస్తు ద్విగుణం వ్రతమాచరేత్ ॥—॥

—*కన్యా దాసీవిక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

శ్లో॥ వివాహార్థాంధనం గృణ్ణన్యతిగ్రంచిద్వా యజమాశ్రితః । సకన్యా వి
క్రయాతస్య శుద్ధిశ్చాండ్రాయణత్రయాత్ ॥ ద్విజస్సంపాద్య యోదాసీం
గృహకర్తసుఖాప్తయే ॥ యవతీం విక్రయిత్వాతాం షడబ్దం కృచ్ఛమాచ
రేత్ ॥—॥

—*నిత్యకర్తాదివిక్రయే ప్రాయశ్చిత్తమ్*—

శ్లో॥ స్నానాదినిత్యకర్మాణి శుద్ధాపూర్తాదికానిచ । ఉపోషణవ్ర
తాదీనిశ్శ్రీతస్తాతాదికానిచ ॥ విక్రీణీయాత్తుయోవిపోమాఘస్నానంతక్షై

(౯౫) వైద్యనాథీయే శ్రుత్యాదివిక్రయ జలమరణాది ప్రాయశ్చిత్తమ్

వచ । చాంద్రాయణత్రయంకృత్యా పునస్సంసారకృతదా । పంచగవ్యం
తతః పీత్యాశుద్ధిమాప్నోతి నైష్ఠికీమితి ॥—॥

—*శ్రుతిస్త్రుత్యాదేః సాల్పిగ్రామాదః విక్రయప్రాయశ్చిత్తమ్*

వసిష్ఠః ॥ శ్లో ॥ శ్రుతింస్త్రుతింధర్మశాస్త్రం పురాణంజ్యోతిమంతథా ।
పుస్తకంఫలకంవాపి తత్సాధనమథాపివా । విక్రయేద్యనిలోభాన్తా మహం
తంసరకంప్రజేత్ ॥ చాంద్రాయణం పరాకంచ కృత్యాశుద్ధిమవాప్నూయా
దితి ॥ మాకణ్డేయః ॥ సాల్పిగ్రామ శిలాంయోవైతత్తచ్ఛక్రాంకితాంద్వి
జః । శివలింగం చక్రపాణిప్రతీమాం యదివిక్రయేత్ ॥ చాంద్రాయణం ప్ర
కుర్వీత పశ్చాత్తాపనమన్వితః । లక్ష్మీనృసింహంరామంచ గోపాలం శ్రీఘ
రంతథా ॥ లక్ష్మీనారాయణంచైవ దధివామనమేవచ । హిరణ్యగర్భామి
త్యాదిమూర్తిః పాపాపహరిణీ । రామాదివిక్రయే విప్రశ్చరెచ్ఛాండ్రాయ
ణత్రయం ॥ లక్ష్మీనారాయణేనైవ తద్వయందధివామనై । మహాచాంద్రం ప్ర
కుर्वీత లక్ష్మీనృసింహవిక్రయే । పరాకం దేహశుద్ధ్యర్థం చరెద్విప్రో విచా
ర్యయ ॥ లింగేతుస్ఫటికేనైవ తథామరకలేష్విజః ॥ మాసం దీక్షాము
పాగమ్య ప్రాతస్సాత్వాపయథావిధి । సూర్యోదయంసమారభ్య యావ
దస్తంగతోరవిః ॥ ప్రత్యహందశసాహస్రం జపేన్ద్రైవ షడక్షరం । ఫలా
హారంప్రకుర్వీత యదామందాయతేరవిః ॥ స్థండిలేశయనంకృత్యా మాసాం
లేశుద్ధిమాప్నూయాదితి ॥ — ॥

—*జలాగ్న్యదిషుమర్తుముద్యమ్యనివృత్తస్య ప్రియశ్చిత్తమ్*

చతుర్షువర్ణేషుయః కోపిస్వాగ్నమాతార్థముద్యమ్య కథంచిద్ధుతా
త్ప్రీగేవనివర్తతే తస్యప్రియశ్చిత్తం ప్రశ్నపూర్వకమాహపరాశరః ।
శ్లో ॥ జలాగ్నిపతనేనైవ ప్రవ్రీజ్యానాశకేషుచ । ప్రత్యావసితవర్ణా
నాం కథంశుద్ధిర్విధీయతే । ప్రాజాపత్యద్వయేనైవ తిర్థాభిగమనేనచ ।
వృషైకాదశదానేన వర్ణాశ్శుద్ధ్యంతిత్రయః ॥ బ్రాహ్మణస్యప్రవక్ష్యామి
ఏనంగత్వా చతుష్పథే ॥ సశిఖింవపనంకృత్యాప్రాజాపత్యద్వయంచరేత్ ।
గోద్వయందక్షిణాందద్యాచ్ఛుద్ధింపారాశరోబ్రవీత్ । ముచ్యతే తేన పా
పేన బ్రాహ్మణత్వంచగచ్ఛతీతి । నదీతటాకాదిప్రవేశనమగ్నిప్రవేశనం భృ

సువతనం మహాప్రస్థానగమనం అనశనంచేతి । జలాగ్నాదయః పంచ
 మరణహేతవః । తత్రజలాదిమరణం ద్వివిధంవిహితంప్రతిపిద్ధంచేతి । తత్ర
 విహితమపిద్వివిధం ॥ *కావ్యతపోహపం ప్రాయశ్చిత్తరూపంచేతి । తత్తు
 కలౌపజనీయం । యుగాంతరే వ్యపివహితత్వేనప్రాయశ్చిత్తాహం ।
 క్రోధాదినాయజ్జలాదిమరణం తత్ప్రతిపిద్ధం । తదేవాత్ర పరివృతే । జ
 లాగ్నీవివభక్షణోద్బంధనాదెరపుష్పలక్షణం । తత్రమతుఃముద్యమ్య మృ
 తస్య మమరణత్వేపినతత్రేదం ప్రాయశ్చిత్తం । కతుఃరేవాభావాత్
 యస్తాద్యమ్య మరణాన్నివర్తతే తస్యమరణోద్బవనిమిత్తమిదం ప్రా
 యశ్చిత్తం ॥ జలాగ్నాదిభిరమతుఃముద్యమ్య తతోనివృత్తాః ప్రశ్న
 వసితాః ॥ తత్రక్షత్రియస్య ప్రాజాపత్యద్వయం ॥ వైశ్యస్య తీర్థయా
 త్రా । శూద్రస్యవృషసహితగోదశకదానం । బ్రాహ్మణస్యనగమనాదివ్రతం ।
 ఆత్మహననోద్యమేన బ్రాహ్మణత్వముపగతం । చండాలత్వమాయాతం । పున
 వ్రతచరణేన చండాలత్వనివృత్తౌపునః పూర్వసిద్ధం బ్రాహ్మణ్యం వ్రత్యాప
 ద్యతే । తదాహవృద్ధపరాశరః ॥ శ్లో॥ అనాశకాన్నివృత్తస్తు చాతుర్వర్ణ్యో వ్య
 వస్థితః । చండాలస్సతువిజ్ఞేయో వజ్రనీయఃప్రయత్నతః ॥ బ్రాహ్మణానాం
 ప్రసాదేన తీర్థాభిగమనేనచ । గవాందశకదానేన వర్ణాశ్శుద్ధంతితే
 త్రయః ॥ బ్రాహ్మణస్యవ్రత్యామి గత్వారణ్యంసతుష్పథం । సశిఖంవపచం
 కృత్వా త్రిసంధ్యసుపగాహనం । సావిత్రిష్టసహస్రంతు జపేచ్ఛైవదినే
 దినే । ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యో బ్రాహ్మణస్త్వంచగచ్ఛతి ॥ భేదాథీ వి

*తత్రకావ్యతపోహపం కుర్వన్మరణేనర్తదామాహాత్మ్యేప్రదశితం
 ॥ శ్లో॥ అగ్నివప్రేషంయఃకుర్యాత్సోమ తీర్థేనరాధిపజలేవానాశకేవాపినా
 సౌమత్యోభిజాయతఇతి । తత్రేవప్రయాగమాహాత్మ్యేభిహితం ॥ శ్లో॥
 గంగాయమనయోర్మధ్యకరీమగ్నించశేత్తయః । అహినాంగోహ్యరోగ
 శ్చ పంచేంద్రియసమన్వితః ॥ యావంతరోమకూపాణి తస్యగాత్రేమ
 మానవః । తావద్వష్ట సహస్రాణి స్వగళాకేమహీయతే ॥ జలప్రదే
 శంయఃకుర్యాత్సంగమేలూకవిశ్రుతే । రాహుగ్రస్తేయదాసోమేవిముక్త
 స్సర్వపాతకైః ॥ సోమలూకమవాప్నోతి సోమేనసహ మోదతత్యతితదేత
 త్ప్రియశ్చిత్తరూపంమరణ

(౧౦౦) వైష్ణవాధీయో పారివ్యాప్యత్పర్యత ప్రాయశ్చిత్తమ్

చరేద్దామం గృహానామనవసేవసేవ । ధౌతాంభితాంసమశ్చీయాదబ్ధ
 ధేనవిశుద్ధ్యతీతి ॥ అత్రైవప్రతాంతరాణ్యాహవసిష్ఠః । జీవన్ముక్త్యాత్మగీ కృ
 చ్ఛ్చింద్వాదశరాత్రంచరేత్ ॥ త్రిరాత్రం వాపుష్పపసేన్నిత్యం సిద్ధిగైవ
 ససా । ప్రాణానాత్మనిసంయమ్యత్రిపతేదఘమషణం ॥ అపివైతెనకల్పే
 న గాయత్రీం పరివతయేత్ ॥ అపివాగ్నిం సమాధాయ కూక్షాంధైర్జాహు
 యాద్భుతమితి । తత్రజపహోమావిద్వద్విషయై కల్పనీయా । ద్వాదశరాత్రత్రి
 రాత్రౌ త్వివిద్విషయేశక్తా శక్తభేదేనవ్యవస్థాపనియావితిమాధదీయ ॥

—*పారివ్యాప్యత్పర్యతాపాయశ్చిత్తమ్*—

ప్రవ్రజ్యానాశకైనచైతిపరాశరవచనే యఃప్రవ్రజ్యాశబ్దః తస్యాథాం
 తరమపీత్యుక్తం తత్రైవపారివ్రాజ్యం తే నవివత్సృతే । తథాచ సతి పారివ్రా
 జ్యాత్పర్యతస్య బ్రాహ్మణస్యపాజాపత్యం ప్రాయశ్చిత్తముక్తంభవతి ।
 తదిదం శ్రద్ధాలోపునరుపనయనాదిపురస్కరం పారివ్రాజ్యంజిఘ్రత్తోర్వే
 దితవ్యం । మోహోన్నివృత్తానంవర్తః । క్లో॥సన్న్యస్యమమృతిః కశ్చిత్ప్ర
 త్యాపత్తిః । వ్రజేద్భుజి । సకుర్యాత్కృచ్ఛిమశ్రాంతష్టానాన్ప్రత్యనంత
 రం । పునఃపరివ్రజేద్విప్రాయథావిధిసమాహితృతి । అత్యంతాశక్తవాహ
 నృద్ధపరాశరః ॥ క్లో ॥ యఃప్రత్యవసితోవిప్రః ప్రవ్రజ్యాతోవినిగతః ।
 అనాశకనివృత్తశ్చగృహాహ్లాద్యంచేచ్ఛికీర్వతి ॥ చరత్త్రిణీచకృచ్ఛాగ్నిశ్రి
 ణీచాంద్రాయణానిచ । జాతకర్తాదిభిస్సర్వైస్సంస్కృత శుద్ధిచాపుయా
 దితి ॥ శక్తోయస్తుపునఃపారివ్రాజ్యంనజిఘ్రుత్తితి । తస్యమరణాంతికం రా
 జ్జదాసత్వాదికం । అత్రనారదః । క్లో॥రాజ్జవమతుదాసస్సాన్వప్రజ్యావసితో
 ద్విజః । నతస్యప్రతిమోకోస్తి నవిశుద్ధిఃకథంచన ॥ — ॥ కాత్యాయనః ॥
 క్లో ॥ ప్రవ్రజ్యావసితాయత్ర త్రయోవర్ణాద్విజాతయః । నిర్వాసంకా
 రయేద్విప్రం దాస్యంక్షత్రవిశౌన్మపత్తితి ॥ — ॥ దక్షః ॥ క్లో ॥ పారివ్రా
 జ్యంగృహీత్వాతు యస్వధర్మై నతివృత్తితి । శ్వపదేనాంకయిత్వాతం రాజా
 శీఘ్రంప్రవాసయేదితి ॥ — ॥ యాజ్ఞవల్క్యః । ప్రవ్రజ్యావసితోరాజ్ఞో
 దాసస్యాన్తరణాంతికమితి ॥ అంగిరాః ॥ క్లో ॥ సన్వాసంచైవయఃకృత్వా
 పునరుత్తిష్ఠతేద్విజః । నతస్య నిష్క్రూతిర్మక్షాస్తాన్వధర్మాత్పర్యతస్య తస్య

ఆయాథానైష్ఠికంకర్మ పునరావర్తయేద్యతిః ॥ ఆయాథపతితోజ్ఞేయస్సర్వ
కర్మసహస్కృతః । చండాలాఃప్రత్యవసితాః పరివ్రాజకతాపసాః ॥ తే
భ్యాజాతాన్యపత్యాని చండాలైస్సహవాసయేత్ । వైష్ఠికానాంవసన్థా
నాం యతీనామవకీణీనాం ॥ శుద్ధానామపిలోకేష్టికప్రత్యాపత్తిర్నవి
ద్యతేతిబహ్వుచపరిశిష్టే । శ్లో॥ధీపూర్వంరేతఉత్సర్గోద్రవ్యసంగ్రహఎవ
చ । పతత్యసౌధ్రువంభిక్షు ర్యస్యభిక్షోర్ద్వయంభవేదితి ॥ — ॥

—*ఆత్మహననేతచ్ఛవవహనాదౌపాపీయశ్చిత్తమ్*

ఆత్మహననసామ్యతికష్టత్వంప్రతిపాద్య తచ్ఛవవహనాదౌ ప్రాపీయశ్చిత్త
మాహపరాశరః । శ్లో॥ అతిమానాదట్రోధాత్ సేహాద్వాయదివాభ
యాత్ ॥ ఉద్భద్నియాత్ స్త్రీపుమాన్వాగతిరేషాదిభియతే ॥ పూయశో
ణితసంపూర్ణ త్వంధేతమసిమజ్జతి । వష్టివహసహస్రాణినరకింప్రతివద్య
తే । నాశౌచం నోదకంనాగ్నింనాశ్రుపాతంచకారయేత్ ॥ వోధారో
గ్నిప్రదాతారః పాశచ్చేదకరాస్తథా । తప్తకృచ్చైగిణశుద్ధ్యంతీత్యైవమా
హప్రజాపతిః ॥ తప్తకృచ్చైగిణశుద్ధాపైకుర్యుర్బ్రాహ్మణభోజనం । అ
వదుత్యహితాంగాంచ దమ్యర్షిప్రాయదక్షిణామితి ॥ అంధంతమః తివ్రీన
రకవిశేషః । యత్తుస్త్పత్యంతరం ॥ శ్లో॥ ఎతానిపతతానాంతు యఃక
రోతివిమోహితః । తప్తకృచ్చగ్నిద్వయేనైవతస్యశుద్ధిర్నచాన్యథేతి ॥ ఎ
తానిదాహోదీనితేమాంతప్రకృతత్వాత్తామకారవిషయం ॥ విహి
తంయదకామానాం కామాత్తుద్విగుణంభవేదితిస్తరణాత్ । యచ్ఛబ్దహ
స్పతినోక్తం ॥ శ్లో॥ విషాద్బంధనశస్త్రైగి యస్త్యాత్మానంప్రమాపయేత్ ॥
మృతోమేధ్యైనైవతస్యో నాన్యంసంసారమహతి । పాశచ్చేత్తాతుయ
స్తస్య వోధావాగ్నిప్రదస్తథా ॥ సోతికృచ్చైగిణశుద్ధ్యంత పిండదోవానరాధ
మతితి ॥ యచ్ఛయమేనోక్తం । శ్లో॥ గోబ్రాహ్మణహతందద్ధ్వామృతముద్బంధ
నేనచ । పాశంచ్ఛిత్వాతథాతస్య కృచ్చింసాంతపనంచరేదితి । తద్దేశ
కాలాదితారథమ్యాసేక్షయోక్తం । దేశకాలాదితారతమ్యస్యప్రాపీయశ్చి
త్తతారతమ్యేహేత్వాత్ । తథాచవ్యాఘ్రః । శ్లో॥ దేశంకాలంవయశ్శ
క్తింజ్ఞానంబుద్ధికృతంతథా । అబుద్ధికృతమభ్యాసంజ్ఞాత్వానిమగ్నీయణం

(౧౦౨) వైద్యనాథీయేమిథ్యాభూతచతుర్వర్ణపథశపథేపాత్రీయశ్చిత్తమ్

పరేదితి । శక్త్యాదితారతమ్యపన్నిమిత్రాదితారతమ్యమపి పాత్రీయశ్చిత్తతా
రతమ్యే కారణం ॥ అతఏవప్రజాపతిః ॥ స్పృశాద్యల్పనిమిత్రై స్పల్పప్రాయ
శ్చిత్త మాహ ॥ ౧౧ ॥ తద్భవం కేవలం స్పృష్టాపాతయిత్యాశ్రువాతథా । ఎక
రాత్రంశు నాశ్నీయాత్త్రిరాత్రంబుద్ధి పూర్వక ఇతి । నిమిత్త భూయస్త్వైది
కంప్రాయశ్చిత్త మాహవసిష్ఠః ॥ ౧౨ ॥ యత్యత్యగ్నినాంకుర్యాత్కృ
త్సంప్రేతక్రియాం ద్విజః । సతస్త కృచ్ఛ్రీసహితం చరేచ్ఛాం ద్రాయణ
వ్రతమితి ॥ ప్రామాదికమరణే పాతిత్యాభావానైతత్పాత్రీయశ్చిత్తం । తచ్ఛా
భస్తాత్మతి పాదితం ॥ — ॥

—*అన్యతభావణే పాత్రీయశ్చిత్తమ్*—

అన్యతభావణాపాత్రీయశ్చిత్త మాహమనుః ॥ ౧౩ ॥ వాగ్దైవతైస్తుచరుభి
యజైరంధ్రైసరస్వతీం । అన్యతవైద్యసస్త్రకుర్వాణానిష్కృతింపరాంకూ
త్సంధైర్వాపిజుహుయర్హుతమగ్నో యథావిధి ॥ ఉదిత్యుచావావారు
ణస్సత్యుచేన్నాజైవతనవా । అన్యతీసోమపశుకూర్యాత్త్రిరాత్రంపరమంతపః ।
పూణాహుతింవాజుహుయాత్సప్తవత్యాఘృతే నశ్వితి । యాజ్ఞవల్క్యః ॥
౧౪ ॥ మయితేజ ఇతిచ్ఛాయాం స్వాంద్యప్తాంబుగతాంజపేత్ । సావి
త్రీసుశుచాద్భుజాపత్యేచాన్యతేపిచెతి ॥ ఎతతామకారేద్రష్టవ్యం । అకామ
కృతేత్వస్మతవచనై మనురాహ ॥ ౧౫ ॥ సుప్తాత్సుత్యాచభుక్త్వాచ నిష్ఠీ
వోర్భక్త్వాన్యతానిచ ॥ పీత్వాపాద్యేష్యమాణశ్చ ఆచామేత్ప్రీయతోపిసన్ని
తి ॥ — ॥

—*మిథ్యాభూతచతుర్వర్ణపథశపథేపాత్రీయశ్చిత్తమ్*—

ఎథస్యకార్యస్యాకరణే చతుర్ముఖవణైష్షన్యతమంహతవానస్తీతిశపథం
కృత్వాస్త్రాస్త్రాగ్ర్యంనకరోతి తస్యప్రాయశ్చిత్త మాహమనుః ॥ ౧౬ ॥
విప్రస్యవధనంయక్తం కృత్వాతుశపథగమృషా । బ్రాహ్మణాయావకాన్నేన
వ్రతంచాం ద్రాయణంచరేత్ । క్షత్రియస్యపరాకంతు పాగ్జాపశ్యంతథా
విశః ॥ వృషశస్యత్రిరాత్రంతు వ్రతంశూద్రహణ శ్చరేత్ । క్షేదిదాహు
రపాపంతు వృషశస్యవధంముధా । వైతన్యనుమతంయప్రాధతస్తైశభవత్యసా

వితి || ప్రతిశ్రుత్యాన్యతోకాపరితః | స్తో || ప్రతిశ్రుత్యాన్యతంబ్రూయా
 విధ్యాసత్యమథాపివా | సతప్తకృచ్ఛసహితం చరేచ్ఛాన్ద్రాయణవ్రత
 తమితి | బ్రహ్మచార్యాదివిషయగర్హితహ | స్తో || త్రిరాత్రమేకరాత్రం
 వా బ్రహ్మచార్యసతంచరేత్ | మాసంభుక్త్వా బ్రహ్మచారీపునస్సంసార
 మాచరేత్ || అభ్యాసేనైందవంకుర్యా నైష్ఠికోద్విగుణంచరేత్ || వన
 స్థస్త్రిగుణం కుర్యాద్యతిఃకుర్యాచ్ఛతుగుణం || మాంసాశనైన్యతోకాచ
 శవనిస్సారణేతథేతి | క్వచిత్తునిమిత్తవిశేషేఅన్యతమపి బుద్ధిపూర్వంవక్త
 వ్యం | తదాహ యాజ్ఞవల్క్యః || స్తో || వర్జినాంతుశర్యోత్ర తత్రసా
 త్మ్యన్యతంవదేత్ | తత్పావనాయ నిర్వాప్యశ్చరుస్సారస్వతోద్విజైరితి |
 స్వోత్థాపేన్యతవచనం మనునాఅన్యతంచసముత్థాపే గాజగామిచ
 పైశునమితి బ్రహ్మహత్యాసమేషు మధ్యేపతితం || నిష్ఠభక్షణంజైష్యము
 త్థాపేచవచోన్యతమితి యాజ్ఞవల్క్యేన సురాపాన సమేషుపతితం | వి
 ఘ్ననాతు | అన్యతవచన ముత్థాపేఇతి తస్యోపపాతక త్వముక్తం | అ
 త్రచవిషయభేదాక్తోమాధవీయే | ద్వైష్యంపురుషంరాజాదిభిర్ద్యుయుతుంతస్మి
 న్నవిద్యమాన మపిమహాంతమప రాధమారోప్యాన్యతంచేద్బ్రూయాన్తద్బ్రూం
 ష్చహత్యాసమంవధపర్యపసాయిత్వాత్ యస్తులాభపూజాఖ్యాతికామో
 రాజసభాదౌ స్వస్తిన్నవిద్యమానమపి చతుర్వేదాభిజ్ఞత్వాదికంప్రకటయి
 తుమన్యతంబ్రూతేతత్సురాపానసమం | అతిగర్హితత్వాత్ || యస్తుసఖిగో
 స్థ్యాదౌపరోపకార మంతరే ణవృధాన్యతంబ్రూతేత మైతదుపపాతక మితి
 తత్రాద్యయోః పాయశ్చిత్తంవిష్టునోక్తం | సముత్థాపే నృతేగురో
 శ్చాతీకనిర్బంధే తదవజ్ఞానకరణేచ మాసంవయసావర్తేతేతి | తృతీయేతు
 యాజ్ఞవల్క్యోద్వక్తం ద్రక్ష్యవ్యం || శతమశ్వాన్యతేహంతి సహస్రంతు గ
 వాన్యత ఇత్యాదినాప్రతిపాదితే దోషతారతమ్యయైకై అన్యతఉక్త
 పాయశ్చిత్తైషు తారతమ్యంద్రక్ష్యవ్యం || — ||

—*శౌర్యాగ్నిత్యాగైపాయశ్చిత్తం*

శౌర్యాగ్నిత్యాగై పాయశ్చిత్త మాహవిష్టుః | అగ్న్యతాన్దీప్తివచన

స్నాయ్యథశ్చ యీసంవత్సరం సకృద్భక్షణవర్తేతి॥వసిష్ఠః॥యోగీన
పవిధ్యేత్కృచ్ఛం ద్వాదశరాత్రం చరిత్వాపునరాధానంకారయేదితి॥
మనుః॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్ర్యపవిధ్యాగ్నిక్ (బ్రాహ్మణకామకారతః) చాంద్రా
యణంచరేత్తాసం వీరహత్యాసమంహితత్ । అగ్నిహోత్ర్యపవిధ్యాగ్ని
న్వాసాదూర్ధ్వంతుకామతః । కృచ్ఛం చాంద్రాయణంచైవ కుర్యాదేవా
విచారయన్నితి ॥ ——— ॥ హారితః॥ సంవత్సరోత్పన్నేఽగ్నిహోత్రే
చాంద్రాయణంచరిత్వాపునరాదధ్యాత్ । ద్వివర్షోత్పన్నే చాంద్రాయ
ణం సోమాయనంచకుర్యాత్త్రివర్షోత్పన్నే సంవత్సరం కృచ్ఛం మభ్యస్య
పునరాదధ్యాదితి ॥ — ॥ శంఖోపి ॥ అస్మ్యుత్పాదీ సంవత్సరం ప్రాజాప
త్యంచరేద్దాంచ దధ్యాదితి ॥ — ॥ భరద్వాజః॥ శ్లో॥ ద్వాదశాహతిక్ర
మేత్య్రహముపవాసోమాసాతిక్రమేద్వాదశాహముపవాసఃసంవత్సరాతిక్రమ
మాసోపవాసఃపయోభక్షణంచేతి । ఎతత్సర్వమాలస్యాదిత్యాగవిషయంయ
త్తుభరద్వాజగృహ్యేఽభిహితం ॥ ప్రాణాయామశతమాదశరాత్రంకుర్యాదు
ష్ణవాస మావినిశతిరాత్రంకుర్యాద తఱ్ఱధ్వమావష్టిరాత్రాత్త్రిసో । రా
త్రీరుపవసేవత ట్ఠధ్వమాసంవత్సరాత్ప్రాజాపత్యంచరేదత ట్ఠధ్వం
కాలబహుత్వేదోషగురు త్వమితి తత్ప్రమాదాదగ్నిత్యాగవిషయం । య
త్తుజాతుకణ్యోఆహ । అతీతకాలం జహాయాత్ గ్నోవిప్రీయవానయం
నప్రేగ్నో విధిపద్దద్యాత్కృత్వాధానం పునదిజగతి । తదాపాసనాగ్ని
విషయం ॥ — ॥

—*నాస్తిక్య పాత్రయశ్చిత్తమ్*

నాస్తిక్య పాత్రయశ్చిత్తమాహ వసిష్ఠః । నాస్తికః కృచ్ఛం గ్నాదశా
హం చరిత్వావీరమేన్నాస్తిక్యాదితి । తదేతదుపపాతక నాస్తిక్యవిషయంపా
తకనాస్తిక్యేతుశంఖః నాస్తికోనాస్తికవృత్తిఃకృతఃకుః కూటన్యవహారీ
మిథ్యాభిశంసీచేత్యేవ పంచసంవత్సరం బ్రాహ్మణగృహేభేక్షంచరేత్తురి
తి । నాస్తికస్యత్రైవిధ్యముక్తం ॥ మాధవీయ ॥ శ్లో॥ నాస్తికస్త్రివిధఃప్రో
క్తోధర్మఃశ్చైస్తత్పదశ్శిభిః । క్రియాదుష్ట్యమనోదుష్ట్యవాగ్దుష్టశ్చతతైవచ ।
ఉపపాపీతునాగ్దుష్ట్యమనోదుష్టస్తుపాతకే ॥ అథ్యాసేనక్రియాదుష్ట్యమహంపా

(౧౮) వైద్యనాథీయేఅపా జ్ఞైయపక్షిభోజనప్రాయశ్చిత్తమ్ (౧౦౫)

తకడ ద్యతభితిమహాపాతకనాస్తి కృతుహరీతః । కన్యాదూషీసోమవిక్రయా
వృషభీపతిః కామారదారత్యాగీ సురామద్యపశ్చూద్రయాజకో గురోఃప్రతి
హంతా నాస్తికోనాస్తికవృత్తిః కృతఘ్నః కూటవ్యవహరీ బ్రాహ్మణమిత్ర
ఘ్నామిత్యాభిశంసీ పతితనవ్యవహరీ మిత్రధుక్ శరణాతమాతీ పతిరూపక
వృత్తిరిత్యేతే పంచతపోభాగినాకాశజలశయనాన్యనుతిష్ఠేయః క్రమేణగ్రీష్మవ
ర్షాహేమం తేషుమాసంగోమూత్రయావకమశ్నీయురితి ॥

—*ఏకపంక్తావైషమ్యేణదానె*—

ఏకపక్ష్యుపవిష్టానాం వైషమ్యేణదానాదావాహయమః ॥ శ్లో ॥ నవ
క్రూర్యంవిషమందద్యాన్నయాచెన్నచదాపయేత్ । పాపజాలైశ్చకృష్ణై
ః సముద్యతైకమృణస్తత ఇతి ॥

—*అపాజ్ఞైయపక్షిభోజనప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అపాజ్ఞైయపక్షిభోజన మాకంఠేయః । శ్లో ॥ అపాజ్ఞై
యస్యయఃకశ్చిత్పంక్తాభజ్జైద్విజోత్తమః । అహారాత్రోపితోభూత్వా
పంచగవ్యేనశుద్ధతీతి ॥ — ॥ ఆర్తవిషయేతుమనుః ॥ శ్లో ॥ వినాద్భిర
పువాస్వార్తశ్శరీరంసన్నిషేవ్యతు । సచేలోబహిరాష్టుత్యగామాలింగ్యవి
శుద్ధతీతి । వినాద్భిరత్యకామకారవిషయం ॥ కామకారేత్వాహయమగ్ని
శ్లో ॥ అపద్గతోవినాతోయం శారీరంయోనిషేవతే । ఎకాహం క్షవణం
కృత్వా సచేలం స్నానమాచరేదితి ॥ — ॥

—*బ్రహ్మసూత్రంవినా మూత్రపురీషాదికరణే*—

బ్రహ్మసూత్రంవినామూత్రపురీషాదికరణే ప్రాయశ్చిత్తముక్తం తృప్త
త్యంతిరే ॥ శ్లో ॥ వినాయజ్ఞోపవీతేన యద్యచ్ఛోభవేద్ద్విజః । ప్రాయ
శ్చిత్తమహారాత్రం గాయత్ర్యష్టశతంతువా ॥ అకామతస్తుపిబతోమేహ
తత్యైషభుంజతః ప్రాణాయామ త్రికంపటంగంనక్తంచత్రితయంక్రమాది
తి । — ॥ సంవర్తః ॥ శ్లో ॥ అనాచాంతఃపిబేద్యస్తుపిపివాభక్షయేద్ద్విజః ।
గాయత్ర్యష్టశహస్రంతు జపంకృత్వావిశుద్ధతీతి ॥ — ॥

—*పలాశదారుణాశయనాది కరణైః పాయశ్చిత్తమ్*—

శంఖః ॥ స్తో ॥ అథ్యాస్యశయనంయాన మాసనంపాదు కేతథా । ద్వి
జఃపలాశవృక్షస్య త్రిరాత్రంతప్రతిభవేత్ ॥ — ॥

—*విప్రద్వయాది మధ్యగమసేపాయశ్చిత్తమ్*—

॥ స్తో ॥ ద్వావిప్రాబ్రాహ్మణాగ్నివాదంపతిగోద్విజోత్తమా । అంతరేణయాదా
గచ్ఛేత్త్రాచ్చ్రాంతసంతపంచరేత్ ॥ హోమకాలేతథాదోహేస్సాధ్యాయే
దారసంగ్రహా । అంతరేణ యగాగచ్ఛేద్ద్విజశ్చంద్రాయణంచరేత్ ॥ — ॥

—*క్షత్రియస్వరణేష్యదానెఫలవృక్షచ్ఛేదచ*—

స్తో ॥ క్షత్రియస్తురణేష్యదంతాప్రాణపరాయణః । సంవత్సరం వ్ర
తంకుర్యాచ్చిత్వావృక్షంఫలప్రదమితి ॥ సవన । దుస్వప్నార్చిష్టదశనా
దౌ ఘృతంహిరణ్యంచదద్యాదితి ॥ — ॥

—*శ్రాద్ధేనిమంత్రితస్య కాలాతిక్రమే*—

శ్రాద్ధేనిమంత్రితస్య కాలాతిక్రమే యమఅహా । స్తో ॥ కేతనంకార
యిత్యాత్మయోతిపాతయతేద్విజః । బ్రహ్మహత్యామవాహ్నోతిశూద్రయో
శాప్రజాయతే ॥ ఎతస్మిన్నెనసిప్రాప్తైబ్రాహ్మణోనియతవ్రతః । యతి
చాంద్రాయణంతిత్వాతతశ్చంద్రాయణంచరేదితి ॥ — ॥

—*క్షత్రియవైశ్యశూద్రశయ్యూరూథాదెరభివాదనె*—

క్షత్రియాద్యభివాదనె హరీతః ॥ క్షత్రియాభివాదనెఅహోరాత్రముప
వసేత్ ॥ వైశ్యస్యద్విరాత్రం । శూద్రస్యాభివాదనె త్రిరాత్రముపవాసఃకేత
థాశయ్యూరూథ పాచుకోపానదారోపితపాదోచ్చిష్టాంధకారస్థశార్థకృ
జ్జప దెవసూజాభిరతాభివాదనె త్రిరాత్రముఘవాసస్సాదన్యత్రనిమంత్ర
ితస్యాన్యత్రఘోజసేవత్రిరాత్రముపవాసఇతి ॥ శూద్రస్య వేదవాక్యశ్రవ
ణాక్షాగౌతమః ॥ అథహోస్యవేదముప శృణ్వత్స్త్రపుజతుభ్యాంశ్రోత్రపూ
ర్వణముదాహరణే జిహ్వచ్ఛేదోధారణే శరీరభేదఇతి ॥ — ॥

—*ప్రతిగ్రహవిచారః*—

అథప్రతిగ్రహోనిరూప్యతే । వృత్త్యర్థంసత్ప్రతిగ్రహనహ్నియశ్చ
త్తాపేత్తా । స్తో ॥ విదితాత్ప్రతిగృహ్నియాన్మహధర్మప్రసిద్ధయే । అన్తనో
వృత్తిమన్విచ్ఛేత్గృహ్నియాత్సాధుతస్సదా ॥ అనాపద్యపిథమేణయాజ్య

తశ్చివ్యతస్తథా । గృహ్యైః ప్రతిగ్రహం విహానధస్తాస్పరిహీయత ఇత్యాదిస్త్యు
 లేః । అసత్ప్రతిగ్రహపారియశ్చిత్తం కర్తవ్యం ॥ సచపంచవిధః । క్లో ॥
 అసత్ప్రతిగ్రహః ప్రోక్తః కాలతో దేశతస్తథా । స్వరూపతో జాతితశ్చ కర్తవ్యతశ్చే
 తి పంచధేతి స్మరణాత్ । కాలో గ్రహణాదిః ॥ దేశః కురుక్షేత్రాదిః స్వరూ
 పం మేషీకృష్ణాజినతుల్యభయతో ముఖ్యాదికం । జాతిశ్శూద్రాదిః । క
 ర్తవ్యతనీయవృత్తిః ॥ — ॥ మనుః ॥ క్లో ॥ ప్రతిగ్రహః ప్రత్యవరః పారిశ్చే
 విప్రస్యగర్హితః । ప్రతిగ్రహేణ విపాణాం బ్రాహ్మణ్యం తేజో విసశ్యతి ॥ ప్రతి
 గ్రహీతుర్యత్పుణ్యం దాతారమధిగచ్ఛతి । దాతుశ్చైవ హియత్పాపం ప్రతి
 గ్రాహిణమృచ్ఛతి । పారియశ్చిత్త మతః కార్యం భీరుణాచానుతాపినా ॥
 యద్గర్హితేనాజ్ఞయంతి కర్తవ్యతా బ్రాహ్మణాధనం । తస్యోత్పత్తేన శుద్ధ్యంతి
 తి జపేన తపసైవ చేతి । ఉత్పత్తేన త్యాగేన జపేన వేదపారాయణ గామి
 త్యాదిజపేన తపసా కృచ్ఛాం ద్రాయణాదినా చ శుద్ధ్యంతీత్యర్థః ॥ — ॥
 వృద్ధమనుః ॥ క్లో ॥ కృషేస్తు వింశతభాగం వాణిజ్యం స్తమంశకం ॥ ప్రతిగ్రహే తు
 రీయాంశం త్యక్త్వా పాపాత్ప్రముచ్యత ఇతి ॥ — ॥ వ్యాసః ॥ క్లో ॥ షా
 ణిజ్యస్యా స్తమంభాగం భాగం వింశతమంకృషేః । ప్రతిగ్రహే చతుర్థాం
 శం త్యక్త్వా పాపైః ప్రముచ్యతే । అన్యథా నిమ్నాతి నాన్తి జపైస్త్యేర్థాన్నిషే
 వయేతి ॥ — ॥ చతుర్వింశతిమతే । ప్రతిషిద్ధేషు దానేషు షష్ఠాంశం ష
 కల్పయేదితి ॥ — ॥ హేమాద్రా ॥ క్లో ॥ అథచేత్సృతి గృహ్యైః
 రిబ్రాహ్మణో వృత్తికర్శితః । దశాంశమాజితాద్ధద్యాదేవం తత్రనహీయ
 తే । గృహీతాన్వోడశాంశంతు పంచమాంశ మథాపివేతి । అత్రాభియు
 క్తైవ్యవస్థాదర్శితా । పంచదోషమప్యప్రతిగ్రహే సాంగం ద్రవ్యత్యాగం కు
 ర్యాత్ ॥ క్లో ॥ అజ్ఞానాద్యదివామోహాదసద్ద్రవ్యం బ్రహ్మహృతుః సర్వద్రవ్యం స
 ముత్సృజ్య చాంద్రాయణ మథాచరేదితి స్మరణాత్ ॥ త్యక్తం చ ద్రవ్యం
 బ్రాహ్మణం వ గృహ్యేయత్ । ప్రహీణం బ్రాహ్మణస్యేతి స్మరణాత్ ॥ ఏవంకృ
 త్వా జపతపోభ్యాం శుద్ధిః కార్యా । దోషత్రయయుక్తస్య చతుదోషమప్య
 స్యాపిదరిగ్రస్య చతుర్థాంశత్యాగః కార్యః ॥ అథ సృత్వ ధర్మాత్యాగః । అ
 సత్ప్రతిగ్రహే త్యక్తం త్యక్త్వా పాపాత్ప్రముచ్యత ఇతి స్మరణాత్ । దోషద్వి

(౧౦౮) వైష్ణవాభీయో స్వల్పద్రవ్యమణివాసోగవాది ప్రతిగ్రహే

యయుక్తస్య పంచమాంశత్యాగః । ఎకదోషచుష్టస్యషష్ఠాంశత్యాగః । దరి
ద్రస్యోభయత్రాపిదశాంశత్యాగష్టడశాంశత్యాగోవాకార్యః సగ్ధత్రద్ర
వ్యత్యాగానంతరంజపాదిరూపంప్రాయశ్చిత్తంకర్తవ్యం । కృష్ణాజినకాల
పురుష తిలధేనూ భయతోముఖమహిషీమేషీదానాదీనాంనిషిద్ధప్రధానద్ర
వ్యాణాంప్రధానద్రవ్యం దక్షిణాద్యంగద్రవ్యస్యచతుర్థాంశంచత్యక్త్వాప్ర
యశ్చిత్తంకార్యం । అస్యేతుప్రధానద్రవ్యంపరిత్యజ్యదక్షిణాద్యంగద్రవ్యంస్వీ
కృత్యప్రాయశ్చిత్తంకర్తవ్యమితి ॥ — ॥

—*స్వల్పద్రవ్యమణివాసోగవాదెశ్చప్రతిగ్రహే*—

స్వల్పద్రవ్యప్రతిగ్రహేప్రాయశ్చిత్తముక్తం షట్త్రింశన్మతే । భిక్షామా
త్రోగృహీతేతు పుణ్యంమంత్రముదీరయేదితి॥—॥ హారీతః॥ స్లో॥ మణివాసోగ
వాదీనాం ప్రతిగ్రహేసావిత్త్యప్తసహస్రంజపేదితి । యాజ్ఞవల్క్యః । గోష్ఠే
వసనాబ్రహ్మచారిమాస మేకంపయోవ్రతః । గాయత్రీజప్యనిరతశ్శుద్ధ్యతేఽసప్త
తిగ్రహేదితి । అత్రజపసంఖ్యామనునాదశిత్వా । జపిత్యాత్రీణిసావిత్త్యా
జ్ఞహసాగ్నిసమాహితః । మాసంగోష్ఠేపయః పీత్యామున్యతేఽసప్తతిగ్ర
హేదితి । ఎతచ్చదాతృద్రవ్యయోరుభయోరసత్వే వెదితస్యం । అన్యతరాసత్వే
తుషట్త్రింశన్మతేదశిత్వం ॥ స్లో॥ ఐందవెనమ్మగారేష్ట్యకదాచిన్నిత్ర విం
దయా । పవిత్రేష్ట్యవిశుద్ధ్యంతి సర్వే ఘోరాఃప్రతిగ్రహాః । దేవ్యాలక్షజపే
వైవ శుద్ధ్యంతేఽసప్తతిగ్రహేదితి । యత్తువృద్ధహారీతవచనం॥ స్లో॥ రాజ్ఞాప్ర
తిగ్రహాంకృత్వామాసమపునదావసేత్ । వష్టేకాలెపయోభక్షః పూజా
మాసప్రముచ్యతే । తపయిత్యాద్విజాకామైస్థితతం నియతవ్రత ఇతి ఎత
త్పంచదోషచుష్టప్రతిగ్రహవిషయమితిమాధవీయే ॥—॥

—*తులాపురుషాదిప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తం*—

తులాదిదోషశమహదాన ప్రతిగ్రహేహోతిస్వికం ప్రాయశ్చిత్తముక్తం
హేమాద్రా ॥ తదిదానీనియావ్యతే ॥—॥ తత్రదేవస్వామీ॥ స్లో॥ తులాప్ర
తిగ్రహీతాచ పూర్వజోవిషయాతురః । సోరణ్యనిజాలెదేశేభవతిబ్రహ్మ
రాక్షసః । నాన్యైవనిష్కృశిస్తస్యనసలక్షజపాద్యతే । దెనలః॥ స్లో॥ ఋణాప

కరణార్థం వాతథాయా గాథా మేవవా । ద్విజః ప్రతిగ్రహంకృత్వా తదర్థం
 వినియోజయేత్ । సువర్ణరత్నరజస్తైలశ్చక్రివిధాన్పుతాః । తాసాం
 ప్రతిగ్రహేవిప్రముఖయా గాదిభివినా । రౌరవనరకే ఘోరే ఋత్విస్ఫి స్స
 హమజ్జతీతి । ఋత్విజః బ్రహ్మసదస్యః హోతారోజాపకాశ్చ ॥ — ॥ దేవీపు
 రాణే శ్లో॥ ఆత్మతుల్యసువర్ణంయః ప్రతిగృహ్యథనాతురః । అకృత్వానిఘ్నా
 తింతస్యఋత్విస్ఫిస్సహరాక్షస ఇతి॥ గాగుడపురాణే శ్లో॥ శ్రీతైలహేమకూ
 టేవాహ్యుపలెగంధమాదనె । అహోవిలెవెంకటాక్రౌ కాశ్యాదిఘవిశేషణః ।
 సూర్యోపరాగకాలేషు అన్యకాలేషుపవనసు । ప్రతిగృహ్య తులాంవిప్రో రా
 జ్ఞాయోభోగలాలసః । సోరణ్యనిజలెదెశె దృష్టిహీనోనిరాశ్రయః । స
 హస్రాబ్దంభవేద్రక్షో నవలక్షజపాదృత ఇతి ॥—॥ బ్రహ్మాండే శ్లో॥ సెత్వా
 దిపుణ్యతీర్థేషు ఉపరాగాది పవనసు । పూర్వజః ప్రతిగృహ్లాతి తులాం
 రాజ్ఞోవిశేషతః । భవేద్రక్షుస్సహస్రాబ్దం దృష్టిహీనో నిరాశ్రయః ॥ ని
 మ్నాత్రిస్తస్యగాయత్ర్యో నవలక్షజపాదిహ । యదాప్రతిగ్రహస్తస్యాస్తదా
 వాతిత్యమహతి । సంధ్యాదినిత్యకమాణి విఫలనినసంశయః । సావిత్రిత
 తితంవిద్యా త్పునస్సంసాగరమహతీతి । సాగం దెసి శ్లో॥ ప్రతిగృహ్య తు
 లామాశునవలక్షంజపెచ్చథః । చతుర్థాంశవృయంకృత్వా యజ్ఞంవా
 సవదక్షిణం । తదర్థంబ్రహ్మణఃప్రోక్తం తతైవసదసస్సలేః । హోత్యాణాం
 ద్వారపాలానాం పాతకానాం మహామునె । జాపకానామిదంప్రోక్తం త
 యోరథంవిచక్షణైరితి । తయోః బ్రహ్మసదస్యయోరథం సర్వేహంప్రా
 యశ్చైత్తమిత్యర్థః ॥—॥ మార్కం డేయపురాణేతుశ్లో॥ తులాప్రతిగ్రహే
 తాచప్రాయశ్చిస్తమిదంచరేత్ । చతుర్థాంశంభాగేన పరివద్విశుపూ
 ర్వకం । చతుర్థాంశంధనంసవనం చతుర్థాంభాగమాచరేత్ ॥ అసువా
 దేభాగమేకం భాగమేకం విధాయకె । భాగః పరివదిప్రోక్త శ్చేషంకృచ్ఛా
 దిమన్యసేత్ । తతఃపరం విశుద్ధస్యాది హలోకెపరత్రచ । పునఃసంసాగ
 ర విధినాహ్యభ్యసద్వేదమాతరం । బ్రహ్మోపదేశంతత్రాపి మర్యాదాచా
 ర్యవాక్యతే । తతఃపరంజపెద్వేద మాతరంప్రత్యహంసుధిః । ప్రతిగ్రహప
 రాన్నేషు విముఖోవిష్ణుమాదరాత్ । చింతయన్వత్తయన్విప్రస్సఖీహచ ప

తత్రచ ॥ ఏవంకృత్వాద్విజోయస్తు నిష్కృతింశుద్ధమానసః । తులాప్రతిగ్రహ
రాజక శుద్ధోభవతినాన్యథా । అకృత్వానిష్కృతిరేతా ఎకాంవాపినరేశ్వ
ర । సంధ్యుద్దినిత్యకమాణి పితృకమాణియానిచ । నఫలంతిహసవాణి
భస్మనిన్యస్తహవ్యవత్ । పునస్సంసారమాత్రేణ పునరాయాంతితాని
పై ॥ — ॥ తతఃప్రతిగ్రహీతాతు ఆశ్మదేహవిశుద్ధయే ॥ కుర్యాద్వైవిరజా
హోమం పంచగవ్యమనంతరమితి ॥ — ॥ ఇతి తులాప్రాయశ్చిత్తం ॥—॥

—*హిరణ్యగర్భ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథహిరణ్యగర్భ ప్రాయశ్చిత్తం ॥ తత్రహేమాద్రా ॥ శ్లో॥ పూర్వజో
ద్రవ్యలోభేనఋణయాగాదిభివినాగర్భంస్వర్ణమయంధృత్వా ఋత్విశ్వి
స్సహరాక్షసః ॥ ఇతి ॥—॥ పాడ్యైశ్లో॥ హిరణ్యగర్భం భూపాలా తుష్పర్వ
జోభోగలాలసః । ప్రతిగృహ్యసశీఘ్రేణ సక్తచారిభవేచ్ఛవి । ఋత్విజఃకీకసా
నామపిశాచాస్సంభవంత్యథ । కిథంచన్నిష్కృతిర్వృష్టా పునగర్భాన్నచా
న్యథా॥—॥ దేవీపురాణైశ్లో॥ దక్షిణామాత్రమాలంబ్య ప్రధానంసంపరిత్య
జేత్ । తథాపిథమంయాగాదిం కృత్వాశుద్ధిమవాప్నుయాత్ । శేషయే
ద్యస్తుమోహేనవృత్త్యర్థంభోగలాలసః । తస్యోపనయనంభూయోజననం
గర్భాగోశతః ॥ పంచాయతేనశంభోవాహ్యాభిషేకేణముచ్యతే । అష్టల
క్షజపాదైవ్యాఃకూర్తాంఢాయుతహోమతః । చతుర్భాగవ్యయోవాపి య
శ్లోవాససదక్షిణః । ఎవంకుర్యాద్విజోయస్తు తస్మాద్దోషాత్ప్రముచ్యతే ।
మాకంఢేయపురాణేతుశ్లో॥ ప్రధానం సంపరిత్యజ్యయాగాథం దక్షిణాం
వహా । తస్యైవనిష్కృతిరియంమునిభిఃపరికీర్తితా । పరేష్యవాతదానీంవా
స్నాత్వాశుచిరలంకృతః । నీలవర్ణాంచగామేకాం శ్యామాంవాచాయనిర్గ
దాం । ఆపోహిష్ఠాదిభిమంత్రైః ప్రాజ్ఞుభిఃమాజయేజ్జలైః । రక్తేనవాససో
చ్ఛాద్యత్రః పరిక్రమ్యయత్నతః । తన్నూత్రస్నానమాసాద్య జపంత్రమిమం
సుధీః । హిరణ్యగర్భస్సువతతతాగ్రై * * * హవిషావిధౌమేత్యుక్తాప్తివి
ష్టుయోకానిమితి * * * సమర్థయతేతాభిరనుమంత్రయేత్ ॥ తతఃపరంముహూ
ర్తమాత్రం స్థిత్యాగోగభే ఆశ్మనోమూర్ధానంనిధాయ । అష్టయోనీషు
ష్టపుత్రామిత్యనువాకంజపేత్ ॥ తతః పరమాశ్చానం పునర్జాతంమత్వాన్న

యం వాపితావా ఆచార్యోవాజాతకర్మాద్యుపనయనపర్యంతం కుర్యాత్ ।
 గాండవ్యాణీచాచార్యాయదత్వాక్షమాపయేత్తతః పూతోభవతి । దక్షి
 ణామాత్రప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమిదం । ప్రధానత్యాగాభావే పూర్వోక్తై ర
 ష్టలక్షజపాదిభిః పూతోభవతి ॥ — ॥ తథాచ హేమాద్రా ॥ శ్లో ॥ అన్యథా
 నిష్కృతినాన్తిహ్యకృత్వానిష్కృతిరిమాః । సహసాబ్జంభవేదక్ష ఆచా
 ర్యోద్రవ్యలోభతః । బ్రహ్మసదస్పతిశ్చైవతదర్థంగాక్షసోభవేత్ । ద్వార
 పాముత్తిజశ్చైవ హోతారోజాపకాలపి । తయోరర్థంభవేయస్తైరాక్ష
 సాఘోరరూపిణః । ఆచార్యార్థం జపఃప్రోక్తో బ్రహ్మణస్సదసస్పతేః । త
 యోరర్థంతుహోత్యాణామితరేషామితిస్మృతిరితి । నాగరఖండే ॥ శ్లో ॥ ఎవం
 హిరణ్యగర్భశ్యగ్రహణేనిష్కృతిఃపురా । దృష్టామన్వాదిభిర్విప్రై ర్ధర్మ
 శాస్త్రవరాయణైః । అన్యథానిష్కృతినాన్తి ప్రాయశ్చిత్తైర్జలాస్థవైరితి
 ॥ — ॥ ఇతి హిరణ్యగర్భప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం ॥ — ॥

—*బ్రహ్మాండఘటప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం*—

అథబ్రహ్మాండఘటప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే । తత్రదేవలః ॥ శ్లో ॥
 బ్రహ్మాండం యస్తుగృణ్తాతి ద్విజఃక్రత్వాదిభిర్విదానా । ఋత్విగ్భిస్సహదుష్టాత్తా
 రాక్షసోభవతిధునిమితి ॥ — ॥ మార్కండేయః ॥ శ్లో ॥ బ్రహ్మాండం పుణ్యతీ
 ర్థేషు ప్రతిగృణ్తాతియోద్విజః ॥ నిష్కృతిస్తస్యనాస్తీహవసులక్షజపాన్యత
 ఇతి ॥ — ॥ బ్రహ్మకైవర్తే ॥ శ్లో ॥ బ్రహ్మాండఘటసంజ్ఞంతు ప్రతిగృణ్తాతి
 యోద్విజః । అష్టలక్షజపాదస్య నిష్కృతిర్బ్రహ్మారాక్షసాదితి । గాలవః ॥
 శ్లో ॥ బ్రహ్మాండంయోద్విజోధృత్వా వసులక్షంబపేదిహ । పూతోభవతి దుష్టా
 త్తా ఇహలోకేవరత్రయ । నియుతేనాభిషేకస్య శంభోరుద్రవిధానతః ॥
 చతుర్భాగవ్యయంకృత్వా యజ్ఞంవాబహుదక్షిణం । ఎవైవనిష్కృతిస్తస్య
 ఋత్విగ్భిస్సహితస్యచ । అన్యథా నిష్కృతినాన్తి సహసాబ్జంపిశాపతా
 ॥ — ॥ భవిష్యోత్తరే ॥ శ్లో ॥ ఆచార్యార్థంతయోః ప్రోక్తం ప్రాయశ్చిత్తమి
 ధంప్రభో । ద్వాస్థానాంచతదర్థంస్యాదితరేషాం హిపూర్వవత్ । అథవా
 తచ్చతుర్భాగవ్యయంతుకురు తేద్విజః । అన్యథానిష్కృతినాన్తి దానైస్తీర్థ

(౧౧౨) వైద్యనాథీయే కల్పతరుప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్

వగాహనైః । ఆచార్యంప్రవిశేత్పాపం రాజ్ఞోదానాధికారిణః । పాదహీనం
తయోఃప్రోక్తం శేషంసర్వేషుసంవిశేత్ । ప్రియశ్చిత్తైర్పినారాజన్న
పునంతిప్రతిగ్రహేత్ । తస్మాదపిదంప్రకీర్త్యంప్రియశ్చిత్తం ద్విజాతిభిరితి॥

—*కల్పతరుప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథకల్ప తరుప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం । తత్ప్రమాణంక్షేయః॥ శ్లో॥ ఆప
శ్చపిసదావిప్రసగృహ్నేయాదిమంతరుం । యాన్యశ్చసంతిపణాని ఫలానికు
సుమానిచ । తావత్తిస్తుసమాభూయా దాక్షిణ్యోనిజానేవనె । ఋత్విగ్నిభగ్నా
ణాసాధ్యమధః పాదవివర్జిత ఇతి॥—॥ గారుడే॥ శ్లో॥ నగృహ్నేయాద్విజా
త్వాపిబహుభిఃకారణైర్వి నా । తరుమేనం పణ్యవంతంరక్షోభవతికాననె ।
దృష్ట్యేపదభ్యంవి నారాజా ఋత్విగ్నిస్సహనిజాతే । యావంతితస్యపణా
నితావద్భంనరాధిపేతి । దౌర్భాగ్యక్షణ్యనివృత్త్యధః క్రతుః ॥ పితృభిగా
న్తనావాకృతంఋణం । స్వనైవకృతోగ్రహేరస్తటాకోవాశిధిభవతి । తమద్ధ
రణార్థంప్రతిగ్రహః ఎతానినిమిత్తానిప్రతిగ్రహా । రక్షణార్థంసర్వధనవ్య
యోనదోషః॥తదాహగౌతమః ॥శ్లో॥ ద్విజోఋణవిముక్త్యధంగృహ్నేయాత్క
ల్పభూరుహం । యాగార్థంస్వకృతగ్రామతటాకాదినాశనె । సర్వంత
దధంసహసావ్యయంకృత్వానదోషభాక్ । శుద్ధోభవతిమానుష్యైరభవే
ద్భిక్షరాక్షసఇతి ॥ —॥ మాకంక్షేయపురాణే ॥ శ్లో॥ ప్రతిగ్రహ్య
ద్విజోలోభా త్తరుమేనంసుఖాస్తయే । నిమగ్నైః స్తస్యనాస్తిహనరకాదె
కమిశతేః ॥ కథంచన్నిమగ్నైర్దృష్టామనునారదగాల్వైః । అష్టలతా
ద్వేదమాతుశ్చతుర్థాంశవ్యయేనవా । అభిషేకేణవాశంభౌ భూమే
ర్వాత్రిపరిక్రమాత్ । రామసేత్వాదితీ థేషుప్రయత్నంస్నానతోపివా॥
ఎతానిమగ్నతయోద్భవైః స్తరోరేతస్య సంగ్రహా । బ్రహ్మసదస్యఋత్వి
జాహోతృజాపకపాతకానాం ప్రియశ్చిత్తమర్థాంశేనవేదితవ్యం ।
తత్రైవ । శ్లో॥ బాహుజాదేకగుణితం పాదజాద్విగుణంచవేత్ । ము
ఖజాదుక్తమానేనహ్యురుజాక్షత్రవన్నుప ॥ ఎతాభ్యానిమగ్నైఃశ్చగతి
నాన్యత్రదృశ్యతఇతి ॥ — ॥

(౧౫) వైద్యనాథీయే హిరణ్యకామధేను ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం (౧౧౩)

—*గోసహస్రప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అథగోసహస్రప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం తత్రదేవతః ॥ శ్లో॥ తులాయాం
గోసహస్రేచ ఆచార్యస్యపునఃభవః । ఆబ్రహ్మణోబ్రహ్మవర్తంతం నాస్తిభూ
మాపిశాచతత్త్వతి । పశూచత్వాన్నివృత్తి నాస్తీత్యర్థః ॥ — ।

మార్కంజేయః ॥ శ్లో॥ ధృత్వాగ్రజోగోసహస్రం రాక్షోన్యస్తా ద్విజవ్ర
తః । నవలక్షంజపేద్దేవ్యాః పునస్సంసౌరమహాతీతి ॥ — ॥ మత్స్యపురా
ణే ॥ శ్లో॥ పుణ్యక్షౌత్రే పుణ్యతీర్థే సూర్యాచంద్రమసోగ్రహా । ధే
నూనాంయస్సహస్రంచ ప్రతిగృహ్యథనాతురః । భువఃప్రదక్షిణంకృత్వా
నవలక్షంజపేత్తతః ॥ కేశానాంవవనంకృత్వా పునస్సంసౌరమహా
తీతి ॥ — ॥ రాజవిజయే ॥ శ్లో॥ సహస్రధేనుదానేతుఆచార్యత్వం
యదివ్రజేత్ । తస్యైవనిష్కృతిర్నాస్తి నవలక్షజపాదృతే । భూమేఃప్రద
క్షిణంకృత్వా కేశానాంవవనంపునః ॥ ప్రాయశ్చిత్తేన పూతాత్మాపునస్సం
సౌరమహాతీతి ॥ — ॥ కూర్మపురాణే ॥ శ్లో॥ సహస్రధేనుదానే
ను ఆచార్యోయదిలోభతః । భూమేఃప్రదక్షిణంకృత్వా నవలక్షంజపేత్త
తః ॥ తదశక్తోమహాశంభూర్నమైశ్చమైశ్చుభేః । కృత్వాభిషేకంవి
ధివదయుతంప్రయుతంతువా ॥ సర్వస్యయంచయాగేవా కృత్వాశుద్ధి
మవాప్నుయాత్ ॥ — ॥ నాగరఖండే ॥ శ్లో॥ బ్రహ్మసదస్యః పూర్వో
క్తప్రాయశ్చిత్తార్థమహాతీతి ॥ తదధంధ్వా రపాలానాం పాతకానాం
తత్రైవచ । శూత్రాణాంజాపకానాంచ పూర్వవస్తునిభిష్టుతం ॥ — ॥
లింగపురాణే ॥ శ్లో॥ తులాయాంగోసహస్రేచ ఆచార్యోయద్ధనంహ
రత్ । అకృత్వాతద్వ్యయంధర్మంపత్నిపుత్రపరిష్కృతః ॥ తత్పత్నినాంచ
పుత్రాణామనుజానాంజనాధిప । హవ్యకవ్యేషు యోభోక్తాయేవాసంబం
ధిబాంధవాః ॥ తేవైకృచ్ఛద్రవ్యయంకుర్యుః నిష్కృతిఃకథితోత్తమేరితి॥—॥

—*హిరణ్యకామధేనుప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అథహిరణ్యకామధేనుప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం ॥ మహాభారతే ॥
శ్లో॥ రాక్షాంపాపనిబద్ధానాం సర్వదాపాపచేతసాం । పాపనిర్మోచనీతే

౧౦౪) వైద్యనాథీయే హిరణ్యాశ్వరక్షాప్రితగ్రహప్రాయశ్చిత్తం

హం కామభుక్షుణ్యవర్ధిని । ఎతాగృశీంపుణ్యరూపాంస్వ ణకామదు
హందిజః । వ్రతిగృహ్లాతియోలోభాత్ నద్యస్పవతితోభవేత్ । అష్టల
క్షజపాద్రాజ్ఞాన్యాయాద్వాప్తమభాగతః । అభిషేకేణ వాశంభో ర్య
జ్ఞాద్వాసర్వదక్షిణాత్ । ఎతేశ్శుద్ధిమవాప్నోతి హ్యుభయోలోకయో
రపీతి । — ॥ కౌమే ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణకమ దుహంరాజ్ఞా స్పర్చితాం
శాస్త్రవ్రత్యకానా । ప్రత్యగృహ్లాద్విజోయస్తు ససదాసూతకీభవేత్ । ప్రాయ
శ్చిత్తీభవేత్సద్యః పునబ్రహ్మహ్వాపదేశతః । అష్టలక్షజపంకృత్యాప్రత్య
హందిధిపూర్వకం । ధనస్యాష్టమభాగేన ప్రాయశ్చిత్తంసమాదతేత్ ॥ అభి
షేకేణ వావిప్రోయజ్ఞాద్వాసర్వదక్షిణాత్ । ఎతేషాక్రైమరాజేంద్ర ప్రా
యశ్చిత్రైసబుద్ధిరూః ॥ ఇహలోకేపరత్రాపి శుద్ధిమాప్నోత్యనుత్తమామితి ॥

—*హిరణ్యాశ్వప్రితగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అథహిరణ్యాశ్వప్రితగ్రహప్రాయశ్చిత్తం ॥ కూర్మపురాణే ॥ శ్లో ॥
హిరణ్యవాజినం గృహ్లాన్ ద్విజోలోభపరాయణః । జన్మత్రయేరాక్షస
త్వమనుభూయపిశాచతాం ॥ తదంతేభువమాసాద్యరాసభత్వమవాప్ను
యాత్ । తదంతేరోగవాణ్భూత్వానరకంయాతిపాండవేతి ॥ — ॥ నామన
పురాణే ॥ శ్లో ॥ హిరణ్యాశ్వంద్విజోలోభాద్రాజ్ఞాఃపుణ్యదినేషిహ ।
వ్రతిగృహ్లాత్కభాగాథకం నభజేద్భ్రష్టరాక్షసః ॥ తతః ఖరత్వమాసాద్య
రోగవాణ్జన్మనాంత్రయే । తతోనరకమాసాద్య క్షిప్తత్యా చంద్రేశారకం ॥
తస్యైవ నిమగ్నోనాస్తి హ్యష్టలక్షజపాదృతఇతి ॥ — ॥ బ్రహ్మకైవరై ॥
శ్లో ॥ హిరణ్యాశ్వం ద్విజోధృత్వా తస్యనిమగ్నతీరితా । అష్టలక్షజపా
ద్వాపి నియుతాద్వాభిషేకతః । అష్టమాంశవ్యయేనాపి యాగైర్వాసర్వ
దక్షిణైః । తతశ్శుద్ధిమవాప్నోతి పునమాంజీవిధానతః । తద్భ్రష్టచనద
స్యశ్చప్రాయశ్చిత్తార్థమర్హతః । ద్వాస్థాన్ త్ర జ్ఞాపకారాజన్నర్హంత్యధాన్
ర్థమంశతః । అన్యథా దోషవంతస్తే నసంభాష్యాంకదాచన ॥ నసంస్పృ
శ్యాన్స్వపాక్షేయానాలపేత్తానిహద్విజానితి ॥ — ॥

—*హిరణ్యాశ్వరథ ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్*—

హిరణ్యాశ్వరథప్రితగ్రహప్రాయశ్చిత్తముక్తంబ్రహ్మకైవరై ॥ శ్లో ॥ హిర

శ్యాశ్వరథంయస్తు ద్విజోగ్మణ్ణన్నరాధిపాత్ సోరణ్య నిజాలదేశేముత్పిన్న
స్సహరాక్షసః । తస్యైవనిష్కృతిర్దృష్టామనిభిస్తత్పదర్శిభిః । నవలక్షజపా
ద్వాపి నియుతాద్వాభిషేకతః ॥ అష్టమాంశవ్యయేనాపి ప్రాయశ్చిత్తవి
ధానతః । తదంతేవనంకృత్వా పునస్సంసారమర్హతి । ఎవంచెచ్చుట్టి
మాపోతి ప్రాయశ్చిత్తేనభూయసా । అన్యథాతునశుద్ధస్యాన్నసంభావ్యః
కదాచన । బ్రహ్మాదీనాంతదగ్ధాంశ న్యాయఃపూర్వోక్త ఇవ్యత ఇతి ॥—॥

—*హిరణ్యహస్తి ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్*—

హేమహస్తి ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తముక్తం బ్రహ్మాండపురాణే ॥ శ్లో॥
హిరణ్యహస్తిసంధృత్వా పుణ్యకాలేషువర్షసు । యోవిప్రోలోభమోహే
నగాఙ్గోదానాద్ధివోన్మవ । నతస్యనిష్కృతిర్దృష్టా దశలక్షజపాదృతే । లక్ష
హోమేనకూర్త్యైవై శుద్ధిమాప్నోతిత్వనుత్తమామితి॥—॥బ్రహ్మకైవరై॥ శ్లో॥
హిరణ్యహస్తిసంభూపా ద్విజోలోభవిమోహితః । పుణ్యకాలేషు పుణ్యేషు
ఉత్థేష్వా యతసేషుచ । ప్రతిగృహ్యతతోలాభా దకృత్వా నిష్కృతినన్మవ ।
సోరణ్యనిర్దలదెకే రాక్షసోంబరచారవాక్ । తస్యైవనిష్కృతిర్నాస్తి నవల
క్షజపాద్విना । లక్షహోమేనకూర్త్యైవై శుద్ధిమాప్నోతిదైహికీం । అష్టమాం
శవ్యయేనాపిప్రాయశ్చిత్తవిధానతః । కేశానాంవనంకృత్వా పునస్సంసార
రమాచరేత్ । తదథాం బ్రహ్మాణఃప్రోక్తం తతైవనదసస్పతేః । తదర్థం ద్వా
రపాలానాం జూపకానాంతదర్ధతః ॥ ప్రాయశ్చిత్తమిదంప్రోక్తం హేమహ
స్తిప్రతిగ్రహ ఇతి ॥—॥

—*పంచలాంగల ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్*—

అథపంచలాంగల ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం వసిష్ఠశంహితాయాం ॥ శ్లో॥
లాంగలముఖిజోధృత్వా పంచవాప్యేకమేవనా । తస్యైవనిష్కృతిర్వైద్యైశ్చ
ఋషాన్యమనాః ప్రభో । దశలక్షజపంవాధ ప్రయితం వాభిషేచనం । శ
తార్భగవ్యయంకుర్వ్యా ద్యుష్ణంవాసర్వదక్షిణం । ఏతత్పాపవిశుద్ధ్యర్థం ప
రేద్యుర్వాన్యతోపివా । మాతాండస్యోదయాదవాక్ స్నానంకృత్వా
యథాహుతః । చిత్తకర్మ సమాప్యశు యావత్సూర్యోదయోభవత్ ॥
తావద్గత్వాబలాధారం నదీంపుషురిణీమపి । కంఠదమ్బు శ్శీతా శ్శర

న్నారాయణంవిభుః । ముఖముద్భృత్యమార్తండుం పశ్యన్నుత్తానపాణికః ॥
 అఘమర్షణసూక్తంచ జపన్నాపవిముక్తయే । యావదస్తంగతోభాసు స్తావ
 తాకలంజపెత్సుధీః । మధ్యమాధ్యాన్నికంకృత్వా బ్రహ్మయజ్ఞంచతర్పణం ।
 మనసాదేవమారాధ్య పున ర్గత్వాజలంజపేత్ ॥ సాయంసంధ్యామపా
 సిత్యా సాయంహోమమనంతరం । మానంత్యక్వాతదారాజన్ మితాహా
 రంసమాచరేత్ ॥ ఓదనంయావకంభక్షే దధవాముద్గభక్షణం । అధశ్శాయీ
 భవేన్నత్రపాపంకృతమనుష్ఠరన్ । ప్రభాతాయాంతుశర్వర్యాం పూర్వవద్వృ
 తమాచరేత్ ॥ ఏవంతుమండలేపూజాన్ విరజాహోమ మాచరేత్ ॥ ఉపా
 వ్యదినమేకంచ పంచగవ్యంపిబేత్తతః ॥ — ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ప్ర
 శాచితైర్భోగదద్యాచ్చదక్షిణాం । పశ్చాత్స్వయంప్రభుంజీయా త్తద్విప్రాసు
 జ్ఞయాసహేతి । ఏతస్త్వాయశ్చిత్తమాచార్యస్య । సర్వేషాంప్రాయశ్చిత్త
 ముక్తంమాత్మేన్ద్రో ॥ బ్రహ్మసదస్పతిశ్చైవతదర్థం భాగమర్హతః । ద్వార
 పాణాం తదర్థంస్యాత్తదర్థమితరేషువై ॥ ప్రాయశ్చిత్తవిధిశ్చైవనాన్యథా
 గతిరస్తిహేతి ॥—॥

—*ధరావ్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథ ధరావ్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం శివపురాణే । ధరామభ్యర్చ్య గంధా
 ద్యైర్యోర్రాజాపుణ్యకాలతః । విప్రసాతుకరు తేతత్ర పుణ్యస్యాంతోనవిద్యతే ।
 గృణ్తీయాద్యోధరామేనాం పుణ్యకాలేషువర్షసు । తస్యవిప్రస్యచాస్తీహన
 పునర్జన్మరాక్షసాత్ । బ్రహ్మహవదేశః కతవ్యస్యావిత్రీదానమేవచ । తతః
 పరంజపేద్దేవ్యా దశలక్షమతంద్రిత ఇతి । పాడ్యే ॥ శ్లో ॥ ధరామభ్యర్చితాం
 తాజ్ఞాధర్మశాస్త్రానుసారతః । యోవిప్రః ప్రతిగృణ్తీయాద్ద్రవ్యలోభపరా
 యుణః । యజ్ఞాదికమృక్పత్వాచై ద్భవతిబ్రహ్మరాక్షసః । దశలక్షపాద్యైవ్యా
 ప్తస్యనిష్కృతిరీరితా । సదస్యబ్రహ్మణోరర్ధరి ద్వారపానాంతదధాకం । త
 దధాకం జాసకానాంచ హోతృణాంచతత్తైవచ । మాజన్మసర్వదానానా
 మాచార్యాణాం స్వయంభువా । ఉక్తంపురాదేవమధ్యే లోకస్యాప్యహి
 తైషిణా । అన్యథామృత్యుమాప్నోతి కుర్యాదేతత్ప్రయత్నత ఇతి ॥—॥

వైద్యనాథీయే సప్తసాగరచర్మధేనుప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం (౧౦౭)

—*విశ్వచక్రప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథవిశ్వచక్రప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం మార్గం డేయః॥ శ్లో॥ విశ్వచక్రం ద్విజోభృత్వా నిర్మిమిలై నలోభతః । అరణ్యేనిర్జలదేశేభవతిబ్రహ్మరాక్షసః । నతస్యపునరావృత్తిస్సహస్రాబ్దం మహాభయాత్ । ఏషావైనిష్కృతిదృష్టా వసిష్ఠేనమహాత్మనా । చతుర్భాగవ్యయంకృత్వా ప్రాయశ్చిత్తవిధానతః । పునస్సంసారవిధినా పునస్సంసారమాచరేత్ । బ్రహ్మకాపదేశంసావిత్రీ మభ్యసేద్ద్విజపుంగవాత్ । ప్రయతేనాభిషేకస్య నిష్కృతిస్తస్యనాన్యథా । తదర్థంబ్రహ్మణఃపోక్తం తతైవసదసస్పతేః । ద్వారపానాం జాపకానాం తయోరర్థం ప్రకల్పయేదితి ॥—॥

—*కల్పలతాప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

కల్పలతాప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం తత్రలింగపురాణం॥ శ్లో॥ దత్తామిమాం కల్పలతాంరాజిభిః పూజితాంశుభాం యోగ్యుష్ణీయాద్ద్విజః కామార్యభవే ద్రుష్టరాక్షసః । యావజ్జ్యోతీంషితిష్ఠంతి తావత్తిష్ఠతిరాక్షసః । తద్భ్రష్టాప సదస్యశ్చ ద్వారపాజాపకాలపి । రాక్షసాఃక్రూరకర్తృణో భవంత్యేవనసతశ్చయః । సహస్రాబ్దంతదర్థంచ తదర్థంచ యథాక్రమం । ప్రాయశ్చిత్తం కల్పతరోయత్ర దేవసమాచరేదితి ॥—॥

—*సప్తసాగరప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథసప్తసాగర ప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం తత్రీగారుడపురాణే॥ శ్లో॥ ముఖజోధనలోభేన గృహ్నేయాత్సప్తసాగరం । కులేనసహసగయక్తో రాక్షసోసిర్జలభవేత్ ॥—॥ యాగార్థందక్షిణాంగృహ్ణిత్వా ప్రధానత్యాగమాచరేత్ । యాగేసర్వవ్యయంకృత్వానాస్తితస్యపిశాచతా । ప్రాయశ్చిత్తేనపూతాత్మా ఇహలోకేపరత్రచ । చతుర్భాగవ్యయంవాపి ప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్ । తస్యేవనయనంభూయస్సావిత్రీదానమేవచ । బ్రహ్మసదస్యస్తస్యార్థం ప్రాయశ్చిత్తమిహాహతః । ద్వారస్థానాం తయోరర్థం జాపకానాంయతాకరీమితి ॥—॥

—*చతుర్భాగధేను ప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథచతుర్భాగధేను ప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం తత్రవాసునపురాణే ॥ శ్లో॥

శ్చత్వాచమమయ్యాంధేనుం ధనలోభపరాయణః । సప్తజన్మసు రాజేంద్ర
విపినేనిజానేజలః ॥ కృతంపాపమనుష్ఠ్యత్యసభవే ద్భృషీక్షారాక్షుసః । తస్యై
షానిషక్రాతిర్దృష్టా దేవ్యాద్వాదశలక్షతః । తస్యోపనయనంభూయః పున
స్సంసారకర్మణైతి ॥—॥ పరాశరః ॥ శ్లో॥ ముఖజోయస్త్యుగ్మన్వోయా
చ్ఛమకథేనుంనృపాశ్చజాత్ । బ్రహ్మణాదిషుకాలేషు పుణ్యతీర్థేషుయేషుచ ।
చతుర్భాగవ్యయంకుర్యా త్ప్రియశ్చిత్తవిధానతః । దేవ్యాద్వాదశలక్షేణ
నియుతేనాభిషేకతః ॥ ఏషామన్యతమేనైవ పునస్సంసారతశ్శుచిః । సద
స్యబ్రహ్మణోరభా మృచ్ఛిజామపిపూర్వవదితి ॥—॥ గారుడపురాణే । శ్లో॥
తులాయాం గోసహస్రేచలాంగలెసప్తసాగరే । విశ్వచక్రే చమకథేనా
మహాభూతఘటేతథా । హేమహస్తిరథేనైవ ఆచార్యంమృత్యురావిశేత్ ।
తస్మాత్ న్యార్జనంకర్మ మృత్యుస్తరణహతవే । తదానీంవాపరమ్యపాణ
భక్షేవాపంచమేదినే । మాసమాత్రే త్రిమాసే వావత్సరే పూర్ణతాంగతే ।
ప్రాయశ్చిత్తేన పూతాశ్చా పునస్సంసారమహతి ॥ పృథవహరక్ష మో
క్షాయామభయోలోకకయోరపి । అన్యథాదోషమాప్నోతి నమక్తిర్బ్రహ్మ
రాక్షసాదితి ॥—॥

—*మహాభూతఘటస్య ప్రతిగ్రహ ప్రాయశ్చిత్తం*—

అథమహాభూతఘటప్రతిగ్రహప్రాయశ్చిత్తం ॥ తత్రోదేవతః । పంచభూత
ఘటంగృహ్యైక విప్రోభవతిరాక్షుసః । సహస్రాబ్దంవనెఘోరే నిజాలే నిజా
నైవసేత్ । పక్షుశాత్రంజపేద్దైవీద్విజః పాపవిశుద్ధయే ॥ తస్యోపనయనం
భూయః పునస్సంసారకర్మణా । నియుతేనాభిషేకేణ చతుర్భాగవ్య
యేనవా । నాస్యకాశుద్ధిమాప్నోతి బ్రహ్మరాక్షసదేహతః । తదధాంబ్రహ్మ
ణఃప్రోక్తం తత్రైవసదసస్పతేః । ద్వాస్థానాంజాపకానాంచ తయోరర్థం
ప్రకల్పయేదితి ॥—॥ సారందేతు । పృతిశృహ్యతులాదీనిరాజ్ఞః పాప వరా
యణాత్ । పోయశ్చిత్తేనపూతాశ్చాపునస్సంసారమర్హతి । గంగాయాం
మాసలస్నానాచ్ఛుద్ధిమాప్నోతిదైహికీం । రేవాయాంతుతథాస్నాత్వాశుద్ధి
మాప్నోతిపార్థివీం । ప్రాతరారభ్యగండక్యామాసాయంస్నానమాచరేత్ ।
వర్షాద్వయేనపూతాశ్చా హ్యభయోగ్లోకయోశ్శుచిః ॥ తత్రైవశోభభాధా

యాం పూర్వజశ్శుద్ధిమాప్నుయాత్ । గౌతమ్యాంనియతః స్నాత్వా నిత్య కర్తవరాయణః । వింశత్యామాసలస్నానై రబ్జమాత్రేణశుద్ధతి । భీమర థ్యాంమహానద్యా మధరాత్రేజితేంద్రియః । జానుదఘ్నేజలస్థిత్యా జపే వ్యంత్రంత్రయంబకం । సహస్రం పూర్ణతాయాతి యావత్తావద్విరమ్యతే । ఏవమాసత్రయం కృత్యాశుద్ధిమాప్నోతిపార్వీకీం ॥ అఖండాయాంతు కా వేర్యాం ప్రాతస్నాత్వా యథావిధి ॥—॥ నిత్యకర్తవ్యమాప్యశు కంతదఘ్నే జలనసాజపేచ్ఛపారుషంసూక్తమష్టోత్తరశతంద్విజః । యదావమాప్తిర్భు వతి తదామానంపరిజ్యజేత్ ॥ ఏవంకుర్యాత్ప్రతిదినం శుద్ధస్సాదృతుమాత్రతః । తామ్రపర్ణినదీతోయే అవగాహ్యదినత్రయం । త్రియంబకంజపేన్నిత్యంసంఖ్యా మనుపధారయత్ । దినత్రయేతు ఘృణేష్ఠిన్నిర్విఘ్నైనజనాధిప । పూతోభ వతివిప్రో సౌతులాదీనాంప్రతిగ్రహాత్ । ధనుషోట్యాంతులాదీనాం గ్రహీ తాధనలోభతః । స్నాత్వామథ్యాన్తవెళాయాం గత్వా రామేశ్వరాలయం । ఔపాసనాగ్నోజుహుయాద్విరజాహోమమాదితః । అధశ్శాయాభవెన్ని త్యం మాసమేకంనిరంతరం ॥—॥ దుగ్ధహారంఫలాహారం ద్వయోరేకం సమాచరేత్ ॥ సేతుదర్శనమాత్రేణ బ్రహ్మహత్యావినశ్యతి । అర్వాచీ నానిపాపాని నశ్యంతీత్యత్రికాకథేతి ॥—॥*అహితాగ్నిస్సంపూర్ణాదక్షిణైవ పునస్తోమేనవాయజేత । యోవాబహుప్రతిగృహ్యగరగీవిషమవ్యేత పునస్తో మేన యజేతేతిశ్చుతః* ఇతి ప్రతిగ్రహ పాయశ్చిత్తం ॥—॥

యత్రప్రతిపదం పాయశ్చిత్తం నోక్తం । నోపలభ్యతే చాతత్రిసాధా రణం ప్రాయశ్చిత్తముచ్ఛ్యతే ॥—॥

—*అనుపాతకినాం ప్రాయశ్చిత్తం*—

* తత్తానుపాతకప్రాయశ్చిత్తంవిష్ణురాహ ॥ శ్లో ॥ అనుపాతకినస్త్వేతే మహాపాతకినోయథా । అశ్వమేధేనశుద్ధ్యంతి తీర్థానుసరణైవతి । తతాశ్వ మేధస్సార్వభౌమరాజవిషయః । రాజాసావణభౌమోశ్వమేధేనయజేతేతి శ్చుతః తీర్థస్నానమితరవిషయం ॥—॥*

(౧౨౦) వైద్యనాథీయేఅనుక్త సర్వపాపసాధారణ ప్రాయశ్చిత్తం

—*ఉపపాతకినాం ప్రియశ్చిత్తం*—

ఉపపాతక ప్రాయశ్చిత్తమాహసవిస || శ్లో || ఉపపాతకినస్త్యైతే కుర్వ్య
శ్చాంద్రాయణంనరాః | పరాకమథవాకుర్భుర్యజేయర్హోసవేనవే | యా
జ్ఞవల్క్యేపి | ఉపపాతక శుద్ధిస్సాస్య దేవంచాంద్రాయణేనవా || పయసావా
పిమాసేన పరాకేణాథవాపునరితి ||—||

—*సంకరీకరణాది ప్రాయశ్చిత్తం*—

సంకరీకరణాదేప్రియశ్చిత్తమాహవిష్ణుః || శ్లో || సంకరీకరణంకృత్వామా
సమశ్చేతయావకం | కృచ్ఛాత్తికృచ్ఛమథవా ప్రాయశ్చిత్తంతుకారయేత్ ||
అపాత్రీకరణంకృత్వా తప్తకృచ్ఛేణశుద్ధితి | శీతకృచ్ఛేణవాశుద్ధి మ్
హాసాంతపనెనవా | మలినీకరణీయేషు తప్తకృచ్ఛంవిశోధనం | కృచ్ఛా
తి కృచ్ఛమథవా ప్రాయశ్చిత్తం విశోధనమితి ||—|| మనుః || శ్లో || సంకరా
పాత్రకృత్వాసుమాసం శోధనమైందవం | మలినీకరణీయేషు తప్తస్యాద్య
వకస్త్యైహమితి ||—||

—*అనుక్తసర్వపాప సాధారణ ప్రాయశ్చిత్తాని*—

అనుక్తానాం సర్వేషాం సాధారణం ప్రాయశ్చిత్తమాహపరాశరః ||
శ్లో || చాంద్రాయణం యావకంచతులూ పురుషపవచ | గవాంశ్చైవానుగమనం
సర్వపాపప్రణాశనమితి ||—|| తులూపురుషః కృచ్ఛవిశేషఃపాపగౌరవలాఘ
వానుసారేణచాంద్రాయణాదీన్యావృత్తానివాతినావృత్తానివానుష్ఠేయాని |
సవిస || శ్లో || సర్వేషామేవ పాపానాం సంకరేసముపస్థితే | దశసాహస్ర
మభ్యస్తాగాయత్రీ శోధనీపరమితి | శంఖలిఖితౌ | క్రయవిక్రయమృగభోజన
ప్రతిగ్రహేష్వనాదిప్త ప్రాయశ్చిత్తైషు సర్వేషు చాంద్రాయణంప్రాజాపత్యం
బెత్తి || శాతాతపః || శ్లో || అనుక్తైషువిధింజ్ఞాత్వా ప్రాజాపత్యం సమాచ
రేత్ || సర్వత్ర సర్వపాపేషు ద్విజశ్చంద్రాయణంచరెదితి || ఉశనా ||
శ్లో || యత్రోక్తం యత్రీవానోక్తమిహషాతకనాశసం | ప్రాజాపత్యేనకృచ్ఛే
ణ శుద్ధ్యతేనాత్రసంశయ ఇతి | మనువిష్ణువిశ్వమిత్రాః | అనుక్తనిష్కృతీ
వాంతు పాపానామపనుత్తయే | శక్తించావెక్ష్యపాపంచ ప్రాయశ్చిత్తం
వకీల్పయెదితి ||—|| యాజ్ఞవల్క్యే || దేశంకాలంవయశ్శక్తిం పాపాచా

చేక్ష్యయత్నతః । స్రావ్యశ్చిత్తం ప్రకల్ప్యం స్యాద్యత్ర వోక్తా ననిష్కాంతిరితి ॥ —
 సవప ॥ క్లో ॥ యదాయదాను సంకీర్ణ మాత్మానం మన్యతేద్విజః । తదా
 తదాతితైః పూర్వా మోగాయత్యాగివచనంతథేతి ॥ — ॥ గౌతమః ॥ స
 వత్సరష్టశ్చాసాశ్చ త్వా రప్త్రయోగ్వా వేకశ్చతుర్వింశత్య హోద్వాదశాహష్ట
 షహస్ర్య హోహో రాత్ర ఇతి కాలావతా న్యేవానాదే శేవిక ల్పనక్రియేరన్నేన
 స్సుగుగుఘగురూణిలఘుఘలఘూనికృచ్ఛాచిక్రచ్ఛాచాంద్రాయణ మితి
 పర్వప్రాయశ్చిత్తమితి ॥ — ॥ స్మశ్ర్యంతరే ॥ క్లో ॥ సర్వజన్మాజితానీ
 హాభూణహత్యాదికాన్యపి । సర్వపాపాని నశ్యంతి కృచ్ఛేద్వాదశాహ
 షికైః ॥ జన్మప్రభృతి యతిగ్రంధిత్పాతకంచోపపాతకం । అర్వాక్షుభూ
 ణహత్యా యాష్టదష్టాన్నశ్యతిధువం ॥ అష్టాభ్యాంసకృదభ్యస్తంబుద్ధిపూ
 ర్వమఘంమహత్ । తచ్ఛుద్ధ్యత్యభ్యక్త్యచ్ఛేణ మహతః సాతకాదృత ఇతి ॥ త్రిం
 శత్రుచ్ఛాచి అట్టకృచ్ఛః ॥ కృచ్ఛః ప్రాజాపత్యస్సచవ్రతనిధినా కార్యః ॥ —

—*రహస్యపాప పాపాయశ్చిత్తమ్*

అథ రహస్యపాపాయశ్చిత్తాన్యభిధీయంతే ॥ యత్పాపం కర్మ న్యతిరిక్తే
 నాన్యేన కేనచ దపి న జ్ఞాతంతద్రహస్యం । తస్యపాపాయశ్చిత్తమపి రహస్యే
 వ కర్తవ్యం ॥ తథాచయమహారీతా ॥ రహస్యే రహస్యం ప్రకాశే ప్ర
 కాశమితి ॥ రహస్యత్వాదేవనాస్తి పరిషదనుమత్యపెత్తా ॥ తదాహతుబ్రూ
 హస్పతియాజ్ఞనలౌక్య ॥ క్లో ॥ విఖ్యాతదోషః కుర్పితపః సోనుమతం ప్ర
 తం । అనభిఖ్యాత దోషస్తు రహస్యవ్రతమాచరేదితి । నచవినాపరిషదం వ్రత
 జ్ఞానాభావ ఇతి శంకసీయం । శాస్త్రజ్ఞస్య తద్విజ్ఞానసంభవాత్ । ఇతరే
 శాపి బుద్ధిమతా విద్వద్భోక్త్యాం కేనచిద్వ్యజేనావగతుం శక్యత్వాత్ । రహ
 స్యకృతంపాపం స్వప్నేనాపి జపాదినా నివర్తతే । అతఏవ ప్రాజాపత్యా
 దివ్రతానాం జపాదినాంచ వ్యవస్థామాహమనుః ॥ క్లో ॥ ఎతైర్ద్విజాతయ
 శ్శోభాన్వతైరావిమృతైః సః । అనావిమృతపాపాంస్తు మంత్రైహోమై
 శ్చ శోధయేదితి ॥ — ॥

—*రహస్యపాప సాధారణ పాపాయశ్చిత్తమ్*

తత్ర రహస్యానాం సాధారణం పాపాయశ్చిత్తమాహ సవప ॥ క్లో ॥ ఇ

(౧౨౨) వైద్యసాధనై రహస్యపాపసాధారణప్రాచీనమ్

దాభ్యాసోన్వహంశక్త్యామహాయజ్ఞక్రియాక్షమా । నాశయంత్యాశుపాపా
 ని మహాపాతకజాన్యపి ॥ యథేధస్తైజసావన్నిఃప్రాప్తింనిదహతిక్షణాత్ ।
 తథాజ్ఞానకృతంపాపం కృత్స్నందహతివేదవిత్ ॥ సవ్యాహృతిప్రణవకాః
 ప్రాణాయామాస్తు షోడశ । అపిభూణహనంమాసాత్పునంత్యహరహః
 కృతాశ్చతి ॥—॥బోధాయనః॥క్లౌ ॥ యచపస్థకృతంపాపం పద్భ్యాంవాయ
 త్కృతంభవేత్ । బాహుభ్యాంమనసావాచాశోత్తత్వగ్ఘ్రాణచక్షుషా
 సర్వందహతినిశ్చేషంప్రాణాయామైస్తిభిఃకృతైరితి॥—॥శాతమః ॥ అనా
 జ్ఞావపైశునప్రతిషిద్ధాచారానాద్యప్రాశనెషు శూద్రాయాంచరేతస్సిక్త్వా
 యోనాచ దోషవతికర్మణ్యభిసంధిపూర్వేప్యబ్లింగాభిరపడపస్పృశేద్వారు
 ణీభిరన్వైర్వాపవిత్రైః ప్రతిషిద్ధవాజ్ఞనసాపచారేవ్యాహృతయఃపంచసర్వా
 స్పృపోవాచామేదసాశ్చమాదిత్యశ్చపునాత్పితి ప్రాతారాత్రిశ్చమావరణశ్చ
 పునాత్పితిసాయమషేవాసమిథఆదధ్యాదైవకృతస్యేతి హుత్వైవంసర్వస్తాదే
 వసోమచ్యతేముచ్యతేశ్చతి । అనాజ్ఞావమన్యజుత్వంమానసంకర్తృశాశ్చం
 వా । పైశునంపరపరివాదః వాచికం । ప్రతిషిద్ధాచారోనియమలోపఃకా
 యికం ॥ అనాద్యస్యానేకవిధస్యోపభోగోనాద్యప్రాశనం ॥ ఎతదాకాదో
 షవతికర్మణీచాబ్లింగాభిర్వారుణీభిరపడపస్పృశ్యప్రయతోభవతి । ఓంపూ
 గ్వాభివ్యాహృతిభిస్సర్వాభిస్సర్వపాపేష్వాచామేత్ । ఆచమనాదేవస
 ర్వస్తాత్పాతప్రముచ్యతే । అషేవాసమిథఆదధ్యాత్ । దైవకృతప్యైన
 సోవయజనమసిస్వాహా । మనుష్యకృతప్యైనసోవయజనమసిస్వాహా ।
 పితృకృతప్యైనసోవయజనమసిస్వాహా ॥ అక్షకృతప్యైనసోవయజనమసి
 స్వాహా । యద్దివాచనక్తంచైనశ్చకృమతస్యాయజనమసిస్వాహా । య
 త్స్వపేంతశ్చజాగ్రతశ్చైనశ్చకృమతస్యాయజనమసిస్వాహా । యద్విద్వాంస
 శ్చివిద్వాంసశ్చైన శ్చకృమతస్యాయజనమసిస్వాహా । ఎనసఎనసోవయ
 జనమసిస్వాహా । ఇత్యైతైరష్టభిహుత్వా సర్వస్తాత్పాతప్రముచ్యతే ॥
 ఋతంచ సత్యంచైత్యైతదఘమక్షణంతిరంతజాలేపతేత్ ॥ సర్వస్తాత్పా
 తప్రముచ్యతే॥అయంశాః॥పశ్చిరక్రమీదితిత్యచంతిరంతజాలేపతేత్ ॥

సర్వస్థాత్పాప్రముచ్యతే । ద్రుపదాదిజేన్దుముచానన్త త్యేతామృచంతిరంత
 జాలపతేత్ । సర్వస్థాత్-ముచ్యతే । హంసశ్శుచిపదిత్యేతామృచంతిరం
 తజాలపతేత్ । సర్వస్థాత్-ముచ్యతే । అపివాగాయతీంసావితీంపచోఢ
 ధచ్ఛౌశస్తతస్సమస్తామితి త్రిరంతజాలపతేత్ । సర్వస్థాత్-ముచ్యతే ।
 అపివాగ్యాహృతీర్హస్తాస్సమస్తాశ్చైతి త్రిరంతజాలపతేత్ । సర్వస్థాత్-
 ముచ్యతే । అపివాప్రణవమేవ త్రిరంతజాలపతేత్ । సర్వస్థాత్-ముచ్య
 తే॥శ్లో॥పవిత్రైర్వాజజనంకుర్వసుః॥దైకాదశేనీంజపః । ముచ్యతేసర్వపా
 పేభ్యోమహతః పాతకాదృతశ్చితి ॥—॥ ఆపస్తంబః ॥ ఆనార్యవైశునశ్చ
 తిషిద్ధాచారేష్వభిక్షాభ్యాభ్యాపేయపాశినైశూద్రాయాంచరేతస్సిక్తాః
 యోనావ దోషవచ్చకత్వాభిసంధిపూర్వం కృత్వాఽనభిసంధి పూర్వం
 వాల్మీకిగాభిరపఠపస్సుశ్చేద్వారుణీభిర్వాన్త్యైర్వాపవిత్రైః । ర్యథాకర్తాభ్యాస
 శ్చితి ॥ — ॥ యమః ॥ శ్లో ॥౧-విరజాంద్విగుణంజప్త్వాతదహ్నేనవిశుద్ధ్య
 తి ॥౨-వామదేవ్యం త్రిరావశ్యతదహ్నేనవిశుద్ధ్యతి ॥ ౩-పారుషంసూక్త
 మావృత్యముచ్యతే సర్వకిల్బిషాత్ ॥ ౪-ఋషభంశతశోజప్త్వాతదహ్నేనవి
 శుద్ధ్యతి । వెదమేక గుణంజప్త్వాతదహ్నేనవిశుద్ధ్యతి । జపేద్వాఽ-పుస్య
 వామీయం౬-పాపమానీరథాపివా ౭ కుంతాపం౮-వాలఖిల్యంశ్చ౯ నివి
 ౧౦-త్రైవిషా॥౧౧-వృషాకపింహోత్య౯॥౧౨-రుద్రాపితృజప్త్వాము

అత్రప్రకరణే గ్రంథకృదవ్యాఖ్యాతానికానివిష్ణదానియథామతి వ్యాఖ్యా
 యంతే । ౧ ॥ విరజాం—విరజాహోమ మంత్రా॥౨॥ వామదేవ్యం—
 సామ ॥ ౩ ॥ పారుషంసూక్తం—సహస్రశీర్షాపురుషత్యాది షోడశవణం
 సూక్తం । ౪ ॥ ఋషభం—సామ । ౫ ॥ అస్యవామీయం—ద్విపంచాశ
 ద్యకన్సంఖ్యాకంఅస్య వామస్యపతితస్యహోతురిత్యాదిసూక్తం ॥ ౬ ॥ పాపమా
 నీః—పాపమానీరిత్యాదిసూక్తాని । ౭ ॥ కుంతాపం—ఋగ్వేదశాఖాంత
 రం ॥ ౮ ॥ వాలఖిల్యంశ్చ—తదపిఋగ్వేదశాఖాంతథంపస్తాష్టకేపతు
 థాఽధ్యాయేచతుదశవగేఅభిప్రవస్సురాధపమిత్యాది । ౯ ॥ నివిత్—
 నివిదధ్యాయోక్తమంత్రాః ॥౧౦॥ వైషాః—యజుర్వేదపాత్రామఋక్త
 ప్రేషమంత్రాః । ౧౧ ॥ వృషాకపిం—విహిసాతోరస్పృశ్యతేత్యాది ఋగ్ము

(౧౨౪) వైద్యనాథీయే రహస్యపాపసాధారణ ప్రియశ్చిత్తమ్

చ్యుతేనర్వపాతకైరితి ! హోత్యూఁచిత్తస్రుగిత్యాదిపిత్యూఁ పరేయవాః
సమిత్యాది ||—|| చతుర్వింశతి మతే । క్లో ॥ పావమానీ స్తధాకాత్సంపా
రుషం సూక్త మేవచ । జప్తాపాపైఃప్రముచ్యేత ౧- సపుత్రంమాధుభంగసం
ఘ-మండుక బ్రాహ్మణం || ౩ - రుద్రం || ౪ - శుక్రీయో । ౫-మోక్షకస్తతా
వామదేవ్యంబృహతస్సుజప్తాపాపైఃప్రముచ్యతే-యజ్ఞాయజ్ఞీయః ॥ ౬ మా
దిత్యం || ౭- జ్యేష్ఠసామచ-రాజనం । ౧౦ పారుచ్ఛేపంచసామానిజప్తాముచ్యే
తకిల్విపాత్ । అధర్వశిరసంచైవపురుషసూక్తం తథేవచ । నీలరుద్రంతథైవైంద్రః
జప్తాపాపైఃప్రముచ్యతే । అధర్వణాశ్చయేకేచింతాక్రికామవివజితాః
తేన ర్వేపాపహంతారోయాజ్ఞాపల్యవచోయథా । అగ్నేర్నన్వేనువాకంతు
జపేదేనమనుత్తమం । ౧౧-సింహేమేమన్యురిత్యేతమనువాకంజపేద్విజః ।
జప్తాపాపైఃప్రముచ్యేతబోధాయనవచోయథా । ఋగ్వేదమభ్యసేద్యస్తయ
జశ్శామథాపివా । సామానిసరహస్యానిఅధర్వాగ్నిరసస్తథా । ౧౨- బ్రా
హ్మణానిచ || ౧౩- కల్పాంశ్చ౧౪-షడంగాని-తథేవచ ౧౫-అభ్యానానితథాన్యాని
జప్తాపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౧౬ ఇతిహాసపురాణాని ౧౭ దేవతాస్తవనాని || జ
ప్తాపాపైఃప్రముచ్యతే || ౧౮ ధర్మస్తానై ॥ స్వధాపరైః । యతిః । చిత్పాతకంకు

క్తం || ౧౨ || రుద్రాః—రుద్రసూక్తాని || ౧ || సపుత్రంమాధుభంగందసం—
పుత్రవర్గసహితంమాధుభందసంసామ || ౨ || మండుక బ్రాహ్మణం—సం
వత్సరంశశయానాబ్రాహ్మణావ్రతచారిణృత్యాదిఋక్సూక్తం || ౩ || రుద్రం
అహోరాత్రేత్వాదిసామ || ౪ శుక్రీయంసామ || ౫ || మోక్షకః—తవశ్యామీయం
సామ || ౬ || యజ్ఞాయజ్ఞీయం—సామ ॥ ౭ || ఆదిత్యం—సామ ॥ ౮ || జ్యేష్ఠం—
సామ ॥ ౯ || రాజనం—సామ || ౧౦ || పారుచ్ఛేపం—సామ || ౧౧ || సిం
హేమేమన్యుః—బోధాయనసూతోక్తసింహానువాకః । ౧౨ || బ్రాహ్మణా
ని—తత్తచ్చాఖ్యోక్తబ్రాహ్మణాని ॥ ౧౩ || కల్పాః—యదబలింహరేదిత్యాదికల్ప
మంతాక్రిః || ౧౪ || షడంగాని—శిక్షాన్యాకరణాదిని ॥ ౧౫ || అభ్యానాని—వృత్ర
వధాదివేదోక్తకథాః । ౧౬ || ఇతిహాసపురాణాని—సోమోష్ఠత్వాదీతిహా
సాఃపురాకల్పకథావ్రతిపాదకవేదవచనాని — రామాయణాదీతిహాసాః బ్రా
హ్మణిపురాణానివా || ౧౭ || దేవతాస్తవనాని । వేదోక్తదేవతాస్తాత్రాణి
ఆమాదీనివా । ౧౮ || ధర్మస్తానైః—వృత్యాదిభిః

ర్యాద్యతి-ంచెదమృచంజపెత్ । హంసశ్శునిషదిత్యేతా మృచంవాపిత్రి
యంబకం—॥విష్ణుః॥ అథాతస్సర్వవేదపవిత్రాణిభవంతి । యేహంజపైశ్చ
హోమైశ్చద్విజాతయఃపాపైశ్చపూయంతే॥ ౧-అఘమమక్షణం । దేవకృ
తం॥ ౩-శుద్ధవత్స॥ ౪-స్తరత్సమందీధావతి॥ ౫-కూక్ష్మాండ్యః పావనాన్యః॥
౬-చుర్గా-సావిత్రి॥౮-అతీషం-గాః॥౯-పదస్తోభా॥౧౦-వ్యాహృతయో॥౧౧-
భారుండాని॥౧౨-చంద్రసామ॥౧౩-పురుషవ్రతం॥ ౧౪-రైవతం॥ ౧౫-భాస॥
౧౬-మల్లింగం॥ ౧౭-బాహుస్పత్యం॥ ౧౮-వాక్సుక్తం॥ ౧౯-గోసూక్తం॥
౨౦-మధ్యచ॥౨౧-సమానీ॥౨౨-చంద్రశుద్ధ॥౨౩-శ్శతరుద్రీయ॥౨౪-మధర్వ
శిర ౨౫-స్త్రిసుపణో-౨౬-మహావ్రతం॥ ౨౭-నారాయణీయం పురుషసూ
క్తం॥ ౨౮-త్రిణ్యాయదోహని॥ ౨౯-రథంతరం॥ ౩౦-చాగ్నేర్వ్రతం॥ వా

అఘమర్షణం—అఘమక్షణేన ఋషితా దృష్టంత్యృచమానుష్టుభంభావ
వృత్తదేవతాకం ఋతంచనత్యంచెత్వాదిసూక్తం ॥ ౧-దేవకృతం—సామ
భాక్షణం—దేవకృతస్యేత్వాదియాజుపంవా॥ ౩ శుద్ధనత్యః—పతోన్విం
ద్రంస్త వామశుద్ధమిత్యేతాస్త్రిస్రఋచః ॥ ౪ తరత్సమందీధావతి—ఋక్సూ
క్తం ॥ ౫-కూక్ష్మాండ్యః—కూక్ష్మాండ ఋషిదృష్టాయదైవాదేవహోవనమి
త్యాద్యాఋచః॥ ౬-చుర్గా—జాతవేదసేనునవామసో మమిత్యాది చు
ర్గామంత్రః॥ ౭-సావిత్రి—సవిత్పదేవతాకా ఋక్॥౮-అతీషం-గాః—సా
మ॥ ౯-పదస్తోభాః—సామ॥౧౦-వ్యాహృతయః—సామ॥౧౧-భారుండా
ని—సామ॥౧౨-చంద్రసామ॥౧౩-పురుషవ్రతం—సామ॥౧౪-రైవతం-సామ॥
౧౫-భాసం—సామ॥ ౧౬-అల్లింగం—సామ॥౧౭-బాహుస్పత్యం—సామ॥
౧౮-వాక్సుక్తం—సామ॥౧౯-గోసూక్తం—సామ॥ గావశ్చేష్టాసమన్యవ
ఇత్యాదిఋక్సుక్తంపా॥ ౨౦-మధ్యచః—మధువాతేత్యాదిఋక్॥ ౨౧॥
సమానీ—సమానీవ ఆకూతిరిత్యాది ఋక్॥ ౨౨॥ ఇంద్రశుద్ధి—సామనీ
౨౩॥ శతరుద్రీయ—నమస్తైరుద్రమన్యవ ఇత్యాది॥ ౨౪॥ అధర్వశిరః—
దేవాహవైస్వర్గంలోకమిత్యాద్యాధర్వణోపనిషత్॥౨౫॥ త్రిసుపణో—
బ్రహ్మమేతు మామిత్యాద్యనువాకిః ॥ ౨౬-మహావ్రతం—ఋగారుణం-౨౭
నారాయణీయం—నారాయణోపనిషత్—నారాయణసూక్తంవా॥ ౨౮॥
త్రిణ్యాయదోహని—సామాని ॥ ౨౯॥ రథంతరం—సామ॥ ౩౦॥ అగ్నే

మదేవ్యం బృహస్పేతానిజప్తా పునంతిజం తూజాతి స్మరత్వంబభతేయ
 ఇచ్ఛేదితి ||—|| పైతీనసిః || శ్లో || సర్వపాప పరిహర్యో ధ్యాయన్నిమిష
 మచ్యుతం । పునస్తపస్వీ భవతపజ్జిహవనపావన ఇతి ||—|| వసిష్ఠః ||
 శ్లో || హత్వాసకలపాపాని లబ్ధాసుకృతసంచయం, సపూతోజాయతేధీమా
 న్మరజిన్నామకీర్తనాదితి ||—|| భృగుః || శ్లో || కోటిశోమనుజానాంవై భీ
 తిదం సముపస్థితం । రామరామేతిసంకీర్త్యతన్నాశయతినూనవః || సర్వేషా
 మేవపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తమిదంస్మృతం । నాతఃపరతరంపుణ్యం త్రిషు
 లోకేషువిద్యత ఇతి ||—|| యోగయాజ్ఞవల్క్యః || శ్లో || సతావత్సావమేధేతయ
 న్నాన్నానహతంహరేః । అతిరేకభయోదాహుః ప్రాయశ్చిత్తంతరంపు
 ధతీ ||—|| బ్రహ్మకైవలతే || శ్లో || సర్వపాపయుతోవాపికిర్తయన్ననిశంహ
 రిం । శుద్ధాంతఃకరణోభూత్వాపజ్జిహవనపావన ఇతి ||—||

—*రహస్యబ్రహ్మహత్యదిచాపానాంప్రతిపదోక్తప్రాయశ్చిత్తాని*

అభప్రతిపదోక్తాని ||—|| తత్రవ్యాసః || శ్లో || యోనూచానంద్విజంమ
 ర్ద్యోహతవానభాలోభతః । సజపత్నైరుషంసూక్తంజలస్థస్త్రింతయోహరిం ।
 తదైవబ్రహ్మహత్యామూచ్యతే నాత్రసంశయ ఇతి ||—|| యమః || బ్రహ్మహ
 త్యాసురాపానస్వర్ణదైయగురుతల్పేషుప్రాణాయామైశ్శ్రీంతోఘమషణ
 ణంజపేదితి ||—|| యాజ్ఞవల్క్యః || శ్లో || త్రిరాత్రోసోషితోజప్తా బ్రహ్మహత్వ
 ఘమషణం । అంతర్జాలేవిశుద్ధ్యేతగాంచదత్వాపయస్వీనీమితి ||—|| శంఖ
 విఖితావపి బ్రహ్మహాత్రిరాత్రో సోషితోంతర్జాలేఽఘమషణం త్రిరావత

ర్వతం—సామ, అత్రవిజ్ఞానేశ్వరీయేవాసిస్థంవచనం || శ్లో || సత్త్వవేదపవిత్రా
 శివేత్యోమ్యహమతఃపరం । ఏషాంజపైశ్చహామైత్త్వపూయంతే నాత్రసంశ
 యః || అఘమషణం దేవకృతశ్శుద్ధవశ్యస్తరశ్చనూః || కూష్మాండ్యః పాపమా
 న్యశ్చమగాసావిత్కృతైవచ । అతిషంగాః పదస్తోభా స్సానానివ్యాహృతీ
 స్తథా । భారుంజానిచసామానిగాయత్రంతైవతంతథా । పురుషవ్రతంభ
 పంచతథాదేవప్రతానిచ । అల్లింగాబాహాస్పృశ్యం చవాక్సుక్తంమధ్మచ
 స్తథా—శతరుద్రీయవాశీరం త్రిసుపణంమహావ్రతం । గోసూక్తంచాశ్వ
 సూక్తంచ ఇంద్రశుద్ధేచసామని । త్రిణ్యాజ్యదోహానిరథంతరం చ అగ్నేప్ర
 తేనామదేవ్యంబృహద్వ || ఏతానిగీతానిపునంతిజంతూజాతిస్మరత్వంబ

యెదితి॥—॥చతుర్వింశతిమతే॥ ౧౮౮మధు త్రిసుపణాంచ ౨నాచికెతత్రయం
తథా॥ ౩నారాయణంజపెత్సర్వంముచ్యతే బ్రహ్మహత్యయేతి॥ బోధాయనః॥
గాగ్రిమాత్పాదీ ముదీదీంవా దిశముపమగ్రామ్యున్నాతశ్శుచి రుదకాంతేష్టం
డిలముపలిప్య సక్ష్మగ్ననవాపాగోశకృత్పూతేనపాణినా దిత్వాభిముఖోఽ-
ఘనుషణంస్వాధ్యాయముధీయ్యాత్॥ ప్రాతశ్శతం మధ్యాహ్నశతంసాయా-
హ్నశతమపరిమితంచోదితేషునక్షత్రేషుప్రసృతీయావశంప్రాశ్నీయాత్ జ్ఞా-
నకృతేభ్యోఽజ్ఞానకృతేభ్యశ్చోపపాతకేభ్యః సప్తరాత్రాత్పూర్ణముచ్యతే
ద్వాదశరాత్రాత్తదహంపాపేభ్యః బ్రహ్మహననం గురుతల్పగమనం స్వర్ణాస్త్రై-
యంసురాపానమితచవజాయిత్యా ఏకవింశతిరాత్రాత్తాస్యపితరతీతి ॥—॥
బృహద్విష్ణుః॥బ్రహ్మహత్యాంకృత్యాప్రాచీముదీదీంవాదిశముపనిమగ్రామ్యుప్ర-
భూతేంధనేనాగ్నిం ప్రజ్వాల్యాఘముర్జితేనాప్తసహస్రీమాజ్యముత్పిష్టము
యాత్ తదేతన్నాత్పూతోభవతీతి—॥మనుః॥ స్లో॥౪కాత్సంజమత్వాపెత్త్యేన
౫ద్వాసిష్ఠంచప్రతిత్ప్రచం॥౬నాహిత్రీశుద్ధవత్సృశ్చసరాపోపివిశుద్ధ్యతి॥
సకృజ్జప్తాస్యవామీయం ౭శివసంకల్పమేవచ॥సువర్ణమపహృత్యాపిక్షణాద్భవ-
తనిర్మలః॥౮హవిష్పాంతీయమభ్యస్య౯నతమంహం ఇతీతిచ॥ జప్త్వాచపా-
రుషంసూక్తంముచ్యతేగురుతల్పగః ॥౧౦ మంత్రైశ్శాకలహేమీయై॥రబ్జం
పలుశ్వాఘృతంద్విజః॥సుగుర్వప్యవహం త్థేనోజప్త్వా వా ౧౨నమ ఇత్య్రోచం

భాతేయదిచ్ఛేదితి॥౧౮౮మధు—మధువాతేత్యాదిఋక్ ॥ ౨నాచికెతత్రయం—
ఉత్తరహవైవాజశ్రవస ఇత్యాది॥ ౩నారాయణం—నారాయణసూక్తం ॥
౪-కాశ్యం—కాత్రేన ఋషిణాదృష్ట మపనశ్శోశుచదక్షుమిత్యే తత్సూ-
క్తం॥ ౫-వాసిష్ఠం—వసిష్ఠేన ఋషిణాదృష్టం ప్రతిస్తోమేభిరుపసంవసిస్తా ఇ-
త్యేవంత్య్రోచం॥ ౬-నాహిత్రం—మహిత్రీణామవో అస్మి త్యేనత్యూక్తం॥
౭-శివసంకల్పం—యజ్ఞాగ్రతోదూరముపైతిదైవమిత్యేతద్వాజస నెయికెతతి-
తం శివసంకల్పదృష్టంపడ్యచంసూక్తం॥ ౮-హవిష్పాంతీయం—హవిష్పాంత-
మజరంస్వర్ణాదీత్యేకోనవింశతిస్సృచః ॥ ౯-నతమంహం ఇతి—నతమంహం న-
దురితమిత్యహం॥౧౦-ఇతిచ--ఇతివా ఇతిమెమన ఇత్యాది త్రయోదశర్చంసూ-
క్తం॥ ౧౧-శాకలహోమీయమంత్రాః—దేవకృతస్యైవసోవయజనమసీత్యా-
దయః ॥ ౧౨-నమ ఇత్య్రోచం॥ నమోమహద్భ్య ఇత్యాది ఋచం॥ నమో
మిత్య్రోచివాఋచం—నమ ఇంద్రేణేతివాఋచం॥

మహాపాతకసంయుక్తో సుగచ్ఛేద్యాస్సమాహితః । అభ్యస్యాబ్జంపాణి
మానీ భైక్షాహారోవిశుద్ధ్యతి ॥ అరణ్యేవాత్రిరభ్యస్య ప్రయతోవేదనం
హితాం । ముచ్యతే పాతకైస్తవైః పరాకైశ్శోధితస్త్రిభిః ॥ త్రి
హంతుాపపసేచ్యక్త స్త్రిరహస్య భృషయన్నపః । ముచ్యతే పాతకైస్త
వైస్త్రీజా పితౄఘమషణ మితి ॥ — ॥ యమః ॥ సురాపః కంఠ
మాత్రముదక మవతీర్య సుఖసోమాశ్న స్యమాదాయోంకారేణాభిమం
త్ర్యపి బెత్తతోపునిమగ్నోనూనస్తాకీయంజపేత్ । బ్రాహ్మణసుపర్ణస్తైయం
క్సత్వాహిరణ్యశాలాయాంప్రక్షిప్యపుస్తాతోగ్రీవా మాత్రీడదకే హిర
ణ్యవణాభిశ్చతస్పభిరాజ్ఞా నమభ్యుక్ష్యత్రీన్ప్రీణాయామాకృత్వాతదేత
స్తాత్పుతోభవతి । గురుతల్పగమనంకృత్వాఘమషణమంతజాలేతి
గానత్యేతదేతస్తాత్పుతోభవతి ॥—॥

—*రహస్యసురాపానాది ప్రాయశ్చిక్షమ్*—

సురాపానాదాయాజ్ఞవల్క్యః శ్లో॥ త్రిరాత్రోహోషితోఘృతా కూశ్లాం
డీభిఘ్నతంశుచిః । బ్రాహ్మణస్వర్ణహరీతురుద్రజావీజలెన్ద్రితః । సహస్రశీ
షణ్ణావీతు ముచ్యతేగురుతల్పగః । గౌడేయాకమణోస్యాం తెప్పథగేభిః
పయస్వినీతి॥—॥ శాతాతపః శ్లో॥ మధ్యంపీత్యాగురుదారాంశ్చగత్వాస్తే
యంకృత్వాబ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా భిక్షుచ్చనోభిక్షయ్యాశయానోరు
ద్రాధ్యాయీముచ్యతేసర్వపాపైరితి । జపశ్చైకాదశ కృత్వఃకార్యః ।— ॥
తదాహోతిః ॥ శ్లో॥ ఏకాదశగుణాన్వాపి రుద్రానావత్యేధర్మవీత్ ॥ మహా
పాపైరపిస్పృహ్యో ముచ్యతేనాత్రీసంశయ ఇతి॥—॥ బోధాయనః ॥ శ్లో॥ అఘ
మర్షణందేవకృతంశుద్ధసత్త్వస్తరత్సహః । కూశ్లాంధ్యః పావమాన్యశ్చవిరజా
మృత్యులొంగలం । దుర్గావ్యా హృతయోరుద్రా మహాపాతక నాశనా
ఇతి॥—॥ అశ్వలాయనః శ్లో॥ కుంతాపంచాలఖిల్లంచ జప్తాపాపైః ప్రము
చ్యతే । బ్రహ్మహత్యాదిపాపేభ్యః పావమానాత్ప్రీముచ్యతే ఇతి ॥—॥ సం
వర్తః శ్లో॥ షణ్ణాసంపంచమాసంవా నియతోనియతాశనః । జప్తాతుపారు
షంసూక్తం ముచ్యతేసర్వపాతకైరితి ॥—॥ బోధాయనః ॥ మూర్త్యదుహిత్య
స్సుహస్వస్వసవగ్ధా విధవాగవసంకృత్వాయః పురుషసూక్తం త్రిరుచ్చార

యెత్త దానీమేవపూతోభవతీతి ||—|| కూర్మపురాణే ||శ్లో|| జపస్తపస్విధానా
సేవాదేవబ్రాహ్మణపూజనం । గ్రహణాదిషుకా లేషు మహాపాతకతోధనం ।
ఉపోషితశ్చతుర్దశ్యం కృష్ణపక్షేనమాహితః । యమాయ ధర్మరాజాయ
మృత్యవేచాంతకాయచ । వైసస్వతాయకాలాయ సర్వభూతక్షయాయచ ।
ష్రీశ్రీకం తిలసంయుక్తా దదత్సప్తదశాంబరీణామ్ || స్నాత్వానద్వాంశు
పూర్వాక్షాణ్ముచ్యతేసర్వపాతకైరితి । అత్రీజ్ఞానాజ్ఞానా భ్యాసానభ్యాసై
ర్వ్యవస్థాద్రీప్తవ్యా || సంసర్గీ తదీయమేవప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్సతపైర్వి
వవ్రీతంకుర్యాదితి పూర్వమేవోక్తత్వాత్ ||—||

—*ఉపపాతకస్య రహస్యప్రాయశ్చిత్తమ్*—

ఉపపాతక రహస్య ప్రాయశ్చిత్తమాహయాజ్ఞవల్క్యః । శ్లో || ప్రాణా
యామశతంకార్యం సర్వపాపాపనుత్తయే । ఉపపాతకజాతానామనా
దిష్టస్యచైవహీతి || — || స్మృత్యంతరే || శ్లో || దశప్రణవసంయుక్తైఃప్రా
ణాయామైశ్చతుశ్శతైః || ముచ్యతేబ్రహ్మహత్యాయాఃకింపునశ్శేషపాత
కైరితి || — ||

—*పాజ్జాపత్యకృచ్ఛలక్షణం*—

అథకృచ్ఛాగ్నిణాం లక్షణముచ్యతే । ప్రాజాపత్యలక్షణ మాహబోధా
యనః || శ్లో || పాజ్జాపత్యోభవేత్కృచ్ఛో దివారాత్రావయాచితం ।
క్రమతోవాయుభక్షశ్చద్వాదశాహం త్ర్యహంత్త్ర్యహమితి ||—|| అపస్తంబః ||
త్ర్యహమనక్తాశ్చదివాశీచ తతస్త్ర్యహం త్యహమయాచితప్రతస్త్ర్యహం
నాశ్చాతికించనెతి కృచ్ఛోద్వాదశరాత్రస్య విధిరితి || — || మనుః || శ్లో ||
త్ర్యహంప్రాతస్త్ర్యహంపాయంత్ర్యహమద్వాదయాచితం । త్ర్యహంపరంతు
నాశ్చీయాత్పాజ్జాపత్యంచరద్విజగతిలస్యైవాధికారిభే దెనప్రయోగం
తరమాపాపనిష్ఠః ||—|| శ్లో || అహఃప్రాతరహనాక్తమహారేక మయా
చితం । అహఃపరంచోపచాన ఏవం చతురహంపరం || అనుగ్రహాధిక విప్రా
ణాంమనుగోర్మభృతాంవరః । బాలవృద్ధాతురాణాంచ శిశుకృచ్ఛము వా
చోహతి || — || బోధాయనోప || శ్లో || అహారేకంతథానక్త మజ్ఞాతగవా
యుభక్షతా । తేనదోషపరాస్పృశ్తోబాలానాంకృచ్ఛో ఉచ్యతేతి || — ||

(౧౩౦) వైద్యనాథీయే పాదకృచ్ఛాగ్రాంహణభేదనస్యవస్థా

ఏతదుభయమపిప్రాజాపత్యశ్చచ్ఛిమాహయాజ్ఞవల్క్యః ॥ శ్లో ॥ ఏకభక్తేన
నక్తేన తక్షేవాయాచితేనచ । ఉపవాసేనచైకేన పాదకృచ్ఛాగ్రాంహణః ॥
యథాకథంచిత్త్రిగుణఃప్రాజాపత్యోయముద్యతఇతి । ఏకభక్తేనదివైవసకృ
ద్భోజనేన నక్తేనరాత్రౌనకృద్భోజనేన అయాచితేన నవిద్యతేయాచితం
యస్మిన్భోజనే తదయాచితం తేనాత్రకాలవిశేషాప్రతీతేర్దివారాత్రౌ వాస
కృద్భోజనేన ఉపవాసేనచైకేన ఏకష్టికాదినై అనశనేనచపాదకృచ్ఛో
భవతి అయమేవపాదకృచ్ఛః స్వస్యానృత్యైస్సస్థాన వృద్ధ్యావాయథా
కథం చిత్త్రిగుణః తిరభ్యంతఃప్రాజాపత్య ఇత్యుచ్యత ఇత్యర్థః ॥ — ॥ ఏక
భక్తాదిషు గ్రాససంఖ్యాగ్రాసప్రమాణంచావస్తంబేన దర్శితేశ్లో ॥ సాయం
ద్వావింశతిగ్రాసాః ప్రాతష్షడ్వింశతిస్త్పతాః ॥ చతుర్వింశతిరయాచ్యాః
పరంనిరశసంస్థుతం । కుకుటాండప్రమాణంతుయథావాన్యంవిశేత్స్వయ
మితి ॥ — ॥ చతుర్వింశతిమతే ॥ ప్రకారాంతరేణసంఖ్యాశూన్యతే ॥
శ్లో ॥ ప్రాతస్తుద్వాదశగ్రాసా స్థాయంపంచదశైవతు । అయాచితేనద్వాన
షాత్రియహంమారుతాశన ఇతి అత్రశక్త్యపేక్షయావ్యవస్థాద్రీప్తవ్యాః—॥

—*పాదకృచ్ఛాగ్రాంహణభేదనస్యవస్థా*

అపస్తంబస్తుచతురఃపాదకృచ్ఛాగ్రాంహణ తేషాంహణభేదనస్యవస్థా
మాహ ॥ శ్లో ॥ త్ర్యహంనిరశనంపాదఃపాదశ్చయాచితంత్ర్యహం । పాయంత్ర్య
హంతథాపాదఃప్రాతఃపాదస్తథాత్ర్యహం । ప్రాతఃపాదంచరే చూర్ద్రస్స
యంవైశ్యన్యదాపయేత్ ॥ అయాచితంతురాజస్యేత్రిరాత్రంత్రాప్తజేష్ట
తమితి ॥

—*అధాకృచ్ఛంపాదోనకృచ్ఛంచ*

అధాకృచ్ఛోపాదోనకృచ్ఛయోరపిస్వరూపమాహసవివశ్లో ॥ సాయం
ప్రాతర్వివాధాంస్యాత్ పాదోనంనక్తవర్జితమితి । అయమధాః । అయాచ
తోపవాస త్ర్యహద్వయానుష్ఠానేనాధాకృచ్ఛోభవతి । నక్తత్రయవ్యతిరిక్త
త్య్రహాత్రయానుష్ఠానేన పాదోనకృచ్ఛోభవతి ॥ అధాకృచ్ఛః ప్రకా
రాంతరేణాపి తేనైవోక్తః ॥ శ్లో ॥ సాయంప్రాతస్తక్షైవోక్తదివద్వయమయా
చితం । దివద్వయంతుశాశ్వీయాత్యైచ్ఛాధాంతేద్విధీయతఇతి ॥ — ॥ య

త్తుజపహోమాదిబహుంగసహితం ప్రాజాపత్యకృత్తుంగౌతమేశాఘహితం।
 హవిష్యాన్నాతరాశాన్సుక్తాత్రిసోరాత్రిరాత్రియాత్ । అథాపరింత్ర్య
 హంసక్తుంభుంజీతాథాపరంత్ర్యహంసకందనయాచెతాథాపరంత్ర్యహ ముప
 పసేత్ । తిష్ఠేదహనిరాతావాసీతక్షిప్రకామసుత్యం వదేదనార్యైర్నాభిభా
 షేతరౌరవయాథాజయేనిత్యంప్రయంజీతానుసవనముదకోపస్పర్శన మాహో
 హిష్ఠేతి తిస్యభిః పవిత్రవతీభిర్ద్యౌగ్ధయాత్ । హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయిత్య
 ఘోభిరథోదకతర్పణం నమోహమా యమోహమా యమంహమాయ
 ధూ న్వతేతాపసాయపునర్వసవేనమోనమోమాంజ్యాయోద్భూయశమ్యౌ
 యసౌమ్యాయవసువిందాయసర్వవిందాయనమోనమః పారాయసుపారా
 యమహాపారాయపారయిష్టవేనమో నమోరుద్రాయపశుపతయే మహ
 లేదెవాయత్ర్యంబకాయపకచరాయాధిపతయేహరయేశర్వాయేశానాయో
 గ్రాయవజ్రణేఘ్నణినేకపర్దినే నమోనమసుస్సూర్యాయాదిత్యాయ నమో
 నమోనీలగ్రీవాయశితికంతాయ నమోనమః కృష్ణాయపింగళాయనమో
 నమోజ్యేష్ఠాయశ్రేష్ఠాయవృధాయేంద్రాయ హరికేశాయోర్ధ్వ రేతసేన
 మోనమస్సత్యాయపావకాయపావకవర్ణాయ కామాయకామరూపిణేనమో
 నమోదీప్తాయదీప్తరూపిణేనమోనమస్తీర్ణాయ తీర్ణరూపిణేనమోనమసో
 భ్యాయసుపురుషాయమధ్యమపురుషాయోత్తమ పురుషాయబ్రహ్మచారిణేన
 మోనమశ్చంద్రలలాటాయకృత్తివాససే నమశ్చతిఎతదేవాదిత్యోపస్థానంప
 తాపవాజ్యాహుతయోద్వాదక రాత్రస్యాంతే చరుంశ్రవయిత్వా ఏతా
 భ్యోదేవతాభ్యాజిహుయాత్ । అగ్నయేస్సాహోసోమాయస్సాహోగ్నిహో
 మాభ్యామిందాగ్నిభ్యామిందా యవిశ్వేభ్యా దేవేభ్యోబ్రహ్మణేప్రజాపత
 యేగ్నయేస్విష్టకృతేత్యంత్రైబాహుభాజనమితిహవిష్యానిత్యా ద్యుపహస
 దిత్యంత్రైవప్రాజాపత్యస్వరూప ముక్తంతిష్ఠేదిత్యాదినాతప్త్యైవేతికర్తవ్యతో
 చ్యతేక్షిప్రకామశ్శీఘ్రంశుద్ధికామఃభాజనాద్యవిరుద్ధకాలేషుఅహనిత్యైదా
 త్రానిద్రామప్రాణినమప సేవేతపవంసత్యంవదేదిత్యాద్యంగ కలాపేక్షిప్రకా
 మశ్చత్యధికారివిశేషణమనువంజనీయం । అనేన యశ్చైశ్చైశ్చైశ్చైశ్చైశ్చ భవా
 నీతిమన్మథైతన్యనాయంనియమశ్చతి గమ్యతేరౌరవయాథాజయే సామనీక

మోహమా యె త్యాదయ ప్రయోదశమంతాస్త ర్పణసూర్యోప హానాజ్య
హోమేషుద్రష్టవ్యాః । అధవాసంప్రదానవిభక్త్యంతాష్టత్వంచాశస్త్యంతా
ఇతి ॥ ఏతన్మన్వాద్యుక్త జపహోమాద్యంగరహితపాగ్జాపత్యద్వయస్థానై
వేదితవ్యమితిమాధవీయే ॥ — ॥

—*అతికృచ్ఛలక్షణం*

అతికృచ్ఛలక్షణమాహమనుః ॥ శ్లో ॥ ఏకైకంగ్రాసమశ్చీయాత్త్యోహో
ణిత్రిణిపూర్వపత్ । త్ర్యహంచోపనసేదంత్యమతికృచ్ఛిం చరణద్విజఇతి ।
ఏకభక్తనక్తాయాచితదివసేషునవస్వైకైకంగ్రాసమశ్చీయాత్త్యహం చోప
నసేదయమతికృచ్ఛిభవతీత్యర్థః ॥ — ॥ యమః ॥ శ్లో ॥ ఏకైకంపిండ
మశ్చీయాత్త్యహంకాలేత్ర్యహంనిశి । అయాచితంత్ర్యహంచైవ వాయు
భక్షంపరంత్ర్యహం ॥ అతికృచ్ఛిం చరేదేతత్పవిత్రంపాపనాశనమితి ॥ — ॥
బోధాయనోపి ॥ శ్లో ॥ ఏకైకంగ్రాసమశ్చీయాత్పూర్వైకైవత్ర్యహంత్ర్య
హం । వాయుభక్షత్ర్యహంచాన్యదతికృచ్ఛిఘనాశనఇతి ॥ — ॥ యత్తు
యోజ్ఞవల్క్యచోక్తం ॥ అయమేవాతికృచ్ఛిస్యాత్పాణిపూరాన్నభోజనఇ
తి ॥ అయమేవప్రాజాపత్యకృచ్ఛః । ఏకభక్తనక్తాయాచితదివసేషునవసుపాణి
పూరాన్నభోజనయుక్తోతి కృచ్ఛిభవతీత్యర్థః ॥ — ॥ తథాచపరాశరః ॥
శ్లో ॥ నవాహమతికృచ్ఛిస్యాత్పాణిపూరాన్నభోజనః । త్రిరాత్రముపవా
సీస్యా దతికృచ్ఛస్థుడ్యతేఇతి । తదేతదశక్తవిషయం । పాణిపూరాన్న
స్యగ్రాసపరిమితాదన్నాదధికపరిమాణత్వాత్ ॥ — ॥

—*కృచ్ఛాత్తికృచ్ఛలక్షణం*

కృచ్ఛాత్తికృచ్ఛిస్యలక్షణమాహబోధాయనః ॥ శ్లో ॥ అబ్బిక్షస్త్రీ
యహోనెతా న్వాయుభక్షస్తతఃపరం ॥ ఏషకృచ్ఛాత్తికృచ్ఛిస్త్రీవిజ్ఞేయ
స్సోతిపావనఇతి ॥ ఏకభక్తనక్తాయాచితదివసేషుయోభోజనకాలస్తప్తిన్నై
వకాలేకేషలముడకైవైవ వతనంత్రీరాతోపవాసశ్చకృచ్ఛాత్తికృచ్ఛిఇ
త్యర్థః । యత్తుఏకవింశతిదినపర్యంతంక్షీరేణవతనముక్తంయోజ్ఞవల్క్య
న । కృచ్ఛాత్తికృచ్ఛిః పయపాదివసానైకవింశతిమితదశక్తవిషయం ॥

—*తప్తకృచ్ఛలక్షణం*—

తప్తకృచ్ఛలక్షణమాహమనుః || శ్లో || తప్తకృచ్ఛంచరన్నివ్రః జల
క్షీరఘృతానిలాః | వ్రతీత్ర్యహంపిబెమష్టాః సకృత్ స్నాయాసమాహిత
ఇతి || — || బోధాయనః || శ్లో || త్ర్యహంత్ర్యహంపిబెమష్టంపయస్సర్పిః
కుశోదకం | వాయుభక్తస్త్ర్యహంచాన్యైస్తప్తకృచ్ఛస్సృజ్యతే ఇతి || — ||

—*సాంతపనకృచ్ఛలక్షణం*—

సాంతపనకృచ్ఛస్సలక్షణమాహతున్మనుబోధాయనా | శ్లో || గోమూ
త్రంగోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం | ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృచ్ఛ
సాంతపనస్తృతఇతి | ఏతస్సర్పిరాత్రసాధ్యత్వమాహ యాజ్ఞవల్క్యః ||
శ్లో || గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం! జగ్ధాప్వరేహుర్వి
వహసేత్కృచ్ఛంసాంతపనంచరన్నితి || — ||

—*త్రివిధమహాసాంతపనలక్షణం*—

మహాసాంతపనంత్రివిధం | సప్తరాత్రంపంచదశరాత్రమేకవింశతిరా
త్రంచేతిత్రసప్తరాత్రస్య స్వరూపమాహ | యాజ్ఞవల్క్యః || శ్లో || పృ
థక్సాంతపనద్రవ్యైష్టడహస్సృపవాసకః || సప్తాహేనతుకృచ్ఛాయంమహా
సాంతపనస్తృతఇతి | యమేన పంచదశాహ సంపాద్యోమహాసాంతపనోభి
హితః || శ్లో || త్ర్యహంపిబెత్తుగోమూత్రంత్ర్యహంవైగోమయంపిబెత్ త్ర్యహం
దధిత్త్ర్యహంక్షీరం త్ర్యహంసర్పిస్తత శ్శునిః | మహాసాంతపనంహ్యేరత్సర్వ
పాప ప్రణాశనమితి | జాబాలేనతుఏకవింశతిరాత్రనిర్వర్త్యమహాసాంతప
నఉక్తః || శ్లో || ఋణ్ణామైకైకమేతేహంతిరాత్రముపయోజయేత్ | త్ర్యహం
చోపవసేదంతేమహాసాంతపనంవిదురితి | ఏతత్త్రయంపాపతారతమ్యవి
మయందగ్రస్తవ్యం || — ||

—*పరాశిక్యకృచ్ఛలక్షణం*—

పరాశిక్యకృచ్ఛలక్షణమాహమనుః || శ్లో || యతాన్యనోప్రమత్తస్య ద్వాదశాహ
మభోజనం | పరాకోనామకృచ్ఛాయం సర్వపాప ప్రణాశనఇతి || — ||
యమోపి || శ్లో || ద్వాదశాహంనిరాహరో యతాన్యసంశితనతః || కృ
చ్ఛఃపరాకనామైవ సర్వపాపప్రణాశనఇతి || — ||

—*పణకృచ్చులక్షణం*—

పణకృచ్చులక్షణమాహయాజ్ఞావల్గ్యః॥ క్లో ॥ పణోఽమంబర రాజీవ
విల్వవత్రకుశోదకైః । వ్రత్యైకంవ్రత్యహంపీతైః పణకృచ్చుడదాహ్యశి
పలాశోమంబరారవిందవిల్వపణా నా మైకైకేనక్వాధితముదకంవ్రత్యహంపి
జెత్ కుశోదకంచైక స్పిన్నహనీతిపంచాహసాధ్యఃపణకృచ్చః॥—॥ పణక
ృచ్చస్యలక్షణాంతరమాహయమః॥ క్లో । ఏతాన్యైవసమస్తాని త్రిరాత్రో
పోషితశ్శుచిః । క్వాథయిత్వాపిచదద్భిః పణకృచ్చస్యలక్షణమితి పలాశా
దిపత్రాణ్యేకీ కృత్యాంభసాక్వాథయిత్వా త్రిరాత్రోపవాసాంతే క్వధితం
తస్మిజెత్ । అయంపణ కృచ్చోభవతీత్యర్థః ॥ —॥

—*ఫలకృచ్చాదీలక్షణం*—

ఫలకృచ్చాదీనాంస్వరూపమాహమాకం డేయః॥ క్లో ॥ ఫలైర్హసేనక్వధితః
ఫలకృచ్చోమనీషిభిః॥ శ్రీకృచ్చిశ్రీఫలైఃప్రోక్తః పద్మాక్షరపరస్తథా॥ మా
సేనామలకైరేవంశ్రీకృచ్చుమపరంస్ఫుతం । పత్రైర్మృతఃపత్రకృచ్చిఃపుష్పై
ప్రత్యున్నగ్నైఃచ్యతే॥మూలకృచ్చస్త్రతోమూలైస్తాయకృచ్చోజలెనత్వితి॥
యదాబిల్వాదిఫలాన్యంభసాక్వాథయిత్వామాసమేకంతదంభఃపిబతి తదా
ఫలకృచ్చోభవతి॥ యదాబిల్వపద్మాక్షా మలకానా మన్యతమన్యక్వాధంకృ
త్వామాసమేకంపిబెత్తదాకృచ్చోభవతియదా త్వేహం శ్రీపత్రపుష్పమూలా
నాంక్వాథంపిబెత్ । తదాపత్రపుష్పమూలకృచ్చిఃశిభనంతీత్యర్థః ॥—॥

—*వారుణస్త్రీసౌమ్యకృచ్చులక్షణం*—

వారుణస్త్రీకృచ్చియోలక్షణమాహయమః॥ క్లో ॥ బ్రహ్మచారిజితక్రోధో
మాసేఘ్యదకసక్తుకా ॥ ఏవేచ్ఛనియతాహారః కృచ్చంవారుణముచ్యతే ।
త్ర్యహంపిబెత్తగోమూత్రం త్ర్యహంచైగోమయంపిబెత్ । త్ర్యహంచైయా
వాకైవనస్త్రీ కృచ్చింహ్యతమచ్యత ఇతి ॥ సౌమ్యకృచ్చస్వరూపమాహ
యాజ్ఞావల్గ్యః । పిత్యాకాచామత్రకాంబు నేక్షానాంప్రతివాసరం । ఏకరా
త్రోపవాసశ్చ కృచ్చస్సౌమ్యాయముచ్యతే ఇతి । ఆచామక్షుదననిస్సోమః ।
పిత్యాకాదీనాంపంచానామైకైకం ప్రతిదినముపభుజ్యషష్ఠ్యేహన్యవేనాత్ ।
నావేషసౌమ్యకృచ్చః । యత్తుజాబాలేన చతురహవ్యాపీసౌమ్యకృచ్చి డ

క్తః॥ శ్లో॥ పితౄణాం సత్తనస్సక్తం చతుర్థే హన్యభోజనం । వాసో వైదక్షి
ణాందద్యాత్ సోమో వైకృచ్ఛగ్రిహచ్యత ఇతి । తదేతదశక్తవిషయం ॥—॥

—*తులాపురుషకృచ్ఛలక్షణం*

అథ తులాపురుషకృచ్ఛమాహ జాబాలిః ॥ శ్లో॥ పితౄణాం చతుర్థాచామం
తక్రంచోదకసక్తసః । త్రిగాత్రముపవాసశ్చ తులాపురుషఉచ్యత ఇతి । సోయ
మష్టదశససాధ్యః॥—॥ యాజ్ఞసలః స్తుపంచదశదివస సాధ్యమాహ॥ శ్లో॥ ఏ
షాంతిరాత్రసుఖ్యాసాదైకైకస్య ధాత్రమం । తులాపురుష ఇత్యేవంజ్ఞేయః
పంచదశాహిక ఇతి పిషాం పితౄణాం కాదీనాం పంచానాం ॥—॥ యమస్తైష్ఠికవిం
శతీదినసాధ్యమాహ॥ శ్లో॥ ఆచామమథ పితౄణాం తక్రంచోదకసక్తతాః ।
త్ర్యహంత్ర్యహం ప్రయంజానో వాయుభక్షస్త్రిహద్వయం । ఏకవింశతిరాత్ర
స్తు తులాపురుషఉచ్యత ఇతి । తదేతన్త్రయం పాప తారతమ్యవిషయతయా
వ్యసస్థాపనీయం ॥—॥

—*అఘమషణకృచ్ఛలక్షణం*

అఘమషణకృచ్ఛమాహ శంఖః ॥ శ్లో॥ త్ర్యహంత్ర్యహం త్రిషవణస్నాయా మూసీ
స్నాత్వా అఘమషణం । మనసా త్రిషవేదపు నభుంజీత దినత్రయం । అఘమ
ర్షణ ఇత్యేత ద్రవ్యతంస వా అఘసూదనమితి॥—॥ ప్రకారాంతరమాహ విష్ణుః ।
త్ర్యహం నాశ్నీయా త్ర్యహం త్రిషవణస్నానమాచరేత్ । అప్పుత్రిరఘమషణ
ణం జపేద్దివాత్మిన్ ద్రాత్రావాసీతకమణో తేపయస్విసింగాందద్యాది
త్యఘమషణమితి ॥—॥

—*దైవతకృచ్ఛ యజ్ఞకృచ్ఛలక్షణం*

దైవతకృచ్ఛమాహ యమః ॥ శ్లో॥ యవాగూం యావకం శాకం క్షీరం ద
ధిశ్చ తంతథా । త్ర్యహంత్ర్యహం తుప్రాశ్నీయాద్వా యుభక్షః పరంత్ర్యహం ।
కృచ్ఛిందైవకృతం నామ సర్వకల్మషనాశనం ॥—॥ యజ్ఞకృచ్ఛమాహం
గిరాః శ్లో॥ యుక్తస్త్రిషవణస్నాయా సంయతో మానమాస్థితః । పాతస్నానం
సమారభ్య కుర్వాజ్ఞప్యంచ సిత్యశః । సావిత్రిం వ్యాహృతించైవ జపేద్దష్టసహ
స్రకం । ఓంకారమాదిత్యకృత్వారూపే రూపే తథాంతతః । భూమావీరాస నై
యుక్తః కుర్వాజ్ఞప్యంతు సంయతః । అసినశ్చస్థితో వాపి పితౄణాం పయవ్య

కృత్ । గవ్యస్యపయసోలాభే గవ్యమేవభవెన్దధి । దధోల్లాభేభవేత్తక్రం త
 క్రాలాభేతుయావకం । ఏషామన్యతమంయత్తు ఉపపద్యేతత్పిబేత్ । గోమూ
 త్రేణసమాయుక్తం యావకంచోపయోజయేత్ । ఏకాహనతుకృచ్ఛోయ
 ముక్తస్త్వంగిరసాస్వయం । సర్వపాపహరోద్దివ్యో నామ్నాయజ్ఞఇతిస్త్రుతః ।
 ఏతత్పాతకయ్యుక్తానాం తథాచాప్యపపాతకైః । మహద్భిశ్చిపియుక్తావాం
 ప్రాయశ్చిత్తమిదంశుభమితి ॥—॥

—*యావకకృచ్ఛిలక్షణం*—

యావకకృచ్ఛిమాహదేవలః ॥ యవానామపుసాధితానాం స
 ప్తరాత్రంపక్షంమాసంవా ప్రాశనంయావకః । ఏతేనయావకపాయసోద
 కపాకానివ్యాఖ్యాతానీతఃశంఖః॥శ్లో॥ గోపురీషంయవాభ్యాసో మాసమేకం
 సమాహితః । ప్రతంతుయావకంకుర్యాత్సర్వపాసాపనుత్తయఇతి ॥—॥

—*ప్రసృతియావకకృచ్ఛిలక్షణం*—

ప్రసృతియావకకృచ్ఛి మాహహరీతః ॥ య ఆశ్మకృత్తైకర్తృభిగుణరు
 మాత్మానం వశ్యేదాత్తాథాంప్రసృతి యావకం శ్రవయేత్ ॥ తతోగ్నజ్ఞహు
 యాత్ ॥* లేనదైవబలిమూరుతమభిమంత్రయతే * ॥ శ్లో ॥ యవోసిధా
 న్యారోజోవావారుణోమధుసంయుతః । నిరోదస్సర్వపాపానాం సవిత్ర
 మృషీభిస్త్రుతః । ఘృతంయవామధుయవా ఆపోహిష్ఠాఘృతంయవాః ।
 సర్వంపునంతుమేపాపం యన్తయాదుష్కృతంకృతం । వాచాకృతం కర్త
 కృతంమనసాదుర్విచింతితం । అలక్ష్మీంకాశకణీంచ సర్వంపునీతమేయవాః ।
 మౌతాపిత్రోరగుశ్రూపావయసాకారితంతథా । శ్వస్మాకావలీధంచ ఉచ్చి
 ప్తోపహశంచయత్ । సువణైస్తైయంవ్రాత్యత్వం బాధిత్వాంబాత్మజంతథా ।
 బ్రాహ్మణానాంపరీవాదం సర్వంపునీతమేయవాః । శ్రవ్యమాణంరక్షాంకుర్యా
 న్నమోరుద్రాయభూతపతయే ద్యోస్సానివిత్రీమీనస్తాకేతివాప్రాత్రేత్రినిఃషి
 చ్యో యదేవామనోజాతామనోయుజస్సుదత్తాక్షపితారస్తేసిపాంతుతేనో
 వరతుతేభ్యోనమస్తేభ్యస్సాహేతితత్త్వనిజహుయాత్ । త్రిరాత్రమేవాత్రాధీ
 తావకృచ్ఛాక్రీతం పీత్యాపూజోభవతిసప్తరాత్రం మహాపాతకీద్యుదశరా

త్రంపీత్వా సర్వంపురుషకృతంపాసం నిదాహతినిర్వృత్తానాం యవానామే
కిమిశతిరాత్రంపీత్వాగణాన్పశ్యతిగణాధిపతింపశ్యతి విద్యాంపశ్యతి విద్యా
ధిపతింపశ్యతి యోశ్చీయాద్యావకంపశ్యం గోమూత్రేష్వసకృద్ధిక్షీరసర్పి
ష్టు ముచ్యతేసోహసః క్షణాదిత్యాహభగవాన్తైత్రాయణిరితి ॥—॥

—*అథచాంద్రాయణకృచ్చలక్షణం*—

అథచాంద్రాయణంతచ్ఛద్వివిధం ॥ పీపీలికామధ్యం యవమధ్యంచై
తి యథా పీపీలికాయాశ్శిరః పృష్ఠభాగౌస్థాలౌమధ్యం శూన్యం తతైవాస్య
చాంద్రాయణస్యమధ్యేత్వమావాస్యాది నె సర్వగ్రాసహాసః తస్యమధ్యభా
గసౌత్థ్యాత్పిపీలికామధ్యత్వం । తథాకృష్ణప్రతిపదివతం సంకల్ప్యచతుదశ
గ్రాసాన్ఘంజీతతతోద్వితీయామారభ్య ఏకైకస్యగ్రాసస్య హాసేనతి అమా
వాస్యాయాముపవాసస్సంపద్యతే । పునశ్శుక్లప్రతిపదిగ్రాస మేకముపక్రమ్యప్ర
తిదినమేకైకగ్రాసవృద్ధ్యా పూర్ణిమాయాం పంచదశగ్రాసాన్సంపద్యంతే ।
సవపిపీలికామధ్యచాంద్రాయణస్యానుష్ఠానప్రకారః ॥—॥

—*యవమధ్యచాంద్రాయణం*—

తథాయవం మధ్యస్థాలముభావంతౌశూన్యౌతథాహిశుక్లప్రతిపదమార
భ్యప్రతిదినమేకైకగ్రాసవృద్ధ్యా పూర్ణిమాయాంపంచదశగ్రాసాన్సంపద్యం
తేకృష్ణప్రతిపదమారభ్య ప్రతిదినమేకైకగ్రాసహాసేనతి అమావాస్యాయా
ముపవాస ఇతిమధ్యభాగస్థౌల్యాద్యవమధ్యత్వం ॥—॥

—*పీపీలికామధ్య చాంద్రాయణం*—

తత్రపీపీలికామధ్యమాహునసిష్ఠః ॥ శ్లో॥ మాసస్యకృష్ణపక్షాదౌ గ్రాసాన
ద్యాచ్ఛతుర్దశ । గ్రాసాపచయభోజీసక్ పక్షశేషంసమాపయేత్ । తతైవ
శుక్లపక్షాదౌగ్రాసంభుంజీతనాపరం । గ్రాసో పచయభోజీసక్ పక్షశేషం
సమాపయేదితి ॥—॥ పరాశరోపి । ఏకైకం ప్రసయేద్ద్రాసం కృష్ణేశుక్లేషే
నథాయేత్ । అమావాస్యాంనభుంజీతవ్యావచాంద్రాయణోవిధిరితి ॥—॥
చాంద్రాయణద్వయమాహదేవలః । చాంద్రాయణంద్వివిధం యవమధ్యం
పీపీలికామధ్యమితి । ఏకగ్రాసమమావాస్యాది యవమధ్యం పంచదశగ్రాసం

(౧౩౮) వైద్యనాథీయే ప్రకారాంతరేణ చాంద్రాయణస్య త్రైవిధ్యం

పాణిమాస్యాది పిపీలికామధ్యమితి ||— ||మనురపి|| శ్లో || ఏకైకం హాసితం
యైత్విండం కృష్ణైశు క్లేచవధాయత్ | ఉపస్పృశంస్త్రిమణమేతచ్ఛాంద్రా
యణవ్రతం | ఏవమేవవిధింకృత్తుమాచరేద్యవమధ్యమే | శుక్లపక్షాదినియత
శ్చరంశ్చాంద్రాయణవ్రతమితి ||—||

—*వపవాదీతకర్తవ్యతాక్రమః*—

వపనాద్యంగస్యేతికర్తవ్యతామాహగౌతమః | వపనాదివ్రతంచరే
చోచ్ఛ్వానాతాంపాణిమాసీముపవసేదాప్యాయస్వసం తేపయాం సినవోన
వఇతివైతాభిస్తవణమాజ్యహోమోహవివశ్యానుమంత్రణముపస్థానం
చంద్రమనః యద్దేవాదేవహేళనమితి చతస్సభిరాజ్యంజుహుయాత్ | దేవ
కృతస్యేతిచాంతేనమిద్భిరోంభూభువనస్సువమహాజనస్తపస్సత్యం యశ
శ్రీరూగ్నిః డౌజాస్తైజః పురుషోధర్మశ్శివ ఇత్యైతైః గ్రాసానుమంత్రణం | ప్రతి
మంత్రం మనసానమస్వాహేతివాసర్వా ఏతైరేవగ్రాసాననుభంజిత గ్రా
సప్రమాణహ్లాస్యావికారేణ చరుభైక్షసత్తుకణయావక శాకపయోదధిఘృత
మూలఫలోదకానిహవీంఘ్రిత్రోత్తరం ప్రశస్తాని ద్వాదశైతానిపాణి
మాస్యాం పంచదశగ్రాసాన్కుక్ష్మైకైకైకాపచయేనాపర పక్షమశ్నీయాత్
అమావాస్యాయాముపోష్యైకైకోపచయేనపూర్వపక్షం విపరీతమేకేషామే
షచాంద్రాయణమాసఇతి||—||

—*ప్రకారాంతరేణ చాంద్రాయణస్య త్రైవిధ్యం*—

పునరపిప్రకారాంతరేణ చాంద్రాయణం త్రివిధం | ఋషిచాంద్రా
యణం శిశుచాంద్రాయణం యతిచాంద్రాయణంచేతే తేషాంస్వరూప మా
హయమః || శ్లో || త్రింస్త్రీపిండాన్సమశ్నీయాన్నియతాత్తా దృఢవ్రతః |
హవిష్యాన్నస్యవైమాస మృషిచాంద్రాయణంస్మృతం || చతురఃపాతరశ్నీ
యా చ్చతురస్సాయమేవచ | పిండానై తద్ధిబాలానాం శిశుచాంద్రాయణం
స్మృతం || పిండానష్టసమశ్నీయా వ్వాసంమధ్యందినేరవౌ | యతిచాంద్రా
యణం హ్యేత త్సర్వకల్పవనాశనమితి || — ||

—*పంచవిధచాంద్రాయణ నిరూపణం*

విష్ణుః పంచవిధంచాంద్రాయణమాహ | అథాతశ్చాంద్రాయణం గ్రాసా
నాస్యావికారమస్మీయాత్తాంశ్చకలాభిన్యద్ధౌ క్రమేణవధాయేత్ | హా
నాచహ్రాసయేత్ | అమావాస్యాయాంచనాస్మీయాత్ | ఏషచాంద్రా
యణోయవమధ్యః పిపీలికా మధ్యోవాయస్యమావాస్యమధ్యాభవతి
పిపీలికామధ్యః || యస్యపాణమాసీసయవమధ్యః | అషోగ్రాసాప్రతిది
నమస్మీయాత్పుయతి చాంద్రాయణస్సాయం పౌతశ్చతురశ్చతురస్సశిశు
శాంద్రాయణః యథాకథంచిచ్ఛిందానాం తిస్రాశితీర్వాస్మీయాత్ | సా
మాన్యచాంద్రాయణఇతి || — ||

—*చాంద్రాయణేగ్రాస పరిమాణం*

చాంద్రాయణేభిహితస్య పిండస్యపరిమాణమాహపరాశరః || శ్లో || హ
కుటాండప్రమాణంతు గ్రాసంచైవరికల్పయేత్ | అన్యథాభావదోషేణ
నధర్మోనచశుద్ధ్యతీతి | వ్రతచరణానంతరంకర్తవ్యమాహసపవ || శ్లో || పౌర్యశ్చి
త్రైతతశ్చేకేకుర్యాద్భౌత్వాభోజనం | గోద్వయంవత్ససంయుక్తగద
ద్యాద్విపౌర్యిదక్షిణా మితి | సంఖ్యావిశేషానుపాదానాచ్చక్త్యనుసారేణ
బౌత్వాభోజనంవేద్యం | చాంద్రాయణస్యఫలందర్శయతి || శ్లో || య
తిగంచతిగ్రీయతే పాపం కర్మణామనసాగిరా | ద్విజశ్చాంద్రాయణంక్తు
త్వా తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే | ఏతానివిధివత్కృత్వా షడ్భిర్వానైహ
వివ్యభుక్ | వ్యపేత కల్మషోవిప్రశ్చండ్రస్యైతిసలోకతామితి || — ||

—*స్మృత్యాదివ్రతగ్రహణప్రకారః*

వ్రతగ్రహణప్రకారమాహవిష్ణుః || శ్లో || సర్వపాపేషు నర్వేషాం వ
తానాంవిధిపూర్వకం | గ్రహణసంప్రవత్సామి పౌర్యశ్చిత్రైచీషితే ||
దినాంతే నఖరోమాదీన్ప్రవాప్యస్నాన మాచరేత్ || భిక్షుగోమయశ్శుద్ధా
రిపంచగవ్యైఃత్రకల్పితైః | మలాప కషణంకార్యం శాహ్యశౌచోపశుద్ధ
యఇతి || — || జాబాలిః || శ్లో || ఆరంభేసర్వకృత్సాగ్రాం సమాపాద

(౧౪౦) నైష్యనాథీయే బ్రహ్మకూర్పస్వరూపంతస్మిమాణంచ

విశేషతః । ఆజ్యేనైవహిశాలాగ్నౌ జాహుయాదాహుతీఃపృథక్ । కా
యాభ్యంగంశిరోభ్యంగం తాంబూల మనులేపనం । వ్రతస్థో వర్జయేత్పర్వం
యచ్చాన్యద్భులరాగ కృదితి । గృహీతస్యవ్రతస్యసమాపనై వ్రత్యవాయమా
హా ఛాగలెయః ॥ శ్లో ॥ పూర్వంవ్రతంగృహీత్వాతు నాచరేత్కామ
తోహియః ॥ జీవన్మువతిచందాలో మృతశ్శ్వాచాభిజాయతేఇతి ॥ — ॥

—*బ్రహ్మకూర్పస్వరూపం తస్మిమాణంచ*—

బ్రహ్మకూర్పస్వరూపమాహవరాశరః ॥ శ్లో ॥ గోమూత్రంగోమ
యంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం । నిర్దిష్టంపంచగవ్యంతు పవిత్రంపాపనాశనం ।
గోమూత్రంకృష్ణవణాఽయా శ్వేతాయాశ్చైవగోమయం ॥ పయశ్చతా
మ్రవణాఽయా రక్తాయాగృహ్యతేదధి ॥ కపిలాయాఘృతంగాగ్ర్యాం స
ర్వంకాపిలమెవవా । మూత్రమేకపలందద్యాదంగుస్తాథఽంతు గోమయం ॥
క్షీరంసప్తపలందద్యా ద్దధిత్రిపలముచ్యతే । ఘృతమేకపలందద్యాత్పలమె
కంకుశోదకం । గాయత్ర్యాదాయగోమూత్రం గంధద్వారేతిగోమయం ॥
త్రేపాయస్యేతిచక్షీరం దధిక్రాంతస్తథాదధి । తేజోసిశుక్లమిత్యాజ్యం దేవ
స్యత్వాకుశోదకం । పంచగవ్యమృచాపూతం స్థాపయేద్గ్నిసన్నిధౌ । అహో
హిపౌత్యచాలోడ్య మానస్తోకేతి మంత్రయేత్ సప్తావరాస్తయేదభాఽ
అచ్చిన్నాగ్రాశ్శుక్తిష్టపః । ఏతైరుద్ధృత్యహోతవ్యం పంచగవ్యంయథావిధి ।
ఇరావతీఇదంవిష్ణుర్నానస్తోకేతిశంవతీ ॥ ఏతాభిశ్చైవ హోతవ్యం హుతశే
షంపిబద్ధిజః । ఆలోడ్యప్రణవేనైవనిర్మంథ్యప్రణవేనతు । ఛోద్ధృత్యప్రణవే
నైవ పిబెచ్ఛప్రణవేనతు ॥ యత్స్వగ్గ్నిగతంపాపం దేహేతిస్థితదేహినాం ।
బ్రహ్మకూర్పదహేత్యర్వం ప్రదీప్తాగ్ని రివేందనం । వేదిత్రంతిషులోకేషుదే
వాదిభిరధిష్ఠితం ॥ పరుణశ్చైతి గోమూత్రే గోమయే హవ్యవాహనః । ద
ధ్నివాయుస్సముద్దిష్టస్తోమః క్షీరే ఘృతేరవిరితి । యథోక్తపరిమాణాని
ద్రవ్యాణివాలాకాఽపాత్రేగాయత్ర్యాదిభిస్సంయోజ్య స్థాపయిత్వాపోహి
త్యేతత్య్రిచేనాలోడ్యమానస్తోకే త్య్రిభిమంత్య్రి సప్తావరై హోరితవర్ణే
ర్దైర్భరాదాయ ఇరావతీఇదం విష్ణుర్నానస్తోకే శంసోదేవీరభిష్టయిఇతిచత

దైన్యనాథీయేపాజ్జాపత్యాదిప్రత్యామ్నాయనిరూపణం (౧౪౯)

సృభిరగ్నయే స్వాహా సోమాయస్వాహా సవిత్రేస్వాహా ఓంస్వాహా అ
గ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహాతి ప్రజాపత్యుకైర్నంత్రే శ్చపలాశపత్రేణ ము
త్వాహుతశేషం హస్తేనకాష్టేనచ నిర్మంథ్యపిబేత్ ||—||

—*గోమూత్రాదీనాంప్రమాణాంతరం*—

గోమూత్రాదీనాంపరిమాణాంతరమాహప్రజాపతిః । శ్లో ॥ గోమ
యాద్విగుణంమూత్రం సర్పిరదాద్యాచ్చతుగుణం । క్షీరమష్ట గుణందే
యందధిపంచగుణంతథేతి ॥ అత్రగోమయస్య పరిమాణవిశేషానభిధానా
ద్వచనాంతరేణాంగుస్థాథాపరిమితం గోమయంగ్రాహ్యం । పర్వద్వయో
పేతమంగుష్ఠం తత్రోపరితనపర్వణా సమానపరిమాణంగోమయంస్వీకృ
త్యయథోక్తోత్తరాభివృద్ధ్యాగోమూత్రాదీనియోజయేత్ । ఏతచ్చపూర్వో
క్తపరిమాణేనసహవికల్ప్యతే||—|| ససవ ॥ శ్లో॥ పాలాశంపద్మపత్రంవాతా
మ్రంవాథహిరణ్మయంగృహీత్వాసాదయిత్వాథతతఃకర్తునమారభేత్ । స్థాప
యిత్వాథదభేషు పాలాశైఃపత్రకైరథ । తత్సముద్భృత్యహోతవ్యం దేవతా
భ్యోయథాక్రమం । అగ్నయేచైవసోమాయ సవిత్రేచతత్రైవచ । ప్రణవేన త
థాహుత్వా స్విష్టకృచ్చతత్రైవచెతి||—||

—*బ్రహ్మకూచశాస్త్రకాలవిశేషమాహసఎవ చతుర్దశ్యాముపోష్యాథ పా
ణిమాస్యాం సమాచరేదితి । జాబాలిరపి ॥ శ్లో॥ అహోరాత్రోపితోభూ
త్వా పాణిమాస్యాం విశేషతః । పంచగవ్యం ఏబైత్వాత్మబ్రహ్మకూచశా
మితేష్టృతమితి ॥ దేశవిశేషమాహశాతాతపః ॥ నదీతీరేషుగోష్ఠేషు పు
ణ్యేష్వాయతనేషుచ । తత్రగత్వాశుచాదేశే బ్రహ్మకూచశాస్త్రమాచరేదితి॥

—*ప్రాజాపత్యాది ప్రత్యామ్నాయనిరూపణం*—

అథపూర్వోక్తానాం శ్రుతానాం కేనవిన్నిమిత్రేనానుష్ఠానాశక్తౌ
యాథామోగంప్రత్యామ్నాయా ఉచ్యతే । తత్రప్రాజాపత్య ప్రత్యామ్నా
యాశ్చత్పర్వింశతిమతేదర్శితాః ॥శ్లో॥కృచ్ఛోఽయితంతుగాయత్ర్యాఉపవా
సస్తత్రైవచ । ధేనుప్రదానంవిప్రాయ సమమేతచ్చతుష్టయం । తిలహోమస

(౧౪౨) వైద్యనాథీయే చాంద్రాయణాదిప్రత్యామ్నాయాః

హస్రంతు వేదసారాయణంతథా । విప్రద్వాదశవాభోజ్యైః పావకృష్టిస్తై
 కైవచ । అన్యవాపావమానేష్టి సుమాన్యాహుమనీషిణ ఇతి । తిలహో
 మసహస్రం గాయత్ర్యా ॥—॥ పరాశరః॥ శ్లో॥ కృచ్ఛోదేవ్యయుతంచైవ
 ప్రాణాయామశతద్వయం । పుణ్యతీర్థేనాద్రక్షిరస్నానంద్వాదశ సం
 క్షయీ । ద్వియోజనంతీర్థయాత్రా కృచ్ఛమేకం ప్రకల్పితమితి । అనా
 ద్రక్షిరోయస్య అసావనార్ద్రాశిరాః తస్యస్నానమనార్ద్రా శిరస్నానంసక్య
 తాన్నత్వాతదంగానుష్ఠానంచ కృత్వాకేశోశోషయిత్వా తతోద్వితీయ
 స్నానమాచరేత్ । పవంవిధస్నానద్వాదశకం పుణ్యతీర్థేకృతమిత్యర్థః॥
 హేమాద్రో॥ శ్లో॥ కృచ్ఛోయుతంతుగాయత్ర్యా విప్రద్వాదశభోజనం ।
 తిలహోమసహస్రంవా సమమేతచ్ఛతుష్టయమితి । ద్వాదశబ్రాహ్మణభోజ
 నంనిర్ధనవిషయం । ధనికస్య ప్రతిదినం పంచపంచేతి ద్వాదశసుదివసేషుషష్టి
 బ్రాహ్మణాభోజనీయాః । అతపవస్త్యుశ్శంతరం॥ శ్లో॥ ప్రాజాపత్యంచరన్విప్రో
 యద్యశక్తః కథంచన । ప్రత్యహం పంచవిప్రగ్ర్యాక్ భోజయేత్సమ్యగీభి
 శానితి ॥—॥ అన్యత్రాపి । శ్లో॥ షష్టిశ్చతుర్వింశతిర్వా భోజ్యాద్వాదశ
 వాద్విజాః । తాపదోభీజనపర్యాప్తం ధాన్యంతన్తూల్యమేవవా । తత్సమృ
 ధ్యసమృద్ధిభ్యాం సంఖ్యావైషమ్యభాషణమితి ॥—॥ మాధవీయే ॥ శ్లో॥ ప్రా
 జాపత్యక్రియాశక్తో ధేనుందద్యాద్విజోత్తమః । ధేనోరభావే దాతవ్యం
 మూల్యంతుల్యంనసంశయఇతి । మూల్యంచయథాశక్తిదేయం॥ శ్లో॥ గవామభా
 వేనిమగ్నస్యా త్తదధంపాదమేవవా । పాదహీనంనకర్తవ్యమితిశాతాత
 పోబ్రవీదితిస్తరణాత్ ॥—॥ స్త్యుత్యంతరే ॥ శ్లో॥ కృచ్ఛోయుతంతుగాయత్ర్యా
 ఉపవాసస్తైవచ । సముద్రగనదీస్నానంసమమేతచ్ఛతుష్టయమితి ॥—॥ న
 దీస్నానం మృత్తికాస్నానం ॥—॥

—*చాంద్రాయణాది ప్రత్యామ్నాయాః*

చాంద్రాయణాదీనాంప్రత్యామ్నాయాశ్చతుర్వింశతిమతేదగ్నితాః॥ శ్లో॥
 చాంద్రాయణం మృగారేష్టిః పవిత్రేష్టిస్తైవచ । మిత్రవిందాపశుశ్చైవకృ
 చ్ఛంమాసత్రియంతథా । తిలహోమాయుతంచైవ పరాకన్యయమేవచ । గా

యత్రాస్య లక్షజవ్యం చ న మాన్యాహబృహస్పతిః । నిత్యవైమిత్తికానాంచ కా
మ్యానాంచైవకర్తృణాం । ఇష్టీనాం పశుబంధానామభావే చ రవస్త్పతాః । ప
రాకతప్తకృచ్ఛాణాం స్థానే కృచ్ఛత్రయంచరేత్ । వ్రతహామాదికం వాపి
కల్పయేత్పూర్వకల్పవదితి ॥—॥ స్తుత్యంతరే ॥ శ్లో ॥ చాంద్రాయణంత్రయః
కృచ్ఛాఘాతాయత్రాస్య అయుతత్రయం । తథా మహానదీస్నానం సమమేత
చ్ఛతుష్టయమితి ॥—॥

—*మహానదీపరిగణనం*

మహానద్యః పరిగణితా దేవతేన । అథ గంగా సరస్వతీ యమునా నర్మదా
పాశా వితస్తా కాశికీ నందా విరజా చంద్రభాగా సరయాః పారావతీ సిం
ధుః కృష్ణ వేణీ శోణా తాపినీ పాషాణకా గోమతీ గండకీ బాహుదా పంపా
దేవికా కావేరీ తామ్రవణీ చర్మణ్వతీ వేత్రవతీ గోదావరీ తుంగభద్రా
సుచక్షు రరుణాచేతి మహానద్యః పుణ్యతమా ఇతి ॥—॥ చతుర్వింశతిమతే ॥
శ్లో ॥ ప్రాజాపత్యైతుగామెకాం దద్యాత్సంతపనెద్వయం । పరాకతప్తకృచ్ఛై
మతిస్సస్తిస్సన్తుగాస్తృతాః । అషోచాంద్రాయణే దేయాః వ్రత్యామ్నాయవి
ధాసదా । యథావిత్రాసుసారేణ దానందద్యాద్విశుద్ధయ ఇతి ॥—॥ య
త్తుస్త్పత్యంతరే ॥ చాంద్రాయణస్య గోదాన త్రయమభిహితం ॥ శ్లో ॥ ప్రా
జాపత్యైతుగామెకా మతికృచ్ఛేద్వయం స్తుతం । చాంద్రాయణే హోరౌకే
చ తిస్రస్తాదక్షిణాస్తథేతి । తన్నిధానవిషయం ॥ గోదానాదావశక్త్యో భ్య
స్త్పణందద్యాతే ॥—॥ క్షణ్వుః ॥ శ్లో ॥ ఏకమధ్యయనం కుర్యాత్ప్రాజాప
త్యమథాపివా । దద్యాద్వాదశ సాహస్రం గవాం మష్టిర్విచక్షణ ఇతి ॥—॥
చతుర్వింశతిమతే ॥ శ్లో ॥ కృచ్ఛైవంచాతికృచ్ఛై త్రిగుణమహారహస్త్రింశ
దేవం తృతీయే చ త్వారింశ చ్చత్రైత్రిగుణీ నగుణీ తావింశతి స్సాన్యైష్వరాకే
కృచ్ఛే సాంతాపనాఖ్యైభవతి వడధికావింశతినైసహీనా ద్వాభ్యాం చాం
ద్రాయణే స్యాత్ప్రపసికృతబలోభోజయే ద్విప్రముఖ్యానితి । అహరహరితీస
ర్వత్రసంబద్ధతే । తృతీయః కృచ్ఛాఘాతకృచ్ఛః ॥—॥

—అధ్యయనాజ్ఞః పురుషవిశేషేణవ్యవస్థా*—

అధ్యయనజపాదీనాం పురుషవిశేషేణవ్యవస్థా తత్రైవదర్శితా ॥ శ్లో॥ ధ
మణిష్ఠాస్తపోనిష్ఠాః కదాచిత్పాపమాగతాః । జపహవామాదికంతేభ్యో
విశేషేణాభిధీయతే । నామధారకవిప్రాయే మూర్ఖాధర్మవివజ్ఞితాః । కృ
త్రుచాంద్రాయణాదీని తేభ్యోదద్యాద్విశేషతః ॥ ధనినాదక్షిణాదేయా
ప్రయత్నవిహితాతుయా ॥ ఏవంనరవిశేషేణ ప్రాయశ్చిత్తానిదాపయేదతి ॥

యత్ర యావత్సంఖ్యయా ప్రాజాపత్యాన్యావర్తనీయానిభవంతి ।

తత్రతావత్సంఖ్యయా గోదానాదీన్యావర్తనీయాని । తదపి

చతుర్వింశతీమతే దర్శితం । శ్లో॥ జన్మప్రభృతి పాపాని

బహూనివివిధానిచ । అర్వా క్షుభ్రణా

హత్యాయాష్టడబ్దంక్షత్రుమాచరేత్

ప్రత్యామ్నా యోగవాండేయ

స్సౌశీఢనినాంశతం । తథా

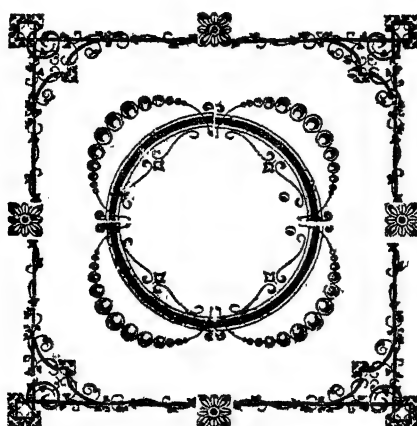
ప్రాదశలక్షాణి గాయ

త్ర్యావా జపే

చ్ఛుధ ఇతి॥

ఇతిశ్రీనాథూలనంశముక్తాఫల వైద్యనాథ దీక్షిత విరచితే స్మృతిము

క్తాఫల ప్రాయశ్చిత్తనిరూపణంనామపద్యః పరిచ్ఛేదః॥

శ్రీ వైద్యనాథీయ పాఠ్యశ్చిత్త కాండశుద్ధాశుద్ధపత్రికా

పుట.	శ్లోకం	అశుద్ధ	శుద్ధ.
3	౧	కారమాకార	కామకార
౪	౨౨	తత్ఫలముపా	తత్ఫలముపా
౫	౧౨	బ్రాహ్మణీగామి	బ్రాహ్మణీగామి
౮	౧	సమభాగినో	భాగినో
౧౦	౧౪	పరేషాంసమాఖ్యాతా	పరేభ్యఃపతితస్యసమాఖ్యానె
౧౨	౧౦	విట్రుత	విట్టత్ర
౧౩	౪	భివారో	భిచారో
	౮	నిషేవనం	నిషేవణం
	౧౮	దీవన	దీవన
౧౪	౩	సత్యభాష	సభ్యభాష
౧౬	౭	ప్రాణాంతిక	ప్రాణాంతక
౧౭	౪	వృత్తైరావి	వ్రతైరావి
౨౧	౮	రామేశ్వరం	రామేశ్వరం
	౨౨	వణేననవణితః	వణేననసర్వతః
౨౨	౧౮	దృష్టాపథి	దృష్టాపథి
	౨౭	రాజకత	రాజకృత్య
౨౩	౨౭	కర్వా	క్రవా
౨౪	౫	ఔత్తమా	ఓత్తమా
	౨౭	ఘాతయె	ఘాతయెత్
౨౬	౧	పరీక్షాథోపి	పరీక్షాథోపి
౨౭	౮	పాతశ్చైతి	ఘాతశ్చైతి
౨౮	౨౦	సుగుప్తాంగో	నిరుద్ధాంగో
౨౯	౨	క్రీణంస్తథా	క్రీణంస్తతః
	౧౦	కామకారకృ	కామాకామకృ
	౨౫	నియతంనిష్ఠే	నియతంతిష్ఠే
౩౦	౧౭	చలాకకాకబహిః	చలాకబహిః
	౧౮	మండుకాది	మండుకనకులడేరీకాశ్వ
	౨౭	వ్యాదస్తుసవ	వ్యాదస్తువ
౩౩	౧౮	యెత్తినమ	యెత్తుసమాం

పుట.	ప్ర. సం.	అశుద్ధ.	శుద్ధ.
34	2	ప్రతాప్య నతుష్టస్తేన	ప్రతాప్య నదోషస్తేన
35	౫	పిబతిజ్ఞాన	పిబేదజ్ఞాన
	౧౨	మలభాండ	మద్యభాండ
36	౧౨	స్త్రియచ్చిష్ట	స్త్రియచ్చిష్ట
	౨౦	అవికోష్ట్యోశ్చ	అవికోష్ట్యోశ్చ
౪౪	౧౧	యథాకథంచన	యథాకథాచ
	౧౫	విరుద్ధో	వ్యధో
౪౬	౧౪	చండాలిం	చండాలీం
౪౯	౧౫	సగత్వాశుద్ధిమా	గత్వాశుద్ధిమవా
౫౧	౨౭	చండాలీ	చండాలీ
౫౨	౯	మితికృచ్ఛం	మితికృచ్ఛం
౫౩	౨౨	పృథ్వతతి	పృథ్వతతి
౫౫	౬	నిఋఋతిం	నిర్మతిం
	౧౦	నైరఋఋతః	నైర్మతః
౫౯	౨౨	త్యక్వా	త్యక్వా
౬౦	౧౪	ప్రాపే	ప్రాప్తే
౪	౧౯	పక్షేతుప్రాజాపత్యకృచ్ఛం అత్ర	పక్షేతుకృచ్ఛంప్రాజాపత్య కృ చ్ఛం । తృతీయపక్షేతుకృ చ్ఛంసాంతపనం । అత్ర
౬౬	3	భవేత్యేవ	భవేత్యేవ
౬౮	3	నిదేశః	నిత్యపః
	౪	స్నానాననా	స్నానాననా
	౧౧	మదకా	ఉదకా
	౨౫	మహిషర	మహిషీర
౬౯	౪	నిదేశో	నిర్దేశో
	౧౦	శుచీకావప	శుచికావప
	౧౬	శిష్టంవృక్షం	శిష్టంవ్యాఖ్యాతం

పుట.	సంఖ్య	అశుద్ధ.	శుద్ధ.
౬౯	౨౬	పనయె	పనాయె
౭౦	౨౩	ధ్యాపకశ్చసః	ధ్యాపకశ్చయః
	౨౬	యుత్పస్య	యుత్పస్య
౭౧	౨౪	వషణత్రయేణ	వషణమాత్రేణ
౭౨	౧౬	కృచ్ఛవిశో	కృచ్ఛంవిశో
౭౩	౭	పరివివిదానః	పరివిదానః
౭౪	౮	ద్విజైశ్చభుక్తేన	ద్విజైకభుక్తేన
	౨౧	భవేద్విజః	హరేద్విజః
	౨౨	చోపచూషనం	చోపచూషనం
౭౬	౩	శృంగస్నానాదికర్తా	శృంగోదకస్నానాదికమా
	౪	శృంగస్నానం	శృంగోదకస్నానం
౭౭	౯	నాభికంతాంత	నాభికణాంత
	౧౫	కుర్యాదిన	కుర్యాద్దిన
	౨౬	ప్రత్యక్షంశుతా	ప్రత్యక్షశుతా
౭౮	౨	సంస్కృతః	సస్కృతః
౪౦	౮	రీప్యంతస్సప్త	రీప్యంతస్సప్త
	౧౬	కుటుంబభోజనంచైవ	కలుషంవజానీయంతత్
౮౨	౨౦	భోక్తృణాం	భోక్తృణాం
౮౩	౧౯	వృచ్ఛే	వృచ్ఛే
౯౧	౧౮	పతితాన్నాశ	పతనానాశ
౯౨	౨౪	వ్రతేవాపార్వణే	వ్రతపారణికే
౯౩	౧౪	జపేత్	జపేదితి
౯౪	౧౫	సామ్యాయనం	సామ్యాయనం
	౧౭	తథోణాకేశ	తథోణాకేశ
	౧౯	క్షౌరలవణ	లాక్షూలవణ
౯౬	౮	మృతానర	మృత్వానర
౯౮	౧౪	మరకతే	మారకతే
౧౦౦	౧౨	బ్రాహ్మణ	బ్రాహ్మణ

పుట.	క్ర. సం.	అశ్వు.	శుద్ధ.
౧౦౦	౭	విద్విషయే	విద్విషయే
౧౦౧	౨౬	హేత్వాత్	హేతుత్వాత్
౧౦౩	౧౮	యస్తుసఖ	యస్తుసఖ
	౨౧	తదవజ్ఞానకరణే	క్షీరేణ
౧౦౪	౧౮	పునర్విజ	పునర్విజ
	౨౭	ఉపపాపీ	ఉపపాపీ
౧౦౫	౧౫	గామాలింగ్య	గామాలభ్య
౧౦౬	౨౬	స్మహధర్మ	స్మహీధర్మ
౧౦౭	౧౩	ప్రతిగ్రహేతు	ప్రతిగ్రహేత్తు
	౧౭	శంపక	శంపరిక
	౨౦	రిబ్రాహ్మణో	బ్రాహ్మణో
౧౦౮	౨౭	రజస్తుతై	రజస్తైస్తు
౧౦౯	౨౩	దికన్యసృ	దికన్యసృ
౧౧౦	౧౭	గరిగీషవ	గరిగీణకమివ

ఉ శనసస్త్రోమెనగరగీణకమివాజ్ఞానంమన్య మానోయజేతెత్తాశ్వలాయ
నసూత్రం । ఉ శనసస్త్రోమోనామైకాహః । పునస్త్రోమ ఇతిచాప్యైవసంజ్ఞా ।
గరోవిషం । గరోగీణోయెనసగరగీణకః । యోబహుప్రతిగ్రహేదినా పా
పాదిభయాదాజ్ఞానంగరగీణకమివమన్యతసపతైనయజేతెతి నారాయణీయ
వృత్తిః॥

౧౨౦|౨౪|నాశనం

।నాశనం

౧౨౩|౧౫|వెదమేకత్యనంతరంరుద్రైకాదశకం జప్త్వాతదహ్నైవవిశుభ్యతి
తిక్ష్వపిత్వారః । రుద్రైకాదశకమిత్యన్య నమస్తైరుద్రైత్యైకా
దశానువాకానిత్యర్థః

౧౩౪|౧౭|దాక్ష్మహ్నో
౧౭|త్వేహంశీప్రత్య
౧౩౫|౧౩|సత్తుకణ
౧౪౨|౨౭|కృచ్ఛంమాస
౧౪౩|౨౪|గుణిన

దాశీకృచ్ఛో
త్వేహంపత
సత్తుకణ
కృచ్ఛంమాస
గుణిన

